

8801

భారతి

[నాటిర మానసత్రిక]

సంపాదకుడు
శివలెంక శంభుప్రసాద్

ఆంధ్రసత్రికా ముద్రాలయము
మదరాసు

సంపుటము 29

జనవరి, 1953

సంచిక 1

విడిప్రతి పేరి ఒకరూపాయి

DFR

శ్రీ మదాంధ్ర
మహాభారతము
ఉద్యోగ పర్వము
నెల ఒకరూపాయ

త్వరతో వచ్చుచున్నది.

టామసాయర్
(పిల్లలనవల)

గీతాన
మా ర్క్ ట్వేన్
ఆనువాదం
నండూరి రామమోహనరావు

నెల ౨ 2/-

పోస్టుఖర్చులు ప్రత్యేకం

ఆంధ్ర ప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమి పునర్ముద్రితము

కాపీలకు

ఆంధ్ర గ్రంథమాల,
- నెం. 7 తంజుచెట్టివీధి, మద్రాసు 1.

సంక్రాంతికానుక

చ ని యా రి లి జు

విషయాన్వయమాణిక

జనవరి

స్వవిషయం—	1
కాశీగునమర్య ప్రాధాన్యం—పండితారాధ్యులు నాగేశ్వరరావుగారు	8
రెడ్డిరాజు—ఆంధ్రవాఙ్మయపోషణ—నిడదవోలు పెంకటరావుగారు .	9
కొత్తకోడలు—వేలూరి సహజానందంగారు .	15
శ్రీ ఆవంధ్రనాథబాగుగారు—నా పరిచయం—తేజోమూర్తులు కేశవరావుగారు	19
శిఖివాక్రమము—దిగ్గమర్తి సీతారామస్వామిగారు	23
విమలకోనం—జ్యోతి సామనరసింహంగారు .	25
త్యాగరాజు—కండికల్లి వేంకటసుబ్బాశాస్త్రిగారు	35
కవి-మానవులు—చిసమామిల్లి శివరామకృష్ణశాస్త్రిగారు .	38
రిక్తమూల—కోట సుందరరామశర్మగారు . .	41
సముద్రస్థాయి—బెల్లంకొండ చంద్రమౌళిశాస్త్రిగారు .	46
ఆంధ్రకవులు—ఏకకథావృత్తిగ్రహీతలు—శిష్టా రామకృష్ణశాస్త్రిగారు. .	47
సనాతనగాయని—మొక్కపాటి కృష్ణమూర్తిగారు	60
కల్లకల్లోలాలు—‘శేషు’ . . .	61
సంచారి భావములు—పోతుకూచి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారు .	63
పెన్నెల విన్నపాలు—చాడ్డ బాపిరాజుగారు . .	69
పుట్టుమచ్చ—పెంపటి సచ్చిదానందశర్మగారు .	71
విజ్ఞాన శాస్త్రపరిశోధన సమీక్ష—వనంత్ రావు పెంకటరావుగారు . .	82
కలగూరగంజ—	86
గ్రంథవిమర్శనము—	93
త్రివర్ణ చిత్రము—“వ్యధిప హృదయాలు” చిత్రకారుడు: శ్రీ ఆర్. కె. దేవడిగాక.	

భారతి
పుష్కరము

భారతి

సంపుటము 29
నందిక 1

స్వవిషయము

భారతి ప్రకారము సాహిత్యశాస్త్రమున
ఇరువది తొమ్మిదవ వట ప్రశ్నించి
నది ఉత్తమ ప్రతికలు, ఏ జాతికి, ఏ
భాషకు చెందినవైనగాని, ఆ జాతికి, ఆ
భాషకు గల సంస్కృతి వయః పాకము
తోనే జన్మించును అంత్రిక విషయము
గడుపుకొన్నన్ని నాళ్ళు, ఆ భాష, ఆ
జాతి, సంతరించు కొనుచున్న సాహిత్యంకా
రమున నెట్ల ప్రతిఫలించుకొనుచు, వాటి
పురోభివృద్ధికి నిత్య చిహ్నములుగ నిలు
చును ప్రపంచ ఉత్తమ సాహిత్యప్రతిక
లెల్ల ఆయా సంస్కృతుల కానూకాలము
లకు కొలమానములుగ నట్లే చిరస్థాయి
నందకొన్నవి శ్రీ నాగేశ్వరరావుగారు
భారతిని ప్రారంభించుటలో ఈ ఆదర్శమునే
మనమునం దుంచుకొని ఉత్తమ సాహిత్య
ప్రతికల శ్రేణిలో భారతిని నడుపుమాత్రమ
కృషిని ఫలవంశము చేసికొనిరి ఆ అడుగు

జాడలలో ఈ ఇరువది ఎన్నిది ఏమలుగా
నవచుచూ వచ్చి భారతి తెలుగు రచన
లోక ఆదరాభిమానముల నిరంతరము
చూరగొనగలుగుచూ వచ్చినది

భారతి జన్మించిననాటి సాహిత్య
ప్రపంచమునకు, ఈ నాటి సాహిత్య ప్రపం
చమునకు కాలగతము, ప్రగతియుతము
వైన శ్రేణి మొత్తమో అంతయూ గలదు ఆ
రోజు భారతి నలంకరించిన యువక రచ
యితలు నేడు పరిణేతులై తెలుగు సాహిత్య
మున వివిధశాఖలలో గురుశిష్యులుగ
నున్నారు ఆ నాటి యుత్సాహ, ధీమా,
శక్తులు ఈ నాటి యువక రచయితలలో
నున్నవా యవి దేశము ప్రశ్నించుచున్నది.

సాహిత్య మేయొక్క రమ్య వారి
సాత్తు గానిమాట నిజమే కాని నిన్నటి
పల్కునకు ఈడైన పలుకుమాత్రమే
నేడునూ పలికిన రసికలోకము హర్షించదు.

ఒకనాడొక యుత్తను కవి యందుకొన్న స్థాయి అనాటి కర్వతి సాహితీ లోకమున కంతటికీ సామాన్య స్థాయిమైపోవును ఆ కవి కన్న ఎక్కువ శ్రద్ధ, దీక్ష, ఉత్సాహముతో కృషి చేసిన కాని కర్వత కవి తననాటి ప్రజల సంస్కృతికి మలుబుతియైన పలుకు పలుక లేడు అనగా సీ సాహిత్య కృషిలో కాలాని నిలుచుటకైన కష్టనష్టములు దినదినాభివృద్ధములు ఈ శ్రద్ధా పటుత్వములు నూతన రచయితలలో నిత్య నియమములైన కృ. ఒక స్థాయి నందుకొన్న సాహిత్యములో, పురోగమన చిహ్నములు నిత్యమూ స్ఫుటముగా కొట్టవచ్చినట్లు కన్పడుట కష్టము.

కాని సూక్ష్మముగ పరికించుకొనుచూ పచ్చిక, తెలుగు సాహిత్యమున పురోభివృద్ధి కల్పించుచున్నమాట నిజమే అనాటి కన్న ఈ నాడు కథానికాశ్రితము చాల పురోగమించినది కథానికకు వస్తునొంద కూడ అనాటి కన్న ఈ నాడు రచయితలకు పరిపూర్ణ కన్పడుచున్నది కథకులలో వాస్తవిక దృష్టి నాటికన్న నేడు గాఢతమమైనది మన స్తత్వముల నాకళించుకోవలెను శిక్షణ, అనుభవైక వేద్య మొనరించకొని పలువర్సవలె నన్న తృప్తి, కటి రచయితలలో పెక్కురలో గల్పించుచున్నది కాని సీతము యథా తథముగ పరికించినంత మాత్రమున సాహిత్య నృప్తి జరుగదు వాక్యము రసాత్మకమై కావ్య గౌరవమందు కొనుటకు మన భాషా సంస్కృతితో ఎడతెగని పరిచయమున్నగాని ప్రతిభావ్యక్తతతో రచన బైటపడుట కాస్కారము గల్గదు నేటి యువ సాహితీ పరులు ఈ పరిచయము నభి

వృద్ధి చేసికొనుటపై దృష్టి సారించుట శుభ సూచకము

ఇతరతా గూడ- నాటి రచయితలకున్న సౌకర్యములు కొన్ని, ఈ నాటి రచయితలకులేవు. అనాడు స్వాతంత్ర్య దాహము, స్వదేశ గౌరవము, ఇత్యాది భావములు ప్రజలలో నూర్చు చైతన్యమందు కొన్నది ఆ తరంగములపై తేలిపోయి, ప్రజాదరణము మారకొనుట రచయితలకు కూడ తేలికమైనది పాశ్చాత్య ప్రభావము వలన రాగాల నూతన చైతన్యములు తెలుగు భాషలో అన్వితమై కోశగా రామొదలిడినవి నేడు స్వాతంత్ర్యమును మించిన విచిత్రవన రమ్యుల సంఘము నొందుచున్నది

పెల్లువవలె ముంచుకున్న పాశ్చాత్య ప్రభావములలో మన సంస్కృతికి, సాహిత్యమునకు, వైస్మయకమైన అభ్యదయ మెటున్నదో తెలుసుకొనుటకై సంఘము నెమకులాడుచున్నది సంఘ కర్తవ్యమును ప్రోత్సహించి గల్గినవాగు సాహితీ పరులే ఈ తీవ్ర తరమైన కృషి తెలుగు రచయితలలో నూర్చుచుకొనమొదలకొనవలెననియు, నిత్య నూతన వికాసముతో, తెలుగు ప్రజాసంకమునకీ కృషిలముల నందించవలయుననియు, శుభాశయములతో భారతి తన నూర్చు వత్సర జీవితమును ప్రారంభించుకొనుచున్నది సాహితీపరులందరును భారతి సభిమానించి మా ఆశయములకు చేదోడు వాదోడుగా నిలిచి భారతిని తమ సహృదయముల ప్రతిబింబముగా నొనర్చి ఆదరించ నాహ్వానించుచున్నాము. నూర్చు వత్సరాశంభవేళ ఉత్తమ సాహిత్య ప్రతికగా భారతి సభిమానించి ఆదరించు తెలుగువారి కల్లరకు ఇదే మా స్వాగతము.

కాశ్మీరు సమస్య ప్రాధాన్యము

శ్రీ సుషితా రాధ్యుల నాగేశ్వరరావు

6
 యోగి అవని అర్చనం గోవుంటే గూఢకర్పింగం
 చురు నా రిది పాదాద్రాంతం కావలసిం
 అది సేవాలియ - అగ్రహయం ప్రపంచాధిపత్యం
 కీలకం గుర్తును చేసిని ప్రతి బక్కకు ఇది
 అభిప్రాయపడ్డాది సేవాలియ సేవ అక్రమం
 చేసిన ప్రయత్నం విఫలమై, అంచి పాదాద్రాంతం
 విచ్చిన్నమైపోయింది సీట్ల రహితం జయించడా
 నికీ జోషి గుర్తం + పరాకృష్ట జగన్ సే
 క్షా + ము - క గ్రంథి కథాంతం సేవాలియ
 కృత్కృత్ ప్రయత్నం, గూఢకర్పం, సీట్ల రహితం
 రింగం ఈ జీ - ప్రపంచం గ్రంథి - చూడగ రి
 పోయి ఉంటే ఈ కథాంతం వాస్తవం - సే
 కాదు వింగు వాంగు నిగూఢమైనాగు
 రహిత గూఢం వీర్పు, స్థిరం ఉంది పాదాద్రా
 ప్రపంచం మూలం పాద బాధ్యత ప్రపంచం అమల
 కాగ్రహాన్ని గుర్తు చేసే ప్రపంచం ధియగ
 తున్నది గూఢం అంత ప్రాధాన్యం
 గోడ - గుర్తు వచ్చింది గూఢం
 మూర్ఖం లేదు ప్రపంచం - అంత ఉంది ము
 కన్నులు వుంటుంది

మ, శ్రీ - ని కూ గో కౌముది కూడా అందు
మించు అనే స్థానం 'వుంది కిగ వేల చతురపుపైట్లు
విస్తీర్ణంగల ఈ స్థానం అయిగు ప్రధాన రాజ్య
లను ఆనుకొనివుంది ఉత్తరాన అంకు కమ్యూనిస్టు
రాజ్యాలు రష్యా, చైనా, తూర్పున కిరీబాట్
ప్రభుత్వ అధీనమై కమ్యూనిస్టు చైనా వలసగా వారి
పోయిన టిబెట్, దక్షిణాన భారతదేశం, పాకిస్తాన్,
పశ్చిమాన పాకిస్తాన్, ఆఫ్ఘనిస్తాన్లు వున్నవి కాశ్మీ
రుకు ఈ అయిదు రాజ్యాలూ అంకుబాటు
వున్నట్లే ఈ అయిగు రాజ్యాలూ కాశ్మీరు అందు
బాటులో వుంది కీటన్నింటి ప్రభావమూ కాశ్మీ
ర్మీదే అంతో, ఇంతో కనిపిస్తున్న వుంటున్నది

మేరమునకుండు నున్న భయమంత్రిపదవిని
స్వీకరించిన లుగల నున్నకాకి కొ నున్నకానికి
తరుగులేనిది నున్నకాని ను లింకి కాకినపై
పోయిన ప్రభువం ను వుండు వచ్చి గుం
దానాన ను నుం గ కా గును ను నుం
తరువు ను గుం గుం గుం గుం గుం గుం
కాకినల నుం గుం గుం గుం గుం గుం
కాదా కొలిమి కుం గుం గుం గుం గుం
మంత్రిగారిం గుం గుం గుం గుం గుం
వ్యవహారం గుం గుం గుం గుం గుం
నానాన గుం గుం గుం గుం గుం
నానాన గుం గుం గుం గుం గుం
గుం గుం గుం గుం గుం గుం
గుం గుం గుం గుం గుం గుం
గుం గుం గుం గుం గుం గుం
గుం గుం గుం గుం గుం గుం

[illegible]

స్తానలో కరిసిపోతుంది బ్రతుకు, అపరికాలు ఆపరి
స్థితితో తృప్తిపడాలవు నరబుయినశిక్షన సంస్థాన
విభజనే మహ్య పరిష్కారానికి ల విశ్రాంత మర్గం
అవి భుచ్చితంగా చెప్పినప్పుడు ఎవరూ మనస్సురీగా
అధిక పంపలేదు చేపరసుగా ఎవ్వరూ నిరాకరిం
లేదు

[illegible][illegible]

కామగ్రంథవిషయమున నే ఛారిత్ర లేశ భవ
స్యపు ఆధారపడివుంది ఛారిత్రప్రభుత్వ - కాంగ
విధానం, వి 307 విధానం కాంగ్రెసు సంస్థానాన్ని
మనస్సులో పెట్టుకునే నిర్ణయం కామగ్రంథంబుంది
క్రిందటింతర్వరం పండిత్ నెహ్రూ అధ్యక్షులను
ఇట్టిలో నిరిగిన కాంగ్రెస్ మహాసభ ప్రత్యేక సమా
వేశంలో పండిత్ నెహ్రూ, కాంగ్రెసు ప్రధాని జేకె

అట్టివాడూ ఈ విషయాన్ని స్వంతంగా కాశీరు భారతదేశంలో చేరివుండాలంటే 1925 దేశం సెక్యులర్ రాజ్యంగా ప్రకల్పించి భారత ప్రధానమంత్రి, కాశీరు ముఖ్యమంత్రి కూడా స్వంతంగా కాంగ్రెస్ సంస్థలో వచ్చిన ముగ్గురు, భారత ప్రభుత్వ విధానానికి కాశీరు సమన్యకు ఎంత సంబంధం వుందో గ్రహించడానికి ఇంతకంటే ఎక్కువ ఆధారాలు అవసరంలేదు భారతదేశంలో “హిందూరాజ్యాన్ని” ఏర్పరిస్తే కాశీరు స్థితి పాకిస్తాన్లో చేరిపోతామని ప్రకటించి తక్షణం అంతే గానూ, అందువల్ల కాంగ్రెస్, గాంధీ మహర్షి ప్రతిఘటించిన ద్వితీయ స్థితిలోంచి గాంధీ దేశంలో ఎక్కువ ప్రాధాన్యాన్ని సంపాదిస్తూ పాకిస్తాన్ స్థాపన అన్ని విధాలా మర్చిపోయి అందుకు బాగున్నాడనాడు చెప్పటానికంటే ఎంతో అధికం.

కాశీరు స్వ-దిస్ట్రీక్టులో గాంధీ అని అంటు వుండేవని ఆ సంస్థానానికి వచ్చిన సెక్యులర్లవలన, తక్షణంగా పాకిస్తాన్ అని సంశయపడ్డారు కంటే చాలా ఈ మధ్యనే కాశీరు “సెక్యులర్ గానియన్” పత్రికచేత కాశీరు ప్రజల మనస్తత్వాన్ని వివరిస్తూ వాం మతిం ప్రధానంకాదనీ, ఏదేమిటో చేరిపోయిందా వుంటే ఆ దేశంలోనే చేరిపోయి ప్రవేశించిందా అని కాశీరులోంటే అట్లా అనియో వున్న కాశీరులో ప్రవాహమనంత ప్రతిఘటనగా వున్నందు వల్ల కాశీరు నాగూలో మొచ్చుచుంది అట్లా చెప్పనట్లు చిస్తారని కూడా ఈ విలేజ్ లోనే తెలుపుచున్న అట్లా ప్రభుత్వం ప్రజల పెట్టిన గొంతును ఎక్కువ వల్ల కాశీరు ప్రతాపం ఎక్కువ ప్రయోజనాలను పొందుంది కుంటుందా లేదు అను అట్లు ఆర్థికవిధానం వల్ల ఇంత అవసరం ఏర్పడింది భారత ప్ర సేకాని ఎంతో ప్రమాదంగా కాశీరుకు, షేక్ అట్లా అనియో అంత అంగీకరించిన విషయం షేక్ అట్లా శక్తి, సామర్థ్యాలను, చుక్కబాగా గ్రహించిన జిన్నా కాశీరు ప్రజలతో గాక కాశీరు మహారాష్ట్ర వ్యవహారం చేయ నిశ్చయించుకున్నాడు కాశీరు మహారాజు

కాంగ్రెస్ విధానాలను తెలుసుకున్నవాడవలన కాంగ్రెస్ సరించే భారతదేశంలో చేరి ఉండు తన స్థితి, సాయితో రాగల ముగ్గురు గ్రహించినవాడవలన ఇటు భారత దేశంలో గానీ, అటు పాకిస్తాన్లో వివిధ సంబంధాలను ఏర్పరుచే అవకాశానికి ప్రయత్నించాడ కాని పాకిస్తాన్లో చేరిపోవడాని భయపడాడు 1917 ఆగస్టు 15 నాటి వున్న కాశీరులోని దేశ ప్రభుత్వం మహాల్ నిం గాంధీ కన్నం సింగ్ ముందు పంపి చూచి కాశీరు పాకిస్తాన్లో చేరి లా టెర్రీ అని అనేతరుల మహాత్మాను అన్నాడు గానీ జనరల్ గా వున్న కాశీరు మహారాజు కూడా కాశీరు గాంధీ నిం చేరి లా పచ్చితిం గ లహో ఇవ్వలేకపోయినా వున్నా కాశీరు మహారాజు ఇవ్వలేకపోయినా వున్నా కాశీరు ప్రజల స్థిరపరచవలసే వుంటుందనే భయం వల్ల కాశీరు సింగ్ అధ్యక్షతన ముగ్గురు సభ్యులను ఎంపిక చేస్తూ వున్నా అనేచూచాడు

సింగ్, ఆయన అతడు కాశీరు నిం రిజిస్ట్రార్, తరతలతో యాదాద్రి నిం రిజిస్ట్రార్ ము ముగ్గురు, మహారాజు నిం రిజిస్ట్రార్ అయి ఆపడాడు 1917 కాశీరు మహారాజు నిం పాకిస్తాన్లో చేరినా అనియో రిజిస్ట్రార్ కాం గ్రహించుకూడా రిజిస్ట్రార్ న్నా అనియో కూర్చుని కాశీరు నిం రిజిస్ట్రార్ ప్రాంతం చకపో ండాని ఏదై వుండేదో నిం రిజిస్ట్రార్ కాశీరు నిం నిం గా తనకు అనియోగా సా మంచు దిగ్గరు తీ నిం ప్రాంతం పంకిల్ నెలూ ప్రధాన మంత్రిగా వున్న భారత దేశం తను కాశీరు మహారాజు వ్యవహరింపలేమని నిం రిజిస్ట్రార్ తెలియకపోయి గాంధీదేశంలో రిజిస్ట్రార్ ప్రధానమంత్రిగా సంస్థానంలో బిల్లిత గురి ప్రభుత్వాన్ని ఏర్పరుచేయక తప్పదు రిజిస్ట్రార్ కంటే బాగా గ్రహించిన గారు మరొకరు వుండు కాశీరు నిం గుహాధను కాదని పాకిస్తాన్లో చేరినే సంస్థానంలో అంతర్యుద్ధం తప్పదని కూడా కాశీరు మహారాజు తెలుసు కాని 1946లో తను మర్యాదకు 50 లక్ష రూపాయలకు సంపాదించినంత సరిగ్గా తను ఈ కాశీరును

సంరక్షించుకోలేకపోయినా ఆయన గ్రహించాడు 'హుస్సేన్' పదినాల్గవలో పది, కుదురు అట్టి ఫలితాలను అనుభవించాడు.

అయితే జిన్నా పాకిస్తాన్ అవతరించిన ఆరు వారాలకే తన దృష్టిని కాశ్మీరుపై కేంద్రీకరించడానికి గల కారణం ఏమిటి? పాకిస్తాన్ సంపాదనకు 1940 నుంచి 1946 వరకు ఓపిగా, అతి జాగ్రత్తగా, అత్యంత ప్రతిభతో వ్యవహారం చేసుకు వచ్చిన క్వాయీద్ అహమ్ కాశ్మీరును సంపాదించడానికి అంత త్వరపడడానికి కారణం ఏమిటి? పాకిస్తాన్ పరిష్కరించుకోవలసిన ఆర్థిక, కాందిశిక, సాంఘిక సమస్యలు అసంఖ్యాకంగా ఉండగా పాకిస్తాన్ గవర్నరు జనరలు ఈ సంస్థాన ఆక్రమణకు ఇంత ప్రాధాన్యం ఇచ్చి స్వయంగా యుద్ధాన్ని సమీపదానికి గల కారణం ఏమిటి?

కాశ్మీరు సమస్య క్లిష్టంగా పరిష్కారం కావాలని పాకిస్తాన్ గవర్నరు జనరలు ఆఫీస్ ప్రాయశ్చిత్తాడు సర్ హాసింగ్ యధాతథా ఒక బహుళ పక్ష పాకిస్తాన్ లో చేరిక ప్రతిపత్తిని సమర్పించాలని జిన్నా పట్టబట్టాడు ఎటు తేల్చుకోలేని కాశ్మీర్ మహారాజా ఒక నిర్ణయానికి వచ్చేటట్లు చేయాలని ఆర్థిక దిగ్బంధనం ప్రయోగించాడు మూడువారాలు నిదానించి చూచాడు ప్రయోజనం లేకపోయింది కాశ్మీర్ పై దండెత్తమని కొంతకాలం వారికి, పాకిస్తాన్ సైనికులకు ఉత్తరువు చేశాడు వారికి కాశ్మీరును జయించేందుకు అవకాశమే సహాయం చేయవలసిందని పాకిస్తాన్ సర్వేనాని ఆజ్ఞాపించాడు సరిహద్దు దాడులుగా ప్రారంభమైన సైనిక చర్యలు కాశ్మీరు యుద్ధంగా పరిణమించినది యుద్ధం ప్రారంభమైన ఇరవై రోజుల్లో పాకిస్తాన్ సేనలు కాశ్మీరు రాజధాని శ్రీనగర్ కు 7000 గజాల సమీపంలో చేరింది అక్టోబరు 26 న భారత ప్రభుత్వం కాశ్మీరు మహారాజా ఆర్థికాధిపతిని వినిపించుకొని సైన్యాలకు పంపడంలో రెండు రోజులు కాలహరణం జరిగితే పాకిస్తాన్ కాశ్మీరును ఆక్రమించుకొని తూర్పు పంజాబుకు కలలుకోవడానికి సన్నద్ధమై వుండేది. తూర్పు బెంగాల్ పాకిస్తాన్ కు రాక కోలుకా సింధు, తూర్పు పశ్చిమ పంజాబు, కాశ్మీ

రులు లభించివుంటే పాకిస్తాన్ నాయకులు తృప్తి చెందివుండే వారే

అటు కాశ్మీరు సంస్థానం ఇటు తూర్పు పంజాబు పాకిస్తాన్ కళ్ళపై వుంటే పాకిస్తాన్ వ్యాపక సాయకంగా ఎంతో అభివృద్ధి చెందివుండేది కాశ్మీరు పాకిస్తాన్ లో చేరాలని కరాచీ ప్రముఖులు వాదించడానికి పాకిస్తాన్ కు కావలసిన సరీ జలం అంతా కాశ్మీరునుంచే రావల్సి వుండడమే కాశ్మీరు భారతదేశంలో చేరితే భారత ప్రభుత్వం పాకిస్తాన్ లోకి ప్రహేళికులను నదుల నన్నిటి గతినీ మార్చి పాకిస్తాన్ కు నీరు లేకుండా చేస్తుందని మూడు పాకిస్తాన్ రాజకీయజ్ఞాను ప్రచారం చేశారు అలా చేయాలనే వృద్ధశక్తి భారత దేశానికి వున్నప్పటికీ అది సాధ్యం గాదని భారత ప్రభుత్వం స్పష్టం చేసింది పాకిస్తాన్ — భారతదేశాలకున్న కాలనీటీతగాయదా పరిష్కారమైతే మిగతా సమస్యలు సులభంగా పరిష్కారం కాగలవని రెండుదేశాల్లోనూ పర్యటించి, అక్కడి పరిస్థితులను పరిశీలించి, స్థానిక నాయకులతో చర్చలు జరిపిన జే.ఎడ్. టి. యన్సార్ సూచించారు

పాకిస్తాన్ కాశ్మీరు విషయంలో అనుసరిస్తున్న విధానానికి మూడవ విషయం ఈ జిల్లా అనుసరిస్తున్న విధానానికి ఏమీ లేదా లేదు ఈ జిల్లా బ్రతుకుకు ఆత్యంత వశ్యకమైన సైన్ నది మూడవ నుంచే రవలసివుంది ఈ జిల్లా ఆర్థికంగా స్వయంసమృద్ధం కావాలంటే మూడవ ఈ జిల్లా ఆధీనంలో వుండక తప్పదు ఈ విషయాన్ని ఈజిప్షియన్లు, పాకిస్తానీలు మదిలే ఎంతమాత్రం కప్పిపుచ్చలేదు కాని ఈ జిల్లాకు మూడవ పాదం చేయడానికి నిరాకరించి, మూడవ స్వతంత్ర రాజ్యంగా ఏర్పాటు చేయడానికి యాతర్ చ్చిత్తినీ వినియోగిస్తున్న బ్రిటన్ కాశ్మీరును మాత్రం పాకిస్తాన్ కు కట్టబెట్టడానికి సంకోచించడం లేదు కాశ్మీరు ప్రజల అభిమతాన్ని తెలుసుకొనడం అవసరం అని అయితే భావించడంలేదు.

ఏటన్నంటివల్లా కాశ్మీరు సమస్యకు ఎంతో ప్రాధాన్యం వుందని అది కేవలం భారత పాకిస్తాన్ లకు మాత్రమే సంబంధించింది గాదని, అగ్రరాజ్యాధిని కాశ్మీరు భవిష్యత్తులో అసక్తి కలిగివున్నది స్పష్టమవుతున్నది

ఈ సమస్య పరిష్కారానికి భద్రతా మండలి ఇప్పటికీ నాలుగు సంవత్సరాలుగా మార్గాన్వేషణ చేస్తున్నది భారత ప్రభుత్వం పాకిస్తాన్ కాశ్మీరు సంస్థానంపై దురాక్రమణ జరిపిందని భద్రతా మండలి ఫిర్యాదు చేసి నాలుగు సంవత్సరాలైంది యుద్ధవర్తల విరమణ జరిగి మాడు సంవత్సరాలైంది యీ నాలుగేళ్లలోనూ ఎందరో ఎన్నో పరిష్కార మార్గాలను మూలించారు మొట్టమొదట భద్రతా మండలి అగ్రియంగా వున్న నైనా ప్రతినిధి డాక్టర్ ట్రియాంగ్ భారత ప్రభుత్వ ఫిర్యాదును శ్రద్ధగా పరిశీలించి కొన్ని ప్రతిపాదనలను చేశారు భారత ప్రభుత్వం ఈ ప్రతిపాదనలను అంగీకరించింది పాకిస్తాన్ నిరాకరించింది ఆ తరువాత ఈ కాశ్మీరు తగాయదాలను భారత-పాకిస్తాన్ తగాదా విస్తరింప చేయడానికి తద్వారా పాకిస్తాన్ దురాక్రమణను కప్పిపుచ్చడానికి సర్ మహమ్మద్ జుమ్లా ఖాన్ చేసిన ప్రయత్నాలు ఫలించి విశ్వ రాజ్యసమితి కాశ్మీరు కమిషన్ ఏర్పడింది ఆ కమిషన్ జరిపిన విచారణ ఫలితంగా కాశ్మీరుపై పాకిస్తాన్ దురాక్రమణ జరిపిందని యుక్తమైంది భద్రతా మండలి గ్రీకు విషయంలో ఆల్బేనియా, యుగోస్లావియా, బల్గేరియా, రుమేనియా దేశాలను హెచ్చరించినట్లు కాశ్మీరు విషయంలో పాకిస్తాన్ ను హెచ్చరించడానికి బదులు, కాశ్మీర్ పై దురాక్రమణ జరుపుకున్నవారికి ఏ విధంగానూ సహాయపడరాదని పాకిస్తాన్ ను ఆదేశించడానికి బదులు కాశ్మీరును భారత-పాకిస్తాన్ దేశాలకు ఏ విధంగా సంపకం చేద్దామనే ఆలోచించడం ప్రారంభమైంది కాశ్మీరు కమిషన్ ప్రతిపాదనలను భద్రతా మండలి అమలుజరుపగలిగితే, లేదా తరువాత కాశ్మీరును ధృఢంగా వచ్చిన సర్ ఓయిన్ డిక్సన్ ప్రతిపాదనలను అమలుజరుపకగలిగితే, కాశ్మీరు సమస్య ఈ నాడింతల్లో మైపుంజేడి గాదు మొదట కాశ్మీరు కమిషన్ పాకిస్తాన్ నేనలు కాశ్మీరు సంస్థానం భూభాగంపై వున్నట్లు వెల్లడించింది సర్ ఓయిన్ డిక్సన్ కాశ్మీరులో పాకిస్తాన్ నేనల ఉనికి అంతర్జాతీయ ధర్మనూత్రాలకు విరుద్ధం అని ప్రకటించారు ఈ విధంగా తీర్పు నివ్వడంలోనే వీరు తృప్తి పడ్డారు గాని ఆ తీర్పులను అమలు చేయడానికి అసలు ప్రయత్నించలే లేదు

ఇప్పుడు డాక్టర్ ప్రాంక్ గ్రాహం కాశ్మీరు సమస్య పరిష్కారానికి అఖరు ప్రయత్నం చేస్తున్నాడు అనేక చిల్లర విషయాలపై వీరు భారత-పాకిస్తాన్ సమాధానాన్ని పొందినట్లుగా, కాని అసలు సంస్థానభవిష్యత్తు నిర్ధారణకు సంబంధించిన రెండు ప్రధాన విషయాలమీద 1948 లో ఎంతటి భేదాభిప్రాయం వుండు 1952లోనూ అంతటి భేదాభిప్రాయం వుంది

కాశ్మీరు నుంచి భారత, పాకిస్తాన్ నేనల వుపసంహరణ విషయంలో మెక్మటన్ ప్రతిపాదనలతో ప్రారంభమైన ఆ న్యాయం ఇప్పటివరకూ అలా వస్తూనే వుంది కాశ్మీరు కమిషన్ సంస్థాన కాంతి భద్రతలరక్షణకు అవసరమైన నేనల భారత ప్రభుత్వం స్థావరంగా వుంచవచ్చునని, పాకిస్తాన్ నేనల ఉపసంహరణ చూత్రం జరగాలని మూలించింది అంతే గాక గిల్లిక్ ప్రాంతంపై పరిపాలనాధికారం షేక్ అబ్దుల్లా ప్రభుత్వపరం కావాలన్న నూతనమ కూడా కాశ్మీరు కమిషన్ మార్చింది ఇప్పుడు డాక్టర్ ప్రాంక్ గ్రాహం ఇరువైపుల నేనలబలం ఒక్కటిగానే వుండాలని నూచిస్తున్నాడు భారత ప్రభుత్వం ఈ నూతనమ ఎప్పటికీ అంగీకరింపదు ఇక రెండవది-జనవాక్య నిర్ధారణ కార్యక్రమాన్ని ప్రారంభించడానికి అనుకూలమైన పరిస్థితులు ఏర్పడేందుకు ముందుగానే జనవాక్య నిర్ధారణాధికారిని నియమించాలని గ్రాహం ప్రతిపాదించాడు ఈ రెండూ పాకిస్తాన్ ను అనుకూలమైనవే భారతదేశం ఈ ప్రతిపాదనలను అంగీకరింపదు

మైత్రాబాదు సమస్య సమితి చర్చనీయాంశాల జాబితాలో వుంటువుండిగానే కాళ్వరంగా పరిష్కారమైపోయివట్లుగానే ఈ కాశ్మీరు సమస్య పరిష్కారం కావాలి అందుకు ప్రస్తుతం సంస్థానంలో ఏర్పడిన రాజ్యాంగపరిషత్తు దోహదం చేస్తుంది కాబట్టి ఈ పరిషత్తుకు ఎన్నికలు జరగకుండా చేయాలని, పరిషత్తు సమావేశం కాకుండా చేయాలని పాకిస్తాన్ ప్రభుత్వం స్వయంగానూ, భద్రతా మండలి ద్వారానూ కాయకేంద్రలా ప్రయత్నించింది సరిహద్దులలో తిరిగి సైనిక దర్శనలు జరపడానికి సమాయత్తమైంది భారత ప్రభుత్వం ముందుగానే గ్రహించి అవసరమైన దర్శనలు తీసుకున్నది. పాకిస్తాన్ కొత్త

పథకం ఈవిధంగా నిరుపయోగమైంది. షేక్ అబ్దుల్లాను అపహరించడానికి కుట్రలుపన్నింది. అదీ లాభంలేకపోయింది. కాశ్మీరు అభ్యుదయమార్గాన పురోగమిస్తున్నది ప్రక్కపవున్న ఆజాద్ కాశ్మీర్లో అరాచకం ప్రారంభమైంది. తిండి, బట్టకోసం ప్రజలు, అధికారంకోసం ఆజాద్ కాశ్మీర్ నాయకులు తిరుగుబాటుచేశారు. సర్దార్ ఇబ్రహీంఖాన్ తిరిగి ఆజాద్ కాశ్మీరు అధిపతికావడానికి కుట్రలు పన్నాడు. తత్ఫలితంగా కలనల్ అహమ్మద్ ను పదవ్రథ్తుడైనాడు. అంతటితో మహమ్మద్ అబ్బాస్ ప్రాబల్యం అంతరించింది. ఆజాద్ కాశ్మీర్ వ్యవహారాల్లో స్థానిక నాయకులకు ప్రమేయంలేకుండా చేసి ఆజాద్ కాశ్మీరు కొంతభాగాన్ని అటు పశ్చిమోత్తర సరిహద్దు రాష్ట్రానికి, కొంతభాగాన్ని పశ్చిమపంజాబుకు కలిపివేయడానికి అనుమతమైన పరిస్థితులు ఏర్పడ్డవి. ఇవాల ఆజాద్ కాశ్మీరు అధిపతిగా వాణి ముద్దీన్ చే ప్రతిష్ఠింపబడిన వైజ్ మహమ్మద్ యూసఫ్ అవకాశవాది షేక్ అబ్దుల్లాను దూషించడానికి కాశ్మీరు మహారాజా ఒకప్పుడు ఇతన్ని తన ప్రక్కన వుంచుకున్నాడు. పాకిస్తాన్ కాశ్మీరుపై దురాక్రమణ జరపగానే ఈయన పాకిస్తాన్ కు పారిపోయి పాకిస్తాన్ నాయకుల అడుగులకు మడుగులాస్తుకూ కాలక్షేపం చేస్తున్నాడు.

వీలైనంత శీఘ్రంగా పాకిస్తాన్ లో ఆజాద్ కాశ్మీరుప్రాంతాన్ని కేంద్రపరిపాలిత రాష్ట్రంగా గాని లేక ఉత్తరప్రాంతాన్ని సరిహద్దు రాష్ట్రం లోనూ దక్షిణప్రాంతాన్ని పశ్చిమ పంజాబులోనూ కలిపివేయడంగాని చేయకపోతే డాక్టర్ గ్రాహం తో పాకిస్తాన్ తో జరుపుకున్న సంప్రదింపులలో తనకు స్థానంకొనాలని ఆందోళనచేసిన సర్దార్ ఇబ్రహీం

చివరికి పాకిస్తాన్ కే 'ఎసరు' పెట్టి అబ్దుల్లా తో చేతులు కలిపినా కలపకచ్చు ఆ ప్రమాదాన్ని వివారించడానికి పాకిస్తాన్ ప్రయత్నిస్తున్నది ఆ వృద్ధేశ్వరి తోనే ఆజాద్ కాశ్మీరుప్రభుత్వాన్ని పునర్నిర్మించింది. ఆ వృద్ధేశ్వరితోనే అటు సరిహద్దురాష్ట్రం లోనూ, ఇటు పశ్చిమ పంజాబులోనూ ప్రతీపవర్గాలకు అధికారంలో ప్రతిష్ఠించడం జరిగింది.

కాశ్మీరు సమస్య ఇంతలో పరిష్కారంగాదు కాని కాశ్మీరు భారతదేశాంతర్భాగమనే విషయాన్ని గమనించే భారత రాజకీయపక్షాలు, అధికారంలో వున్న రాజకీయనా తమ విధానాలకు, ప్రణాళికలకు నిర్ణయించుకోవలసివుంటుంది. కాబట్టి పండిట్ నెహ్రూ మతకుల తత్వాలకు పనిగట్టుకొని ఖండిస్తున్నారు. మతసంఘాలను విమర్శిస్తున్నారు.

“కాశ్మీరు భారతదేశానికి గొందివడ” అని షేక్ అబ్దుల్లా అనేక పర్యాయములు ప్రకటించారు. ఆ ప్రకారంగానే కాశ్మీరు రాజ్యాంగపరిషత్తు తీర్మానిస్తుంది. అంతమాత్రంవేత కాశ్మీరు భారతదేశంతో కలిసిపోవడం జరగదు. హైదరాబాద్ సమస్యను పరిష్కరించినట్లుగా కాశ్మీరుసమస్యను పరిష్కరించడం సాధ్యంకాదు.

భారతదేశ ఉత్తర సరిహద్దులరక్షణకు కాశ్మీరు మనకు అవసరం. సరిహద్దుల్లోవున్న కాశ్మీరీలు సంతోషులై భారతదేశం అంటే ప్రాణాలర్పించేట్లు ఉండాలి. అది మతధారరాజ్యాన్ని స్థాపించడం ద్వారా సాధ్యంగాదు. పండిట్ నెహ్రూ విధానాలకు అవగతం చేసుకోవడానికి ఈ కాశ్మీరుసమస్య ప్రాధాన్యాన్ని తెలుసుకోవడం అవసరం.

బసవనిపూజ

శ్రీ ఆయాచితుల హనుద్భావీ

సంక్రాంతి పండుగకు బసవడు తెలుగువాట నింటింట నిలిచి తన కడగంటిచూపుల దయారసము ప్రసరింప జేయును వాటి మచ్చట తలపోతకు రాగా నై నవీరిన యెదలోని పులకరింపులు

రావోసీ! నుకుమారి యీ మనగృహారామమ్మునగనంది తా
నై వేంచేసి, పదార్పణం బిడిమై నూహాగమ్య తేజస్సులా
శావాల్లభ్యములంద, రాచనడకల్ సౌందర్యముగ జింద, జే
తోవాటిగత భావనూనములు గ్రుత్తుకమాలగా స్వామిగే--.

బసవని శీతల దృక్కుమ ప్రసరణములె యిప్పటి మనపాలిటి పంటల్
వెనఁజేతేనే ప్రభువకు పసుపును గుంతుమము పూజఁ బచరింపవలెన్

అదే! యిందీవరమాలికా వితరిఁ దారాధ్యమ్మునందల్లె, స్వా
మి, దయాపాంగములగ నిదిర్చి, యవులే! మేల్కేలు! మీ రొంజొరుల్
గదియగజేసిన మందహాసమ్మడు లీలాలోకముల్, యామునా
భ్యుదితోత్తుంగ తరంగపంక్తికి సొంపుల్ వచ్చులే నెచ్చరి!

ఆనందము వెల్లువయై యీ నందీశ్వరుని నేవ కెడ త్వరపడెడుగ
గానీ! నీ విఁక జాగును పోనీ ప్రభు విటు నిలుచుట ముదమా నీకున్-

స్వామి కనుదోయిచిగురుల శాంతరసము నొలుకఁ పోసెడు నీవేళ నొడుగనేల
ఎటుగవే యీతఁడిపుడు కన్నర్రఁజేసి కొమ్ముల నదల్ప నర్వలోకమ్ములగలు.

హుమ్మనిమార్చినంతటనె యొత్తిగిలవలె పైరి, లేనిచో
తొమ్ము పెరిల్లునగ బగులు రోసములేని యెడగ, మరింత శాం
తమ్మువహించు సాదువె గనంబడ దింకొకఁ డెందు శ్రోధ శాం
తమ్ముల కీతఁ డొక్కడెగదా! పరమావధి యై నిలంబడున్.

హారతి బట్టు మీతని కనారతసౌఖ్యము, గ్రుమ్మరించు వా
చారమణీయతల్ నిగుడి చక్కని గీతిక నాలపింపు మే
దీ! రదనాంజలచ్చవి నొకింత బెలూర్పుము, సామి నీ దెవన్
దోరగ కర్ణముల్ నిగిడ దోసమువచ్చును వాడకుండిన .

వీడి నీ వొక పరి మర్యాదను బాటించి స్వీయహస్తాంగుళులగా
సాదవలె గంగడోలును సాధుత్వము బసవని స్మరనన్నత, దెలియన్.

(పూజాసంతరము)

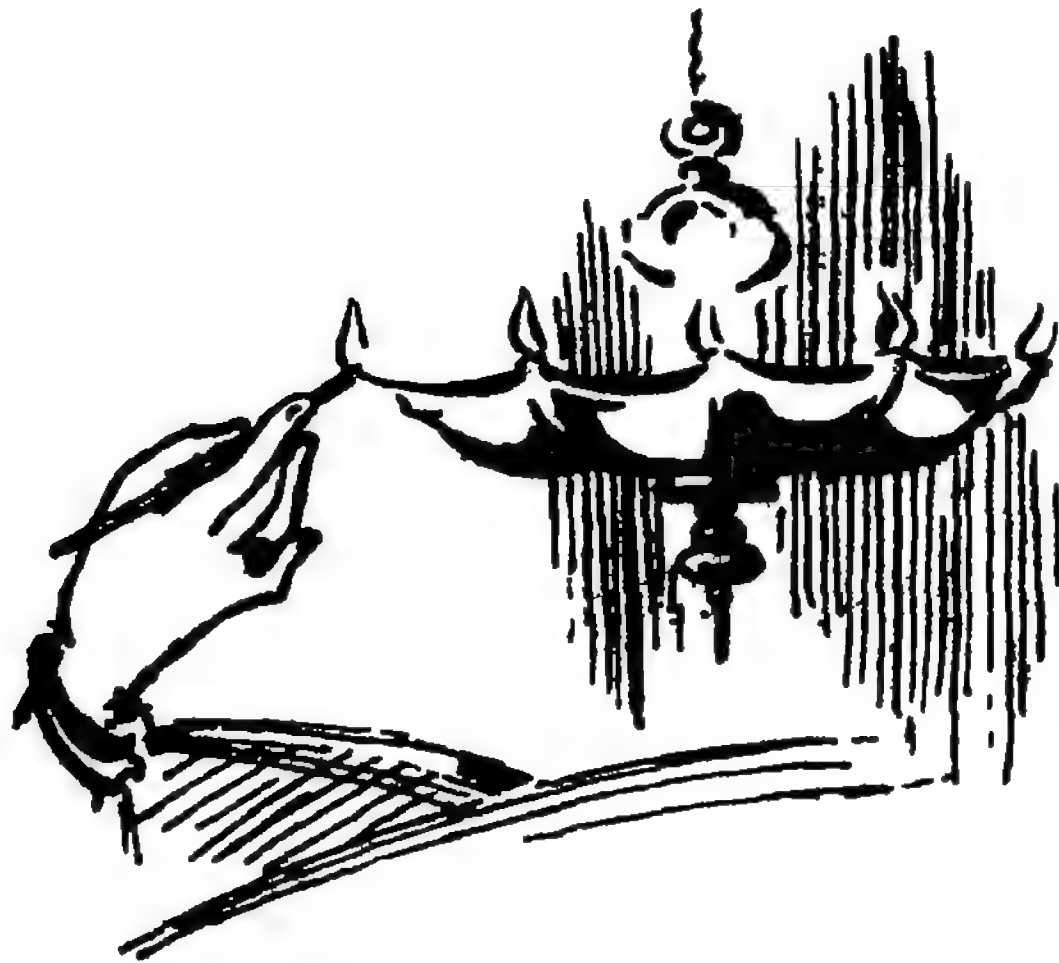
నేనా స్వీకృతి చేసిన యోవ్యవధిస్వామి కరుణ యోజించి మముఁ
గావుము మాత్రానిగా శ్రీ విశ్వేశ్వరునిచెంత సెలవిత్తుగజే.

ఘల ఘల ఘల్లుల, ఘలఘల్ ఘలం ఘల రివముల కాలిగంటలు మ్రోసెన్
ఘల ఘల ఘల్లుల ఘలఘల్ ఘలం ఘలం ఘలల నెడఁద గంటలువైచెన్

తన శిరమిటు వటు గడలిం చెనా లేడో వృషభరాజు చెలి వింటి నటే
ఘణ ఘణ ఘణ ఘణ ఘణఘణ ఘణం ఘణం ఘణముల మెడ గంటలుమ్మోగన్

(చిట్కొలు)

తన విషాదాగ్రముల్ తరుణేందు శృంగభాగములకు శృంగభంగములుగను
తన మూపురమ్ము సౌందర్యనిలయమై, నకల దేవతల కలకాపురముగ
తనపాదనూపుర ధణధణ ధ్యానముల్ గంగానదీ తరంగ ధ్వనులుగ
తనయూర్పు బున్నల తహ తహల్, శివగళ స్థానేక భుజగ పూర్తార్ములుగ
లనవఁ డపు డిలుపెడలె సంబరముతోడ శాంతదుధురన్వభావవశంవదాభ
లాంతరప్రకృతి, శివపదధ్యానసుకృతి, కనలి నడచెడు హిమవన్నగమ్మవోలె

దక్షిణాంధ్ర వాఙ్మయము—

రెడ్డిరాజుల ఆంధ్రవాఙ్మయ పోషణ

శ్రీ విదదవోలు వెంకటరావు

తురైయూరు:—

దక్షిణదేశమున నేడు తిరుచనాపల్లికి (తెలంగాణ ప్రాంతము) నిరుపదేశుడైన దూరమున 'తురైయూరు' అను సంస్థానము గలదు దీని పూర్వనామము 'తీర్థపురి'. ఈ సంస్థానములైన రెడ్డిరాజులు శ్రీకృష్ణ రాయలకాలమున నా ప్రాంతములకు పాలకులై వెలసిరి వారిలో వేంకటాచలరెడ్డి అను నాయకుని ప్రోత్సాహమువలన కుందుర్తి వేంకటాచల కవి "కార్తికమాహాత్యము" అను నాటకాశ్వాసముల పద్య ప్రబంధము రచింపఁజేసి వేంకటాచలకవి యీ వరకే యాంధ్రకవుల చరిత్రమాలమున సుపరిచితుడు ఈతని జేటొక కృతి "మిత్రమిందాపరిణయము" శ్రీ క 1888 సంవత్సరమున 'ఆముద్రిత గ్రంథ చింతామణి' అను పత్రికయందు ప్రకటితమైనది ఈతడు శ్రీ క 1704-1782 వలకును మధురను పరిపాలించిన ప్రసిద్ధభాషాపోషకుడు విజయరంగ చొక్కవాళ నాయకుని యాస్థాని

ఈతడు కార్తికమాహాత్యమున తీర్థపురిని తీర్థపాలకుని నిట్లు వర్ణించియున్నాడు

"ఏ రాజధానికి నిరుచక్కి గోపాల
వేంకటాచలపతుల్ నలయుచుందు
తే పురిమగ్ధుల సందీపితుల డనుచు నం
దీశ్వరుండు వసించు గృహము చనుప
నే పట్టణం బయోధ్యాపురంబునకు జో
డై పరాభేద్యమై యలరుచుండు
నే పుటభేదనం బాపూర్ణదుచిరావ్ద
లక్ష్మీనివాసమై లలి జలంబు
నట్టి తీర్థపురిపాలనాతిథేల
ధర్మపథకర్త దండకాధిపతి
తార్లనాతాత్య అధ్యకాద్యభిల విరుద
విదిత చక్రాయుధాధున విభ్రమ దళికు."

వ పాండ్యకృతు గజకేశరి విరుదాంకుంకు రాయవేశ్యాభుజంగుడు పంటకుల కలకపాదోధి రాహతమీస బలిగోలలింగ వృషభంగవ కులపాలికా పేర్వంబికా నిర్భరగర్భకు క్రిముక్తాయమానుండును నగు వేంకటాచల మహీమహేంద్రుడు నన్ను విలిపించి యిట్లునుచు బలిక "

మెకంటే దొరవారి సంగ్రహములందును స్థానిక చరిత్రలయందును నీ తురైయూరు సంస్థానచరిత్ర చక్కగా తెలియవచ్చుచున్నది ఆ చరిత్ర ననుసరించి తురైయూరురెడ్డిరాజుల వంశవృక్షమును, వారు పాలించిన కాలపరిమితిని యీ క్రింద చూపుచున్నాను

ఈ రెడ్డిరాజులు పంటరెడ్లు—పెల్లూరి మండలమున పల్లవోలిసీమ వీరి కాపురము శ్రీ కృష్ణ రాయల కాలమున, అన్నారెడ్డి, నూరారెడ్డి అను నిరువురు సోదరు లాతనికడ నాయకులైయుండిరి కృష్ణ దేవరాయలు దక్షిణదేశము జయించినపిమ్మట కొల్లడిమున కుత్తరముగ నుండు ములైనాడుతీర్థగిరి ప్రదేశములలో దోపిడిగాండ యొత్తిడి యధికముగ నుండుటచే నీ యన్నదమ్ము లిరువురిని వారి నగుచుటకు పంపెను వీరా ప్రదేశమున నిశ్శేషముగ దొంగలభయము లేకుండ చేసినందున యా తీర్థగిరి ప్రదేశమును వీరికి సర్వసూక్ష్మముగా రాయలవా రొసగిరి సోదరు లిరువురు నా ప్రదేశము నభ్యవృద్ధిపరచి సంస్థానముగా శేర్పూరి సోదరు లిరువురిలో నూరారెడ్డి కనుక యీ క్రింది వా రా సంస్థానమును పాలించిరి

(1) కుమార యెఱ్ఱమగడ్డి	శ్రీ క. 1547-1582
(2) పాపిరెడ్డి	శ్రీ క 1582-1597
(3) ఎఱ్ఱమగడ్డి	శ్రీ క. 1597-1682

- (4) లింగారెడ్డి శ్రీ. శ. 1682-1687
 (5) వల్లవరెడ్డి శ్రీ శ. 1687-1696
 (6) లింగారెడ్డి (భార్య పేరము) శ్రీ శ. 1696-1708
 (7) పంకటాచలరెడ్డి శ్రీ శ. 1708-1740

పై వంశవృక్షమున నామవహదను లింగారెడ్డియే వేంకటాచల కవిని ప్రోత్సహించిన వేంకటాచలరెడ్డి తండ్రి వేంకటాచలరెడ్డి కుమారుడు—కుమార వేంకటాచలరెడ్డి శ్రీ శ. 1740 లో రాజ్యపాలన ప్రారంభించినాడు ఈతడు శ్రీ శ. 1772 వఱకు రాజ్యము చేసిన వెనుక నీతని కుమారుడు విజయ పంకటాచలరెడ్డి శ్రీ శ. 1820 లో మొదటి దొరవారికి తమ సంస్థాన చరిత్రను రచించి పంపినాడు అది తమిళ భాషలో నున్నది దానినుండియే పై విషయములను గ్రహించితిని

వేంకటాచలరెడ్డియు విజయరంగ చొక్క నాథుడును సమకాలికులని స్పష్టపరచు చేయున్నది కార్తిక మాహాత్మ్యము ముద్రితమైన యింకను విశేషములు తెలియగలవు ఇందు నీతిదాయకములును భక్తి ప్రదములు నగు నుపాఖ్యానములు కార్తిక మాహాత్మ్యముతోగూడ భారతవైదితో వర్ణితములైనవి పెంగనూరు —

పై వంశయులలో శ్రీ శ. 1682—1687 వఱకు కురయూరు పాలించిన లింగారెడ్డి తిరుచనాపల్లి మండలమున పెరంబలూరు తాలూకా యందుల నొక గ్రామమున నొక ప్రత్యేక సంస్థానము నెలకొల్పెను లింగారెడ్డి భార్య యెఱ్ఱానికి ఈమె వృద్ధాచరణ్యరాలయము కట్టించెను 2 'గాధయోపాఖ్యానము' అను కృంగార రసవత్ప్రబంధమును రచించిన బాలకవి విరుదాంకికుడు ప్రసిద్ధ విద్యత్కవి శేషురి అనంతయ్య 'వృద్ధాచల మాహాత్మ్యము' అను నైదాశ్వాసముల ప్రబంధము రచించి యీ లింగారెడ్డి

1 Madhensia Collectors 17-6-10 Section 5 Account of Turayur Samastanam

2. Trichinopoly District Gazetteer Chapter XV. Page, 308

రెడ్డికి కృతి నొసగెను. అందు కృతి నాయకుడు బల్లవోల్ కాపసుడు, జగదగోపాళ, రాయశేషాభ్యుపాసకుడు, పాండ్యగజకేసరి, విశుద్ధపంట వంశపాత నుడు" అని వర్ణింపబడినాడు కావున నీతడు కురయూరి పాలకవంశీయు డగుట స్పష్టము

లింగారెడ్డి కుమారుడు వరదరాజరెడ్డి—ఈతని కుమారుడు కృష్ణారెడ్డి ఈ కృష్ణారెడ్డికి, పై శేషురి అనంతయ్య పోతున, బాలకవి అనంతయ్య 'శ్రీమద్దమాహాత్మ్యము' అను నైదాశ్వాసముల ప్రబంధము కృతి నిచ్చియున్నాడ అందు సంకలనమును గూర్చి కృతిపతిగూర్చి గ్రంథావతారికలో నిల్లు గలదు

“ఏ ఓట నిరవోందు నే ప్రాద్దు భారాపు

రీశ్వరనామై విశ్వవిభుడు

ఏ ఖరంబున నుండు కాపురంబుగ గారి

సొందననాయికా సమచితాభ్యు

వీప్రాలు పాలించు నెలని తెట్టని కోట

యెచు గూర్తందారు జగ మెఱుంగ

నే నిగరంబున వింపు వనంత

విద్యత్కవిస్తామ విశదభణిరి

ఆటి నెఱుగ మాత్యయమైన రాజ

ధానిగా మీలు నా చంద్రతారకముగ

భరితి జగనొప్పగందాది విదదళారి

వరదరాజేంద్ర కృష్ణసూపాలమారి ”

“శ్రీమద్దమాహాత్మ్యం బభి

రామం బది తెమరు చేసి రహి కక్క జగత్

క్షేమంకర కృతిమచ్చుధి

నామాంకితముగ నొవర్చి నెల్లటి గమమా ”

శ్రీమద్దమాహాత్మ్యము గానయ్యెను గల ప్రకస్తక్షేత్ర మాహాత్మ్యములలో నొకటి

ఈ వరదరాజరెడ్డి విజయరంగ చొక్కనాథుని సమకాలికుడు కావున అనంతకవియు నాకాలపు వాడే అనంతయ్య వేటొకకృతి శివరహస్యఖండము తలముల :—

తిరుచనాపల్లి మండలమున నామకల్లు తాలూకా యందుల తలములయను కొండక్రింద ప్రదేశమున పై లింగారెడ్డికి తాతయగు పాపిరెడ్డి వశపతిమహావి కొండపై శ్రీ పంకజేశ్వరస్వామి యాలయము గట్టించెను

చను. ఈ కంఠీయులకు తలమలవారని యింటికి చేరు
వచ్చినది వీరిలో క్రీ. శ. 1690-1700 ప్రాంతముల
విలసిల్లిన తలమల రామచంద్రాచార్యుని, విశ్వేశ్వర
పండితుడను విద్యార్థుని 'కృష్ణవిలాసము' అను నైదా
శ్వాసముల శృంగార రసోత్తరప్రబంధము నంతయు
గావించెను ఇం దకతారికలో కృతిపతి విషయము
విశ్రుతముగా గలదు

కృష్ణవిలాస కృతికర్త విశ్వేశ్వరకవి కవి
తార్కిక శిరోమణి విరుదాంకితుడు గీర్వాణసాహితీ
జేత. కాని తెనుగునమాత్రము భాషానుగుణ్యముగ
మృదుపదరచన గావించియున్నాడు

నువ్వునకు నెండు పద్యములు

“తలపున నన్ను నిల్పు నెల

తా నెలతాపము హచ్చితచ్చెనే

యలరుల లేన చిల్కు నవ

లా నకలారిత నూత్తికల్కనే

వలపులు నందడింప కలు వా

చెలువానగ గొగరింపనే

తిరియల తావి గుల్క వనితా

వనితావుల నన్ను గూడనే ”

“సుదతి రచారిత్రేర నును

జాక్కల బల్కుల పేర నాకునన్

బదురుగ నవ్వేసేర నక

చంద్రికలన్ నిటలంబుపేర చా

ల్యాదలగ నుండు మంచలము

లో సగ ముఖలపేర గల్వలన్

గురువుగ నుంచె మౌమునకు

గోము మధాకరు డవ్వడియగన్ ”

పై గ్రంథము లన్నియు నాంధ్రసాహిత్య పరి
షత్తున గలవు దక్షిణాంధ్రవాఙ్మయమునకు సంబం
ధించిన కృతు లెన్నో యపరిశీలనముగానం దున్నవి
శుద్ధప్రవిదితమున సాహిత్యకళాపోషకులకు రెడ్డి
రాజు లెట్లు తెనుగువాడును కవులను నాదరించిరి
దిద్దారముగ తెలుపుటయే యీ వ్యాసముయొక్క
యుద్దేశము

తేడు ప్రభుత్వసాహాయ్యమున ప్రాచీనాంధ్ర
కృతు లనేకములు ప్రకటితము లగుచున్నది. అట్టి
యేడ మనకు వూర్తిగ నెఱుగరాని దక్షిణాంధ్ర
వాఙ్మయమునకు సంబంధించిన యిట్టి గ్రంథములు
మైదితములగుచో పరిశోధకుల పరీక్షను ఫలవంతి
గుమను తెనుగువాఙ్మయపై కాల్యము తెనుగువాని
గోచరమగును

కొత్తకోడలు

శ్రీ వేయి సహజానందం

“అమ్మ ”

“ఏమిట ”

“ ”

“ఏమిటే ‘అమ్మ’ అని మళ్ళీ మాట్లాడటం మానేశావు?”

“అలా”

“ఏమిటా చెప్పు.”

“ఏం లేదులే”

“అదేమిటే నాతో చెప్పటానికి సంతోషిస్తావు?”

“ఎచ్చే ఏం లేదు ”

“సరేలే మీ ఆయన దగ్గరనుంచి ఉత్తరం రాలేదనా . వస్తుందిలే ఇవ్వాలే రకపోలే, లేదు రాదేమిటి?”

“ ”

“మొన్ననేగా వ్రాశాడు అయినా మీ కాలంలో ఈ ఉత్తరాలు ప్రాణాలన్నీ పోస్టు బంట్రోతు మీద పెట్టుకోటం ఇది మా కాలంలో ఎరగం ”

“అది కాదే ఇప్పుడు ఉత్తరం సంగతికే ఎత్తాలే!” అని నిట్టూర్చింది కొత్తగా కొత్తరాని! పల్లి వచ్చిన కమల

మామిడి ముఖంకేసి చూసింది తల్లి. అంత నిర్భయంగా ఉన్న ముఖాన్ని ఇది వరకు తాను చూడలేదు

“ఏమిటే అమ్మాయి రాత్రి ఏమైనా కల వచ్చిందా?”

“ఛా. పిచ్చుకలలు.. పిడకలలు. కలలు నిజా లేమిటి? ఛా నాటికి భయపడే మామయ్య.”

పిచ్చుకలలు, పిడకలలు పిటి సంగతి కాదు కమల మనస్సుకు పట్టింది.

“కలలేమిటే? కల వచ్చిందని నేచెప్పావా?”

అంది కమల

రాత్రి తెల్లవాడు కుంఠా మామ ముఖం పట్టక పోలే, ఇంకా కలవేమిటి? కలల భయం ఏమైనా ఇప్పుడు నిజమే భయంకరంగా ఉంది

“మరేమిటే కల ఏ మమ్మనామా అనుకున్నా. ”

“సరే కాని మరే . అల్లుడు చదువుకున్న వాడిని చెప్పావేమీ?”

తల్లి నిర్ణాంత పోయింది ఈ అజ్ఞాన ప్రశ్న కావాలా మృదయంలోకి దూకుకుపోయింది చెవులు చిల్లులు పడేట్టు ప్రతి స్వనించిన మంగళ వాద్యాల మధ్య ఆ రాత్రి ఒంటరిగా గదిలో కూర్చోని, ఏడ్చిన కమల దుఃఖారావం కరీరమంతా మళ్ళీ ఒక్క మాటు మారు వెలిగింది

తెమయించుకొని, ఒనాటు చెప్పింది

“అతివికేం? కారేలేలో చదువుకుంటేనేనా చదువు తెలిసి గలవాడు తల్లి అంటే ఎంతో భక్తి శ్రద్ధలు పాలం పుట చూసుకొని, కాలి మీద కాలి నేడకుంటే హాయిగా గడచి పోతుంది కాలం.. ”

“హాయిగా గడచిపోతుంది కాలం ”

“అదేమిటే అమ్మాయి ఇవ్వాలే అలా మాట్లాడుకున్నావు ” తెల్లపోయి చూసింది తల్లి మామకు ఎక్కువగా మాట్లాడే పిల్ల కాదు. మొదటి నుంచీ నూనం ఎక్కువ.

తెల్లవాటి రాత్రి ఏడుపు విని తాను మందు భయపడ్డది. ఏడుపు ఎవరికి వివరించి పోతుందో అని, ఎప్పుడో మామకు అనుకుందో, అగడో అని, మళ్ళీ మామ పట్టాక .. అనుకోకుండాగాని ఏ అమాంశమైనా చేతులదేమానని తాను చాలా భయపడింది.

కాని ఈమీద అలాంటిదేమీ చేయలేదు. గుణవంతురాలు. తన విషయం కాదు!

“మేమందరూ మా కాలంలో ఇలా ఏదైనా ముట్టే” అనితను గండు కళ్లనిండా అగ్రతర్రం కురిపించగానే, మళ్లీ కడుల నోరు తెరిచి ఏడువలేదు పాపం

ఇన్నాళ్ల కివ్వాలి మళ్లీ కడుల కంఠ పిగలో ఈ అపమృతి వివరించింది

“కను -?”

“ఏమిటే ఆమూ పెప్ప నాతో మళ్లీ మానేకావం ”

“ఏం లేదు మత్తె ఉత్తరాలు ఉత్తరాలు అంటున్నావే ఆ ఉత్తరాలు చూస్తే నవ్వులో, ఏడవలో తెలియలేదు ఎవరుచెప్పారమ్మానీకు ఆయనకు ఒక్క వాక్యం వ్రాయటం కూడా చాలా కాదు ”

“అ! ఏదో తోచింది వ్రాశాను మత్తెంటే ఆతనికేదాగా ప్రేమ మోత అదే ఆ ఆమరాగమే కావాలి ”

అని అంది స్వరంలో ముఖంలో ఉత్సాహాన్ని, సంకల్పాన్ని ప్రదర్శిస్తూ

కడులముఖం చిన్న పుచ్చుకొంది ప్రేమ మోత ఆమె మాటలకు నీగ్రహితురై

కళ్లు కురి కాంతి హీనంగా ఉన్నయి.

తల్లి ఏదో పని ఉన్నట్టు అక్కడకుంచి వెళ్లిపోయింది ఆమె ముఖంలోని వ్యాకులత కడుల గ్రహించింది ఈ రృథా చర్చలవల్ల తను మనస్సుకు వ్యభిచితమవుతోందే అని కడులకు తెలుసు కాని కిందటి ఉత్తరం చదివినప్పటినుంచి, ఆమెలో నిగ్రహశక్తి పన్నగిరిపోతోంది వాక్కానికే వాలుగు తప్పులు. అర్థంలేని, తెలివి తక్కువ వ్రాత. అహ! గుర్తు తెచ్చుకోకుండా ఉండడానికన్నా వా ఆ ఉత్తరం, ఆ వాక్కాలు, ఆ మాటలు వదేవదే మనస్సులో స్ఫురించి, తన గుండెపై రాయి పెట్టినట్టుంది. ఉత్తరమేకాదు. కాత్తిరం చేసినవచ్చిన నెల్లాళ్లు. ఎలా ముచిపోతుంది?

ఆ మూర్ఖత్వం.. ఆ శాపాపాప.. ఆ రాక్షస అశేకం! ఈమీదలు వచ్చి చెట్టుచేరు నాకున్న

పోతుందంటారు. కాని ఒక్కొక్క రాక్షస అశేకం మృదయంతో, కఠిరంగా చేసే వాకేనందుకు ఈ ఈమీద వాకేనం ఎంత? ఈమీద మృత్యు స్పర్శ పోకేనబోతుందా వస్తేట్లు మళ్లీ చిగురిస్తయి. కాని ఇక్కడ కేవలం స్పృతియొక్క ఛాయా ధూమకే సర్వాన్నీ దహించి వేస్తుంది పురుష సాంగత్యం స్త్రీకి ధర్మమనీ, అవసరమనీ అంటాడు. కాని తను మళ్లీ ఆ అభిప్రాయాన్ని సమ్మతించడా? ధయం అంటే ఏమిటో ఇదివఱకే తక్కువ తెలియదు కాని ఇప్పుడు ధయం తన అణువు అణువులన మెదులుతోంది చిన్న పిల్లలకు దొంగ, బాచాడు వస్తున్నాడని చెప్పి, చెడిరిస్తారు తన లాంటి వాళ్ళకు, అదిగో మీరయిన వస్తున్నాడంటే చాలు అంటే అంటే

అహ! ఎలా గడచిపోయినయి ఆ నెల్లాళ్లు మూర్ఖుడు కాళ్ళకు సంకల్ప అష్టపక్షట్టు కడిలే వాడు కన్నీరందిన కన్నులా ఉన్న ఆకాశంలో.. పదిహేనురోజులు ప్రవాసంఉండి, చంద్రుడు కూనగృహానికి వచ్చేవాడు చిన్నప్పుడు పెన్నెల చూసి తాను గంతులు వేసేది పాడేది అల్లరిచేసేది గోలచేసేది విజం చెప్పాలంటే మాగవాడికి నోరు వచ్చినట్లుండేది—పెన్నెల చూడంగానే! పిచ్చి. ఏమిటో అంత ఉల్లాసంగా ఉండేది

కాని ఇప్పుడు ఇప్పుడు ఈ తొలిరాత్రి గుడ్డే తనకు పెన్నెల చీకటి ఒక ముదిరిగానే ఉన్నయి చెవిటివానికే కోరికపాటలా, తనకే పెన్నెల!

ఆయన విద్రవపోయేవాడు సుద్రుకూడా కాగా కొట్టేవారు తాను మూసినకళ్ళతోనే అశేక ఆకాశం కూనాల్సింది, చీకటిని చూస్తూ, నిశ్శబ్దయొక్క నిర్మృదులగోసం వేచేది. రాత్రి వస్తాందంటే పరమకులయే యాతకులు లేకపోలేదు కాని తను తనూ పరమకేమాకుంది పర—మకేమాకుంది అంటే!

ధన్! లోకంయొక్క అగ్ర ప్రవాహం కడి ఎంతేని చూడు! నీ మృదయం త్రనీతికూతుంది కాని నీకంటే రిండుత్రలోకి మత్తె చూడు! అగ్ని కణాల విద్యురింగలకు విజృంభిస్తుంది ఆ పాద

మనకం దెప్పరిప్ప పామలా చుట్టలు చుట్టుకుని,
తీరబాధలో తన్ను తానే కాటుకను పంటుంది

* * * *

2

“అమ్మాయి ”

“అమ్మాయి ”

“అ!”

“ఇదుగోతే మీ ఆయన గావును ఉత్తరం
వ్రాశాడు ”

తల్లి ఎంతో సంతోషంతో ఆ ఉత్తరాన్ని
లోపలకు తీసుకొని పట్టింది కనుల అండుకుంది

పతిని చూస్తే పత్నికి సిగ్గు! తొలినాడు, మరి
నాడేకాదు కుదినాటిదాకా అంతేకాదు
పతి లేకుండు మాదా సిగ్గున వటం సహజం అని
తల్లికి తెలుసు ఆమె నంటనే వసారాలోకి పల్లి
పోయింది

అక్కడనుంచి కొద్దిలోకి పల్లి ఆవుకు మేత
వేసింది పాదులకేసి చూసిం తీగలను పందిరికి
పొకించాలనుకుంది కాని ఉమ్మ తోచలేదు
కిందటి ఉత్తరం మాకురికి తృప్తిగా లేకు ఈ
ఉత్తరం తృప్తిగా వ్రాశాడేమో .

తీగలను అలాగే గాలిలో వదిలేసి, గబగబా
లోపలకు వచ్చింది కనుల సావజ్ఞతోనే నుంచుంది
ఉత్తరం చదివేదాడు తల్లి మగ్గుతుంది

“అల్లుడు, వాళ్లు కులాసా?” అని అడిగింది
తల్లి

“అ!” అంది కనుల

మాకురి ముందులో తానుహించిన తృప్తి లక్ష
ణాలు గోచరించలేదు

“నురింశేది వ్రాశాడే?”

“ఏం కోపంగా వ్రాశాడా?”

“ఎచ్చే?”

“మరి ”

“ఆయన వ్రాయలేదే ఉత్తరం”

“మాకయ్య వ్రాశాడా?”

“ఎచ్చే?”

“మాకవలే?”

తమకు ఉత్తరం వ్రాసేవారెవరింకా అని ఆలో
చిస్తోంది తల్లి

“దత్తూరి ఆయనదే సంతకమూ ఆయనదే”

“మరి?”

“మరి మరి ఏమంది అమ్మ ఆ పాపాస
గాళ్లలో ఎవడిచేతో ”

కనుల గొంతుక విసుగుకుపోయింది ముఖంలోకి
ఒక్కసారి గుప్పన రక్తం చిమ్మి, మళ్ళీ నంటనేపారి
పోయింది పెదవులను దూకుకుంటూ వెలువడింది
నిట్టూర్పు తల్లి ఇంకేమీ అడగలేదు లోపలనుంచి
సముద్రంలా పొంగి వస్తున్న అయోమయ దుఃఖాన్ని
అణచుకోలేక, లోపలింట్లోకి వెళ్లిపోయింది

ఒక్కగా నొక్క మాకురు కొడుకు, మాకు
యామాదా కనులే పొట్టలో పెట్టుకొని నెంచుకుంది.
తన దౌర్భాగ్య భూవ్య తీవ్రతాని! పిల్ల పెరిగి, ఒక
ఇంటిపై సుఖపడటమే నోముగా తలచింది కాని
కాని .

భోజనాలనుండు కనుల ముక్త శరీరా
చెప్పింది

“ఎల్లుండి వస్తారుట . అల్లుడు ”

“మరి ఇంకా చెప్పవేమి!” అంది తల్లి, ఉక్కు
కత్తో

లోతవుకున్న నైరాశ్య విచారాల్లోంచి
తల్లికి గారి చిక్కినట్టుంది అల్లుడు వస్తున్నాడు!
ఇల్లు పాకాట్టు దురిసిందారి అరికించారి ముగ్గులు
వేయారి పక్క ఇల్లారిపడిగి మినప్పప్పు అల్లుడికి
గాలెంటే మహా ఇష్టం పెరుగు తెప్పించారి

చేతినిండా పని మనసు నిండా ఆలోచ
నలు ఇంతకు మునుపే ఆమెకంతా అగమ్య గోచ
రంగా, విచారంగా ఉంది మాకురిగతి ఏంకాదు!
ఎక్కువ మాట్లాడకపోయినా, మనస్సు గల పిల్ల
మాకురు అని తెలుసు ఇలా ప్రశ్నించి తర్కించు
కొనే కొత్తకోడలుకావురం ఏలా చేసుకుం
టుంది? ఏమవుతుంది? ఈ యధార్థ, నిర్భయమైన
ప్రశ్నలతో ఆమె సత మత మాతోంది.

అల్లుడు వస్తున్నాడనే విషయంలో ఈ చిక్కి
అన్ని తొలగిపోయాయి. ఈ దైవందిక, తీవ్ర వ్యతిరేక

కాలు జీవి! ప్రాణం. ఈ కష్టకారాలు వలలు పన్నక, జీవిని జీవితే వదిలివేస్తే, ఉరిస్తంభాలమధ్య ఉగిసలాడుతూ ఉన్నట్టుంటుంది

భయంకరమైన జీవిత రంగస్థలంపై ఈ తెల రేకపోతే, ఎప్పుడో చాటకం ఆఖరి అంకాని! వచ్చేది ఏటి చాటునే జీవి జీవితాని! కంటపడకుండా తప్పకుంటాడు జీవితం మరొకతూలం దుర్భరం, అనర్థం అనిపిస్తుంది కాని ఏదో ఒక పని ఒక విషయం. తలెత్తి చేతులుచాచుకున్న ఆ అగాధ పుటంచునుండి, ఆ భయంకర నూనెనుండి మల్లీ సమృద్ధిలోకి, కోలాహలంలోకి లాక్కుపోతేయ్. నిర్విచారంగా మళ్ళీ కొత్త ఉద్రేకంలో, కొత్త సంరంభంలో లీనమైపోతాం అది యుద్ధంగా కనిపించవచ్చు రక్కలేనిది కావచ్చు. కాని మృత్యు పాశాలనుంచి విడదీసి జీవితాని! పోలికలతో చేసే పటుత్వం వాటికుండి అందుకనే జీవి ఎప్పుడూ కొత్తకొత్త గ్యాపకంకోసం చేతులు చాస్తూ ఉంటాడ

ఇప్పుడు కమల తల్లి! అల్లునిరాకతో మళ్ళీ ప్రాణం వచ్చింది అగాధమనుకున్నచోట మళ్ళీ చారి దొరికింది

కాని కమల పరిగా భోజనం చెయ్యలేదు ఆసలు కొన్నాళ్ళకుండి, ఏవో అలవాటుగా తప్ప, కావాలని తిసటలేదు

* * * *

3

అల్లుడు వచ్చాడు కమల తల్లి అందల మెక్కింది ఇల్లంతా అరికింది, సింగారించింది బడి పంకులుగారిది బరిమాని, బామాలి మాసాలాడు నున్న పాత మర్రి ఒకటి తెచ్చింది

ఇంట్లో పని అంతా తాను నిర్వహించుకుంటా నని మాకురికి భావార్థంగా చెప్పింది

అతడు వచ్చేటప్పటికి తాత్తు వాలపోతోంది

కమల అతని జనక బండిలోంచి ఇంకో శక్తికి ఎవరైనా మాడా దిగుతున్నావేమో నడికుంది. కాని భర్త ఒక్కటే వచ్చాడు. వాడేం ఏ స్నేహితు డిసో నంటెట్టుకొని తీసుకొరారేదు.

8

ఒక సంచిలోంచి జూరలు తీశాడు ఇంటల్లుడు. కొట్టు ఆడది కూకంలో, చేరంలో దగా చేయాలని ఎంతో ప్రయత్నిస్తే, ఆ పద్య ధ్రువోన్ని తను విచ్చిన్నం చేసి, ఆ మనిషి! కనుబడకుండా వాలుగు చెందికాయలు కొసరు తీసుకొన్నట్టు సగర్వంగా చెప్పాడు

కమల జూరలతో బళ్లతోగా ఆమె చేతులు పట్టుకొని “ఇదిగో మాకావా మల్లెపూలు.. బొడ్డు మల్లెపూలు” అన్నాడు, చేటంత ముఖం చేసు కొని అతని కళ్లలో కాంక్ష సర్పం నేయి పడగలు విప్పకొని తనకేసి చూస్తోంది బుసకొట్టుతోంది.

కమల తల్లి అన్నం వడ్డించి అల్లుడి నెన్నోసంగ తులు అడిగింది. పంటలు ఎలా ఉంది, ధరాతెలా ఉంది అన్న వివరంగా అడిగింది.

ఇటీవలనే ఒక గడ తూనినట్టు, ఇంకో నెల్లాళ్లలో ఇంక రెండు గడలు ఈశేట్టున్నవని చెప్పి అత్తగారిని మాడా రమ్మని ఆహ్వానించాడు

అల్లుని ఆదరంతో అత్తగారు కొండెక్కింది “అమ్మాయి ఎక్కడ నెయ్యి వడ్డించు”

అని పిలచింది తల్లి

కమల సావిత్రి గోడకాసుకునే మాడ్చుక్కు, జవాబు చెప్పలేదు భోజనం ముందు బరుకుతున్న చర్మ ఆమెకు విసబడ్డట్టు మాకాత్తుగా బ్వరం వచ్చి నట్టుంది

అల్లుడు భోజనం ముగించి గదిలోకి వెళ్లాడు

“ఏమే అమ్మాయి. అతడు భోంచేస్తున్నంతసేపూ ఇటు రానేలేదేమే” అంది తల్లి

“పక్క వేస్తున్నావే” అంది మామయ్య.

ఈ జవాబు! తల్లి సంతోషించింది. పగటి బత లన్నీ రాత్రికెయ్యిపై మటుమాయమవుతేయ్. చీకట్లోని ఈ మనాత్తులో ఆమెకు ఎక్కువ వర్మకం తన భర్త పగబల్లా ధూం ధూం చేసి, తాను రాత్రి వంటింటి తలు త్రలు వేసిన నడవలోకి వచ్చేటప్పటికి ఎంతో ప్రసన్నంగా ఉంటేవాడు.

కమల భోంచేసి నడవలో మాడ్చుంది.

“అల్లుడి నేనున్నా కావాలేమో గదిలోకి వెళ్లు” అంది తల్లి. కమల ఏమీ మాట్లాడ లేదు.

గతిలోంచి ఒకటి రెండు పాటలు భావయుతంగా
దగ్గ వివరించింది అయితా కమల కదల లేదు.

“కమలా” అని పిలిచాడు

ఆ బ్రత గొంతుక విని అక్షగాదు, “అమ్మాయి,
పిలుస్తున్నావే” అని పెద్దలించింది
కమల ఇంకా కదలలేదు

తల్లి నడవలో దీపం తగ్గించి, కుక్కిరుంచం
చేసుకోటం గమనించి, కమల మెల్లగా లేచింది

“ఇంచాకటిమంచి ఏమి చేస్తున్నావు?” అని,
భర్త “ఇదిగో పూరింకా ఇలాగే ఉంచావేం
పెట్టుకో” అన్నాడు

కమల కటికితో కూర్చొని నక్షత్రాల తేసి
మాస్తోంది న్నని గాలికి ఆమెకు మల్లీ ప్రాణం
వస్తోంది కటికి చువ్వలు నుదురుకు ఒత్తు కుంటు
న్నయి

అతను పూల పాట్లం తీసి, కమల ఒళ్లో పెట్టాడు
తన బరువైన రెండు చేతులను ఆమె భుజాల మీద
ఆనిపి, “ఏయ్. అలా చూస్తున్నావేమిటి”
అన్నాడు

ఆమె జవాబేమీ చెప్పలేదు

అతను “ఇదిగో ఓ తమాషా తెచ్చా” అంటూ
పెద్దలించి ఏటో గండు పుస్తకాలు తీసి, దీపం
ఆమె దగ్గరకు తెచ్చి పుస్తకాలు తెరిచాడు

అతని ముఖం మల్లీ సంతోషంతో చాటంత
అయింది

“పెట్టుకో మరి పూలు ”

.. .. .

“దబ్బున పెట్టుకో...”

“నేను వస్తానని చ్రాచికా తలంటిపోయిందా
లేదే? పోదీలే దబ్బున పూలు పెట్టుకో” అని
పెద్దలించి అగరు పుల్లలు, ఏటో పెంటు బుడి
తీశాడు.

అతను దీపం తగ్గించాడు కమల ఆకాశంలో
చూసింది నిశ్చయంతా నెన్నల వరదై ప్రవహిస్తోంది
లేచి కటికి తలుపులు తేసింది తగ్గించిన దీపం వెల్లు
రులో భర్త నీడ భయంకరంగా కవిించింది

“ఇదిగో పుస్తకాలు చూడు బామ్మలు”

“ . ”

“ఇదిగో ఈ పెంటురాసుకో ”

“ . ”

“ఇంకా పూలు పెట్టుకోలేదా ?”

“ . ”

“నా ఉత్తరాలకు జవాబే వ్రాయలేదే ?”

“ . ”

“మరి పూలు ”

ఇంతవరకూ మూగగానే ఉన్న కమల
లేచి, “అలా ఉండినీయండి పూలు ” అని,
దీపం ఇంచుమించు సొంతం తగ్గించింది.

శ్రీ అవనీంద్రనాథటాగూరుతో నా పరిచయం

శ్రీ కేశవమూర్తుల
కేశవరావు

భారతీయ చిత్రకళాపితా
మహానుభావుడు అవనీంద్ర
నాథ టాగూరు అస్థమించాడు
అతనితోనే భారతీయ చిత్ర
కళా ప్రపంచంలో ఒక సూత్ర
కేళం ఆరంభమైంది మనదేశం
లో ఆధునిక చిత్రకళకు అతడే
పునాదిదేవాడు

ప్రతిభాప్రభుత్వం వచ్చిన
తరువాత మన జాతీయకళలన్నీ
నిశించగా మన దేశీయులు
పాశ్చాత్యచిత్రాలనే అనుస
రించే సమయంగా అవనీం
ద్రుడు మన ప్రాచీనకళా సౌం
దర్యాన్ని అవగాహన చేసికొని
వాటివ్యాసా చిత్రకళలో
మార్పును ప్రవేశపెట్టినాడు

ఇరిని ఉవ్యమాని! చేయూ
రనిచ్చి విదేశాలలో మన కళల
జొన్నత్యాన్ని గురించి చాటిం
చినవాల్లు అనంద భూపాలస్వామి,
యి రి హానిలు

ఒకసారి శ్రీ రవీంద్రుడు అక
సింద్రునిగురించి ఇట్లన్నాడు
'This one man has chang-
ed the world of art He
has revolutionized the
taste of the country. His countrymen were
strictly against him but he bravely faced
all the difficulties and changed the at-
mosphere.'

అవనీంద్రుడు పాశ్చాత్యకళలతోనే చిత్రకళకు
ఒక ఇటాలియన్ శిల్పియైతే అభ్యసించాడు. విద్యా
కాలంలోనే తన ప్రతిభను కార్పూణంగా మనీషి
మైన యాపచిత్రం (Life size portraits) ఒకటి
నూనెరంగులలో ఒక గంటలోనే తూర్తిగావించాడు

కలకత్తా ఆర్టుస్కూలు ముఖ్యోపాధ్యాయులుగా ఉన్నప్పుడు.

అది శేటి! అతడు చిత్రించిన యాపచిత్ర
లలో గొప్పదిగా ఎంచబడుతూంది తరువాత చాలా
కాలం అతడు కలకత్తా చిత్రకళా విద్యాలయానికి
రైసుప్రెసిడెంట్ పదవి వహించాడు ఆ కాలంలోనే
అతనికి ఒకరు కొన్ని ప్రాచీన రాజపుత్ర చిత్రాలు
బహూకరించారు. అవి యాచిత్ర తరువాత, అతనిలో
ప్రతీకనంగా కలిగి రాజపుత్ర యుగలాయ చిత్రాలు,
అలంకార, బాగ్ చిత్రాలు, భారత్, సాందీ, అమరా

వత్సరాల పాఠశాలవాదాన్ని అనుసరించి చిత్రాలు చిత్రీకృతమయ్యాయి.

సుప్రసిద్ధ జపానీ కళావిమర్శకుడు ఒకాబరా (Okakura) మనదేశం వచ్చినప్పుడు అతనిండుని అతని కళావిమర్శల చిత్రరచనాల్లోని మెచ్చుకొంటూతాను. విదేశాలలో ప్రచారానికై తెచ్చిన చైనా జపాను చిత్రాలు మామింది అతనిని ప్రోత్సహించాడు. అతడు అతనిండునితో మాట్లాడుతూ 'We in Japan have mastered the brush, but We look to India for ideas' అన్నాడు.

ప్రాచ్య చిత్రకళ యొక్క అభివృద్ధిని చూచిన తరువాత అతనిండుడు అతని కళావిమర్శలు అనేక నూతన మార్గాలలో చిత్రించడం మొదలుపెట్టారు. అతనిండు విశిష్ట కళావిమర్శకులు అన్నారు. వారిలో ముఖ్యులు శ్రీ నందలాల్ బోసు, అశిత్ కుమార్ హ్వాదా, వెంకటప్ప మొదలైనవారు. శ్రీ నందలాల్ బోసు వారికి అత్యంత ప్రీతియులు వారిద్దరిది శ్రీ రామకృష్ణ పరమ హంస, విశ్వకామందుల సంబంధం కంటిది.

చిత్రకళావ్యాపనకై ఇండియాకా సాసయిట్టి ఆఫ్ ఓరియంటల్ ఆర్ట్స్ అండ్ సెంట్రల్ సెలెక్షన్స్ దాని ద్వారా చిత్రకళా ప్రదర్శనలు జరుపుతూ వచ్చారు. ఆ సంస్థ ద్వారా ప్రసిద్ధ కళా విమర్శకుడు శ్రీ వి. సి. గంగూలీ "మాపం" అను అతిత కళావిమర్శక పత్రికను కొన్ని సంవత్సరాలు ప్రచురించివాడు.

1918 లో శ్రీ రవీంద్రుడు విశ్వభారతిలో కళాభవనం స్థాపించినప్పుడు అతనిండులు వందలలో బోసును దానికి ప్రెసిడెంట్ గా పంపారు. 1922 లో మచిలీపట్నంలో ఆంధ్రజాతీయ కళా కాలలో భారతీయ చిత్రకళాకాఖను సెలెక్షన్స్ నప్పుడు శ్రీ ప్రమోదకుమార చటర్జీని పంపారు. శ్రీ చటర్జీగారు జాతీయకళాకాలంలోని పుష్ప నాలుగు సంవత్సరాలలో అతనిండులు కళాకాలంలోని చిత్ర కళావిమర్శల కృషిని ప్రోత్సహిస్తూ వచ్చారు. తరువాత ఆయన కళాకాల అధికారుల అనాదరణవల్ల కళాకాలంలోని చిత్రకళాకాఖ ఎత్తివేయబడింది విని చాలా విచారించారు.

1941 లో రవీంద్రుని కుదికోరిక వనుసరించి కాంతినికేతనంలో అతనిండుని డెప్యూటీ జనరల్

డిసోత్పకం అతి ధైర్యవంతుగా జరిగింది. అతని చిత్రాలు కళా రచనలు ప్రదర్శించారు.

శ్రీ రవీంద్రుని ఆనంతరం అతనిని విశ్వభారతికి అధ్యక్షునిగా నియమించిరి. క్రమేణ అనాలోగ్య కారణాలవల్ల ఆ పదవివదిలి అతడు కలకత్తా సమీప గ్రామంలో విశ్రాంతి తీసికొంటూ వచ్చెను.

ఆ వార్షికంలో అతడు దృష్టి లోపించినా కూడా కార్కులు, మేకులు, అగ్గిపుల్లలు మొదలైన వాటితో అమృతమైన బొమ్మలు (1938) తయారు చేస్తూ వచ్చెను. ఆ బొమ్మలను ఏదైనా అంతర్జాతీయ ప్రదర్శనలో ప్రదర్శించినట్లయితే నవీనతకు హాస్యా విశి, ఉన్నత భావాలకు అగ్రస్థానం లభిస్తుందంటారు. అతనిండుడు పురాణగాథలే కేవల తీవ్ర సమస్యలు, ప్రకృతి దృశ్యాలు యింకా మేఘదూత, ఉమరుఖయ్యాం రవీంద్రునికళలకు చాలా చిత్రాలు, చిత్రించారు. అతడు గొప్ప కళకుడుకూడాను. కథలు చిన్నవి, పెద్దవి, బాలసాహిత్యం, prose-poetry మొదలైనవి చాలా రచించారు. ఇటీవల కొన్ని ఇంగ్లీషులోనికీ అనువాదంపబడినవి.

"మామంతుని డైరీ" అనే పేరుతో మృత్యు యంతంగా రామాయణగాథను, "జోరాశింకేర్ ధార", "ఘోరోగల్ప" అనేవాటిలో స్వీయచరిత్రను వ్రాసుకొన్నారు.

వాటిలో తాను చిన్నప్పుడు శ్రీ రవీంద్రునితో కలిసి ఆడిన నాటకాలు, ప్రారంభించిన ఉద్యమాలు గురించి పేర్కొన్నారు. భారతీయ చిత్రకళను గురించికూడా కొన్ని పుస్తకాలు రచించారు. విద్యార్థులు చిత్రకళను ఎట్లు ప్రారంభించవలెనో తెలుపుతూ "సహజోచితకళ" అనే ఒక చిన్న పుస్తకం, 6 సంవత్సరాలక్రితం అచ్చువేసిరి. నేను కాంతి వికేతనంలో పున్నప్పుడు ఒకసారి ఆయన అక్కడికి వచ్చి మాడుకోజా అన్నారు. అంతకుపూర్వం ఆయన అక్కడికివచ్చి ఏడేనియది సంవత్సరాలయినదట గొప్పగా సన్మానం జరిగింది. మనదేశంలోనే గాక ప్రపంచంలో వియేదేశాలలో చిత్రకళలు ఎట్లు వృద్ధిఅయిందీ వాటి మార్పుగురించి చాలా విషయాలు మాట్లాడారు.

మొదటిదికం ఉదయం కళాభవనంలో విద్యార్థులు చిత్రాలువేసి గదులు ఒక్కొక్కటి చూస్తూ

నా గదికి వచ్చారు. అప్పుడు నేను ఒక సంతోష
కుటుంబం బొమ్మలతో కూర్చి వేస్తున్నాను. అది
చూచి వెంటనే కూర్చోని 'ఇన్ని రంగులు కలిపాన్,
బొమ్మలో ఒకటి కనబడజే, చూడు నీవు కలిపిన రంగు
లన్నీ ఇప్పుడే భారీచేస్తానంటూ కుంభ తీసికొని
బొమ్మమీద కొన్నిరంగులు వేసివారు వేస్తూ నా
వంకరికి "What do you think of Colouring?
It is like cooking" అని అంటూ కుంభలో ఒక
కమ్మనిపకార్థం చెయ్యాలంటే అన్ని దినుసులు
దానిలో సరిగా వేస్తేనే అది దుచిగా వుంటుంది
అట్లే బొమ్మకు రంగులు వేయడమున్నూ అన్నాడు

గదులన్నీ చూచి బయటికి వస్తుండగా కలకత్తా
చిత్రకళా విద్యాలయం నుంచి ఇద్దరు విద్యార్థులు
ఎదురుగా వచ్చి నమస్కరించారు

ఆయన మీ రెవరని అడుగగా Still life class
students మని అన్నారు వెంటనే ఆయన What
do you mean by still life? Life is not still
Life is moving Are you studying dead
life? అని అంటూ ప్రకృతిజీవించి ప్రత్యక్షంగా
వేర్చుకొనేదానికి కాసు గదులలో కొవ్వొత్తలు
కాయలు వ్రాసినదానికి లేదా తెలుపుకూ చాలా
సేపు చూట్టాడారు

ఆ సాయంత్రం చిన్న పిల్లలకు కళ చెప్పారు.
అది వినుటకు శాంతి శత్రుత్వంలాంటి ఉపాధ్యాయులు
చాలామంది వచ్చారు. ఆ కళ ఆదివం పూర్తికాలేదు
మరునాడు సాయంత్రం కూడా చెప్పిరి

అప్పటికప్పుడు కళ సృష్టించి పిల్లలకు ఎంతో
ఉత్సాహకరంగాను హాస్యకరంగానూ చెప్పడంలో
ఆయన చాలా సమర్థుడు. ఆ కళకు శ్రీరవీంద్రుడు
కూడా గండవదివం వచ్చి విని 'అబసీవరె ఇంత
చక్కగా కళ చెప్పగల సమర్థుడే నాకు లేదని

ఒకసారి నేను కలకత్తాలో శ్రీ అవనీంద్రుని
దర్శించుటకు వెళ్ళితిని సామాన్యంగా అవనీంద్రుని
వద్దకు పోయినప్పుడు ఎవ్వరుకాని చిత్రకళా విద్యార్థులు
తాము వేసిన బొమ్మలు కొన్ని తీసికొని వెళ్ళి
కుండా వుండరు. ఆ బొమ్మలు చూపించినప్పుడే చిత్ర
కళావిషయమై ఆయన ఎన్నో విషయాలు తెలుపుతారు.

నేను వెళ్ళినప్పుడు ఆయన తన పూర్వభవనంలో
(రవీంద్రుని కోరాకోకోభవనానికి ఎదురుగా) వుండే

వాడు. పైన వేడమీద కూర్చుంటే అతడు తీకరించిన
ప్రాచీన రాజపుత్ర మొగలాయిచిత్రాలు, చిహ్న
జపానుదేశపు ప్రఖ్యాత చిత్రకారుల చిత్రాలు.
కొన్ని ఆధునిక చిత్రాలు యింకా కొంత ప్రాచీన
వస్తుసామగ్రితో అలంకరింపబడివుంది.

పోలు వెనుక వరండాలో తరుసగా అత
నీంద్రుడు అతని ఇద్దరి సోదరులు సమరేంద్ర, గగ
నీంద్రనాథ టాగూరుగార్లు కూర్చోనే సోఫాలో,
నాటిప్రక్క పుక్కా అమర్చబడివున్నాయి అవనీం
ద్రుడు, అతని అన్న గగనీంద్రుడు మాత్రమే చిత్ర
కారులు వారిద్దరి సోఫాలప్రక్క దంతపు పెట్టె
లలో రంగులు, కుంచెలు వగైరా వున్నాయి.

ఆ దినం అవనీంద్రులు ఒక్కరుమాత్రం
కూర్చోని కొన్ని ఎండుటాకులు ప్రోగుచేసుకొని
ఒక్కొక్కటే చూచి వ్రాస్తూవున్నారు ఆయన
వమ్మ చూచి "ఎండిపోయిన ఆకులలో ఏమి అందం
వుందని అలక్ష్యం చేస్తాం నాటిలో ఎన్ని కొత్త
స్వరూపాలు గోదరిస్తూన్నాయో చూడు" అన్నాడు.

ఒక పుస్తకంనిండా వారు వ్రాసినవి కొన్ని
జంతువులు పక్షులమాదిరివి చూపారి. తరువాత ఆయన
నేను వేసిన బొమ్మలు చూస్తూ ఒక నలుపురంగులో
(black and white) వేసిన ప్రకృతిదృశ్యాన్ని తీసి
ఇట్లన్నాడు. "రంగులలో బొమ్మలు వేయడంకన్న
ఒకే రంగులో బొమ్మ వేయడం చాలా కష్టం మన
దేశంలో మా అన్న గగనీంద్రనాథ టాగూరు తప్ప
యింకెవ్వరు ఈ పద్ధతిలో ఇప్పటివరకు కృతార్థులు
కాలేదు"

మరొకసారి వారిని దర్శించుటకు పోయినప్పుడు
ఒక ప్రకృతిదృశ్యం (Landscape) వేస్తున్నారు.
నేను అది పూర్తి అయ్యేవరకు వుండి చూడాలనిభ్రం
దన్నాను ఆయన సరేనని మధ్య మధ్య రంగులు అరగ
తీస్తు వుండమన్నారు

రంగుల సమ్మేళనం చెయ్యడంలోను *textures*
తీసికొని రావడంలోను అవనీంద్రుని మించినవారు
లేరు. వారిలో సమానులు ప్రపంచంలోనే ఏ ఇద్దరో
ముగ్గురో వుంటారు ఎటువంటి *effect* నయినా రంగు
లలో అతి సులువుగా తేగలదు. బొమ్మ పూర్తి
అయింది.

నేను ఏరైతూ బొమ్మ ప్రారంభిస్తే అది అను
కొన్నట్లు రాదని నమ్మసురించి చెప్పకొన్నాను

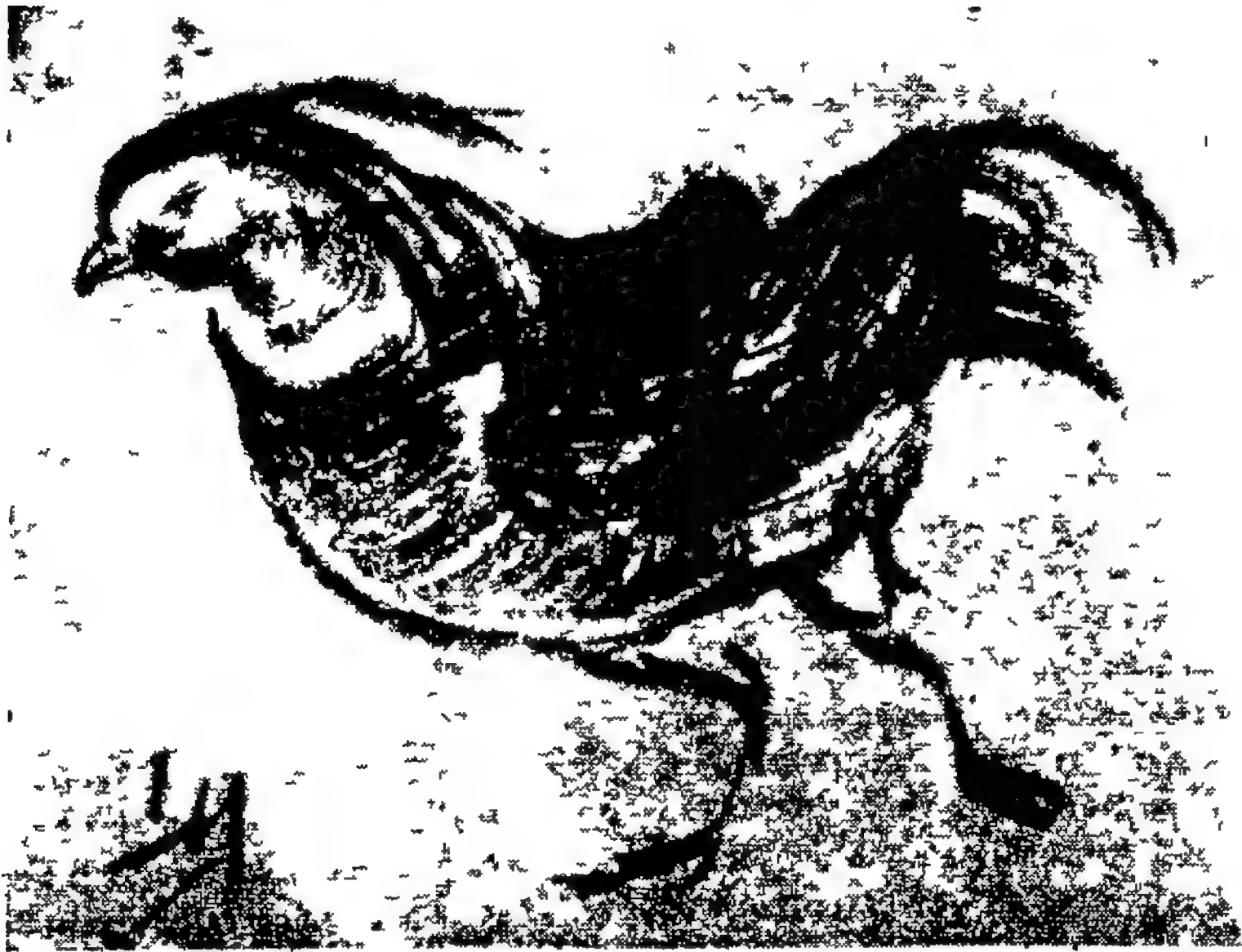
ఆయన పాశ్చాత్యులు రంగులలో ప్రకృతిని
ఎట్లు చూచేది మన పూర్వులు ఎట్లు చూచిందీ తెలు
పుకూ ఇట్లున్నాడు. "చాలకాలంక్రితం నేను ఒక
సారి ఇక్కడి జంతుప్రదర్శనశాలకు (Zoo) వెళ్లాను
అక్కడ గర్జిస్తూవుండే ఒక సింహాన్ని చూస్తూ చాల
నేపు నిలబడ్డాను. ఆ తరువాత ఎర్రగా భయంకరమైన
మూర్ఖాస్తమయంలో బంధింపబడి గర్జిస్తూవుండే
సింహాన్ని చిత్రించాలని నాకు బుద్ధి పుట్టింది
ఆ రాత్రంతా నాకు సరిగా నిద్ర పట్టలేదు. సింహగర్జ
నలు నాలో ప్రతిస్పందిస్తూ వున్నాయి ఉదయం
బొమ్మ రంగులలో ప్రారంభించాను చివరకు ఆ
బొమ్మ నా చెవిపోయిన బొమ్మలలో జమకట్టి పార
వేశాను అది ఎప్పటికైనా సరిగా వేయాలనే కోరిక
మాత్రం నిలిచిపోయింది" అన్నారు

తరువాత మాట్లాడుతూ ప్రస్తావనలో మైక్
లెంజలో జీవితం చదివినావా అని అమ్మ అడిగినారు.
లేదన్నాడు "ఆతడు ఒక మహా కళాకవనస్య
పాశ్చాత్యదేశాలలో అంతటివాడు తిరిగి జన్మించితే
లేడు" అని ఆతని గురించి చెప్పకూ ఆయన ఆవే
ళంతో "you must be like hungry wolves
and tigers for Art Devour what ever
you see అంటూ ప్రారంభించారు

ఎంతసేపు మాట్లాడాలో ఎప్పుడు చీకటి
పడిందో తెలియదు ఆయన తమ్ముడు సమరేంద్రనాథ
టాగూరు వచ్చి "అబనీదా, మీం ఎంతయిందో
తెలుపా? ఈ అబ్బాయి చాలా దూరం పోవారి
కావాలి" నన్నారు

ఆ గంభీరమైన ఉపదేశంనుంచి ఉన్నత్యునివ రి
లేచి వారికి నమస్కరించి కలపు తీసికొన్నాడు

అవసానిండ్లు స్వరణకు వచ్చినప్పుడంతా
ఆనాడు ఆతడు ఇచ్చిన ఉద్దేశకరమైన బోధ నాలో
ప్రతిస్పందిస్తూ వుంటుంది

అవసానిండ్లు గీచిన ఒక స్కెచ్.

శి థి లా శ్ర మ ము

★

శ్రీ దిగుమర్తి వీరారామస్వామి

అది మిథిలా పూర్వమున గౌతముని శిథిలా శ్రమము-పూర్వగాథ నెరుగకయు రామచంద్రుని పృథ
యము ల స్థలమునం దను గుంపగ వేళావి తలపుల వాంఛించినది. అప్పటి రాఘవ విశ్వామిత్రుల సంవాదము
ఈ ఘట్టమునందలి విషయము

రా ఘ వుఁ డు

ఈ శిథిలాశ్రమమ్మున ననేక వనంతములేచి పూచియా
వైశిష్యింపఁ బడ్డవొ-విపన్నము లీద్రుమముల్ హిమాగమ
శ్రీశయనించియున్ మధువశీకృతముల్ బలె నామతించు-ది
వ్యాకల నెవ్వ రీయెడల నాగ్రసఖంబులు కొల్లవెట్టిరో!

సుఖములైన యేత్రిదివసుందరు పాద పయోజ ముద్రలో
విభవము కోలుపోయిన పవిత్ర భరిలికి రక్ష రేఖలై
యభయమొసంగ నేటి కిసుమంతయుఁ గగ్గపు నిట్టివాని రా
క భరిత మోదముల్ జడిమిగాంచిన వేతను భావమంజుమల్.

ఇటనేదో యొకప్రేమగాథ తొలినాడే భగ్నతంత్రీ గుణ
స్ఫుట నాదమ్ముల మూగవోయినదికాఁ బోలున్-శిలావేదికల్
రటదంతః కరణమ్ములట్లు పథిక్ వాతమ్ము నాండోళన
త్రుటిత క్వాసులఁ జేయుఁ - బాడ్వదిన దేదో స్వర్గమే యీ యెడన్॥

ఎవఁడో భగ్నమనస్వి క్రోధవశుఁడై యిచ్చోఁ దహస్వాపతే
య వినాశమ్మునకొర్చి భాతృనృజనా స్లోదప్రదైకైక వా
స్తవతాఘవృశ వాక్రవక్తృతనె ద్రవ్యంగా దనున్ మెచ్చఁ బో
లు-వణంకున్ లతలిడ్డు తద్వనికళల్ పోషించు వాత్యాకృతిన్॥

వి శ్వా మి త్రు డు

తగునోయీ రఘువంశ వర్ధవ! యథార్థం బూహలందండుకొం
టి గత వృందనముల్ భర్వించుకొను నీ యెందంబు నిన్నంతయుం
బగటున్ గారణజన్మగా-శిథిల రమ్యంబైన యిచ్చోఁ బురా
ణగత్యాంబులు గౌతమాశ్రమముగా నవ్యోన్నతిన్ సొంపిలున్॥

కా ర తి - ఖర పుష్యము

ఆరఁడు జ్ఞాని - చూపదుల కాతని దర్శన మాత్మకాంతిదం
తైతనరున్-దదీయమగు భ్యాతికి మాత్రము ధర్మదారయే
హేతువు-చూపరేఖగల యింతిని దానిని గాంచు కోర్కెగా
మాతురుఁ డెవ్వఁడోయొకఁ డహర్నిశ ముందెడు నాతిధేయమున్

అది దుర్మేళ-గృహక్రూర్సవము లందాహూతుఁడౌ దేవరా
జఁదతప్రాధరతక్రతుప్రియునిగాఁ జొక్కింపఁగా నెంచు న
త్రిదివేంద్రుండును లెస్సవాఁడగుట మూరింబోయెఁ దత్సంగమ
ప్రదకాలజ్ఞత-కొమ్మలూడలుగనై వ్యాపించె నీ చుష్కళల్

గాతముం దుచితయోగ బలిష్ఠ దేహుండు బ్రహ్మవర్చస్వి భార్యా విధేయుఁ;
డమరేంద్రుఁ డెవ్వరఁ ప్రమదోపభుక్తనీరస దేహుఁడయ్యు నీ రమణి కతఁడ
ప్రియుఁడు-శచీదేవి పెండ్లాడి వీనిని హాయిగా సుగంధిపోయెనేమి!
అందువాటుగ లేనియట్టి కామము మనోహరము నిత్యవసంత సురుచిరమ్ము—
నివుల కిది నాటినుండియు వివిధచిత్ర కల్పనాశక్తి దమ్ముక్క కవుల కనఁగ
నేల-ఆ బ్రహ్మదేవునకే లతాంగి కలల కళ్యాణి-వలపు రెక్కల పటాణి!

ఒక్కయతిరాజతపము దురూహ్యమైన యొక్క ఋషి కాంతరూప మీయ్యుర్వియందె
భ్రష్టతంగాంచ నాసురేశ్వరున కొడవె వేయికనులు పరాంగనావీక్షకొరకు!

ఆమెడ నల్లదేనతి శిలాకృతి! ధూర్తు నిలింప భర్తయున్
బాయక ధూపదీప కునుమస్రగుపాస్త్రీ భజించుదీని-భా
ర్యాయుతుఁ జేసి గాతము గృహస్థత నిల్చుము రాజపుత్ర! ను
న్నాయతి కాపమోచన రహస్యము నిల్పెఁ ద్వదంధ్రీ ధూతులన్॥

తారకములౌ భవత్పదతామరసపరాగముల్ మేల్కొలుపు శ్రొత్తబదుకునందు
పతనహేతువులగు న్వర్గఁతి భుజాధ్యమృగమదామోదముల్ విస్మరింపఁ బడుత!
న్వర్గనీమలు దిగి పారిజాతవీధులందు వాసించు మృదుహిమవీందువులయి
బాలువారెడు కలికి కపోలఫలక బాష్పముల్ మోనితాపము బాపుఁగాత!

విమలకోసం

శ్రీ వజ్రల రామనరసింహం

రఘు పిల్లని చూచుకోవడమూ అయింది, పిల్ల రఘుని చూడడమూ అయింది పెళ్ళి మాటలు అయిపోయాయి

అయిదేళ్లవరకూ పెళ్ళి చేసుకోవని ఘోషించుకున్న రఘు ఆ పెళ్ళిమాటల కలా వప్పుకున్నాడో తనకే తెలియదు కాని, తండ్రి అయిన శిశ్యుగారు కొంత బలవంతం చేయకపోవేదని అతడెరుగును

రఘు ఒక వింతవ్యక్తి చిన్నతనంనుంచీ అతని మనస్సులో పెళ్ళి, పిల్లని చూచుకోవడం, కట్నాలు, మొదలైనవాటిగురించి ఒక విధమైన అసహ్యభావాలు అల్లుకొని వుండిపోయాయి చాలాకాలంనుండి తన తరీదండ్రులు పెళ్ళి చేసుకోమని తనని బలవంతం చేస్తున్నారు తన కన్నో సంబంధాలు వచ్చాయి ఎండికో కట్నాలు ఇస్తామన్నారు. తను మరి అయిదేళ్లవరకూ పెళ్ళి చేసుకోనన్నాడు తర్లి ప్రాధేయ పడింది. పిల్లతండ్రి అయిన మూర్తిగారు వత్తికిచేకాలు తను మానంగా వూరుకొని తన నిముఖత తెలియ చేశాడు వివాహంగురించి తనకి విచ్చిత్తిమైన భావాలు సందేహాలు కలుగున్నవి పెళ్ళి అంటే, ఒక పిల్లని ఒక పిల్లవాడి మేపకి కట్టడం, సంపారభారం వారిద్దరి పెత్తనీ పడేడం! అయితే, ఈ కట్నాలు, వున్నావీ, లాంఛనాలు, ఇతన్నీ ఏమిటి? ఎందుకు? మిగతా దేశాలలో పెళ్ళిళ్లు ఎట్లా జరుగుతాయి? పెళ్ళి అయ్యాక సంపారాన్ని ఎట్లా పోషించడం? తమ పిల్లలకి పెళ్ళిళ్లు చేయడానికి తరీదండ్రులకి లొందడం, ఆకేళము, పట్టుదల, బలవంతము, ఎందుకో

రఘులో వున్న ఈ వింతవింత భావాలన్నీ తను పిల్లని చూసేటప్పటికి మటుమాయమైపోయి మార్పు న్నవి. తన మనస్సులో ఇన్నాళ్ళయూ వివాహానికి వ్యతిరేకంగా వుండేస్తున్న మహా శక్తులన్నీ ఒక్కమాట ఓడిపోయా యనిపించింది... పెళ్ళిమాటలు వేరు విలువ... రఘుకి ఎదురుగా, చాచుమీద తినుంది మోచో

పెట్టేరు విమల 18 ఏళ్ళ పిల్ల. కాఫీకంట పెట పరిశీ, సన్నని పిల్ల బాకెట్టు తొడుక్కుంది తామర తపిల్లా వున్న ఆమె కళ్ళకి కాటుక పెట్టుకుంది రఘు ఆమెపై వు చూశాడు ఆమె కొద్దిగా తల వంచుకొని కూచుంది ఆమె తండ్రి అయిన మూర్తిగారు మౌనం వుతో ఆసాడు

"అమ్మా! బేమలా! కొంచెం తల ఎత్తవ్వు" చెబుతున్నావున్న తేళ్ళలా, ఆమె కళ్ళు ఇటూ అటూ తిరిగింది సన్నని పెదములు రెండూ కొంచెం చిరిచాయి ఆమె ముకుచ్చెమ్మలు తేనులాచీ చాటులను దిద్దుకొన్నవి ఆమె కళ్ళలో ఒక వింతకాంతి వెలిగింది

రఘు ముగ్ధుడయ్యాడు. కనీసం అట్లా అనుకున్నాడు ఎవో మధురమైన వింతవస్తువని, తను ఎన్నడూ ఎరుగనిదానిని, అకస్మాత్తుగా కనబడ్డది ఆశ్చర్యపడుతూన్నట్లు విమల వేపు చూశాడు గదిలో, తనచుట్టూ ఎవరూన్నదీ అతనికి కనిపించలేదు. ఆ గది వెలుతులో, కోలవి, కోతులచైనముఖాన్ని కొద్దిగా ఎత్తి తనకు చూపిస్తూ, సిగ్గుతో ముగుడుకుపోయిన కలవ్రావులావున్న విమలని మాత్రమే చూశాడు ఆకాశంలో పెగుట్టుమెరిసి, మాయమగుండా వుండి పోతే, దిగ్భ్రమించేదే మానవుడికతే, రఘు ఆమె వేపు చూస్తున్నాడు. విమలది సామాన్యమైన అందము ముఖంలో ఒక కాంతివుంది ఆమె కెదలకళ్ళలో చిటిపిల్లల అమాయకత్వం, లోతులుతెలియని భావ సంపద వున్నవి ఆమె సన్నటి, పొడుగాటి విగ్రహం గారిలో వూగులాజే తామరకూడులా వుంది

ఆమె ప్రార్థనకాదు, అనుకున్నాడు రఘు తెలుగు సినిమా రెవరూ, అతనికి క్లాపకం కాలేదు. ప్రపంచంలో చాలామంది స్త్రీలు వున్నారని రఘుకి తెలుసు—అందమైనవారు, మహాపురుషులు, భావవంతో కలిగినవారు, నీతాకోక చిలుకల్లా

చీరలు సింగారించుకొని విగటపోయే కాలేజీ పడ
ములు—ఇంకా ఎండలో! కాని, వారందరిలోను
లేని ఒక ప్రత్యేకత విమలలో వుండదున్నాడు
వారందరికీ దూరంగా, ఒక ప్రత్యేకస్థానంలో విమల
అతిని గోచరించింది విమలలోవున్న ఏవో తెలి
యని ఒక గొప్ప ఆకర్షణ కలిగివున్న తనను, తన భావా
లను ఒడించి వశపరుచుకొంటున్నాడనుకొన్నాడు
రఘు

విమలకు పాటవచ్చును ఆమెను కిగమిద
పాడమన్నాడు విమల కిగవాయిస్తూ, సన్నని
మధురమైన గొంతుతో “రామ నీ సమానమెవరురా”
పాడింది వీణా తంత్రులమీద ఆమె శతశేష కద
లుకూ ప్రసించిన నినాదాలు గది అంతటా ప్రతిధ్వ
నించాయి. ఆమె మధురమైన కంఠస్వరం అందరినీ
మంత్రముగ్ధులను చేసింది—పాట విసదావి! వచ్చిన
పాడుగింటి బామ్మగారినోరు అమాంతంగా తెరుచుక
పోయింది రఘు హృదయంలో నేయి త్యాగంకు
మేళాలు మ్రోగినవి ఒక దక్కనిపాటలో
తనకు వశపరచుకొనే కత్తి ఇంతలా వుంటుం
దని రఘు ఎన్నడూ అనకొలేదు విమల
రఘునాథుడు ఒక్కమారు చూసింది వా
రిద్దరి కళ్ళూ ఒక్క నిమిషమాత్రం కలుసుకొని
వుండిపోయినవి పాట పూర్తయింది విమల లేచి
ఇంట్లో వెళ్లిపోతూ రఘువేపు మరోమారుచూసి,
గిరుక్కున తిరిగిపోయింది ఆమె పిరుదులమీద అప
సాత్యంచేసింది ఏవో దివ్యమైన కాంతి ఒకటి ఆ
గదిలోంచి కదిలి వెళ్లిపోయినట్లయింది రఘు!

—రఘు, విమల, ఒకరినొకరు చూచుకొనడం
అయింది, పెళ్లిమాపులు అయిపోయినవి—విమల,
మూర్తిగారు, పెళ్లిపోయారు

“ఏంరా నాయనా? ఏమంటావు” అని శర్మ
గారు కొడుకుని అడిగారు.

“నాకు నాకు ఏమీ అభ్యంతరం లేదు
నాన్నా” అన్నాడు రఘు, నీకువడుకూ

శర్మగారు అశ్చర్యపోయారు పెళ్లిచేసుకొనని
ఇంకా ఏం తంటాలు పెడతాడో అనుకుంటూవుంటే
రఘు నెమ్మదిగా, తనకే అభ్యంతరమూ లేదనడం,
అయన! అపరిమితాశ్చర్యాన్ని కలుగజేసింది.

లూర్తిగా తన సంచనా నిర్వృత్తిచేసుకొనాని! శర్మ
గారు మళ్ళీ కొడుకుని అడిగారు

“అంటే నీ వుద్దేశం అదేనా, నాయనా? నీకు
పిల్ల వచ్చిందన్నమాటేకదా? కట్నాలగురించి,
ముహూర్తం గురించి, ఇంక వారి! రాయవచ్చు నన్ను
మాటేనా?”

రఘుని ఒక్కమారు నునునీగ్గు అనరించింది
“బోడు అలాగే నాన్నా” అన్నాడు, రఘు, తన
బక తూన్న మాటలలో

వారంతోనూలు గడిచాయి

కట్నాల విషయంలో శర్మగారికి, మూర్తి
గారికి భేదాభిప్రాయాలు వచ్చాయి శర్మగారు
రంకువేలకట్నం అడిగారు మూర్తిగారు అయిదు
వందలమాత్రమే ఇవ్వగలనని, తమ వీధిస్థితిని తెలియ
జేకారు ఇంత తక్కువ మొత్తం ఇస్తారన్నందుకు
శర్మగారు, భార్య, ఎగిరిపడ్డారు

నంటనే ఈ సంబంధం వదిలి, తమ కొడుక్కి
మరొక సంబంధంకోసం ఇతర నిశ్చయించుకున్నారు

రఘు అశ్చర్యపోయాడు! ఇదింతా అతిని!
మహా విచిత్రంగా కన్పట్టింది ప్రపంచమంతా!
అసహ్యం చేసినట్లయింది ఈ పెళ్లిమాపులకి
తనెందుకు అంగీకరించాడు? “కట్నం వచ్చు
కొవటావి! అవసరం ఏమిటి నాన్నా?” అని
తండ్రిని అడగాలనుకున్నాడు కాని, ఎట్లా అడగడం?
తన తండ్రి కన్నడూ ఎదురుప్రశ్నవేసి ఎరుగకు
చిన్నతనంనీ తండ్రి అంటే అతిని! మహా భయ
భక్తులు వున్నవి మొత్తాని! ఏమీ అడగలేక
పోయాడు ఒకకోణన రిల్లతోమాత్రం ఈ విష
యమై అన్నాడు

“అమ్మా! వారు అంతకట్నం ఇవ్వలేనప్పుడు
మనం వీడినదడం ఎందుకమ్మా” అని

“అయిదువందలకి మనం ఏమంత కనికర్తం
అయిపోయాంరా? పోకేపోనీ—చాలాదూరపు
సంబంధంకూడాను వాళ్ళ ముక్కు మొగమూ మన
మెరుగనే ఎరుగను” అంది తల్లి

రోజులు గడిచిపోతున్నవి

రఘు ఒకాడు పాక్కులో కూచుని, చుట్టూ
వున్న పూలమొక్కల్ని చూస్తున్నాడు. మల్లె,

గులాబీ, పారిజాతం, వాసవలు పెదజల్లుతున్నవి రఘు! ఎన్నడూ పొద్దు ఇంత అందంగా కనిపించలేదు అతని మనస్సులో, ఈనాడు, విచిత్రమైన భావాలు దొడ్లుతున్నవి పొద్దు ఇవాలి ఎందుకీంత, అందంగా కనిపిస్తున్నది? అమరున్నాడు రఘు సౌందర్యం అనేదేమిటి? సౌందర్యాన్ని రఘు అనేక రూపాల్లో — అనగా, ప్రకృతిలో, మానవులలో, సుకారలో, ఇంకా అనేక వస్తువుల్లో — చూశాడు, అందయా చూచినట్లే ఆ విషయం గురించి అతడెప్పుడూ ఇంక తీవ్రంగా ఆలోచించలేదు ఇవాలి అతని మనస్సు పరిపరివిధాల పోతూవున్నది సౌందర్యంలో అకర్షణకీ ఎందుకుండాలి? సౌందర్యానికీ విలన ఏమిటి? ప్రపంచంలో, వస్తువుల మంచి చెడ్డలను కేవలం సౌందర్యంమీదనే ఆధారపడి నిర్ణయించ వచ్చునా ఏమో ఏమో

పొద్దు రేడియోలో ఎవరో "రామనీనమాన పెతరురా" పాడుతున్నారని రఘు! అప్రయత్నంగా విమల కంఠస్వరం జ్ఞాపకం వచ్చింది అతని కళ్ళ ఎదుట ఆమె వీణమీద పాడుతున్నట్లయింది ఆమె స్వరస్వరము, అమాయకత్వము, నీస్, అతడిని ముగ్ధుని చేశాయి — పాట ఆగిపోయింది విమల అతనివేపు క్రిగంటమానీ ఇంట్లోకి వెళ్ళిపోతూవుంది ఆమె పిరుదులమీద జడ నాట్యంచేసింది ఏదో గొప్ప కాంతి తన కళ్ళెదుటనించి కదలి వెళ్ళిపోతూన్నట్లయింది రఘు క్రుశ్చిపడ్డాడు చుట్టూ చూశాడు లూలమొక్కలు, చెంచీలు, మనుష్యులు, ప్రపంచం రఘు గిరుక్కున తిరిగి ఇంటికి పోయాడు

రాత్రి, రఘు భోజనంచేస్తూ వుండగా, తల్లి అంది "గుంటూరులో ఎవరో పిల్లని యిస్తామన్నారరా నాయనా! పిల్లని చూపించడానికి రమ్మనకుని రాయమన్నావా?"

"వాళ్లు 2 వేల రూపాయలు కట్టించి యాయ గలరో లేదో కనుక్కుని మరీ రమ్మంటే మంచిదేమో నయ్యా" అన్నాడు రఘు

"ఆ వ్రాసెందుకురా నాయనా? పిల్ల నచ్చుతే, అ తర్వాత కట్టించాను అడగొచ్చు"

"పిల్ల నచ్చుతే, తక్కువ కట్టానికీ వచ్చుకుంటావా అమ్మా?"

"కట్టించాను నీ కెందుకు? ఆ విషయం పెద్దలు, పెద్దలూ కలిసి ఆలోచించుకుంటారు"

"అమ్మా! నేను కట్టాలు త్రుచ్చుకోవద్దని చెప్పే సంఘ సంస్కర్తని కాదు నా రివ్యక్తినింత కట్టం త్రుచ్చుకోవచ్చు ఎక్కువ ఇమ్మని బలవంతం చేయడం మెందుకు? అదీకాక, నేనింత ర్వరలో పెళ్లి చేసుకో నంటూవుంటే, న న్నెందుకు నిర్బంధిస్తావో నా కర్తవ్యంకాకుండా వుండమ్మా ఇంత కేగిరం చేసుకోవాలని నాకు లేదు ఏదో, ఈ వుద్యోగప్రయత్నం అయేవరకూ ఆగరాదా?"

"వుద్యోగం కోసం పెళ్లి ఆపడం ఏమిటా నాయనా"

రఘు కొంచెంసే పాలోచించి అన్నాడు

"అమ్మా! మీ యిష్టమయిన దేవో చెయ్యండి అన్నట్లు, నేను రేపు వికాఖపట్నం వెళ్ళా లనుకుంటున్నాను హార్వరులో ఏదో కారీలు వున్నాయట కొద్దిరోజులుండి వచ్చేస్తాను"

"సరే నాయనా! ఈ పెళ్లివిషయం ఏమీ లేలకుండా వుంది"

రఘు మర్నాడు వికాఖపట్నం వెళ్ళేడు ఒక చిన్నగది అద్దెకు తీసుకున్నాడు హోటలులో భోజనం మొదలుపెట్టేడు

మొదటి గంతురోజులు ర, 3 వుద్యోగ ప్రయత్న మేమీ చేయలేదు ఏమీ తోచనివాడిలా, పూర్వలా తిరిగేడు వీచి పికాల్లు పోయాడు ఒక్కొక్క మారు వీచిలో రాత్రి 10 గంటలవరకు, ఆచల్లని కుషరవాయువుల మధ్య కూచుని, తన భావితీని తాన్ని గురించి ఆలోచించుకొనేవాడు భోజనం, నిద్ర, కంకె, ఈ ఆలోచనలే అతని కట్కువ ముఖ్యంగా కనిపిస్తున్న వీ కుగ్య! తను కేవలం ఆలోచనల్లోనూ, భావనాలోకాల్లోనూ ఎక్కువగా విహరించే మనిషని రఘు! తెలుసు

ఓనాడు — సాయంత్రం 5-80 అయింది. రఘు వీచిలో పచ్చాల్లు చేస్తున్నాడు వీచికి ఎండలో స్త్రీలు, పురుషులు, పిల్లలు, వచ్చారు సాయంత్ర మయేసరికి వికాఖపట్నముల్లా ఈ వీచివొడ్డునే వుంటుందా అనిపిస్తున్నది రేడియో సంగీతం వినిపిస్తున్నది రఘు! ఏమీతోచక, వీచిమాటలువైపు

నడిచెడు. మొదటి అట కొంక కొంచం పైకువుంది. రఘు టిక్కట్టు కొనుక్కుని, పైని పచ్చాల్లు చేస్తున్నాడు.

కొంచందూరంలో, అడవాళ్ళ గేటువద్ద ఒక 15 ఏళ్ళ అమ్మాయి నించునివుంది ఆమెపక్కనే ఏడెనిమిదళ్ళ పిల్లవుంది పచ్చాల్లు చేస్తూన్న రఘు అప్రయత్నంగా ఆగిపోయాడు. రఘు పరిస్థితులను అంతరాత్మకలవాడు, నీతిమంతుడు; ఆత తే స్త్రీని వెనుకావంతో ఇంతవరకూ చూడలేదు స్త్రీలు వుంటే స్థలం వేపు అత డెప్పుడూ తిరిగిచూడడు.

కాని, రఘు ఈవాడు తను ఎన్నడూ చేయని పనిచేశాడు—నిలబడిపోయి, అడవాళ్ళ గేటువద్ద నున్న ఆ అమ్మాయివైపు చూస్తున్నాడు! ఆమె నెమి తిరిగివుంది ఆమె పొడుగాటి జడకు కట్టిన రిబ్బను ఆమె పిరుదలమీద మెల్లిగా వూగుతూ, నాట్యం చేస్తున్నది ఆమె పక్కకి తిరిగింది రఘు ఆమె ముఖాన్ని చూశాడు, ఒక్క నిమిషంపాటు ఆశ్చర్య పోయాడు—ఆమె ముమ్మారుగా విమలవలె వున్నది! ఆమె విమలనా? ఆమె ఎవరు? ఆమె విమలనా? —రఘు తను ఎన్నడూ చేయని నింతపని చేస్తున్నా నుకున్నాడు అట్లానించుని ఆమెవేళే—ఆమె విమలతయినే మట్టుకు?—ఎందుకు చూస్తున్నాడో, ఎందుకు చూడాలనిపించిందో, అలా ఒక స్త్రీవైపు చూడడం మంచిది కాదో ఏమీ అతనికి అర్థం కాలేదు కాని, అట్లాగే చూస్తున్నాడింకా—నీనీమా పోల్లో మొదటిగంట వినిపించింది ఆమె టిక్కట్టు తీసి, పోయేట నడిచింది, తన పక్కనున్న పిల్లతోసహా రఘు కదలలేదు అలాగే చూస్తున్నాడు. ఆమె హంసగమవంతో నెమితిరిగి నడిచుపోతున్నది బుడలుకొడుతూన్న నల్లతామ వలె ఆమె జడ మహావేగంతో కదిలింది ఆమె లోనికిపోయింది మరి కనిపించలేదు ఏదో గొప్ప కాంతి తన కళ్ళెదుటనించి మాయమైపోయి నట్టయింది రఘుకి ఒక్కమారుగా రఘుకి తెలివి వచ్చింది—ఇంతసేలా తినేంపని చేశాడు! ఛీ! ఛీ! ఆమె విమల అయితేమాత్రం తినేందుకట్లా చూశాడు? అలా చూడాలి కవసరం ఏమిటి? ఆమెవరు, తినెవరు?—అనుకున్నాడు రఘు అందరూ పోల్లో యారు, ప్రదేశమంతా నిర్జనంగా వుంది.. రఘు

మాత్రం, ఒక్కడూ, అలా నిలబడిపోయాడు.. కొంతసేపయ్యాక, ఇటూ, అటూ, పచ్చాల్లుచేశాడు ఆ తర్వాత, తన చేతిలోని టిక్కట్టును రెండు ముక్కలుగా చివీచేసి, ఇంటివైపు దారితిశాడు.

మర్నాడు పువయం, రఘు హార్యురకి వెళ్లేడు. పోర్టు నూపరింటెండెంటుగారి దర్శనంకాలేదు “హానీ! రేపు మళ్ళీ వచ్చిచూస్తాను!” అను కున్నాడు ఒంటిగంటవరకు ఎండిలో వూరంతా తిరిగి, భోంచేసి, తనగది చేరుకున్నాడు ఎండిదెబ్బ బాగా కనిపించింది తలకొట్టి ప్రారంభించింది దానికితోడ, మధ్యాహ్నం నివశింకర విలాసులో బాగా టిఫీను తిన్నాడు తర్ఫీతింగా, పాయంతా నిలిచిన్న జ్వరం తిగిలింది రఘు రాత్రి హోటలుకి వెళ్ళలేదు, నీరసంగా పడుకున్నాడు. మర్నాటి పువయ్యానికి జ్వరం బాగా హెచ్చిపోయింది మరచంమించి కదలలేకపోయాడు రోజల్లా కాఫీ అయినా తాగలేదు పాయంకాలం చిన్ననిద్ర పడుతూవుండగా, గదిద్వారంవద్ద ఎవరో పిల్చిన ట్లయింది—రఘు కళ్లు తెరిచి చూశాడ ద్వారంలో ఎవరో ముసలాయన నిల్చున్నారు.

“ఏం నాయనా! నిన్నటినుంచీ నువ్వు పడు కున్నట్లే వుండే? జ్వరంగా వుందా? పాపం! ఒక్కడివే వున్నావా ఏమిటి? అన్నారు.

“జ్వరం తాతగారూ! కొంచం జ్వరం వచ్చింది రేపటికి తగ్గిపోతుందిరండి”

“మీము ఈ పక్కవాటాలో? మొన్ననే దిగేమునాయనా! అన్నట్లు—కొందం కాఫీ తాగు తావా? ఇంట్లో చెప్పేమలే, నీకు కాఫీపంపమని మొహమాటపడకు పాపం, చాలా నీరసంగా కని పిస్తున్నావు! సరే—నేను హాస్పిటలుకి వెళ్ళాలి వస్తాను”

“అయ్యో! మీ! శ్రమ ఎందుకు తాతగారూ?”

“కాఫీ నీళ్ళకి శ్రమ ఏమిటి నాయనా! పాపం, చిన్నవాడివి, కడుపడుతున్నావు” రఘు దీనికి జవాబు చెప్పకముందే తాతగారు వెళ్ళి పోయారు రఘు పిగ్గుపడిపోయాడు తను ఎందు కింత అనహోష్యుతిలో వున్నాడు? ఇవ్వుడు తనకు చూచేదిక్కవరు? తలిదండ్రులకి వ్రాసి, నారితిక్క దకు రప్పించడం తనకేష్టంలేదు వుత్తికుత్తికే తన

కన్నవడి పోతున్నాడు. తనకు తానే వారివడు
మీన్నాడు.

చార్వరంవద్ద గాజాలకులోకులారవమూ, మల్లె
పూవుల పరిమళమూ, ఒకేమారు వచ్చాయి. చేతిలో
వెండిగిన్నె పట్టుకొని ఎవరో అమ్మాయి వచ్చింది
రఘు ఒక్కనియడంపాటు నిర్వరపోయి ఆమెవైపు
చూశాడు. తను ఆనాటి సాయంత్రం నీసీమాహాలు
వద్ద చూచిన అమ్మయే! ఆమె ముమ్మూర్తులా నిమల
వలె వుంది ఆమె విమలేనా?—ఆమె విమలే
అని గ్రహించడానికి అతనికట్టేనేవు పట్టలేదు
కాని, నిమల ఇక్కడికి ఎలా వచ్చింది ఇది కలా,
నిజమా? అనే విషయాన్ని రఘు నిర్ణయించలేక
పోయాడు ఆమె వెండిగిన్నెను మంచంపక్కనే
వుంచి, గిడుక్కున తిరిగి, మహావేగంతో స్వల్ప
యింది బ్రహ్మాండమైన పెనుగాలిలో ఎగిరిపోయే
పువ్వులాగ ఆమె వెదిలిపోయింది మహాక్రోధంతో
వున్న త్రాచుపామువలె ఆమె జడ, మీదికి ఎగిరిపడి
ఆమె నితంబములను ముద్దుకొంది ఆమె గాజాలు
సంగీతాన్ని పాడేయి

—రఘుని ఆవరించుకొనివున్న ఆళ్ళగర్భం
ఇంకా అతన్ని వదలలేదు తను ఎక్కడ
వున్నాడు? ఎందుకు వున్నాడు? నిమల
అక్కడికెలా వచ్చింది? ఇది స్వప్నమా, యధా
ర్థమా? ఆమె విమలేనా? ఆమె విమలే అన్న
విషయంలో అతని కట్టుబంటి సందేహమూ
లేదు తన కళ్ళని తాన నమ్ముగలదు ఔను!
ఆమె విమలే ఆ కాటుకకండ్ల, ఆ లేతమోము,
నీళ్లు దొంతరలచే కంపువారిన ఆమెను చెక్కులు,
నాట్యంచేస్తూన్న ఆజడ ఆమె విమలే, ఆమె
విమలే

వెండిగిన్నెలోని కాఫీ ఆవిరులను వదుల్తు
న్నది రఘు గిన్నె అందుకొని, కాఫీ తాగేవాడు
“ఏ—మండోయ్!”

చార్వరంవద్ద చిన్న పిల్లనించువివుంది నీసీమా
హాలువద్ద ఆనాడు తను చూసిన అమ్మయే అని రఘు
గ్రహించాడు

“విమమ్మా!”

“కాఫీలో పంచవార కేయటం మా
అక్కయ్య ముడిచిపోయిందిటండీ మరంటే.
వు.”

“భర్తారేడు . కాగానేవుంది.. కాగేవాడు”
పిల్ల వకవకా నవ్వింది.

వక్కగదిలోంచి “చిట్టే” అని శబ్ద వినిపిం
చింది—అది నిమలకంఠం

పిల్ల వెండిగిన్నె తీసుకుని, కుద్రున పారిపో
యింది

—రఘు మెదడులో కేయటం ఆలోచనలు
వరుగిరినాయి ఆ ఆలోచనలకి అంతం లేదు
ఏమేమో ఆలోచిస్తున్నాడు ఏమో ఆలోచించ
లేదు. ఏవేవో భావాలు అతడి మెదడు! అంద
కుండా పారిపోతున్నది తా నేమిటి ఆలోచిస్తు
న్నాడో తనకే తెలియదు బ్రహ్మాండమైన కరటాల
వలె, ఒక్కొక్క విషయమే అతని దృష్టిలో గోచ
రించి మాయమైపోతున్నది తన తీవ్రతం, తన
పువ్వుకం, తన పూద, తలిదండ్రులు, విశాఖ
వట్నం, బీచిలు, నీసీమూలు, నిమల! అన్నీ కెరమిడ
సొమ్మలవలె దొర్లిపోతూవున్నవి త నెన్నడూ
ఇంతలా ఆలోచించలేదు, తన మెదడు ఎప్పుడూ
ఇంతలా ఆరినీపోలేదు

నాడు, పెల్లి చూపులలో నిమలని చూసినది
మొదలు తన మనస్సు పరిపరివిధాల పోతున్నది
నాటినుంచి తన మనస్సులో అనేక జగద్రహస్య
సిద్ధాంతాలను గురించి చర్చించుకుంటూన్నాడు
పెల్లి అంటే ఏమిటి? హిందూ భర్మకాస్త్ర ప్రకారం
పెల్లి ఒక మహాపవిత్రమైన కార్యం కేవల,
జీవుళ్ల, సామ్యాలతో, అగ్నిమీద ప్రమాణాలతో,
పురోహితుల పవిత్ర వంత్రోచ్చారణాధ్వనులమధ్య,
హిందూ వివాహానికి ఒక దైవత్వం ఏర్పరిచారు
ప్రపంచంలో మలే జాతి వివాహాలు ఇంత మహా తీతం
గంతో జరగని తను విన్నాడు అయితే, ఈ
కట్నాల విధానం ఎవరు, ఎందుకు కనిపెట్టారు? దాని
భావం ఏమిటి?—ఇదేమిటి, తను మరీ రి ఎక్క వరకూ
పెల్లిచేసుకొనని నిర్ణయించుకున్నాడు, తనకి అనవస
రపు ఆలోచనలన్నీ ఎందుకు? అనుకున్నాడు రఘు
తను ఎందు కిలా మనస్సు పాడుచేసుకుంటున్నాడు?
నిమలని చూసేసరికి, తన హృదయ తండ్రులన్నీ ఒక్క
మారు మీటివట్టాయి, తన మనస్సులో వున్న కర
టాలవలె ఏవేవో భావాలు చెలరేగుతున్నవి తన

నువకు అంత నీరసమైనదా? అయ్యో! అనాడు తన ఆపేర్చిచూపులకి ఎందుకు వచ్చుకున్నాడు!

మర్నాడు పువయ్యకు, విమల గ్లాసుతో జాబ్ తెచ్చింది రఘు గ్లాసు అందుకున్నాడు. విమల తల వంచుకుని నిల్చింది. ఆమె ప్లాపం చేసి, పరిశుభ్రంగా కడిగిన ముత్యంవలె వున్నది. ఆమె జడ పేసుకోలేదు. జాక్కు తరటాలవలె విరియబోసుకుంది.

రఘు తన భావాలను సరిచేసుకుని, మెల్లిగా అన్నాడు.

“నీ రెండుకమ్మ, ఈ శ్రమ అంత ను?”

విమల తలవంచుకునే, మెల్లిగా, “వువుచు!” అంది.

“ఆ తాతగారు నీకే మవుతారు?”

“మా తాతగారికి అన్నగారు”

“మీరు మిన్ననే ఈవూడ వచ్చినట్లుంది?”

“వుచ్చ! మా బామ్మని హాస్పిటలులో చేర్చడానికి వచ్చేము”

“చిట్టి మీ చెల్లెలా?”

“వుచ్చ! ఎక్కడికో వెళ్ళింది”

“హాపం! వారుంచి తాతగారు ఎంతో బారి పడ్డారు”

విమల మాట్లాడలేదు.

రఘు జావకొగడం పూర్తిచేశాడు. “వుచ్చ! గ్లాసు కడిగిసి యిస్తాను”

“వువువుచు! అక్కర్లేదు ఇచ్చింది” అంది విమల సిగ్గుతో.

“సరేలే, తీసుకో! వుత్తికే ముహమాటానికే అన్నాను. తేకపోలే, నే నివ్వకు నిజంగా లేచి కవగలనా ఏమిటి?”

విమలకి నవ్వువచ్చింది. నవ్వింది కూడా కాని, ఆమెనవ్వు పైకి వినిపించలేదు. ఆమె ముగ్గులలో చిన్నలొత్తలు పడ్డాయి. ఆమె కళ్లు నవ్వు నాయి.

విమల వెళ్ళిపోయాక, రఘు సిగ్గుతో, అవమానంతో, క్రుంగిపోయాడు. ఇంతవయసు పిన్నున్న పిరికేనా, ఈ అమ్మాయికేనా, తన తండ్రి కట్టుంబాలలేదని నిరాకరించాడు? తన ఏ ముహంతో పిరికేతలను అంగీకరిస్తున్నాడు? హాపం, ఆ తాతగారి కొంకా తనకే తెలియదు!

మర్నాటికి రఘు లేచుకున్నాడు. రెండో వాటికి పూర్తిగా లేచి తిరగరిగాడు. తన పువ్యోగ ప్రయత్నాలు పాటకున్నవని తండ్రిగారికి వుత్తిరం రాసేడు.

విమల యిప్పుడు తిరుచుగా కనిపిస్తున్నది తాతగారు అప్పటా అప్పటా, రఘుతో మాటాచుంత ఆడుకున్నారు. కాని, ఆయన పాధారణంగా హాస్పిటలులో బామ్మగారివద్దనే వుంటావుంటారు. ఇంట్లో వంటపని విమల చూసుకుంటుంది. అల్లరి పనులన్నిటినీ చిట్టి నిర్వహిస్తుంది.

రెండురోజులు గడిచాయి. రాత్రి 8 అయింది. రఘు వదులుంటున్నాడు. ఇంట్లో తాతగారువచ్చి ద్వారంవద్ద విందుని “అబ్బాయి! అని పిలిచారు.

“రండి తాతగారు” అని రఘు లేచాడు.

“నాయనా! నువ్వు ఒక పనిచేయ్యాలి. నా కోసం, శ్రమ అనుకోకుండావుంటే!”

“ఏమిటి చెప్పండి, శ్రమవీరూ ఉండదు”

“హాస్పిటలులో ముసిరి ఆవిడకి అపరేక్షను జరిగింది పొద్దుట. ఇప్పుడు కొంచెం చిక్కగా వుందని కలుగుతున్నది. నేను వంటనే నెలైతే అయితే, ఇంతకీ, మా మనవరా ల్పిద్యమా మొదటి అట పినిమాకు నల్లేరు పినిమా అయిపోగానే నేనువచ్చి వాళ్ళని యింటికి తీసుకువస్తానని చెప్పేను. బామ్మ నాకోసం చూస్తూవుంటారు. నువ్వు ల్పి వాళ్ళిద్దరినీ ఇంటికి తీసురానాడనా! వాళ్ళ నెరుగుదువు కదూ?”

“అట్లాగేలేండి తాతగారు!”

“నాయనా! నీమేలు మరిచిపోను. అన్నట్లు లక్ష్మీటాకీసు కుమా” అంటూ తాతగారు రివ్వున వెళ్ళిపోయారు.

రఘు గదికి తాళంవేసి, పినిమాహాలుచైత్ర వన చాడు. అప్పటికి మొదటిఅట అయిపోయింది. జనం అందరూ వెళ్ళిపోయారు. విమల, చిట్టి, కోడ్డు వక్కని ఓమూల విందుని విరీక్షిస్తున్నారు. రఘు వారివద్దకువెళ్లి, చిట్టితో అన్నాడు.

“చిట్టి! మీ తాతగారు హాస్పిటలుకి వెళ్ళేరు. మీ యిద్దరినీ ఇంటికి తీసుకు రమ్మని నాతో చెప్పేరు. రామ్మూ పోదాం”

విమల తలవంచుకొని మెల్లిగా అంది

“కామ్య! మరేం చికాకుచేయలేదుకదా?”

“మరేం భయపడవలసరంతదు కొంచెం చికాకునే వుందని తెలిసింది” అన్నాడు రఘు

రివ్యును చల్లటిగాలి పీచింది ఆకాశం మేఘావృతమైపోయింది రెండు అడుగులు వేళాలో లేచి, టపటపమని చినుకులు ప్రారంభించి, పెద్దవర్షంగా పడింది పక్కనేవున్న పెట్టాబండిని పీచించి, రఘు “వీ రిద్దరూ వేగిరం బండిలో కూచోండి” అన్నాడు విమల, చిట్టి, బండి ఎక్కేరు వర్షం ఇంకా పెద్దయింది రఘు బండి వెనకాలే తడుస్తూ, నడిచివస్తున్నాడు.

“చిట్టి! ఆయన తడిసిపోకున్నాడు బండిలో కూచోమని చెప్పవే” అంది విమల

“మరేం ఫరవాలేదులే అమ్మయ్యా! ఇంటికి ఇంక రెండు నిమిషాల్లో వెళ్ళేపోతాం” అన్నాడు రఘు, ఇంకా తడుస్తూ ఈమారు విమల నూటిగా చెప్పవలసి వచ్చింది

“అయ్యయ్యా! బండిలోకి వచ్చింది తడవీ పోతున్నాడు లేకపోతే, మే మిద్దరమూ కూడా నడుస్తాము”

విమల కంఠస్వరంలో అభిమానంతో కూడిన ఆజ్ఞ వుంది రఘు బండి ఎక్కి, కొసవి కూచున్నాడు

మర్నాడు వుదయం, బామ్మగారికి కులాసాగా వున్నట్లు తాతగారు చెప్పేరు పాపంరేం రఘు తాతగారితో కలిసి హాస్పిటలుకి బిల్లి కామ్యగారిని చూసివచ్చాడు

గండు రోజులు గడిచేయి. ఓనాటి తుదయం రఘు చూటలుకి బిల్లితోడూ సమయంలో చిట్టి వచ్చి, “ఏమండీ! తెలుగు పుస్తకాలు ఏవేనా వుంటే ఇయ్యరూ? నా అక్క చదువుకుంటుందిట” అంది

రఘు చిట్టి బుగ్గలు గెండు మెల్లిగా గిర్లి, “మవ్వ చాలా అల్లరి పిల్లవని మాతాతగారు చెప్పేరు” అన్నాడు నవ్వుతూ

“ఛ! మవ్వ అల్లరి పిల్లాడిని” అంది చిట్టి

“చిట్టి! ఏమిటా బిడ్డ మాటలా నవ్వుతా? చెబ్బలు కావాలా ఏమిటి?” అని పక్క గదిలోంచి విమలకంఠం వినిపించింది.

రఘు తన సంచితంలోంచి, “భర్తృహృదయం” తీసి చిట్టి కిచ్చి, “ఇంద్రహృదయం” అన్నాడు. చిట్టి యంక మూతి పెట్టి బిల్లిపోయింది, పుస్తకం తీసుకొని!

ఆనాడు పాపంరేం, రఘు గదికి తాళంపేసి, పామ్మకి చెళ్ళబోతూ వుండగా, చిట్టి వరండాలోకి వచ్చింది

“ఏమండీ! ఈ పదికూపాయల నోటు మీరిచ్చిన పుస్తకంలో వుందని నా అక్క చెప్పింది. మీకు ఇచ్చి మన్నది” అంది ఓ నోటు అందిస్తూ

“జాను నుమా! పోయిందనుకున్నాను! ఇప్పుడు బ్లావకం వచ్చింది పుస్తకంలో వుంచావని!” అన్నాడు రఘు

“నోట్లు పుస్తకాలలో దాచడం ఏమీ మంచి పని కాదు—అంటే అశాస్త్రీయంగా వుంటే డబ్బు నిలవదని చెప్పే చిట్టి” అని విమలకంఠం వినిపించింది రఘు పక్కకి తిరిగిచూశాడు పక్క గదిలో కిటికివద్ద తలవంచుకొని విమల నించుని వుంది

రఘు వీచిలో, ఇసుకమీద కూచుని, రేడియో సంగీతం వింటున్నాడు సముద్రమూహించి చల్లని గాలి పీస్తున్నది వీడంతా మనుషులతో కలకలలాడుతూ వుంది “ఈ మహాసముద్రం ఎందుకు ఎవ్వరూ నోరుతెచుతూ వుంటుంది?” అనుకున్నాడు రఘు ఆతర్వాత, మళ్ళీ “ఈ ప్రపంచమంతా కేవలం ఆనందంకోసమే సృష్టించబడినదా?” అనుకున్నాడు! అట్లా ఆలోచించుకుంటూనే, శ్రుతి కి వరకూ వీచిలో కూచుని, ఆ తర్వాతలేచి, హాటలుకి వెళ్ళేడు

ఓనాడు రఘు పామ్మనించి లావుగా నులారీ పువ్వులు పోసుకొనివచ్చాడు చిట్టి మెల్లు ఎక్కుతూ వుండగా, చిట్టి కనిపించింది

“ఏమండోయ్! ఏమిటా పాట్లాం?”

“ఏమిటా మవ్వ చెప్పబోవాలి!”

“మిళాయిం—కాదు, పోదీలు!”

“అంతకంటే మాంధి”

“శ్రాం! మరిగంటే జలావీలు..”

“ఎవ్వరూ తిండిధ్యానమేనా!—ఇదినులానీ”

మాట పూర్తిచేయకముందే, చిట్టి పువ్వుల పాట్లాన్ని లాక్కొని ఇంట్లోకి పరుగెత్తినది

ఆనక చీకటి పడుతూవుండగా, విమల చీడీ లోకి వచ్చింది. రఘు ఆమెను చూచాడు గాఢాంధ కారముయ్యమైన వనంజో, రోవరిప్పిపోయిన దేవ కన్యకలా వుంది విమల గారికి ఆమెచీర కుచ్చెళ్లు మెల్లిగా కదులున్నవి

ఆమె రలలో నుప్పెడు సువాసనలు ముహూమ కొన్నది—రఘు హృదయం ఒక్కమారు గాడంగా కొట్టుకుంది—విమల ఇంట్లోకి వెళ్ళిపోయింది ఆమె తలలోంచి ఒక సువాసనలూపు చారి, కిందని వడ్డది రఘు చీడీలోకి నడిచాడు మెల్లిగా, ఆ చారిన సువాసన తీకాడు కని గదిలోకి వచ్చి, ఆ సువాసనలూపుని ఆఘ్రాణించాడు పరిమళం సువ్వున వచ్చింది—హృదయంలో, అప్రయత్నంగా, ఏదో మధురమైన భావం తగుక్కున మెరిసింది—తనకి విమలమీద అనురాగం వుదయించిందా? రఘు ఒక్కమారు పులికిపడ్డాడు ఆభావం ఎందుకు కల్గిందో తనకే తెలియదు—కాని కల్గింది! తననేదో మర్చి ఆవరించి నట్లయింది తను ఏదో మనోత్తరమైన, మధురమైన దివ్యశక్తికి, తనకు తెలియకుండానే, లాంగిపోతున్నట్లయింది ప్రతి మానవుడు, వాడి అదర్భాట, వీరి, సద్వర్తనం, అన్నీ ఇటువంటి ఒక్కక్షణంలోనం నిరీక్షించి, ఆ క్షణంలో రన్నా తరించుకొనివున్న శక్తికి లాంగిపోతాడని పించింది రఘుకి తమకూడా ఆ శక్తికి లాంగిపోవడానికే వెళ్ళి యిండుకున్నాడు—రఘు గబగబా డ్రెస్సు వేసుకుని హోటలువైపు నడిచాడు

రఘు ఇప్పుడు విమలతో అవసరం అయినప్పు డెల్లా మాట్లాడుకున్నాడు చిట్టి వాఢారణంగా రఘు గదిలోనే వుంటుంది అల్లరి చేస్తుంది అతినిపుస్త కాలు, కలాలు దాచివేస్తుంది వారిద్దరు ఒక్కొక్కమారు ఆడుకుంటారు ఒక్కొక్కమారు తిట్టు కుంటారు. రఘు ఆమె బుగ్గలను గట్టిగా చిదిమి వేస్తాడు. ఆమె ఏమన్నా వెళ్ళిపోతుంది మళ్ళీ పది ఏడుమీలలో కానగా, అల్లరికి తియ్యరై వసుంది . . .

ఒకాడురాత్రి టాను హోటల్లోని గానవర్గం రఘు బల్లెకు గానవర్గ పూర్తయినది రాత్రి 12 అయింది ఇంటికివచ్చి పడుక్కునేసరికి ఒంటిగంట దాటింది మర్నాడు పుడయంలేచి టైముమాస్తే 9-30 అయింది గబగబా ముఖం కదుక్కుని, బట్టలు వేసుకుని తలదువ్వుకుంటున్నాడు విమల గ్లాసుతో కాఫీతెచ్చి చావమీద వుంచింది రఘు ఆశ్చర్య పోయి, అన్నాడు

“ఎందుకమ్మా నీకీశ్రమ!—పోనీ, చిట్టిని రంప లేకపోయావా?”

“అది ఆడుకుందికి పోయింది. తారెగాదూ లేదు మీరు ఆలస్యంగా లేచారని ”

“నాగానేవుంది!” అని రఘు తీక్షణంగా మాట్లాడు, “కాని, ఈ నేలన్నిటికీ నేను పాత్రుడిని కాను తెలుసా?” అన్నాడు.

విమల క్రుల్లిపడింది ఆమె మాట్లాడలేదు తల వంచుకుని అట్లానే యింకా నిల్చునివుంది

రఘు మళ్ళీ అన్నాడు.

“కారణం తెలుసా?”

విమల తలవూపింది మాట్లాడలేదు

“అనాడు మత్స్య పెళ్ళిమాటలకి దూవురు వచ్చావు ఆ తర్వాతి నంగతి నీకు తెలుసును ” రఘు కంకం గద్దదికముయింది విమల నశ్చిపోయింది

“విమలా! ఒక్క విమలం ఆను” అన్నాడు రఘు ఆమెను నేరుతో పిలవడం ఇదే మొదటిసారి విమల ద్వారంవద్దకివచ్చి నించుంది ఆమె ముఖంలో ఏదో అగాంతి కనిపిస్తున్నది

రఘు ఇంతవరకూ విమలని పరిశీలనగా చూడ లేదు ఇప్పుడు తలపెత్తి ఆమెనేపు నూటిగా చూశాడు. ఆమె ఒక బంగారు బొమ్మ! లోకంలోని అమాయకత్వమంతా ఆమె ముఖంలోనే పున్న ట్టుంది! చిరుగారికి ఇలిస్తావున్న లతవలె ఆమె వించుంది

“విమలా!”

విమల కొద్దిగా తలెత్తి చూసింది

“విమలా! నిన్ను నేను ప్రేమిస్తున్నాను!”

విమల టక్కున తలవంచేసుకుంది. ఆ తర్వాత రిఫ్లెక్స్ యింట్లోకి పారిపోయింది ఎప్పుడు వెళ్ళిందో

ఎలా పెళ్ళింకో రఘు గమనించలేడు అటు ఇడ
రదిరిగను అతడు చూడలేడు కాని, అటు పెళ్ళి
పోయాక, రఘు తను చేసిన పనిని తెలుసుకున్నాడు
అనా డల్లా చాపమీద అట్లానే కూచుని తనను
తాను నిందించుకున్నాడు

రెండురోజులు / డిచాయి ఈ రెండురోజులు
విమల కన్పించలేదు రఘు మనస్సు పంక్తోభంతో
కృంగిపోతున్నది తను ఎటువంటి పనిచేశాడు! ఒక
రాడీకంటే ఎక్కువ అన్యాయంగా తను ప్రకర్తించా
వకుకున్నాడ అ నిమిషంలో తనకట్లా అనాలని
ఎందుకనిపించిందో?

ఒనాడు తాతగారు రఘుగదికి వచ్చారు

“అబ్బాయీ! నీ పొంకెన్ పెన్ ఒక్కమారు
యియ్యి నాయనా! చిన్న ఎడ్రసురాయారో
అన్నార చాపమీద కూచుంటూ

రఘు పెన్యిచ్చాడు

“కురేంలేదు నాయనా! మా మనవరాలు విమ
లకి పెళ్ళి నిశ్చయమయిందని వాళ్ళ నాన్న రాశాడు
వాడితో జవాబురాసి పతేస్తే మన పూచీ తీరిపో
కుందికదా!” అన్నారు తాతగారు ఎడ్రసు రాస్తూ

“ఁంతోషం” అన్నాడు ర య

తాతగారు లేచి =ళ్ళిపోతూ, రఘువేపు
ఒయారు చూసి, అడమిటి నాయనా! అంత నీరసంగా
కనిపిస్తున్నావు?” అన్నారు

“అత్తే! ఏం లేదు! రాత్రి ఎడ్రలేదు”

“ఏమో నాయనా! వారం రోజుల్లో మేము
పెళ్ళిపోతాం ఆరోగ్యం మాత్రం బాగున్నా!”

తాతగారు పెళ్ళిపోయారు రఘు ఒక్కమారు
చాపమీద కూలబడి “హా!” అని నిట్టూర్పు విడిచాడు

అనాడు పాయంత్రం, పెర్ల నూతి దగ్గర
రఘు ముఖంకడుక్కుంటూ వుండగా, విమల లిందితో
నూతికి వచ్చింది రఘు మనస్సులో ఏదో ఆలోచన
మెరసింది

“విమలా!”

“ఏమిటి? చెప్పండి” అంది విమల మెల్లగా

“విమలా! వత్తు మీరును”

“మీరేం తప్పు చేయలేదు”

5

“చేశాను! అనాడు నా ప్రవర్తన ఏమీ కాదు
లేదని నా వుద్దేశం”

విమల ఒక్క నిమిషం పూరుకొని మెల్లగా
అంది “మీ ప్రవర్తన ఎప్పుడూ కాగానే వుంది ఆ
విషయంలో నా శే సందేహమూ లేదు మీ మనస్సు
లోని విషయం మీరు తెలియచ్చారు అందులో త
ప్పేమీ లేదు”

“విమలా! నేనో ప్రశ్న అడుగుకున్నాను నీ
యిద్దమైతే నే జవాబియ్యి! జవా బీయకపోయినా నే
నేమీ అనుకోను ఎందుకంటే, నీకు పెళ్ళి నిశ్చ
మైపోయిందని తెలిసింది”

“ఓహూ! ఏమిటి ప్రశ్న?”

“కుత్స నన్ను క్షేమించావా విమలా?”

“నాకు తెలియదు నా శేమీ తెలియదు
నాకు ప్రేమ అంటే సరియైన అర్థం తెలియ
లేదూ! కాని, స్త్రీలందరికీ సాధారణంగా, ఇటువంటి
విషయాల్లో, ఒకే రకమైన హృదయం వుంటుంది
ఏమిటంటే —మిమ్మల్ని ఆ నాడు పెళ్ళిమాపుల్లో
చూసినప్పుడు మన వినాహం నిశ్చయమయితే బావుం
దననిపించింది కాని, అది మదరలేదు అంగువల్ల
నేను కొంచేం విచారించిన మాటనిజం ఆతర్వాత,
ఇక్కడికి వచ్చాక మనిద్దరికీ పరిచయమైంది ఇదంతా
ఒక స్వప్నంలా వుంది నాలో ఎటువంటి భావ
ముందో నాకు తెలియదు తెలిసినా, అది చెప్పలే
నేమో! నా మన స్సింకా పరిపక్వానికి రారేదు
నిధికి, రిదిదండ్రులకి, లొంగిపోయే స్త్రీని నేను
నాలో అనేక కోరికలు వుండవచ్చు ప్రపంచంలో
ఎందరికీ కోరికలు లేవు! అవన్నీ తీరుతాయా? ఇక్క
డికి వచ్చాక, మీమీద నాకు బారీ, అభిమానం, కలి
గాయి అది ప్రేమే కాదో నాకు తెలియదు ఇది
ఒక అనుకోని సంఘటన! ఒక కల మీతో ఓ
విషయం చెప్పాలనుకున్నాను మీరు రెండురోజు
లయి ఏదో మనోవేదనతో కృశించి బాధపడుతున్న
ట్లుంది—నిజమేనా?”

“నిజమే! కాని, నీకట్లా తెలిసిందమ్మా?”

“మీ ముఖమే చెప్తున్నది! దానికి కారణం?”

“కారణం నీకు చెప్పానుగా?”

విమల చిరునవ్వు నవ్వి అంది “సరే! ఇక నైనా మనస్సు పాడుచేసుకోకుండా వుండండి నాకు పెళ్ళి నిశ్చయమైంది మీకుమాడా నేడో లేదో అవకతప్పదు విధివశాన మనిద్దరం ఇక్కడ ఇలా కలుగుకొన్నాము మీలోని ఏదో ఒక గొప్ప విశాలహృదయత్వం, సద్వర్తనం, నమ్మ ఆకర్షిం చేయ—అంతే! మరికొన్ని ఏళ్ళకి బహుశా మనిద్దరం ఒకరికోకరం జ్ఞాపకం వుంటామో వుండమో? ఇది ప్రపంచార్థం ఈ మన కలయిక మధ్యలో నెట్లావచ్చిందో, అలాగే మధ్యలోనే పోతుంది ” విమల ఆగి, ఒక నిట్టూర్పు విడిచింది రఘు మాట్లాడలేదు కొద్ది సేపటివరకూ, ఇద్దరూ మానం గా వున్నారు ఆ తర్వాత రఘు “ల్లిపోవో”నూ వుండగా, విమల అంది

“మేము వాళ్ళురోజుల్లోగానే మావూరు ల్లి పోతాం పెళ్ళిమందర మీలో ఒకమాట చెప్పాల నుంది ”

“ఏమిటి ?”

“ఈ విషయమై మీరు మీమనస్సు పాడుచేసు కోకుండా వుంటానని మాటయివ్వండి!”

“అట్లా?” అన్నాడు రఘు

విమల చిరునవ్వునవ్వి సడిచి “ల్లిపోతున్నది ఆమె పాడుగాటిజన ఆమె నిలింబములమీద నాట్యం

చేస్తూవుండడం, రఘు అట్లానే నిలుచుని చూస్తు న్నాడు విమల ఎంత అందంగావుంది!

రఘు గదిలో పరిశీలనలో కూలివచ్చాడు అతని కళ్ళముందర ఏదో జ్ఞానశోభితి వెలుగున్నట్ల యింది ప్రపంచచక్ర అతని కళ్ళకికట్టిపట్లయింది

మర్నాటిపుడయం రఘుకి తండ్రివద్దకుంచి వుత్తరం వచ్చింది ఎవరో పెళ్ళి సంబంధంవారు వచ్చారని, వారు 2 నెల కట్నంఇస్తారని, “అంటే వచ్చి పిల్లకు చూసుకోమనీ ఆయనరాకారు

రఘు సామాను సమీక్షిస్తూడు విమలతో చెప్పి, రఘు బండిఎక్కుతూ వుండగా, ఆమె పీఠి చీడిలోకివచ్చి నించుంది బండి మెల్లిగా వడు క్తన్నది రఘు తన భావితీవితంకుంచి ఆలోచించు కుంటున్నాడు మళ్ళీ తనకి పెళ్ళిసంబంధం వచ్చింది ఆ పిల్లకి తను నచ్చుతాడు తన తలి దండ్రులు సంతోషిస్తారు ఇంకా ఇంకా ఏదో ఆలోచనలు వస్తన్నవి

బండి మెల్లిగా వడుస్తున్నది చిన్నచురు గాలివల్ల రఘు క్రూరింకును చెరిగింది చీడిలో ఇంకా విమలకుంతుని తనవేళే చూస్తున్నది బండి ముగుపు తిరుగుతున్నది దూరంగా, చీడిలో విమల నించుని ఇంకా చూస్తున్నది కారు ముప్పులు కమ్మిన ఆకాశంలో కనిపించి కనపడని చిన్న నక్షత్రంలా అరుసించి అదృశ్యమైంది విమల!

త్యాగరాజ!

శ్రీ దండిపలి వేంకటసుబ్బాకావ్రి

శ్రీసీతా వదనారవింద విలసత్ శృంగార మందస్మిత
వ్యాసంగముల తృప్తిజెందు నుజన ప్రాథ్యండు శ్రీరాముడే
నీ సంగీత కళామహాత్మనకు మున్నే తారణంబయ్యె-రా
దీ సామర్థ్యము త్యాగరాజ! ఒరులం దేమాత్ర మూహింపగన్

నాదబ్రహ్మకళల్ త్వదాస్యమున విన్నాణించె, నీలో రన
ప్రాదుర్భావము క్రొత్తపోకడల నాస్వాదించి లోకైక తే
జోదార్థ్యంబున పెల్లనున్నది ఉచస్సుల్ నిండునందాక నీ
కానివ్యత్యము ప్రాప్తమయ్యెడిని త్యాగయ్యా! నమోవాకముల్.

పెల్లల్లెని తెలుగువాక్కులకు నూత్నత్వము తీయదనము దిద్దితీర్చినావు,
ప్రాణుల నెల్లను రక్తి నాకర్పించు గానకళకు ముద్దు గరపినావు,
దాక్షిణాత్యుల రసతత్పరతకు మున్ను కొరవడ్డ యశము చేకూర్చినావు,
తమిళాంధ్ర జాతులు తారసిల్లిగ మైత్రి ఎంచి నేతువును నిర్మించినావు,
నీదు తంబుర శ్రుతులలో బాదుకొనియె
మార్దవము సర్వజన మనోమంజులముగ,-
అట్టి ఘను, నిన్ను స్మరియింప నాంధ్రజాతి
పార్వీకోత్సవము లొనర్చి వరలుగాత!

క వి - మా న వు డు

శ్రీ చిరుమామిళ్ళ శివరామకృష్ణప్రసాద్

మానవులందరు కవులు గానేరరు, కాని కవులందరు మానవులే! ప్రయత్నించి కవియగుట దుర్లభము, అప్రయత్నముగ కవియగుట సులభము! కవిత్వము, చిత్రలేఖనము, సంగీతము లలితకళల వరుసలోనివని ప్రాజ్ఞులు నిర్ణయించి యున్నారు పనియం దభిరుచి, పుట్టుకతోనే కలుగ వలయును—కలిగిన యభిరుచిని, సంస్కరించుకొని, ఎక్కువ ప్రజ్ఞను సంతరించుకొని, వన్నె గాంచుట గుఱును. ఈ లలితకళలయం దభిరుచి కలుగుటకు, పూర్వపుణ్య ముంపవలయును అందు లకే, ఇది, అప్రయత్నముగ లభియించు ననుటలోని యర్థము

మానము, కరుణ, నిరాశంబర జీవనము, సర్వ సంఘటి, మానోయుగండు మానవునకుండు లక్షణములు ధనము, కామము, అసహనము, మానవునియందు పశుత్వమును బురిగొల్పుచున్నవి అందులకే మానవ చరిత్రమునందు విపరీతిఘట్టములు, కామపించుచున్నవి అనపహర్యము, కేజ్మయము, అమూల్యము, అనంద దాయకము, ఆనందము, సర్వమును, ధర్మమును, మానవుని మనసునకు ముఱపురాకుంప చేయుటకు, ఎన్నియో విధముల కవి ప్రయత్నించినాడు, ప్రయత్నించుచున్నాడు, కాని కాలము గడిచినకొలది, ఈ యంత్రయుగమున కవి యెంత సంక్షేమము మానవావళికి ముఱపునకు వచ్చుచున్నది, కవి మానవునకు దూరమై పోవుచున్నాడ

సత్యము, సహనము, మొదలగు గుణములు, తృప్త మానవహృదయమునందుద్భవించును సంతృప్తి లేని మానవునియందు విగోచరించుటయు కలమగాని, సంఖ్యయందట్టి మానవు లతి స్వల్పముగ నున్నారు కడుపునిండ నాహారము, కట్టుకొన వస్త్రము కలిగిననే గానిమానవునకు హృదయసంబంధముగ, దేహసంబంధముగ, శాంతి, గుణము, కలుగవు శాంతి, గుణముగల

మానవున కసత్యము, అసహనము దూరములగును కావున, కవుల రచనములు కేవల మానోగానము గాకుండు, మానవుని కష్టనిష్ఠురములను వ్యక్తపరచు నవిగా నుండి, పొగడ్త పొలములను త్రొక్కక, నిత్యము, సత్యయుతమై యున్నచో, కవి, మానవున కీయంత్రయుగమున సహితము దూరము గా నేరడు అకటిపాటతో మానవసంఘమును మరులుగొల్పుగల కాలమిది, అబద్ధిపూవుల సౌరభములను, అగరు వస్తుల సుగంధమామములను, ఋణాంచు కవిత్వ రచనమున కిది యదనుకాదు తృప్తి, శాంతి, సహనము, సంఘమున నెంకొనినతరువాత మానవుని హృదయ మానోగానము నాలించును అంతదనుక, కవులు యుగధర్మము ననుసరించి, గావ మొనరింపవలసియున్నది ప్రాతికళలనే ప్రస్తరింపజేయుచు, ఇంకను, 'మణి స్రయచూరిక తెచ్చి యిచ్చు కప్పుర విడెను'ను, 'క్షయైల మంచమును,' స్మరించుచు, ఆభిలషించుచు, కవి కాలమును బుచ్చినచో, మానవ సంఘమునకు దూరమగుటయేగాక, విస్మృత వారాసిలో తన రచనములతోపాటు, తానును కలసిపోవని వచ్చును ఇది యంత్రయుగమని, సత్య దయా శౌచములు యాపుమాసిపోయినవని, పురించి ప్రయోజన ముండునెడ తానును సంఘమునందు మేళవించి, పతనోన్ముఖమైన జాతి నుద్ధరించి, తన రచనములు కావ్యతములై, తన పలుకులు కొంచు బంగారమై, సంఘమున కన్ని కేళల సంబరమును గూర్చునవిగా నుండునట్లొనరించుట పాడి, తమయందున్న మానవాతీతమైన ప్రతిభావ్యుత్పత్త్యాది లక్షణములను సంస్కృత్యదయమానకే కవి వినియోగించుట యుచితము

ఆలోచనమునందు, ఆశయమునందు, ప్రకృతి పరిశీలనమునందు, విషయ విమర్శనమునందు, మానవునకు, కవియైన మానవునకు తారతమ్యము, కరతలా

మొలకలుతలే మనకు గానవచ్చుచున్నది. సాధారణ ముగ కవిత్వం గలవానియందు, కొన్ని పరితాళ యములను మనము కనుగొనగల్గుచున్నాము. కాల మున కనుకూలముగ నా యాశయములు మాదుచుండుటకు మనము కవుల రచనములయందు దివ్య దివ్యదు గుర్తింప గల్గుచున్నాము. ఏ మాధుర్య వచ్చినను, ఆశ యములు లోక కళ్యాణార్థకములై, సర్వజనాదరణీ యములై యున్నవి. అట్లుగానివి, కవి కలమునుండి వెలువడవు. ఎచ్చటోని వెలువడినను, అవి, కాల మనో ప్రసంగంతో కలసిపోవును. ఒక వస్తువును తిలకింపి వపుడు, ప్రక్కనున్న మానవులకన్న కవియు మాన వునకు కొన్ని క్రొత్త యాలోచనలు కలుగుట సహ జము. ఆ యాలోచన లపురూపమై, ఒక నూతన వికాసమును హృదయపద్మమునకు కల్గించును. హృదయమున కా వికాసము, ఒక్క కవియగువానికి కౌదు, ఆ యాలోచనమును వినిన ప్రతివానిని కలి గినవేగాని, కవి సంఘమున కుపయోక్తమున మానిసి కానేరదు.

పున్నమిరేయిసన్నెలను గాంచి, అవిచ్ఛి రమైన, అనల్పమైన, అనందము ననుభవించుచు, వివ రింప సమర్థమైన భావరేక, తమలో దాము సమ్యక్ కొనుచు, తీయనిభుజియలను గవలచు, జన్మచల యందు రాత్రి కావలకై మంచెలపై పరుండియుండు విరక్షరాస్యులను, — తుష్టిగ భుజియించి, రమల పాకుల నమలుచు, మేడపై స్నెలయందు పట్టు పాన్పులపై పవ్వరించి, మేల్కొనియున్నంత కాలము, వనూలు కావలసియున్న వడ్డీ లెఱుకే స్మరించుచు, జలుబు మనిసిండు చలువ సెన్నెలను వెలార్చుచు, పదునారుకళలతో పకపక లాడు చున్న జావిల్లివంక తల ద్రిప్పియైన జానక, కొల దిలో పాముబుసలతో నిద్దురయంగు మునుంగు నక్షరాస్యులను, మనము జూచుచున్నాము — కావున కవికి భావము ప్రధానము. ఒరుల కా మధుర భావమును పంచిపెట్టుటకు భావ, అక్షరము, కావ లసి వచ్చుచున్నది. కవులందరూ కాసుగిలే కాన క్కెరలేదు, అక్షర మెరుంగనివారయం దెందరు కవులు లేరు! అక్షర మెరింగి, గ్రంథపరిచయ మున్నచో, హృదయమునం దుద్భవించిన భావము, సంస్కరింపబడి, కులుకుండునమును, భాషాభాగ్య

మును, అలవరచుకొని, పెక్కుర కుపయోగ కారియై వెలుగొందును. అక్షర రూపమును పొందని, కొంది భాషా సంస్కారమును పొందదగియున్న, రసవంత ములగు గేయములను, మన మెన్నింటికో విను చున్నాము.

‘నీవు పోయే దారిలోపల

ఉన్నదీ యొక చిన్నది,

నదులు పన్నము, నాగరికము

నడకలో నొయ్యారము

నీవు పోయే దారిలోపల !

ఈపై గేయమునకు కర్త లేవరు? అక్షరము నెరుంగని రసార్థ హృదయులకు కృషీవల కవి కుమాదులు! ఇందు, యతి యున్నచో లేదో, గణవిభజ నము సరిపడునో లేదో, యెవరికి కావలయును? ఒక కుకుమారము భావము ఇందు ద్యోతకమగుచున్నది, మనసున కొకవింత ‘చక్కలిగింత’ శ్రోతల యనుభవ ములోనికి వచ్చినది.

భావము నొరులకు వ్యక్తమగుటకు భావ కావలయును. ఆ భావము దూర ప్రదేశమునందున్న వారి కెరుకబరచుట అక్షరము కావలయును. కావున ఎవరికి వాదే యానందము ననుభవించుటకు, అక్షర ముతోగాని, భావతోగాని, పనిలేదు. వస్తునంద ర్పనమువలన, శబ్దప్రవాణమువలన, భావ ముత్పన్న మును అక్షరము నెరిగినవానికి, భావ నెరిగిన వానికి, భావ ముత్పన్నమగు నటుట సత్యదూరము. భావ యెరుగని పసిబాలునియందు, అక్షర మెరుం గని ఒనపడునియందు, భావ ముత్పన్నమగుటయు, ఉత్పన్నమైన భావమును, కనులతోను, హస్త విన్యా సముతోను, హాస మొసరించుచు, దుఃఖించుచు, లువరించుటను మనము చూచుచున్నాము. ఒరుల హృదయమునకు హత్తుకొనవట్ల, లేక కన్నులకు గట్టి పట్లు భావమును వెలువరించుటకు, సమర్థమైన శబ్ద ములను, భావమంది సంతరించుకొని, కట్టుబాట్ల యందు వాని నమర్చి, ప్రశంసల నందువాడే కవి. అనగా, తన యానందమును లోకమునకు పంచిపెట్టి, తనతోపాటు, లోకము నొకంత కాల మానందమునం దుయ్యాల లూగించుట కవికి ధర్మము.

భావములేవి మానవు డున్నాడా? వస్తునంద ర్పనమువలన ప్రతి మానవునకు భావ ముత్పన్నమగు

చుండగా, ప్రతి మానవుడును కవుల వరుసలో జేర వలసిన వాడేద! అటులైన కవులందరు మానవులై, మానవులందరు కవులుగారనట సత్యసమ్మతమైన విషయము కాగలదా?—భావము, లేదా, జ్ఞానము లేని మానవుడు పాధారణముగ గానరాదు, కాని వాని భావము లెంత దమక లలితములో, ఎంతదమక లోక కల్యాణాత్మకములో, సర్వజనాదరణీయములో, కావ్యతానంద సంధానములో విద్దయించి, శబ్ద సౌభాగ్యమునందు, కవిత్వాభివ్యుత్థమున వాతకు ప్రకటించిన నేర్పును, ఆతనియందు ప్రదర్శితములైన ప్రతిభావ్యుత్పత్తులను, రుర్తించి, యొక మానవుని, 'కవి' యనట గర్హము, భావమునం దొక విశిష్టత, భావమునం దొక విశిష్టత, ప్రాజ్ఞానము గల్గింప వలయును. ఇది యందరకు సాగనమర విషయములు కావు, అందులకే మానవులందరు కవులు గా నేరరనుట లోని భావము

వలనరింపబడిన భావ మపురూపమైయున్నచో, ఆ భావమెవనియందు దోచినచో యాత డక్షరాస్యుడు గానున్నను, కవుల వరుసలోనివాడ! పండితుడైన కవిభావములు కావ్యతములై యుప్పును, పండితుడుగాక, భావయుతుడైనవాని కవిత్వ, యొకంత సంస్కార యోగ్యమైన, ఒరులరసవాగ్రము లపై బ్రతికి, తుదిని విశిష్టత వారాసీలో లీనమగును మొత్తముమీద నిలువురు కవులై, ఇటువురి యత్న మొక్కటియే, ఇటువురు, సామాన్య మనివున కతికుర!

కవి మానవాతీతుడనుట కొందరకు హాస్యాస్పదముగ దోపవచ్చును ఒకంత యోగికతో కవి రచనము లను పరిశీలించినచో నిందలి సత్యమును గ్రహించుట కవకాళము లభియించును ధనమునందు, జేహాజలము నందు, చక్కదనమునందు, వ్యవహారసరియందు కాదు, కవి, మానవున కతీతుడు, బుద్ధిబలమునందు, ప్రకృతి పరిశీలనమునందు, విషయ విమర్శనమునందు, ఆదర్శమునందు, అనిదితానం దానుభవమునందు, కవి, మానవుని కన్నమిన్నయనక తిప్పదు!

పూర్వకవి యమోఘవచనుడని నిరూపించుటకు, అనుక్రమముగ వచ్చుచున్న కథలేమియో గలవు, బాటచెంట నెదురుగా పల్లకపై వచ్చుచున్న రాజావ దొకపద్యమైన, వ్రాసి కొనుగగా సమర్పింప

దలచిన కవి, సమయమునకు తాటియాడు నొడవనం దున, సమీపమునం దున్న తాటిచెట్టుకడ శిగి, 'తాళము! తుక్కునియలగుచు ధర్మమై బడుమా' అని కోరినంతనె తాటి చెట్టు విరిగి శిల గూలినదట! ఆతాటి యాకుపై పద్యము వ్రాసి కవి రాజావకు సమర్పించెనట!

మట్ట మధ్యాహ్నమునం దొక యెడారియందు ప్రమాణ మొనరించుచున్న యొక కవి యొకస్థిగ ముగ దాహము కాగా—

'వీరిగలవానికి చెల్లును

తరుణులు పదియారు వేలు తగ పెండ్లాడన,

తిరిపెమున నిద్దఱాండ్రా!

పరమేశ్వ! గంగ విడుము, పార్వతి చాలున్'

అని శంకరునిగూర్చి ప్రార్థింప నాకాశము నుండి నీటిధార వచ్చి పడినదట

తన సుజ్ఞమును తస్కరించినవానిపై గినిసి, మరియొక కవి,

'వాయుమది వీత, పాతనకు

దాధిపుడారయ రావణుండు, ని

శ్చయముగ నేను ర ఘవుడ

తస్కరుని చావునా, వీరివనాను చూచుడీ'

అని, ఆరవ స్థానమునందు 'తి' ను ప్రయోగించి, 'ఆరింటను తావచ్చిన వానింటను పీను గగయు' అను పలుకులలోని సత్యమును నిరూపించెనట

ఈ ప్రతికథల నాధారముగా గొని, మానవుని కన్న కవి యతీతుడని నిర్ణయింప ఈవాగ్దాన ముద్దిష్టము కాలేదు కేవలము, మానవసంఘమునందు, పూర్వకాల మున కవినిగురించి గల తలంపుల నొకంత మాచించుట కిది యిచ్చట పొందుబడుపబడినది

కవి యనినచో కేవలము భగవంతు డనియే, పూర్వ యుగమున మానవులు నమ్మియున్నట్లు, ప్రతి కథలు మాచించుచున్నది కాలము గడిచిన కొలది, సంఘమునం దొక గౌరవింపదగిన వ్యక్తిగా, కవిని, మానవులు గుర్తించియున్నారు. సామాన్యలేగాదు రారాజులు సహితము, కవి యొసంగు సందేశమునకు చెవి యొసంగి, తమ యభిప్రాయములను మార్చుకొని యున్నట్లు మనకు, చరిత్ర విశదముచేయుచున్నది.

‘రామరామగు గంధ రావయ్యను వచ్చి
ఆరట్లకోట గోరాడునాడు,
సమ్మెట నరపాల పార్యభామను కంచు
తలుపుల కరుల దీక్షలుపునాడు,

...

తెరని నిలు కుక్కజొచ్చిన తెరుగాను
కన్నడంబల జొచ్చితో గజపతింద్ర!

మొదలగు పద్యముల మూలమున, కవులు
చరిత్రయొక్క గమనమునే విార్చియున్నట్లు తెలిసి
కొనగలుచున్నాము మానాధిమానములకు మానగతి
యొసంగి, జనులు భగవంతునే నమ్మియున్న ఆ దిన
ములలో, కన్నడరాజ్యముపై కటారిదూసి దండెత్తి
వచ్చిన గజపతి, తాటియాకుపై వ్రాయ
బడి, తన కడకు వంపబడిన పై పద్యమును
చదువుకొని సిగ్గుపడి తిరిగి వెడలిపోయె
నట! ఇట్టి విషయములను చరిత్రమునుండి మరికొన్నిం
టిని చూపి, నాటి సంఘము కవి కొనసంగిన యపార
గౌరవమును నిరూపింపవచ్చును

సంఘమునందు కవికి గౌరవ మొసంగబడుటచే,
కవి మానగాతీతుడనుట సరికాదు కవిసే గాదు నాల్గు
రూకలున్న ప్రతివానిని సంఘము గౌరవించును
చిలనచిత్రమునం దుజ్వలము ప్రజ్వలించు తారల
కీనాక సంఘము జోహారుచేయుచున్నది! సరియైన
కౌశ్యమును గాని, పద్యమును గాని యెరికతో పడి
యించి, శబ్దగతార్థము నాలించి, శబ్దప్రయోగము
నందలి పనివానితనమును సర్పించి, సామాన్యని
దృక్పథమునకును, కవియొక్క దృక్పథమునకును గల
యంతర మరసి, అనందించు భాగ్యగునకు సంఘ
మీ నాడు సిద్ధపడి యుండలేదు

సంఘ మొసంగు గౌరవమువలన గాక, లూర్వ
కథలయందు ప్రస్తరింపబడిన విషయసంహారమువలన
గాక, చారిత్రక విషయములవలన గాక, కవి, మాన
వుడై, మానవునికన్న మిన్నయని సుర్తింపబడుట
కాకది బుద్ధి వైకారద్యమును, ప్రకటించు రచనములే
యాధారములు

‘కనీకర వికసిరోర్వం కంతుల—స్రుమ్మరిం
పగా’ అని యొకతో శాక కవి యొక లేఖకరారి

మాతృమ కర్తించియున్నాడు ఇట్లు పాన
గుడు? ఉత్పల పంతులు, అందును
వికసిరోర్వం కంతులను, కనీకలు స్రుమ్మరించు
చున్నట్లు! ఇది ప్రకృతినిరుద్ధము కాదా? కనీక
రెంత లేసి, వికసించిన కలుక రెంతలేసి! వానినుండిని
స్రుమ్మరింపబడుటెట్లొ, సామాన్య మానవున కతగత
మరటలేదు ఇచ్చట కావలసి యున్నది, యథాతథ
మును భావము కలువల యాకౌరమునకును, కన్నుల
యాకృతికిని, కొంత సన్నిహితత్య మున్నది గుండ
రములగు కన్నులు వికసించిన కలువలవలె మన్న
వకుట, ఒక యందమును భావన, కనీకలకుండి విక
సించిన కలువలు స్రుమ్మరింపబడుచున్నవకుట, ఒక
యందమును భావన కొయ్యార మాపాదించుట! ఉత్పల
పంతులు, వాని సాందర్య, సామర్య, సారభ్య,
సంపద లీ లేక జవరారి, విూస, విచూత్తు, వీక్షణ
గంతులతో సమన్వయించుకొని సంతసింపవలసిన
బాధ్యత, ర క్తుల సాకకునియం దున్నది అక్ష
రాస్యదైవంత మాత్రమున విడి యవగాహనమును విష
యము కానేరదు అందుకే, కవి మానవునికన్న
మిన్నయనుచున్నాడు ప్రతి పదార్థమును తెలిసికొని
సంతమాత్రమున విట్టి స్థులయందు కవి హృద
యము ముడి కందుబాటులోనికి గానేరదు ఒక యపు
యాపమైన భావన శ్రోతల యనుభూతిలోనికి వచ్చి
ననేగాని, యిందలి పదము లర్థవంతము లైనట్లు తెలిసి
కొనజాలము

‘ప్రోవులువట్ట వలంది నవ్వలే లూచినలూపులై,
తరగ మొత్తిములన పరిగించు న్నెలై’ అని
యొక కవి, ‘స్నానగుండరిని’ వర్తించుచున్నాడు.

నవ్వులు ప్రోవులు వడుటేమి? అని పువ్వులై,
తరంగముల కలంకౌరమునుచూర్చు న్నెల నెలుగులై,
యలరాదుటేమి? శేవలము శబ్దగతార్థమును గాంచి
కలువరపడవలసిన పనిలేదు శబ్దములయందలి ధ్వనిని,
భావశేఖరతను, సుర్తించుటకు ప్రయత్నించుట
యుక్తము ఆ గుండరి నదియందు ప్రవేశించి,
నెలువరించిన చిలువవ్వులే లూపులవలె కనువిందు
గూర్చి, నెన్నలవలె కాంతిని గలిగించి, ఒక విచూత్తు
కోథకు వరిసరప్రదేశముల కాపాదించజేసివదిలు
భావ మిందు ప్రస్ఫుటముచున్నది నవ్వులే లూపులై,
నెన్నల నెలుగులైనచో, ఆ గుండరి తనూ లావణ్యము,

వర్ణనమున కతీతముగదా! సాధారణ పాఠకునియందు సహితము కొంతోత్త భావములను లేక తిలించు కవి, యసాధారణ ము కాదా?

‘ఎందరో తాజమహలును సందర్శించి యున్నారె, నిర్మాణకళలనును ప్రదర్శించి యున్నారె, అందరితోపాటు తానును ఆ సుందర మందిరమును మానవోయినకవి, యేమడుచున్నాడు?’

‘ఒక్కొక్క రారిలో నిమిషియున్నవి నేటి’

పాజహాను ఖా

భుక్తు నెడందలో నుడికిపోయిన వా

సులలోని రక్తపుంజాక్కలు,’

మరియు

‘మొగలాయిరాజు తెలిగన్నులరాల్చిన బాష్ప

ధారలే పొదలి ఘనీభవించినవి,

ముద్దుల తాజమహలు పోలికన్’

అని యూహాగాన పెంపరించి యున్నాడు

మానవుని దృష్టియందు గన్పించినది, శిల్ప సౌందర్యము, కవిదృష్టియందు గన్పించినది, శిల్ప సౌందర్యమేకాదు, అంతకు మిన్నయగు, ఈ సుందర భవన నిర్మాణకళయందు ప్రేమసౌందర్యము ఆభవనము వందు చెక్కబడియున్న లతను, అత్రుహాస లావణ్యమును చిందు విగ్రహములను, గాంచి, మన మానందించుచున్నాము అధిక సౌందర్యవతియైన ప్రాగ్ శ్వరీ పరీరంభములను కాలము గడపి, ఆకస్మిక మగ నామెను గోల్పోయి, తొడిమ పడలిన పూవు వలె నిరాధారయైన సులతాను హృదయావేదనమును గుర్తించి, ఆ యావేదనమునందు తానును, ఒక బాగ స్వామియై, కవి, బాధ ననుభవించుచున్నాడు అందులకే, ‘ఉడికిపోయిన నాడులలోని రక్తపుంజాక్కలు’ నేటికిని తాజమహలుకట్టడమనందలి దలవ రారిలో గానుపించుచున్నవని, కవి, కంట నీర్వేట్లు చున్నాడు కోట్లకొలది ధనమును వెచ్చించి, పురాజ్యములమండి పనివారల నాహ్వానించి, వందల కొలది వత్సరములవరకు యాచువారి కానందము జొసంగు సుందరభవనమును భార్యపూజపై నిర్మించిన సులతానుని ప్రదిమల ప్రేమప్రభావమునకు కవి, సమృద్ధితాంతరంగు డగుచున్నాడు సులతానుని కంటి బాష్పములే తాజమహలుపోలికతో పొదవి ఘనీభవించిన వసుటలో కవిహృదయమునం దెంత యావేదన మీ దృక్పథము కరిగించెనో విధమును చున్నది కేవలము బాహ్యసౌందర్యమునే గాక, ఒక

కట్టడమునందే కాదు, ఒక కావ్యమునందే కాదు, ఒక మానవునియందే కాదు, పరమేశ్వరుని సృష్టియందంతటను నిండియున్న యనిర్వచనీయమగు ప్రేమ సౌందర్యమును గూడ కవి, తాను రసార్థ హృదయములచే, సామాన్య మానవునికన్న మిన్నగా గుర్తించి మానవాతీతుడగుచున్నాడు

ఎచ్చట ప్రేమ యవ్యాజహా, ఎచ్చట సత్య ముపంతితహా, ఎచ్చట నీతి నిశ్చలహా, అచ్చట తన కావ్య దస్తవును, కవి, లింకించును తిలకించి, హృదయము లులకింప, మానవున కతీతమైన భావములతో తన రచనావైభవమును బ్రకటించును

ఒక ధనవంతుని యలరింప, ఒక సంఘమును సంహారమునకు, ఒక ప్రత్యేక విషయమునకు బ్రచారము గావించ, గ్రామీణ కావ్యమునందు, మానవుని కన్న యన్నివిధముల తక్కువవాడై, కవి తన హృదయమును గోల్పోయి విహరించును హృదయము లేని పద్మరదన రసవిహీనమైన కలము, సారథి రహితమైన కుసుమము, వర్ణములు అట్టి రచనమును గావించు వారు కవులు గాని, స్తోత్రపాఠకు లుడుగు!

అన్ని వేళల ప్రబాదరణను పొంది, వారియొక్క నిండుగౌరవమును నిలిపి, విజ్ఞానమును ప్రకటించు రచనలు, భాషలేగాదు, మానవజాతికే యలంకారములు తెనుగువాని భాగవత, భారతములు, వాని భాషను, వారి జాతివైభవమును, నాగరికము, విజ్ఞానము, నేటివీధు ముఱచిపోనీక నిలిపియుంచినవి కవి మానవాతీతుడగుటచేతనే ఈ రచనములను అలంకరింప సమర్థుడైవాడు, అందులకే, చిరంజీవియై యుండుచున్నాడు

అరిజననియంకగులై వికాల సామ్రాజ్యము నేలిన మహారాజుల మాయ మైపోయినారు సామ్రాజ్యములు సమసిపోయినవి కోట్లకొలది ద్రవ్యమును వెచ్చించి, నిర్మించిన రమ్యపారశ్రమములు కాలమహా పగులుని దండభిమాతములచే విరిగి, విస్తృతవారానిలో, విరివిమైపోయినవి కాని—

‘ఒరు లేయవి యువరించిన

నరకర! యాప్రియము తన మనంబునకగు తా

నొరులకు నవిచేయకునికే,

పరాయణముపరమ ధర్మపథములకెల్లకా’

అను నీలమునంటి నీలిని బ్రకటించు, కవిరచనములు, కాలమును ధిక్కరించి, మానవజాతి నిలచి యుండువరకు వారి రసనాగ్రములపై ప్రతి యుండి, మానవజీవితపథ నిర్ణయమున కనుకూలమును విజ్ఞానకాంతిని, నూత్నమునే యున్నది!

కవి చిరంజీవి, వాని రచన అనంతకాలములు

రక్తమాల

శ్రీ కోట సుందరరామకర్మ

“ఈనాటికి మా అమ్మాయి సంబంధం నిశ్చయమైనట్లే, వదిలా నిజంగా రెండు సంవత్సరాలబట్టి తిరిగి తిరిగి, పెరికి పెరికి ప్రాణం నేసారి పోయిందంటే నన్నా ఏమో పక్క పిళ్ళలో వాళ్ళ బాబాయి. అమ్మాయిని తీసుకురావాలన్నా చెయ్యాలన్నా నైళ్ళకు డబ్బు పోయిక్కిలేదు దొడ్డి వాళ్ళలోంచి కేక వస్తే వివర తెలుత దూరము—” అంటూ తన అనందాన్ని వెలిబుచ్చుతోంది పిచ్చమ్మగారు.

“నారాయణరావు గారి కొడుక్కీగా—పిల్లాడి శ్రమకూ నిత్యపంజాంటి కువక ఒక నిగల్గూ అని లేవు—దాకే పోయి దాకే వచ్చేవాడు ఈ మధ్య కొద్ది పెద్దవాడియినాడిని పలకరించడం మానేకాదు గాని మొన్న మొన్నటి దాకా మా యింట్లో ఆడు కొంటూ ఉండేవాడే కొడుటమ్మా—ఏమో, పాపా రావును చూసినప్పుడల్లా మా గోపాలుడే జ్ఞాపకానికి వస్తాడు. బ్రతికుంటే నాదూ యీ పాటికి యీ పాపారావుతో బాటు డాక్టర్ మూడో సంవత్సరం చదువుకూ ఉండే వాడు అయినా పెళ్ళి సంబంధపు మాటల్లో యీ ప్రస్తావన దేనికిలే—” అని కళ్ళు కుడుచుకొంటూ వెంకాయమ్మగారన్నది.

“రోజుకు పదహారేళ్ళు నిండినాయి. చిన్నప్పుడే మా కళ్ళు కొంచెం చిన్నవని వాళ్ళ చుట్టాలంతా ఆక్షేపించే వాళ్ళుట గానీ యాడు వచ్చింది తర్వాత తమరకేమల్లాగా విచ్చాయన్నాడు వాళ్ళ మేల్ మామ ఒకరి ఊరినుంచివచ్చి-ఏదో కొలాన్ని బట్టి స్కూలు ఫైనలు దాకా సుబ్బారావుగారు మాకు రిగి చదువు చెప్పించాడు గాని ఆపైన తన తల్లి రామా యమ్మగారు అడవిల్లలకు, పెద్ద చదువులు చదివించడం చేసిన అనంతరే చూద్దించి యింట్లోనే తేలుతూ, సంస్కృతం, హిందీ బాగా చదిరిస్తూన్నాడు. కామయమ్మ వచ్చిపోయి సంవత్సరంన్న

రయింది—సంవత్సర మారకం కాబట్టి పెళ్ళి చెయ్యడానికి పిల్లేదన్నాడు కొని సంబంధాలేమో కనుకుంటూనే ఉన్నాడు సుబ్బారావుగారు పెద్ద స్థితి వరుకు కాదు ఏదో బ్యాంకులో ఇచ్చే ఎవరైనా రూపాయల కేతంతోనూ, రెండ్రి ఇచ్చి పెళ్ళి పెండ్లిక రాల పంటతోనూ, కుది మట్టంగా సంపారం చేస్తున్నాడు నిజంగా సరోజుకు కాలేజీలో చేర్చిస్తే మాత్రం కేతం నాతం కట్టేటప్పటికి తప్పోలే లేక పోయేవాడే

సుమారు రెండవై చిల్లరదాకా మామయ సంబంధం నతకం క్రింద ఖచ్చిపెట్టి ఉంటాడు, సుబ్బారావుగారు రెండు సంబంధాలు కుదిరినట్లే కుదిరినాయి కొని తంబూ గలు పుచ్చుకోవడానికి వస్తామని ఎందుకో ఎక్కడాగ్గా ఎంగుకో విమిటి అంత కంటే కట్నం ఎవరో ఎక్కువస్తామంటే, ఏదో పాక పెప్పాలరి ఆపక చువగు రెండలు ఇస్తేకొని పెళ్ళికి కానంటున్నదని ఒక పెళ్ళి కొడుకు వారన్నాడు అసలు కట్న మే య్య నూట పదిహేను—అసలు కంటే వడ్డీ ప్రియమైవ్లంది—పాపము—పాప మేమిటి లంకి—ఆ అబ్బాయికిం కొ విసంబంధం కువరలేదుట నవ అళికు అంతులేగు, ఎక్కడి కక్కడికి ఎక్కువ రాబట్టాలనే ప్రతికరుదూను—వరపక్షం వాళ్ళన్న మాట—పరే ఇంకో, సంబంధం వాళ్ళు సుబ్బారావుగారు విదేశ రాల పాలం పెళ్ళాం పేర పెట్టాడనీ, రెండు వేలయినా అంజు పోగే లాభం లేదనీ ఎవరో మధ్య పుల్లలు పెట్టడం మాలాన వదులు కొన్నాడు వాళ్ళు వదులు కొనక మే ముంచిదయింది రెండి—సంబంధం వదులుకొన్న నెలకల్లా మకూచికం తిగిరి వాగు పోయినాడ

“రోజు ఆడిగింది “నాన్నా, అమ్మపేర ఉంది. అర ఎకరం పాల మేగా” అని, అవుతమ్మా, మీ తాత

మీ అమ్మ పెళ్ళివాడే పసుపువంకం క్రింద అర ఎకరం రావీచ్చాడు మీ పెద్దమ్మకు అంటే, పిన్నికి కూడా అంటే—సరోజ అంటే “ఎలే విద్యారాలున్న దని పుకారు ఎవరు పుట్టించాడు” అని అంతా వట్టి మాయ అనుకో అమ్మా, లోకుల పలుగాకులు న్నాడు సుబ్బారావు

సరోజకు విజంగా పెళ్ళి కొడుకులు ఈ కట్నాల కోసం చేసే బేరాలు, తిరిగి పోవడాలు చూస్తే ఆశ్చర్యం కలిస్తోంది—ఒకనాడ సావిత్రి పాఖ్యానం చదువుకూ “అమ్మా, చూశావులే, సత్య వంతుడి తండ్రికూ రాజ్యం పోగొట్టకొన్నవాడు— సావిత్రి తల్లిదండ్రులు మహారాజులైనా సత్యవంతుడి కిచ్చి పెళ్ళి చేశారు సత్యవంతుడు ఏం కట్న మడి గాడు?” పిచ్చమ్మ అంది

“తల్లీ, ఆవన్నీ సత్యకాలపు రోజులు ఇది కలి యుగం కనక నే, బుద్ధు లిట్లా ఉన్నాయి గనుక నే కరువు లిట్లా మండిపోకున్నాయని”

ఉండడానికైతే పట్నవాడమేగాని సుబ్బారావు గారిది సామాన్యపు సంసారం కావడంవల్ల ఇంట్లో అందరికూటలూ, వచనదీకూడా తెలుగుమీరిన ట్టుండవు. పాపారావురెండ్రీ నారాయణరావుకి సుబ్బారావు గారికి ఎంతో స్నేహం నారాయణరావు గారు రోజూ ఇంగ్లీషుపత్రికా, తెలుగుపత్రికా కూడా తెప్పిస్తాడు సుబ్బారావు గారు రోజూ ఉదయం పల్లి వాళ్ల వరండాలో కూర్చోని ఒక అరగంట పత్రికలు చదివివస్తాడు.

నారాయణరావు “ఏమండీ సుబ్బారావు గారూ, మీ అమ్మాయిని కారేజీలో చేర్చలేదమ్మా, మంచి పని చేశారు ఈ పెద్దచదువులు చదివిన అమ్మాయిలకు పెళ్లిళ్లు కావడం కష్టంగా ఉందండి ఈమధ్య హిందీరాష్ట్ర పరీక్షో విదో ప్యానయిం దటగా.

ప్రక్క గదిలో ఉదయమే కారేజీ పోవల సిన “మెడికో” పాపారావు నూటువేసికొంటూ ఈ మాటలు విన్నాడు పరధ్యాన్నంగా ఉండి ఫౌంటెన్ కలము మర్చిపోయి బీధులోకి వచ్చాడు సుబ్బారావుగా తక్కువగా, “ఏమాయి, పాపారావు, చదువు చూడావుదీ ఎక్కువగా ఉన్నట్లుంది. బాగా

చదువుకున్నావా! ఎక్కడా కనపడటంలేదు?” పాపారావు నమ్రతతో అన్నాడు ఏమిటోనండీ, ఇంటర్ చదువుకున్నంతకాలం చాలా విక్రాంతి ఉండేది కానివ్వండి, ఈ మెడికల్ కారేజీ వచ్చాక కోర్సులన్నీ ఒక్కమాటా పెరిగిపోవడంచేత, దానిచేత, బాగా వదవకపోలే లాభంలేదని మీనయ్యలు చెప్పడంచేత, ఎవ్వడూ కారేజీ, ఆసుపత్రి, ఈనాడే నే సరిపోవోందండి” అంటూ ఛేతిగడియారం వరక చూచాడు “పాపం పై మయివట్టండి, వెళ్లిగా నాయనా” అని సుబ్బారావు గారన్నాడు వస్తానండీ అని గబగబా బూట్లుచప్పుడవుతూ, పాపారావు బీధులోకి వచ్చాడు అప్పుడే దొడ్డివాకిలి తీసి సరోజ వంకాయలు అమ్మేవా డెటుపోయాడో చూస్తోంది పాపారావును మానీ కొంటెం సిగ్గుపడి తలుపు సెనక్కు వచ్చింది పాపారావు కూడా సరోజను చూశాడు గాని జీలు తడవుకొని పొంట్ కెకలము లేకపోవడం మూలాన నెనక్కు ఇంటిపైపు తిరిగాడు బూట్ల చప్పుడు ఆగిపోవడంచేత కుకూచాలంతో సరోజ మళ్లా దొడ్డిసమ్యంలోంచి బీధిలోకి తొంగిచూచింది. పాపారావును విజంగా ఈమధ్య సరోజ చూడడం పడలేలేదు నాయనమ్మ పోయిన నక్షత్రం మంచిది కాకపోవడంచేత దొడ్డి వాకిలి తీసుకునల్లెపయ్యా అందుచేత ఆ వాకిల్ని అగ్నెల్లు కట్టివయ్యెడయ్యా జరి గింది ఇంతలోనే వానకాలంలో వచ్చిన ఉప్పెన గారికి దొడ్డిసమ్యం కూలిపోవడమూ, అది కాగు చేయించడానికి ఇదిగో అదిగో అంటూ జాగ్రత్త చెయ్యడమూ జరిగింది పాపం సుబ్బారావు గారు నిత్యమూ పత్రిక చదువుకోడానికి బీధి అంతా తిరిగి వచ్చుకున్నాడు బాగుపడ్డదాకా దొడ్డిసమ్యంలో వాపాలుపాతి మూవే పెట్టుకున్నారు కాస్త పంటలో డబ్బు చూచుకొని ఏదో మళ్లా నిలబెట్టాడు సుమ్మము సుబ్బారావుగా రోక పదిహేనురోజుల క్రితమే. పెళ్లి సంబంధాలవా రెవరైనా వచ్చి చూస్తే దొడ్డి సమ్యం పడిపోలే, ఇంకా పెట్టించడానికి కూడా గతిలే దనుకొని పోతారేమనని పిచ్చమ్మ నాలుగు పెళ్లిబట్టి పాపం అంటూనే ఉంది ఇప్పటికీగాని పడ లేదు సుమ్మం కాగుచేయించడం

“ఎంత పాడు గదిగాడు, పాపారావు, కొంటెం లావుకూడా ఎక్కికట్లున్నాడే” అని

నంది అయ్యకత్తు సరోజ. ఎందుకనో అధిమానం కూడా ఉదయించింది పాపారావంటే ఆమె మనస్సులో నిజంగా పాపారావు అమె అనుకోన్నంత పాడుగూ ఎదగలేదు, లావు ఎక్కలేదు నూటూ, బూటూలో ఉన్నమీదట వెనకనంది చూస్తే అలా అనిపించింది సరోజకు, అంతే— పాక పెక పెక తీసుకొని రెండు నిమిషాల్లో పాపారావు మళ్ళా వీధిలోకి వచ్చాడు. సరోజ ఇంకా అక్కడే ఉండడం చూశాడు చియనవ్వు ఆతని పెదవులమీద తొంగిచూచింది సరోజ పమిట సర్దుకొంటూ ఏం పాపారావు అని నోటిచాకా వచ్చిన మాటలూ మింగుకొంది ఇంకా కాస్తీవు పాపారావు తన వంకచూస్తే ఏమైనా అనేదో ఏమో మనకు తెలియగాని, పాపారావు గడియారంవంక చూచుకొంటూ, తలవంచుకు చరచరా నడచిపోయాడు—

ఈడ వచ్చిన పిల్లవు, అటూ ఇటూ తిరక్కుపిచ్చా అని తల్లి అంటూఉండడంవేత సరోజ ప్పూడూ సాధారణంగా ఇల్లకదలి పక్కను పాపారావు ముగిసిపల్లెమ్మల్లో ఐదో క్లాసు చదువు కొనెటప్పడు తానక్కడ కండ్లొక్కపో మూడో క్లాసు చదువుకొంది అప్పు డంతాకలిసి ఆగు కోన్నారేమా కాని అతడు మగపిల్లల బళ్ళోనూ, నాలుగో క్లాసు నుంచీ తాను అడపిల్లల బళ్ళోనూ చేరి చెరొకప్రక్కకు బళ్ళోకి వెళుతూ ఉండేవారు పైగా ఇంటర్ అతడు సాంకేతికబో పీటవారకని కారణంచేత మేనమామల ఉళ్ళో చదివాడు—

పాపారావు ఒకనాటి సాయంత్రం ఇంటికి వచ్చాడు నానాయగరావు భార్యతో అన్నాడు— సుబ్బారావుగారికి మాకురు సరోజకు మన పాపారావుకి ఇద్దామని ఉండటే. తాను అడగడానికి విడియపడి బాగుండదు కూడాగా మరి—నెంకట్రా మహ్యచేత అడిగించాడు ఏమంటావు? కట్నం చిం పెట్టగలదూ, పాపం పైగా మన అబ్బాయి ఏమంటాడో అన్నాడు—పాపారావు కాలేజీలో మీటింగుఉంది చీకటిపడి ఇంటికివచ్చి వరంజాలో నిలబడ్డాడు. తలుపువేసుంది. నిలుద్దా ముకుకొంటూంటే లోపల్నించి యా మాటలు విని పరచివాయి. భూమాకులతో తల్లి ఏమంటుందోనని

తలుపుదగ్గరే నిలబడి నింటున్నాడు. తల్లి అంటున్నది తండ్రితో, ఏమో, మనం ఇవ్వక ఏ నాలుగువేలా ఎకరిదగ్గర్నా వుచ్చుకోంగానీ, ధరా, లేవు మన లలితగ ఇచ్చుకోవద్దూ, ఇస్తారనుకోండి ఎవరు పదిలే వాళ్ళే అయినా అబ్బాయి! యితేదీ వదిపారం పందొమ్మిదివెల్లాయో లేదోను" అంది. "అదేమిటీ ఇరవైయొకటి వచ్చిందే" అన్నాడు తండ్రి మరి కట్నం ఏం ఇవ్వగలరని అన్నాడు నెంకటరామయ్య "పిల్లవాడికి పిల్లా, పిల్లకు పిల్లవాడు కట్నమూను మన సుబ్బారావు ఏమివ్వగలదూ పాపం ఏదో వెయ్యి వలకు వెనుక ఇస్తామన్నాడు ఒకరికి మహావలే ఇప్పుడు ఇంకో అయిదువంద రివ్వగలదేమో అన్నాడు నెంకట్రామయ్య" అని తండ్రి

తల్లి రెండైనా ఇవ్వకుంటుంది?

తండ్రి అసలు సంబంధం నీకు వచ్చిందా, ముందు?

తల్లి సరోజ కేమీ, చిక్కని చుక్క పిట్రిక్కు ప్యాసయిందట—

రవ్వహిందీ కూడా అయిందట

ఇంతమా అబ్బాయి ఏమంటాడో?

తండ్రి అన్నట్టు పడింకా రాలేదు?

తల్లి కాలేజీలో ఏదో మీటింగుంది అన్నాడ ఈనాటికి రావలసిందేనే చూడండి, వస్తూఉంటాడు

తండ్రి తలుపురియ్యబోతుండగానే పాపారావు వీధిలోంచి అప్పుడే వస్తున్నట్టు వటించి, ఏంనాన్నా ఎక్కడికి అన్నాడు ఎక్కడికి లేదురా, నాయనా నీ లింకా రాలేదని మీ అమ్మ ఇదవుకూంటే, వస్తున్నావేమో అని తలుపుతీసి చూస్తున్నా నూరేళ్లు ఆయుస్సు అంటూ తల్లి కూడా వచ్చింది

* * * * *

"వరే, అబ్బాయ్, సుబ్బారావుగా రమ్మాయి సరోజకు ఎరుగున్నావురా" అన్నాడు నారాయణ రావు ముందు పాపారావు సిగ్గువచ్చి తల వంచుకొని మాట్లాడకుండా కూర్చోన్నాడు గానీ, తండ్రి "ఏం రా, ఎరగవు" అనేసరికి "ఎరక్కేం" అన్నాడు పక్కలు వేస్తూఉన్న తల్లి వచ్చి "సరోజకు పెళ్లిచేసుకోవటావుట్రా, అబ్బాయి" అని అడి

గింది. "ఏమో, మీ యిష్టం" అన్నాడు అయ్యాడుకుడు పాపారావు కట్టు మెంతనలేదు అంతకంటే చదువు కొన్నది కావా లనలేదు తిండి అన్నాడు "ఏమో నాయనా, ఈ కాలేజీ చదువులు చదివిన పిల్లల్ని ఇప్రామని వస్తున్నారని గాని మీ అమ్మ అంత చదువు కొన్న కోరిక వద్దంటోంది" తల్లి అందుకొంది "సరోజినాత్రం చక్కనిది కాదా, చదువుకోలేదా ! ఇంగ్లీషూ, హిందీ, సంస్కృతమూ వచ్చుట తల్లి పిచ్చమ్మ అన్న పనులు నేర్పింది ఎప్పుడయినా పదిలే—అయి నల్లటమే లేదు ఈమధ్య వాళ్ల దొడ్డి వాకిలి పడిపోయినదగ్గర్నంచీ—చుట్టుతిరిగి నల్లలేక— "రా, అత్తా, గొర్రుగా రావలం మా నేకావు" అని చాప పట్టుకొని వచ్చివేస్తుంది కుట్టిన అల్లిక రుమాలు చూపించింది మల్లెపూలదండ చచ్చింది, ఓనాక్ష ఏం చక్కగా ఉందని చెప్పనూ,"

"పాపం, కక్ట్రామయ్యతో ఏ సంగతి లేదు ఎయం చెప్తానన్నాను ఏం, ర అబ్బాయి మరి నీ అభిప్రాయం చెప్పు" అన్నాడు తిండి "నాదొప్ప మన్నులే, చిన్నవాడు వాకిలేం తెలుసు" అంది తిల్లి తిండి అన్నాడు "లలా కాదు, గాడి నోటిసంబ కూడా వందామని పోనీ సరోజను మాస్తావుట్ర ఓమాట అమ్మకూడా అంగమన్నారు కంకటా మయ్య" అన్నాడు తిండి. తలవంచుకొనేమాడ అక్క లైదు" అన్నాడు పాపారావు నిజంగా పాపారావు పాత కాలం వాగు, మరి ఒప్పుకోన్నట్లేనా అన్నాడు తిండి "మిన్నమైలే సరే" అని పుస్తకం వంక చూస్తూ, కీటలు తిరిగివేస్తూ అన్నాడు పాపారావు "రండి వాణ్ణి చగువైకొనినవ్వండి, ఇంకో నెలకు పరీక్షలుట" అంది తిల్లి

* * *

ప్రన పెట్టినట్ల పాపారావుకి సరోజకూ సంబంధం నిశ్చయమైంది—సరీక్షలయిన తర్వాత వైకాప సద్దంలో ముహూర్తం పెట్టారు జాతకాలు చూపి చాలని పిచ్చమ్మ అంటే సుబ్బారావుగారు సిద్ధాంతి గారింటి చుట్టూ నాలుగు మాట్టుతిరిగి, చాలా బాగుం దిన్నారని, సిద్ధాంతిగారన్నాడు పిచ్చమ్మతో

పెళ్ళి నాటికి గులాబి పూలదండ స్వయంగా గుచ్చి పాపారావు మేడలో ఇయ్యాలని సరోజ నీకు

పోస్తూ ముక్కలు పెంచుతోంది చక్కగా. సరోజ మంచి ఉత్సాహంతో సంస్కృతమూ, హిందీ చదువుతోంది

సావిత్ర్య పాఖ్యానం అంటే ఎందుకో సరోజకు మెదిలినంత ఇష్టం సత్యవంతుడితో బాటు సావిత్రి కూడా అదేవిధి నేర్పింది సత్యవంతుడికి సరోజదన వచ్చింది కట్టెలు కొట్టడం అది తన సావిత్రి తొడమీద తలపెట్టి పరున్నాడనే ఘట్టం చదివి ఎంతో నేపు మనస్సులో ఇదయింది పాపం.

* * *

పాపారావుకు ఎందువల్లనో సన్నిపాత జ్వరం తగ్గ ముగమే లేదు ఇంకా ముహూర్తం పది రోజు లుంది పోనీ గ్రామంలో వెయ్యేకమ్మకమ్మకొన్నారని పిగ్గూ, నాగూ కూడాను సరోజకు ఎంతో దిగలుగా ఉంది మూడో వారంలో తగ్గకుందని డాక్టర్లు ఆశలు పువకున్నారు సుబ్బారావుగారు రోజూ ఉదయమూ, సాయంత్రమూ ఎల్లా ఉండు అని కనుక్కొని వస్తూనే ఉన్నాడు

మూడవవారం తగ్గినట్లే తగ్గి రేపు ముహూర్త మన్న రోజుకు క్రితం రోజు సాయంత్రం సంతి వుట్టిందిట పాపారావుకు ఏముందీ, తెల్లవారేదు ఆయింది

* * *

పురోహితుడు మన ఆచారాలకు పనికిరావన్నా తోటి మెడికల్ విద్యార్థులు గులాబిదండలు తెచ్చి కేవానికి వేకారు సాయంత్రం మూడుగంటలకు గాని కేవలం ఎత్తడం జరగలేదు "ఇంకా నయము పెళ్ళి యింది కాదు—సరోజ గొంతుకోసినవాళ్ళ మయ్యో వాళ్ళం" అంది పిచ్చమ్మ సంతోషమ్మ విధివాణ్ణి సుబ్బారావునాత్రం కేవలం కలరించాకా ఉంది, నూతిదగ్గర స్నానంచేసి గదిలోకివచ్చి బట్టలు కట్టుకొంటున్నాడ

కొంచెంపటికి ప్రక్కఇంటి రామారావు, కండ్రెండేళ్ళ కుట్టవాడ వచ్చి సుబ్బారావుగారూ, సుబ్బారావుగారూ మీ సరోజ గులాబిపువ్వులదండ పుచ్చుకొని విధిలో పరుగెత్తుతోందండోయ్" అని శేకవేకాడు

సుబ్బారావుగారింకా బనీను తోడుమ్మం టున్నాడు అల్లాగే విధిలోకి వచ్చాడు కంకాద

వడి పిచ్చుక్కు సరోజబిల్లలో ఉండేమా అని వెతుకు
తోంది—ఈ పిచ్చిలో కాదండీ, చిగుంటు రోడ్డు
మీద. పాపారావును ఆ వారిగే తీసుకువెళ్లారు”
అన్నాడు రామారావు.

సుబ్బారావు గారు పశ్చిమదికి చిగుంటురోడ్డు
చివర ములుపులో జనమంతా గుంపుగా ఉన్నారని
పోలీసువాళ్ళిద్దరు జనాన్ని నిర్దుతున్నారు. పాపా
రావు కనానికి తానూ ఒక దండ వేదానుని సరోజ
ఉద్దేశం ఏ మెడికల్ విద్యార్థికి వా ఇచ్చి కేవలమీద
వేయిదాసునుకొంది మెడికల్ విద్యార్థులంతా పాపా
రావు కేవలతోబాటు వెళ్తున్నారని కేవల ఒక వంద
గజాల దూరంలో ఉంది

ములుపులో పరుగెత్తుతున్న సరోజకు ఒక
లారీ డీకొంది సరోజ దెబ్బకు మూర్ఛపడిపోయింది.
చేయిమూత్రం ఆ గులాబిదండను విడవలేదు ముఖం
అంతా కొట్టుకుపోయింది లారీదళం నడుంమించి
వెళ్ళిందన్నారు కొందఱు. ఏమైనా ముఖం, వర్ష

స్థలం, అంతా రక్తమయమైపోయింది. లారీదళం
ఆమె మించిపోలేదని పోలీసు అన్నాడు చిల్లవినీరు
దెచ్చి ముఖమీద చల్లారు కాస్త కళ్ళువిప్పి
“పాపా రావు ఈ దండ” అంది సరోజల
సుబ్బారావుగారి మాట లంటూంటే అక్కడికి
వచ్చి చేరుకొన్నాడు బండిలోనేనే ఆస్పత్రికి
తీసుకొనిపోవాలని ఒక రిక్తా తీసుకువచ్చారు ఇంత
లోకే మెడికల్ విద్యార్థులు ఆ గలభా విని వెనుకకు
వచ్చారు ఒకడు సరోజ స్థితిదూచి పెదవి విరిచాడు
ప్రక్కనున్న మరొక మెడికోవంక దూచాడు అప్పు
టప్పటికే సరోజ క్యాబ్ తగ్గింది—కాని చేయిమూత్రం
గులాబి రక్తంతో తడిసిన మూలమాలను వదిలలేదు

కేవల అక్కడ నిలిచిఉంది. రిక్తా ఆ వారిగే ఆసు
పత్రికి పోవాలి అంతాకా వచ్చేసరికి సరోజ యాపిరి
అనంతా కాళ్ళంకా కలిసిపోయింది ఒక మెడికో ఆమె
చేతిని పాపారావు కేవలమీదకి లాగి, చేతిని విడ
ల్చగా, రక్తమాల పాపారావు కనాన్ని అలంకరిం
చింది

సముద్ర ఘోష

శ్రీ బెల్లంకొండ చంద్రమౌళికావ్రీ

ఈయావేదన కంతులేద ఒకనాడేసి! తమోధూమ మా
లాయంత్రంబున నామవస్సు కొనలెల్ల నట్టి బంధించి నా
రోయా! ఓయి దయామయా! కృపణలేరో;—మాటలే పైకిరా
నాయానంబగు! పాటలెక్కడిక! దృశ్యావృక్ష భావాశోహా!!

ఏవో అందని మ్రాని ఎందులకు అనైత్త వృథాయాసములే
గావా! ఎందుకు ప్రాకులాడెదరో! ఏకగ్రీవ రావనవ
ద్వ్యావా భూములు కాహళం బు లిటు లూడక బాధిరోద్వోధనే
నా! విద్యున్నయనాల శోణితపు సాయంసంధ్యలేనా! నిశల్.

ప్రాతర్ముగ్ధనవాకణా గ్రకిరణ ప్రత్యుద్గమాంభోజలే
ఖాతీవ్రాంతరవేదనా మధుశలాకల్ సన్న కవ్వించునా!!
చేతస్యంది మృదుప్రళోఽసుషమాన్నేహంతదృక్కోణా వీ
ణా తంత్రీవిధురోజ్వలస్వరములేనా! నన్ను నవ్వించునా!!

గుండెను విప్పి, గొంతుకను కొంచెము కొంచెముగా విదల్చి, నే
కండగలట్టి గీతములు గానముజేయగ వద్దటంచు కై
దండను బట్టి ఆపిరిగదా! మధుశోగ్ర సముద్రతాండీవో
చ్చండము నామనోంతరము సాగరగర్జలు సల్పదా ప్రభూ!

పీడితమానవావసనుమీ యది! భూతదయార్ద్రభావ మా
ప్రేడితమై స్వతంత్ర మధురీకృతరాజన ముర్విఁ ండునో!
కూడికలేని లెక్కలను కూడుదమన్న మహాశలో, నిరా
శాడమరంబు లెక్కలను చాచిన శాంతికి ప్రాంత మెప్పుడో!!

నాకంతంబున ఈవిషాదగుతులే నగ్నంబులై—భగ్నములే
నై—కాంతాప్రియసమ్మితంబులయి, ఏలా పొంగునో! నాకు నా
కేకాదర్శము! అంతులేని అదయాకాశంబుపై శోఽమ
నో! కాదుణ్యమే! తేలుదాక కృతులక దోసిల్లబోతుక విభూ!

నాకు తలంపు గల్గు, కవనప్రవాళ్యగతిస్సవత్సని
ర్వాకమునక, విభాతకబలాతి దిగంత తరంగభావకృ
న్నాకములన్; పయోదరఘృణా సహసాపరిరంభగుంభనో
త్సేకమునక, స్వతంత్ర పరిణాహ జనాభ్యుదయాశయంబులన్

ప్రాణ సుధ

క్షీణించిన వీర్యశక్తిని పెంపొందించును. నరములకు షటుశ్వామును, కండ పుష్టి నిచ్చును

పెదకుత్సోపని చేయువారికి అత్యుత్తము.

పక్షపాతమునకు అమోఘమయిన

ఔషధము

క్రీరబల (101 సాల్లు ఆవర్తితము)

అయవీరము

వాడిచూడుడు, తృప్తిచెందుడు.

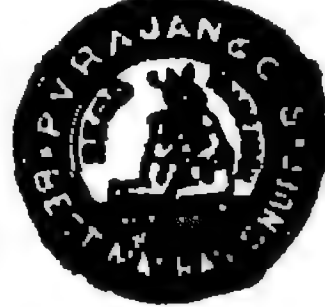

మలబార్ ఆయుర్వేదిక్ స్టోర్సు

నెం. 107-108, బ్రాడ్వే, మదరాసు.

లోకప్రసిద్ధిపొందిన

పి. వి. రాజన్
అండ్ కంపెనివారి

శ్రేష్ఠమైన మదరాసు నశ్యం
R. S. సుగంధ ముక్కుపొడి

అన్నిటిలో సాటిలేనిది.

ధర వివరములకు వ్రాయుడు.

తయారుచేయువారు —

పి. వి. రాజన్ & కంపెని,

అర్కోణం, Arkonam, N A Dt

కుష్టు ★ బొల్లి

వగైరా మేహమచ్చలు, సెగ.
నవాయి వ్యాధులకు గ్యారంటీ చికిత్స,
క్యాటలాగు ఉచితము.

జి. వి. రెడ్డి అండ్ కో

(రిజిస్టర్డ్)

“భాస్కరాశ్రమము”

గోపాలపురం, తూ. గో. జిల్లా.

మధురై మేళ్ళరేళ్ళం

ఇది రక్తవృద్ధినిచేయు విలువ గల వస్తువులచే
తయారు చేయబడినది. మేహములు, విక్కర
విస్ఫుక్తువ, పుష్కరవృద్ధులు, అతియోతము మొదలగు
వాటిని ఖండించి, మంచిబలమును వీర్యవృద్ధులకు
మును కలిగించుటలో అద్భుతమయినది అనేక
సర్టిఫికేట్లు గలవు 2 డబ్బీలు చొప్పున

20 తులముల డబ్బీలు. 2/-

పోస్టల్ ప్రత్యేకము.

వి. సి. వి. అండ్ కంపెని

అయ్యప్పదనమాళం

తెలిపేటి, (తెల్లూరు జిల్లా)

హిందుస్తాన్ కో-ఆపరేటివ్

ఇన్స్యూరెన్సు సొసైటీ లిమిటెడ్.

(హైదరాబాద్ - కలకత్తా)

నమ్మకమునకు, స్నేహపూర్వకమైన లావాదేవీలకు చేరుందిన కంపెనీ. గత 44 సం॥ ల ప్రజానేత్రంలో సొసైటీ సంపాదించిన గొప్ప ప్రజాదరణకు యీ అంకశ్రేణుల తార్కాణము.

1950 లో పూర్తి చేసిన వ్యాపారం— రు. **13,75,00,000**
1949 లో అమలులో వున్న మొత్తం భీమా రు. **69,73,23,218**

ఆంధ్ర జిల్లాలలో సొసైటీ యేజంట్లుగా పనిచేయుదలచి నమర్దత గౌరవముగలవారు విజయవాడలోని సొసైటీ గ్రాంచి ఆఫీసుకు వ్రాయుకోరెదము.
హిందుస్తాన్ బిల్డింగ్సు, * ఐ. కె. రాయ్, గ్రాంచి కుశీకర్, విజయవాడ
పో. బా. నెం 12, బకింగ్ హౌస్ పేట పోస్టు,

బాధపడు సహోదరీ మణులకు బుద్ధిమతి

స్త్రీ సుధ

ఒక వెలకు 1 రు० రు. 4 రు.

చంటిపిల్లలు- రివర్ అండ్ స్ట్రీటు

గ్రామాలకు 'ఉదరాంతకీ' అతిశ్రేణులుగా నివారణ చేయును మరియు ముస్త అనాసలు అనగా విశేషము బాధతో న, బద్ధముగాను అగుట, అశ్రద్ధము, ఆసనమునంగు పుండ్ల నివారించును

గర్భిణీస్త్రీలు- కు వా యా ప ము గా

ప్రపవించుటకు, ఆరోగ్యసంతానము కలుగుటకు 'అమృతసాతవిని మాత్రలు' ప్రఖ్యాతిగాంచినవి చేవిట్ల, వికారములు, సోమరితనము, విస్మయకర్తించి ఉత్సాహము కలుగజేయును.

స్త్రీల ఋతుక్రూలను మా శతమూలికాది శేవ్యాము కాంపొండు ఘంటాపదముగా నివారించి సంతానమును కలిగించును.

శ్రీ భుజంగ రా డ్వైద్య కాల, 18 ప్రాప్రయిటర్సు: పి. శేరయ్య క్రి నమ్మ తాళ్ళరేవు, తూర్పుగోదావరి జిల్లా.

ఆంధ్రకవులు - ఏకకథావృత్తగ్రహీతలు

శ్రీ శిష్యా రామకృష్ణకావీ

ప్రతి భాషయందు వివిధకాలములలో నాయా జీవజనుల యాదరాధిరుచులనుబట్టి వివిధరూపముల నాస్మయము నెలయును సంఘమున శ్రవణాభిరుచియున్నపుడు పురాణ ప్రబంధాది శ్రవ్యకావ్యములను కవులు రచించుదురు మఱియొకకాలమున నా జాతియే గావముపై వర్ణనము చూపుచో నా కథావృత్తమునే నేయ ద్విపదరూపముల రచించి కవులు రాగాధిరుచిగూడ వృద్ధిచేయుదురు ఇంకొక కాలమున నా సంఘమే దర్శనాభిలాష గలిగియున్నచో నా కథావృత్తమునే కవులు నాటకముల, యక్షగానములుగా రచించి ప్రజల నెక్కువ యాకర్షించుదురు ఒకొక్కప్పుడు ఆ కథనే దంపకరూపమునగూడ కవులు రచించుట గలదు ప్రస్తుత కాలమునది పక్షాత్సహము పెరిగినపుడా కథావిషయమే నవల, కథానక రూపములుతొల్పుడు ఈ విధముగ కవిగూడ నా సంఘమున నొకవ్యక్తి యుటచే, నా సంఘమందలి సారస్వతాభిరుచులు తీవ్రయంగుగూడ సమానముగా నుండును గాన, నా యభిరుచులకు ప్రతినిధియై యాయాభిరుచులనే ప్రతిపాదించును ఇట్లు సాంఘిక శిక్షణములకు, వాతావరణమునకు వ్యుద్భవించి తదనుగుణముగ నొకొక్కప్పుడు పురాణ రచయితగఁడు, ప్రబంధకవిగఁడు, నాటక కర్తగఁడు, కథకుడ గను మూలపోవుచుండును ఈ రీతి కవి సంఘమునకు వ్యుద్భవించును ప్రతినిధియు, మార్గదర్శకుడ, నుపద్రుయు గూడ నగుచున్నాడు ఇందుచే కవికి జీవకాలాభిరుచులను బహు జాగ్రత్తతో పరిశీలించవలసిన యావశ్యకత యుండును

సామాన్యముగ నొకజీవమున నొక్కకాలమున ప్రాముఖ్యమునొందిన నాస్మయకావ్య మఱియొకకాలమున గౌరవము నొందదు ఎందుకన నా కాలమందలి సారస్వతాభిరుచులు సంఘమున నీ కాలమున మారిపోవుటయే ఇదియొక గొప్ప విచిత్రము సంఘములోఁబాటు, సంఘమందలి యితరాభిరుచులచే,

సారస్వతాభిరుచులకు జననము, వర్ధిల్పడి, వతనము గూడ నుండును ఒక యభిరుచి మహాత్సాహముతో విజృంభించుచున్న కాలమున సామాన్యముగ మఱి యొకవిధమైన యభిరుచికి గౌరవముండదు ఒక యచిని సంపూర్ణముగ, సంకల్ప పీకరముగ నజ్ఞభవించిన తర్వాత సంఘమునకు దానిపై నిరాదరణమును విరక్తియు క్రమముగా నసహ్యతయు దోచును ఇదియే యభిరుచికి పరీనము ఇట్టితఱి నూతనాభిరుచులపై నాకలు ప్రాకును క్రొత్త యొక వింత, ప్రాత యొక రోతకదా నూతనాభిరుచులు విజేతసంఘముల తోడి సంపర్క ప్రభావమున నైన బయలుదేరవచ్చును లేదా కవి ప్రతిభవలన నైన గావచ్చును ప్రతిభావంతుడైన కవి నితరు లనుసరింతురు ఈ సందర్భములో నొకరి నొక రనుకరింతురు మఱి కొందఱు స్పష్టచే నొకరు స్పష్టించినదానినే మఱియొకరు మరల రచించుదురు ఆంధ్రవాస్మయమున కావ్యరచన చింతా మార్గమున నుండగా, సర్వజన సామాన్యముగా నుండుటకై యలూర్వపద్ధతిని ద్విపద లో కావ్యరచనము ప్రారంభించిన పాల్కురికి సోమనాథుని బైఖరి ప్రతిభావంతమైనదే ఈతని ననుకరించియే రంగనాథ రామాయణాదులు ద్విపద లో వ్రాయఁబడినవి భాస్కర యెఱ్ఱాపెగ్గడలు రామాయణమును రచించుటయు, నాచన యెఱ్ఱాపెగ్గడలు హరివంశమును వ్రాయుటయు, సమీపకాలవస్తులగుటచే, సారస్వత స్ఫుర్ధవలన నవి భావింపవచ్చును అద్యంతకాలమున సంస్కృత నాటకములను పలువు రాండ్రకరించుట లేదా! అప్పటికే కథావస్తు పరిగృహీతలైన కవుల రచనలలోఁ దమ ప్రతిభావ్యక్తిత్వ భేదమునుబట్టి కొంతకొంత భేదము గనఁబడును అందుచే వివిధ రూపములతోడను, భిన్నకవులచేతను రచింపఁబడిన యొక కథావృత్తమునే సంఘము చదివి యందందుగల ముగుణముల నభివందించును ఇది నాస్మయాభివృద్ధికి కారణమగుచున్నది.

ఒక్కొక్క మతము విశేష జనాదరపాత్రమైనపుడు తత్పరిపాదితులైన కథావస్తువు వాక్రయించి పలువురు కృతిపతులచే కవులచే కావ్యములను వ్రాయించుటయు, వివిధ మంజులములలో వివిధ కవులు, వివిధ యాపములలో నభిమానపాత్రమైన యేక కథావస్తువు వాక్రయించి కావ్యముల రచించుటయు గలను ఏక కథావృత్తముగల బహు కావ్యములవలన సంఘమునకొక కథయందెట్టి యాదరాభిమానములు గలనో స్పష్టమగుటయేకాక, యా కాలసంఘమందలి నైతికదృష్టియు, రజ్జతయు విశదమగుచు సంస్కృతమున వాల్మీకిమహర్షి రామాయణమును రచింపఁగ సంస్కృతకవులచేతులు చంపువులు, మహాకావ్యములుగ, నాటకములుగ గ్రాసించి రామకథావృత్తమును గ్రహించి భామమహాకవి ప్రతివాధిషేకములును, భవభూతి మహాకవిరచిత్రము, మురారి అనర్థరాఘవమును, జయదేవుడు ప్రహన్నరాఘవమును, రాజశేఖరుడు బాలరామాయణమును, శక్తిధర్మద్రుగ ఆశ్విర్యమాదామణిని నాటకరూపములు చే రచించి సాధించిన సరహర్షము లెను వ్యక్తిగత విశేష లక్షణముల గ్రహరించి సంఘము నానందపెట్టుటయేకాక ఇట్లే ప్రతి దేశభాషయందు నితర కథావృత్తములకు పట్టి న మహాయు నవ్యదేశములలో దమ భాషావాఙ్మయములను వ్యాకింపఁజేయు దలచినపుడు విశేషములకు సౌకర్యమై సులభగ్రాహ్యముగానుండి యాకర్షించుటకు వచనమనన, దృశ్య కావ్యరూపమునను, గేయములుగను కావ్యరచనకు గావించవలసియుండును తం యావుడు, మధుర, పురుషోట మొదలైన ప్రదేశములందు మనకిన గూంఁగకావ్యముల కొంతవరకు నిట్టివే

అసలొంగ్ర ప్రబంధములన్నియు నొక యుచ్చున పోసినవానివలె నున్నవనియు, నందలి పాత్రల నామముల భేదములుతప్ప, యందలి కథయు, వర్ణనలు మొదలైనవన్నియు సమానములేయనియు, నొకదానిని చదివిన నితర ప్రబంధముల చదువ వలసరములేదనియు నొక బలమైన యపప్రళయము అట్టిచో నొకే యితి వృత్తమును గ్రహించి పలువురు కవులు రచించిన కావ్యములలో నిక విశేషము చెప్పవలయునా! కాని కవుల శక్తిపామర్థ్యములు, ప్రతిభావిశేషములు, దృష్టిభేదములు, వ్యక్తిత్వముపట్టి, యెట్టి కావ్యము

లలోగూడ విశిష్టలక్షణములుండుటచే వాని భారతమ్య మరణదళము ఆంధ్రవాఙ్మయమునకున్న యెట్టి గ్రంథముల నీక్రింద చెబుచును ఈ సందర్భమున గ్రంథ నామమున నీషద్యేదమున్నను కథావృత్తి మేకముగ నున్నచో చేర్చితిని కవుల కాలములను సుమారుగా నుండునట్టిచ్చితిని విశ్చయముగాని కొందరర్వాచిన కవుల కాలముల నివ్వలేదు అద్యత కాలమువారిని గూడ వదిలితిని

I భారత భాగవత రామాయణములు —

(1) భారతము —

(a) చంపువు (1) కవిరయ్య (2) శ్రీపాద కృష్ణమూర్తికావ్య (3) అనర్వణుడ — (వద్దం)

సంగ్రహములు (1) కాకమాని గంకాధరుడు — (వద్దం) (2) ఆకుండి వ్యాసమూర్తి

(b) ద్విపద ఆత్మకూరి తిమ్మన — పోమున, బాలసరస్వతీశ్వరుడు — 1620-1630

(c) త్తనము (1) ప్రోలుగంటి చెమ్మకవి — 1640 (2) కళుజ పీఠరాజు — 1633-1640 (3) కుందుర్తి సంకా చలకవి — 1600-1630 (4) కుపాకుల అనంత భూపాలుడు — 1640 (5) శిశుకుంటం వెంకటరంగకావ్య (6) తింజలగరం తేజప్పరూపాశ్రియ్య

(d) యక్షగానము విరాటపర్వము — కవిశేఖరేడు

(e) నాటకము తిరుపతి సంకటకవులు

(2) జైమిని భారతము పిల్లలమట్టి వినవీరన — 1640-50

తననము (1) సముఖము సంకట కృష్ణప్ప నాయకుడు 1640 (2) ధూళిపాళి యజ్ఞ నారాయణ

(3) భాగవతము —

(a) చంపువు (1) బమ్మెర పోతన — స్కం 1-4 అండ్ 7-10 (1460)

(2) బొప్పరాజు గంగన్న — స్కం 5

(3) పర్వూరి సింగన్న — స్కం-6

(4) వంది కుల్లయ — కుంట సింగన — స్కం-6 (1440-1490)

(5) కులయూదుతిము సర్వన్న — స్కం-6 (వద్దం)

(6) కలిగండల నారాయణ — స్కం-11, 12.

- (7) చంద్రాభట్ల హరిభట్ల-స్కం-7, 11, 12
 (8) కోటూరి పట్టాభిరామశర్మ-స్కం-11 అం 12
 (9) సుమంబ సింగరాచార్యులు-స్కం-1, 2, 5, 11, 12
 (10) సంతేవరాయకవి-స్కం-7 8, 10
 సంగమము దోనూరు కోనేరుకవి-(1580-1850)
 అచ్చ తెనుగు అల్లమరాజు రామకృష్ణకవి-1845.
 (b) ద్వీపద (1) మడికి సింగవ-స్కం-10-(1420)
 (2) రత్నాకరము గోపాలకవి-స్కం-10
 (3) దోనూరు కోనేరుకవి-(సంగమము)
 (4) తిరికొండ చంకమాంబ-1840
 (5) పేకుమళ్ల రంగారావు-స్కం-1-4 (భద్రద్వీపి)
 (c) వచనము (1) కుందుర్తి వెంకటాచలకవి-(వస్త్రము)
 (2) పుష్పగిరి తిమ్మవ- (సంగమము)-1775-1800
 (3) శతఘంటం వెంకటరంగశాస్త్రి
 (d) యశ గానము (1) వెంకటాచలదాసు, (2) చిలకమణ్ణి శారదానాథాచార్యులు-స్కం 10 పూ. 1
 (3) ఎల్లయ
 (e) నాటకములు భాగములు-పలువురు-అధికములు-
 (4) రామాయణము
 (a) చంపుపు (1) హుళక్కి భాస్కరాచార్యులు-1295-1825
 (2) ఎల్లారెడ్డి-1850 (వస్త్రము)
 (3) కొండ సత్యనారాయణ-1880-
 (4) గోపినాథ వెంకటకవి-1820-95
 (5) ఘనగిరి రామకవి-
 (6) వావిలకొండ గుర్జారావు
 (7) జనమంచి శేషాద్రిశర్మ
 (8) శ్రీరాధ కృష్ణమూర్తిశాస్త్రి
 సంగమములు (1) అయ్యలరాజు రామభద్రుడు-1520-1550, (2) ఆకుమారి మొల్ల-1520-1550, (3) రఘునాథనాయకుడు-1514-1583, (4) అనంతరాజు జన్నయ, (5) కె వెంకటరమణ కవి, (6) మిక్కిలీ మల్లికార్జునుడు 1855
 చంపూ రామాయణము (1) బులుగు పీతారామకవి, (2) ఋష్యదం వెంకటాచలపతి, (3) పూసపాటి రంగయ్యారావు, (4) జయంతి రామయ్య

- విచిత్ర రామాయణము (1) సోమనాథ శిల్పాచారి, (2) కేటూరి చంకటేశ్వరకవి-1800-1851, (3) నరసింహదేవర వెంకటశాస్త్రి-1850-1915
 శతఘంట రామాయణము (1) మర్దవకవి, (2) రింగకవి-రంగకవి-1700, (3) పెనుమళ్ళ బాప నామాత్యుడు-1800, (4) కృష్ణమాచార్యుడు
 వాసిష్ఠ రామాయణము (1) మడికి సింగవ, (2) కృష్ణగిరి కంకటరమణ కవి
 ఆధ్యాత్మిక రామాయణము (1) కాణాద పెద్దన సోమయాజి-1775-1800, (2) కోటంరాజు నాగయ్య-1860, (3) రాధ నామాత్యుడు, (4) కంచర్ల శరభన
 పట్టాభి రామాయణము (1) ఘట్టు వెంకటరామకవి, (2) శతగోపాచారి
 అచ్చ తెనుగు రామాయణము మాచిమంచి తిమ్మన-1700-1738
 తత్త్వసంగమ రామాయణము ఆకుండి వెంకటకవి-1820
 ధర్మసార రామాయణము జనమంచి శేషాద్రిశర్మ
 నిరౌఢ్య రామాయణము మరింగంటి సింగరాచారి-1780
 సకలవిద్యాపూర్ణ రామాయణము చిత్రకవిరమణకవి-1830
 (b) ద్వీపదలు (1) గోన బుద్ధాగెడ్డి-1295-1825, (2) కట్టా వరదరాజు-1600-1850, (3) తాళపాళ అన్నమచార్యులు-1408-1503 (వస్త్రం), (4) హుళక్కి విశ్వేశ-1738.
 వాసిష్ఠ రామాయణము తిరికొండ చంకమాంబ
 ఆధ్యాత్మిక రామాయణము మామివల్లం గుభద్రమ్మ
 (c) వచనము (1) ప్రోలుగంట చెన్నకవి, (2) కుందుర్తి వెంకటాచలకవి, (3) శ్యామరామకవి-1740, (4) తుపాకుల అనంతభూపాలుడు, (5) సింగరాజు దత్తాత్రేయులు, (6) దొంకా గోపినాథుడు-(విచిత్ర రామాయణము)
 (d) యశ గానములు (1) శేషగిరిదాసు, (2) రాఘవదాసు-నరేంద్రుని రామాయణము, (3) శతగోపాచార్యులు, (4) కృ శేషాచలదాసు-ధర్మపురి రామాయణము, (5) వెంకటరామకవి-శేషాచల రామాయణము, (6) రాపాకర్త రామకవి-ఆధ్యాత్మిక రామాయణము.

(6) నాటకములు : ఆధునికులు గొందరు

(7) గేయము (1) కుబ్జకృష్ణకవి—అధ్యాత్మ రామాయణము, (2) కర్తవేద తెలియనిది-లక్ష్మణ మూర్ఖ, ఇంద్రజిత్తు యుద్ధము, ఊర్విశాచుని నిద్ర మొదలైనవి

(8) ఉత్తర రామాయణము —

(1) తిక్కన-(1250), (2) జయంతి రామభట్టు, (8) కంకంటి పాపరాజు-1775-1800, (4) చిరు మూరి గంగాధరుడు-(నవ్వము), (5) రామ నాయుడు, (6) కందుకూరి వీరేశలింగం (అచ్చ తెలుగు)

(b) ద్వీపద గోనకొక విభుక — వికలరాజు-1840.

(c) యక్షగానము (1) ఆనందవాసు, (2) ముష్టి రాజ్యలక్ష్మమ్మ-(వారికభ)

(d) నాటకము ఆధునికులు గొందరు

(8) మైరాతల చరిత్ర —

(a) చంపుపు మామయకవి-1800

(b) ద్వీపద (1) కావళ, (2) పామూరి తిరుమల కవి, (8) బసవప్పకవి

(c) యక్షగానము (కవిపేరు తెలియదు)

II పురాణములు —

(7) భార్య పురాణము (1) రాజలింగకవి-1600, (2) మండ కామేశ్వరకవి-1900, (8) తిమ్మరాజు లక్ష్మీనారాయణ-(వదనము)

(8) వరసింహ పురాణము (1) ఎఱ్ఱా పెగ్గ-1850, (2) చంద్రాభట్ల వారిభట్టు-1600, (3) కొటికలపూడి కొండండ్లరామకవి, (4) (ద్వీపద) చ్రాలుగంటి చెన్నకవి

(9) పద్మపురాణము కమలనాభామాత్యుడు-(నవ్వం) 1850, (2) మడికి సింగన-ఉ భా-1480, (8) మల్లారెడ్డి-1880-1600

(10) బ్రహ్మాంధ పురాణము (1) కామూరి మల్లయ్య -(17 శతాబ్దం), (2) పోమనాథ పోమయాజి, (8) ప్రాతకొట పుల్లయ్య, (4) కంకంటరామకవి, (5) జనమంచి శేషాద్రికర్మ

(11) మార్కండేయ పురాణము (1) మారన-1825, (2) మండపాళ కామేశ్వరకవి-19 శ. (8) ఎల్లకర

నరసింహకవి-ద్వీపద, (4) తిమ్మరాజు లక్ష్మీ నారాయణ-(వదనం)

(12) వరాహ పురాణము (1) నందిమల్లయ్య-ఖంట సింగన్న-1440-80, (2) చంద్రాభట్ల వారిభట్టు-17 శ

(13) నామన పురాణము (1) పొన్నవోట కొంక కవి-15 శ, (2) ఎలమ-చి బాలసరస్వతి-1600-1640, (8) లింగముసుంట రామకవి-17 శత

(14) విష్ణు పురాణము (1) నన్నెలకండ్ల మారన-1500, (2) కలిదండి భావనారాయణకవి, (8) పసుపతి వాగవాగుడు-(నవ్వం), (4) కాశీగిరి సీతాగమస్వామి (నవ్యు) (5) పొందూరి అయ్య కామయ్యకు, (6) వదనము-కుసాకుల అనంత ఘోషాలుక-1740

(15) హరివంశము (1) ఎఱ్ఱా పెగ్గ-1850, (2) నాదం సోమన-1875

(16) మత్స్యపురాణము (1) చంద్రాభట్ల వారి భట్టు, (2) లింగముసుంట రామకవి-17 శ

(17) బృహన్నారదీయము (1) వాసిరాజు రామన్న-1550, (2) అల్లాపి నరసింహకవి-1680, (8) శ్రీలింగ మృత్యుంజయుడు-1800, (4) పిల్లలమఱ్ఱి పినవీరన-(నవ్వం)

(18) దేవీ భాగవతము (1) ములుగు వాసయ్య రాధ్యుక, (2) దాసు శ్రీరాములు, (8) తిరుపతి సంకటకవులు, (4) త్రిపురానన తిమ్మదొర, (5) వదనము-పురాణం సూర్యవారాయణ డిద్దులు

(19) సర్వభండము నలుకురిబల్లి విశ్వనాథుడు 1600, (2) కొడిచెర్ల శ్రీనివాసకవి-1650-1700, (3) కూడురుపల్లి భవానీశంకరడు-1700-1750, (4) కావాల నరసింహకవి-1750-1800, (5) తామరపల్లి తిమ్మయ్య, (6) సురురాజకవి-1870, (7) కురుమేశ్వ రామన్న

(20) వాగరఖండము (1) అయ్యంకి బాలసరస్వతి దుగ్గారాజకవి, (2) పుల్లంభట్ల నరసింహకాశ్రి, (8) కురగా రామకవి

(21) బ్రహ్మాత్మర ఖండము (1) పాతకొట పుల్ల య్య, (2) మత్తరాజు సంకటకృష్ణకవి, (8) పట్ట పెట్ట సరస్వతీ పోమయాజి-1800, (4) శ్రీ భర

తెల్ల వెంకటాద్రి-1815, (5) వెంకటరామ
య్యకు, (6) పిడుప ర్తి బసవప్ప-(ద్విపద)-1415-
75

(23) శివరహస్య ఖండము (1) కోడూరు వెంకటా
చలకవి-1700, (2) శేపూరి అనంతయజ్ఞ-1800,
(3) వంకాయల వీరభద్రకవి, (4) ముదుగొంప
బ్రహ్మయ్య శిం గారాధ్యుడు-(వచనము) (5) వింటి
జ్ఞానకవి-(ద్విపద)

(24) సేతుఖండము (1) పాపయూమాధ్యక్షుడు, (2)
దామర వెంకటరామకవి

(25) బసవ పురాణము (1) పాల్కురికి సోమనా
థుడు-(ద్విపద)-1395-1325, (2) పిడుప ర్తి సోమ
నాథుడు-1509-1580, (3) మహాదేవకవి

(26) పండితారాధ్య చరిత్రము పాల్కురికి సోమ
నాథుడు-(ద్విపద), (2) శ్రీనాథుడు (వృత్తం)

(28) ప్రభులింగ లీలలు పిడుప ర్తి సోమనాథుడు
(ద్విపద), (2) పిడుప ర్తి బసవప్ప-1550, (3)
కోచ్చెర్లకోట రామకవి, (4) నడమిడిటి రామకవి-
1821-87, (5) తిలగాన నీలకంఠకవి, (6) యక్ష
గానము చాల పాపాంబ (అక్కమహాదేవి చరిత్ర)

(27) బేవాంగ ఎర్రాణము (1) రొప్పి వీరభద్రకవి,
(2) భద్రకవి లింగకవి-(ద్విపద)

(28) కన్యకా పురాణము (1) భాస్కర పంతులు,
(2) ఇటికల తిమ్మయ్య-యక్ష గానము

III మాహాత్మ్యములు —

(29) కాంచీపుర మాహాత్మ్యము (1) వడిచెర్ల తిప్ప
రాజు-(వృత్తం), (2) దగ్గుపల్లి దుగ్గన-(వృత్తం), (3)
ఆంధ్రకవి రామయ్య-(వృత్తం) (4) మండపాక
పార్వతీకవి-1888-97, (5) వచనము కావలి
వెంకట బొట్టయ్య

(30) కాళహస్తి మాహాత్మ్యము (1) ధూర్జటి-1505
-80, (2) ధూర్జటి లింగకవి-1675.

(31) జగన్నాథ మాహాత్మ్యము (1) వెంకటా
చార్యుడు-1700, (2) చెరువువాడ మారయ్య,
(3) కొంకి భద్రాద్రి రామకృష్ణ-1858-1918

(32) తారకబ్రహ్మ మాహాత్మ్యము (1) అనుమంచి
జగన్నాథకవి, (2) కొటికలపూడి కోదండరామ
కవి

(33) మాధు మాహాత్మ్యము పిల్లలమఱి పిఠవీరన-
(వృత్తం), (2) బద్దెపూడి పెద్దయ్య-1800, (3)
వచనము విజయరంగ చొక్కనాథుడు-1700-
1784

(34) గౌతమీ మాహాత్మ్యము (1) అల్లమరాజు
రావకవి, (2) తాడూరి కృష్ణకృష్ణ

(35) ద్రాక్ష మాహాత్మ్యము (1) అమలాపురపు
సవ్యావకవి-1700-80, (2) పోచిరాజు వీరన-
(ద్విపద)-1790, (3) పర్వతమంత్రి లింగన

(36) వెంకటాచల మాహాత్మ్యము (1) చెఱపిళ్ల
నరసికవి-1750, (2) ములపాక బుచ్చన్నకృష్ణ-
1800, (3) తిరికొంక వెంకటాంబ-1840, (4)
శిష్టు కృష్ణయ్య-1800-1870, (5) యక్ష గానము
మూర్త్యకవి, (6) వచనము యా యతిరాజదాసు

(37) వృద్ధాచల మాహాత్మ్యము (1) శేపూరి అనంత
యజ్ఞ-1800, (2) లింగారెడ్డి

(38) శివరాత్రి మాహాత్మ్యము (1) శ్రీనాథుడు-
1480, (2) అక్కనార్యుడు

(39) శ్రీరంగ మాహాత్మ్యము (1) పోతరాజు
చైరవకవి-1425-75, (2) కట్టా వరదరాజు-1800-
1850, (3) చెన్నమల్లు శ్రీగిరన్న-(వృత్తం), (4)
భాగవతుల గ మకవి, (5) ముకుందయోగి-(ద్విపద)
(6) వచనము విజయరంగ చొక్కనాథుడు,
(7) నుంబపల్లి జగన్నాథకవి-(వచనము)

(40) శ్రీశైల మాహాత్మ్యము (1) నాగలూరి శేష
నాథుడు-1750, (2) అత్తిలూరి పాపకవి-1800,
(3) చాగంటి వీరమల్లికార్జునలింగం అయ్యవార్లు,
(4) వచనము యస్ వి ర ఘవయ్య

(41) సోమవార మాహాత్మ్యము (1) కమ్మలపల్లి
నాగభూషణకవి, (2) మల్లికార్జునకవి-(ద్విపద),
(3) ఈవని వీరభద్రకవి-(ద్విపద), (4) యక్ష
గానము వీరభద్రకవి-(చిత్రాంగద చరిత్ర)

(42) హాలాస్య మాహాత్మ్యము (1) శ్రీపతి రామ
భద్రకవి-1700-1784, (2) మల్లంపల్లి బుచ్చకవి,
(3) కాసుకొల్లు వెంకటనారాయణ, (4) జన
మంచి శేషాద్రికర్మ, (5) వచనము సంజయరాజు-
1724

(43) కార్తీక మాహాత్మ్యము (1) అవిరెడ్డి జగ
న్నాథకృష్ణ, (2) అప్పల నరసింహకవి, (3)

మందు రీతి వెంకటాచలకవి

౪ ప్రబంధములు :—

(44) అష్టమహావీర కల్యాణము (1) తాళ్ళపాక తిరు
-ంగళనాథుడు-(ద్విపద)-1490-1520, (2) రెడ్డి
పల్లి ముద్దరాజు-(నష్టము)

(45) కాలిందీ కల్యాణము (1) అహోబలపతి-
1700, (2) చామరీ గుండర శేషయ్య-1795, (3)
కుమురాజు పాపకవి, (4) కొంతరాజు అచ్చయ్య,
(5) శొంఠి భద్రాద్రి రామశాస్త్రి-1858-1915.

(46) గారికల్యాణము (1) చెంగలవ కాళయ-
1688-78, (2) వక్కలంక వీరభద్రకవి-1700-
1750, (3) వినుగు ఆనంతకవి

(b) యక్షగానము (1) మారపాటి అమరలింగరాజు
కుయ్యడు, (2) గురునీధలింగము, (3) పెద్దామా
కుయ్యడు, (4) నాగభూషణకవి, (5) మంగలపల్లి
నూర్యనారాయణకవి, (6) మహాజీ, (7) నుదుర
పాటి వెంకటకవి

(c) నాటకము చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహం

(d) గేయము కొచ్చి వీరభద్రయ్య

(47) సీతాకల్యాణము (1) మంచిమంచి లక్ష్మణకవి-
1700-1750 (2) చెన్నవరమంత్రి, (3) రమ
కవి, (4) పల్లెలూర్ల ప్రజ్ఞాచార్యులు, (5) పాల
యెంకరి మల్లభూపాలుడు, (6) అగస్త్యుర
రామన-(యక్షగానము)

నాటకము (1) ధర్మవరం కృష్ణమాచార్యులు, (2)
కోలాచలం శ్రీనివాసరావు

(48) ఇందుమతీ పరిణయము (1) తెనాలి రామ
భద్రకవి-1590, (2) చిత్రకవి అనంతకవి-1620
(3) కుమారభార్గవ-1650, (4) కామయారి కృష్ణ
వధాని-1750, (5) తిమ్మకవి, (6) ఆలూరి కుప్పన
కవి-1650-80, (7) పంతుల బ్రహ్మజీవకవి, (8)
అంగరసు బసువయ్య-(నష్టము)

(49) ఉషా పరిణయము (1) దామర అంకభూపా
లుడు-1600-30, (2) కైఫా మాయనకవి-1800,
(3) తాళ్ళపాక తిరువెంగళనాథుడు-(ద్విపద)

(b) యక్షగానము (1) విరిపాటి నృసింహరాజు,
(2) శ్రీనివాసుడు, (3) అనంతకవి, (4) పసుపు
లేటి రంగారామయ్య-1688-78, (5) విజయరాఘవ

నాయుడు-1688-78, (6) నేమలపల్లి వెంకట
గుట్టకవి, (7) అనందదాసు, (8) జూరగిరి, (9)
పోతుల వెంకటరామకవి

(c) నాటకములు (1) వేదం వేంకటరామశాస్త్రి,
(2) ధర్మవరం కృష్ణమాచారి

(d) గేయము నడిమింట రామశోగి

(50) చంద్రికా పరిణయము (1) ఎలమంచి చాల
సరస్వతి-1600-1640, (2) రేపల్లె మాధవరాయ
కవి-1630-1660

(51) జాంబవతీ పరిణయము (1) సేతుపతి, (2) పుల
కంకం కొంకటకృష్ణకవి

(52) ద్రౌపదీ పరిణయము (1) వినుగు పెదలక్ష్మణ
కవి, (2) నూరపరాజు తిరుమలరాజు

(53) భానుమతీ పరిణయము (1) కట్టూరి రంగ
రాజు, (2) అల్లూరి కృష్ణయ్య

(54) మిత్రబిందా పరిణయము (1) కుంకుర్తి లక్ష్మ
ణాచలకవి-1700-44, (2) రంజారావు కొంకట
జనార్దనరావు (3) రంజారావు-(నష్టము)

(55) దుక్కవో పరిణయము (1) రేకపల్లి సోమనాథ
కవి, (2) శోదంపరామకవి

(56) దుక్కిణీ పరిణయము (1) రిం న మధికామే
శ్వరకవి-1650-75, (2) మంచిమంచి తిమ్మకవి-
1700-58, (3) శత్రువోలు భగవత్కవి-1750,
(4) గురురాజకవి-1850, (5) కొప్పర్తి వరసన్న,
(6) రావూరి సంతకవి

(b) ద్విపద (1) చౌదరి రామదాసు, (2) పాటూరి
చిన్నయ్య

(c) యక్షగానము (1) రాజా లక్ష్మణ, (2) పోలు
గంటి వెంకటకృష్ణయ్య, (3) రఘువాగనాయ
కుడు

(57) లక్ష్మణా పరిణయము (1) సింహాద్రి వెంకటా
చార్యులు-1680, (2) రానపాల నరసింహరాజు,
(3) మద్దికొయల మల్లయ్య-(నష్టము), (4) తిరు
పతి వెంకటకవులు, (5) యక్షగానము సోమన్న

(58) వాణవస్త్రా పరిణయము (1) వక్కలంక వీర
భద్రకవి-1775, (2) నారద మారన-(15 వ శతా
బ్దము), (3) మద్దికొయల మల్లయ్య-(నష్టము)

(59) కళిదాస పరిణయము (1) వీర లక్ష్మీపతి-

- 1800, (2) కాకతీయ కృష్ణకవి-1820, (3) కొన పల్లి వెంకటరంగకవి, (4) అప్పయ్య
- (b) ద్వీపద శేషము చెన్నుభట్టారకుడు
(c) యక్షగానము రంగాచార్యులు
(d) శేషము 'వి' కువ్వస్వామి మొదలియగు
(e) నాటకము మంత్రీప్రగడ భుజంగరావు
(60) గురుమూర్తి పరిణయము (1) నరసింహకవి, (2) పోడూరి వెంకటదాసకవి
(61) సుదంతా పరిణయము (1) అలిభురికవి, (2) ఇలిదండ్ల మద్దులగిరి
(62) సుభద్రా పరిణయము (1) చేమకూరి వెంకట కవి-1850 (2) కూచిమంచి జగ్గకవి-1750
(b) ద్వీపద కాకతీయ తిమ్మక్క-1800
(c) యక్షగానము వెంకటాద్రి
(d) వచనము పాటూరి రంగరాష్ట్రీ
(e) నాటకము వాచిలకొలను మున్నారావు
(63) అవిరుద్ధ చరిత్ర (1) కనుపల్లి అబ్బనామా తుక్క-1750-80, (2) భావన పెమ్మన-(వస్తం), యక్షగానము బురురాజకవి
(64) అంబరీష చరిత్ర (1) హర్యపరాజు గంగ రాయి, (2) తిరుమలాగొడ్డ, (3) ఎ రామారావు కే రా కృష్ణయ్య, (4) వచనము శృంగార కవి సర్వారాయుడు
(65) ఒకడనంచి చరిత్ర అజ్ఞానపు శేషయలింగము-1775, యక్షగానము (కవి పేరు తెలియదు)
(66) విరావతి చరిత్ర చిరుమూరి రంగాచార్యులు, యక్షగానము దళపురి అప్పారావులు
(67) కువలయాశ్వ చరిత్ర (1) నవవసు చినవారాయణ నాయకుడు-1840-50, (2) బుక్కపట్టణం రాఘవాచార్యులు, (3) ఏయూరి సింగన-(వస్తం) (5) శేతన-(వస్తం)
(68) పుమారవశ్చరిత్ర (1) కనుపల్లి అబ్బన, (2) అఖండ సచ్చిదానందాచార్యులు
(69) భర్తాంగద చరిత్ర (1) బొమ్మకంటి నరసింహకవి-(ద్వీపద), (2) వెంకటదాసు యక్షగానము, (3) నరసింహకవి
(70) బలరామ చరిత్ర (1) గుడూరు వెంకటదాస కవి-1750, (2) లోకేశరావు సోమన-(ద్వీపద)
- (71) ఒకాశ్వ చరిత్ర (1) బామర వెంకట నాయకుడు-1800-25, (2) కాకతీయ తిమ్మకవి-1870
(72) భర్తాంగ చరిత్ర (1) మల్లవరపు వాల్మీకికవి-1700, (2) కూచిమంచి తిమ్మన-1700-75, (3) కొలకలూరి వీరన-1790, (4) ఏనుగు పెదలక్ష్మణ కవి
(b) ద్వీపద (1) చిత్రాను గంగాచార్యులు, (2) బసవన్న, (3) నింకాద్రిదాసు
(c) యక్షగానము (1) యక్కాను సాంబయ్య, (2) అలపాక పెద్ది
(d) వందకము (కవి పేరు తెలియదు)
(73) మార్కండేయ చరిత్ర (1) పోచిరాజు (కొలకలూరి) వీరన, (2) మార్కెడ్డు ముప్పారాయ దాసు, (3) కాళిదాసు యక్షగానము
(74) నలచరిత్ర (1) శ్రీవాణి-1875-1450, (2) సిరిపెర శివభక్తవామానుజుడు, (3) తెనాలి రామ కృష్ణకవి, (4) రుద్రరాజు తిరుమలరాజు, (5) కొత్తిలంక మృత్యుంజయము-(నిరోద్ధయము)-1800, (6) రామరాజభూషణుడు-(ద్వీపద) 1880, (7) పెద్దపాటి ఎల్లన (వస్తం), (8) కందుకూరి వీరేశలింగము, (9) అకుండి వ్యాసమూర్తి రాష్ట్రీ, (10) కృష్ణాచారి-1814-48 (ద్వీపద)
(b) ద్వీపద చక్రవర్తి వీరరాఘవాచారి-1750, (2) రఘువాళ నాయకుడు
(c) యక్షగానము కొదంకిరామకవి
(d) నాటకము భర్తృవరం వెంకటాచార్యులు
(75) యక్షాచారి చరిత్ర (1) బొమ్మిగంటి తెలకన్న -1550-81 (అచ్చ తెలుగు) (2) అకుండి వ్యాస మూర్తిరాష్ట్రీ
యక్షగానము (1) యాదవరాజు, (2) వెంకట దాసు
(76) వందకము చరిత్ర (1) యాదవామానుజుడు, (2) వెంకట మూర్తిప్రకాశ ప్రభాని, (3) భర్తృవరం కృష్ణమూర్తి (నాటకము)
(77) యాజ్ఞవల్క్య చరిత్ర (1) గట్టు ప్రభువు, (2) చల్లా నరవయ్య-(ద్వీపద)
(78) యామువాచార్య చరిత్ర (1) ముకుంద సింగ

- రాచాద్యులు-1800, (2) సంకట కృష్ణమచార్యులు
- (79) దత్తాత్రేయ చరిత్ర (1) ప్రాథమిక మల్లన 1425-75
- (b) ద్వీపద (1) చామయభాస్కరుడు, (2) దంభకవి
- (c) యక్షగానములు (1) రాజలింగకవి, (2) పాపారాయ సుధి, (3) మేళపూరు సంక్రమకావ్యము
- (d) నాటకము (1) ధర్మవరం కృష్ణమచార్యులు, (2) కోటమంత్రి గానరావు
- (80) వసుచరిత్ర రామరాజ సూర్యుడు, (2) కోత్తమాసుల శేషచార్యులు (యక్ష)
- (81) విష్ణుకర్పర చరిత్ర (1) నందూరి బాపరాజు, (2) సాంబశివకవి
- (b) యక్షగానము (1) కామమహారాజు, (2) విశ్వేశ్వరమహారాజు
- (c) దండకము కవి పేరు తెలియదు
- (82) విప్రనారాయణ చరిత్ర (1) వెంగలవాడ మల్లన-1450, (2) సారంగు తమ్మ-1590 1600, (3) పిడుగు సంకటకవి-1750
- యక్షగానము (1) విజయరాఘవ నాయకుడు, (2) ఉత్తరరంగకవి
- నాటకము సానుగంటి లక్ష్మీనరసింహము
- (83) వీరవోదప్ప చరిత్ర (1) పోతయ్య, (2) సాంబయ్య, (3) గుజ్జం చిన కపోతయ్య-(యక్షగానము)
- (84) సారంగరథర చరిత్ర చేమకూరు సంకటకవి-1650
- (b) ద్వీపద (1) హుచిమంచి తిమ్మకవి-1750, (2) బాణాల శంభుదాసకవి
- (c) యక్షగానము (1) సుబ్బారాయుడు, (2) కోదండరామకవి
- (d) నాటకము (1) ధర్మవరం కృష్ణమచార్యులు, (2) సానుగంటి లక్ష్మీనరసింహం
- (e) వచనము శ్రీమంతు సంకట కృష్ణప్పనాయకుడు -1700-34
- (f) గేయము వి కుప్పస్వామి పెద్దిరియారు
- (85) సావిత్రి చరిత్ర (1) రఘునాథ నాయకుడు-1625, (2) కుమారధూర్జటి-1650, (3) మలసీ బసవయ్య-(వస్తం)
- ద్వీపద ముప్పరాల సుబ్బరాజుకవి-1800
- నాటకము ధర్మవరం కృష్ణమచార్యులు
- (86) వీరియాల చరిత్ర (1) గరికపాటి తమ్మయ్య, (2) చిత్రాదు గంగాధరుడు-(ద్వీపద), (3) వాలె కోటయ్య-(యక్షగానము)
- (87) చిత్రాంగద చరిత్ర (1) పెడిమట్టి సంకటపతి-1700, (2) గోపాలని రామకవి
- యక్షగానము (1) అరికిరనయ, (2) అగ్నిగారి కిరకవి
- (88) తపతీ సంవరణము (1) అద్దంకి గంగాధరు-1650, (2) కోట నరసింహకవి
- (89) కంచేలోపాఖ్యానము (1) గట్టు ప్రభువు, (2) లామనూరి రామనాయక-(ద్వీపద), (3) సుబ్బలింగచారి-(యక్షగానము)
- (90) నాచికేకూపాఖ్యానము (1) దస్తపల్లి దుగ్గన-1450-1500, (2) ఎక్కిలి మల్లికార్జునుడు-1855, (3) తోలేటి సంకటసుబ్బారావు, (4) చందలూరి చిక్కయ్య (వస్తం)
- (91) రామకృష్ణోపాఖ్యానము (1) శ్రీపాద సంకటాచలకవి, (2) వాడనాపి లక్ష్మీపతి
- (92) సానంహోపాఖ్యానము (1) కోట శివరామకవి-1525-110, (2) కొంపెనుకురు పురుషోత్తముడు-1800, (3) భద్రకవి లింగకవి-(ద్వీపద)
- (93) సాంబోపాఖ్యానము (1) మోచిర్ల అన్నయ, (2) రామరాజ రంగప్పరాజు, (3) చిత్రకవి రమణకవి-1680, (4) ఘనగిరి రామకవి
- (94) వారిశ్చంద్రోపాఖ్యానము (1) శంకరకవి-1581-1611, (2) కంచి వీరశరణకవి-1580-1610, (3) దేవరాజభట్టు-(వస్తం), (4) చంద్రమూర్తి-(వస్తం), (5) రామరాజభూషణుడు-(ద్వీపద), (6) మారెళ్ల సుబ్బారాయదాసకవి
- (b) ద్వీపద గౌరవ-1400-1450, (2) పెండిగట్టయ్య
- (c) వచనము పాటూరి నరసింహకావ్యము
- (d) నాటకము (1) వడ్డాది సుబ్బారాయుడు, (2) కందుకూరి వీరేశలింగం, (3) కోలాచలం శ్రీని

- వాసరావు, (4) బరితేపల్లి లక్ష్మీకాంతం, (5) ధర్మవరం కృష్ణమచార్యులు
- (95) ఉత్తర పారిశ్రామిక కళ (1) తక్కెళ్లపాటి రంగన-1775, (2) చంద్రశేఖరకవి ద్వీపద.
- (96) పరమయోగి విలాసము (1) తిమ్మరాజు-1550, (2) సిద్ధయోగింగ్రుడు
- (b) ద్వీపద తాళ్లపాక తిరునామకావ్యము-1490-1530
- (97) రాజగోపాల విలాసము (1) చెంగలవరాయ కవి-1648-1678, (2) విజయరాఘవ నాయకుడు- (యక్షగానము), (3) దండకము రాఘవాఖ్యుడు
- (98) రామకృష్ణ విలాసము (1) శేషయ్యపట్టు అప్పలాచార్యులు, (2) తిరునామకావ్యము
- (99) శివరీతి విలాసము-గంగా వివాహము (1) విశ్వంక శామ్మన-1880-70, (2) మాచిమంచి తిమ్మన
- (b) ద్వీపద చిత్రము గంగాధరుడు
- (c) యక్షగానము (1) పెద వెంకటరాయుడు, (2) పాలంకి వినకపాటి, (3) వెంకటకృష్ణయ్య, (4) రంగయ్యారీ, (5) శామయ్యారాజు-1680-1710
- (100) బసవ విజయము (1) తుమ్మలపల్లి నాగభూషణకవి, (2) నల్లనగండ్ల వారరాధ్యుడు- (ద్వీపద)
- (b) యక్షగానము (1) అనుమోద సన్యాసి, (2) కామూరి వీరభద్రుడు
- (101) లక్ష్మీవిజయము (1) బెహరా రామకృష్ణ కవి (2) రాయసం వెంకటపతి, (3) అక్కెనపల్లి నృసింహకవి-1820.
- (102) వీరభద్ర విజయము (1) పోతన, (2) శివ రెంక మల్లన- (యక్షగానము)
- (103) శంకర విజయము (1) అలూరి కుప్పన-1770-80, (2) రాపాక లక్ష్మీపతి, (3) పొద్దపాటి పేరయ
- (104) కుగ్రీవ విజయము (1) పెదరింగ నాయుడు, (2) బుద్రికవి-1580- (యక్షగానము)
- (104 ఎ) సమీరకుమార విజయము (1) భీష్మగిరి తిమ్మన, (2) పొత్తూరి తిరుయలకవి.
- (105) అపాల్యా సంక్రందనము (1) సముఖం వెంకట కృష్ణప్పనాయకుడు-1700-84, (2) తేనుకూరా

- ధ్యుల సంకీర్తనారాధ్యులు-1800, (3) ములుగు పాపయ్యారాధ్యులు, (4) యక్షగానము ఉదయ చలము
- (106) కపాళకళ (1) శోభాపాలు జగన్నాథదాసు (2) నేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి, (3) వీరుపాటి చిదంబరశాస్త్రి
- (b) ద్వీపద వెంకటగిరి ఓబలయ్య.
- (c) యక్షగానము బలభద్రదాసి.
- (107) కృష్ణాధ్యుదయము (1) ముప్పిరాల కుబ్బు రాయకవి, (2) గోపేటి నారన-1830, (3) మండ పాక పార్వతీశ్వరశాస్త్రి
- (108) కృష్ణాద్భుత సంవాదము (1) ఓబయ్యమా త్యుడు, (2) పోచిరాజు వీరన, (3) కన్నూరి రంగ కవి-1750-70, (4) వెలచేరు వెంకటరామ ప్రధాని. ద్వీపద నాదండ నోపన-1850
- (109) తారాకాంక్షము (1) శేషం వెంకటపతి- 1706-84, (2) యక్షగానము శర్తపేరులేడు, నాటకము ఓలేటి పార్వతీశ్వరకవి.
- (110) పారిజాతపహరణము నంది తిమ్మన-1580-80, (2) కృష్ణాధ్వరి-(ద్వీపద)-1617-88, (3) రఘునాథ నాయకుడు-(అపభ్రంశ)
- (b) యక్షగానము (1) మాత్యుధూతనకవి, (2) సందవరం సింగన, (3) తురికాల లక్ష్మీనారాయణ, (4) చెంగలవరాయుడు, (5) చల్లా నారాయణకవి.
- (c) నాటకం చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహం.
- (111) ప్రభావతీ ప్రద్యుమ్నము (1) సింగతి నారన-1550-81, (2) పొన్నాడ పెద్దిరాజు- (పద్యం) (3) భణిగపేట మాధవుడు-(పద్యం), (4) ముప్పిరాల కుబ్బారాయకవి-1800.
- యక్షగానము గోపాలని సింగయ
- (112) ప్రబోధ చంద్రోదయము (1) నంది మల్లయ్య -ఘంట సింగన్న-1450. (2) కొటికలమూడి వెంకటకృష్ణ పోతుయ్య-1800-1880.
- (b) ద్వీపద రామూరి వెంకటలింగకవి
- (c) యక్షగానము శోమూరి గంగాధరకవి
- (d) నాటకము. (1) తడ్డాది కుబ్బారాయుడు, (2) కందుకూరి వీరేశలింగం, (3) అమింకి శ్యామ శాస్త్రిశాస్త్రి, (4) శివ వరసింహశాస్త్రి.

(113) చిల్లనీయము (1) చిత్రకవి సింగరాచార్యులు-1750, (2) చెన్నూరి శోభనాద్రి-1800, (3) ఇళ్ల పిళ్ల నరసాచారి-1750, (4) పాంబళివారి-1750-1810

నాటకము బులుగు సంకటకవి

(114) భగవద్గీత (1) జేముగంటి దత్తాత్రేయ పండితుడు-1775, (2) మాధవమంత్రి-1800, (3) మిక్కిలి మల్లికార్జునుడు-1855, (4) గోపీనాథకవి-1850

వచనము కుసాకుల అనంతభూపాలుడు-1740

(115) భర్తృహరి సుభాషితములు — (1) ఎలమంచి బాలసరస్వతి 1800-1850 (2) ఏనుగు లక్ష్మణకవి 1760-190 (3) పుచ్చగిరి తిమ్మన-1775-1800 (4) కొలకలూరి వీరన-1780 (5) సురురాజకవి-1890

(116) మనసాపాయక విలాసము — (1) చదువు సోమలింగయ్య-1800 (2) ఇక్కడ సంకట నరయ్య 1886

(117) (మాదవ) రాఘవ పాండిత్యము — (1) భీమవారి-(నవ్వం) (2) పింగళి మారన-1560 (3) ఎలమంచి బాలసరస్వతి-1600-1650 (4) నెల్లూరి వీరరాఘవకవి-1715 (5) అయ్యగారి వీరభద్రకవి-1750, (6) చిత్రకవి సింగరాచార్యులు 1750, (7) సుమకుటూరి వెంకటకృష్ణకవి-1750.

(118) రాధికా పాంథ్యము — (1) ముద్దు పరని-1789-1800, (2) ముఖం సంకటకృష్ణప్ప నాయకుడు-1700-1784, (3) జరిదండ్ల వెంకటపతి-1750, (4) చింతలపూడి ఎల్లన-1580- (5) కృష్ణదాసు -(యశ గానం)

(119) విజ్ఞానేశ్వరీయము — (1) శేతన-1270, (2) కొటికలపూడి వెంకటకృష్ణ సోమయాజి-1800-1880, (3) రామకవి

(120) విష్ణుమాయా నాటకము — (1) చింతలపూడి ఎల్లన-1580, (2) ఎలమంచిపాటి వెంకటకవి, (3) కోసనూరి వెంకటపతి-1890, (4) కంకంటి పాపరాజు-1175-1800-(యశ గానం), (5) కంకంటి నారసింహరాజు (ద్విపద)

(121) విష్ణుభక్త చరిత్రము — ద్విపదలు — (1)

చక్రపురి రాఘవాచారి, (2) అనూరి శేషాచార్యులు

(122) విశ్వసూత్రము — (1) తిరుమల బుక్కపట్టణం తాతాచారి, (2) రామకృష్ణ కవులు

(123) శృంగార కాకుంఠలము — (1) పిల్లలయ్యపివీరభద్రుడు-1420, (2) శేవనూరి వెంకటకృష్ణాచార్యులు-1750, (3) శృష్ణకవి-1800, (4) ఘోరి వెంకటనరసయ్య-1886, (5) పెద్దాచి నాగరాజు, (6) సిద్ధవంతుని-(నవ్వం) (7) శ్రీ పాదకృష్ణయ్యారీ కాశ్రీ

(B) యశ గానము — నరసింహ కవి

(C) నాటకములు — (1) కందుకూరి వీరేశలింగము, (2) నాగు శ్రీరాములు, (3) వేదం వెంకటరాజు కాశ్రీ, (4) విశ్వరూప జలదుర్గప్రసాదరాయుడు, (5) వడ్డాది సుబ్బారాయుడు (6) రాయసదగ్గం నరసయ్య, (7) వత్సవాయి సంకట నీలాద్రిరాజు, (8) మంత్రిప్రగడ భుజంగరావు, (9) కొంచన పల్లి కనకమ్మ, (10) త్రిపురానన మూర్త్యప్రకాశరావు, (11) కోరాడ రామచంద్రకాశ్రీ, (12) పరవస్తు వెంకటరంగాచార్యులు

(124) సురాభాంజీశ్వరీయము — (1) గట్టు ప్రభువు 1800, (2) పులిగడ్డ నారసమంత్రి-(ద్విపద), (3) రాఘవపురంపు సురనయ్య-(ద్విపద), (4) మేడూరి అప్పనకవి

గేయము — యస్ బంగారురాజు

(125) పాగంధికాపహరణము — రాయసంగణ పయ్య (నవ్వం), (2) రత్నాకరం గోపాలకవి (ద్విపద)

(126) కపిలగోపంపాదము — (1) రామకృష్ణుల కొండుభొట్టు, (2) కామరాజు

(127) త్రిపుర విజయము — (1) పెద్ద పాటి సోమయ్య-నవ్వం, (2) పోతరాజు వీరయ్య-నవ్వం యశ గానం — కవి వేరు తెలియదు

VI కథలు —

(128) దశమమార చరిత్రము — శేతన-1270, (2) వచనము — ఎనమంచింకల సంతకరాయుడు

(129) కాదంబరి — (1) భాస్కరుని శేతన-నవ్వం (2) చింతలపూడి నరసింహకాశ్రీ, (3) ఇళ్ల

ఈర్ష్య ప్రజ్వలనములు, (4) బాసపాటి కామేశ్వరరావు

వచనము — (1) శ్రీ సత్యనారాయణశాస్త్రి, (2) ముద్దినాథ గంగులంకశాస్త్రి

(180) పంచరత్నము — చూరసంకట వారాహవి-1500, (2) బైరరాజు సంకటవాసవి-1520 (8) భామకవి-1525, (4) హరిభట్టు-1600-1650 (నవవము), (5) శివు కృష్ణయ్య-1800-1870, (6) వచనము — రావిపాటి సురుయ్యారీ శాస్త్రి

(181) కళనపత్రి — (1) పాలవేకరి కదరీపతి-1650 (2) సింగరాజు, (8) వచనము — పాటూరి రామ స్వామిశాస్త్రి

(182) విక్రమార్క చరిత్ర — (1) శేరం రాజు జక్కన-1880-1440, (2) కొలవి గోపరాజు-1480-90, (8) సూరికల్లు సంకటరమణకవి-1600

(4) యాదవాద్వయము, (5) మిక్కిలి మల్లికార్జునుడు-1885, (6) వచనము — రావిపాటి సురుయ్యారీ శాస్త్రి

(183) మట్టుకవర్తి చరిత్ర — (1) మల్లారెడ్డి-1580-1600, (2) రామచంద్రకవి,

(184) పోదకపూర చరిత్ర — (1) వెన్నెలకంటి అన్నయ-1420-80, (2) ఆవుదూరి నరసింహ ధట్టా-(నవవము), (3) ఎల్లన,

(185) సకలనీతిసమృతము (1) మడికి సింగన-1420 (2) అయ్యలరాజు రామభద్రుడు-1540, (3) మంచిరాజు ఎల్లన-1550

(186) హంస వింశతి (1) అవుదూరి వచ్చయ్య-1775, (2) అయ్యలరాజు నారాయణకవి-1800.

(B) వచనము మార్కటి లక్ష్మీపతి

(187) భేతాళపంచవింశతి కవిభట్టతుడు-(నవవము) (2) మిక్కిలి మల్లికార్జునుడు-1855

(188) కథాసరిత్సాగరము (1) సంకటరామకృష్ణ కవులు, (2) వచనం వేదం సంకటరామశాస్త్రి,

VII సంస్కృత కావ్యములు ఆంధ్రీకరణము

(189) రఘువంశము (1) కాదూరి వీరయ్య-1775 (2) అదితూడి పోతునాధరావు, (8) వావిలాల

వాసుదేవశాస్త్రి, (4) వచనము (1) వీరాంజనేయశాస్త్రి, (2) బండారు తమ్మయ్య

(140) కుమార సంభవము వక్కలంక బరభద్రకవి, (2) రియదరాజ శేషాద్రిరాజు, (8) మంచిమంచి సాంబశివరావు

(141) మేఘసందేశము (1) కొటికలపూడి సంకట కృష్ణకవి, (2) మునుపల్లి నరసింహశాస్త్రి-1818-1878, (8) వడ్డాదిసుబ్బారాయుడు, (4) కల్లూరి సంకటరామశాస్త్రి, (5) కాదూరి లక్ష్మీనరసింహ రావు, (6) పల్లె లూరప్రజ్ఞాచార్యులు, (7) శివ నరసింహశాస్త్రి, (8) సుబ్రహ్మణ్య సంకటసుబ్బరామయ్య, (9) మాడగూడి సంకటాచారి

(142) కిరాతాద్వనీయము (1) కొటిచింతల కృష్ణయ్య మామయ్య, (2) గోపాలచి సింగయ్య యక్షి కావము (1) బొమ్మలూరి సాంబయ్య, (2) సిద్ధ విభునందసుకు

(143) నైషధము శ్రీనాథుడు-1480, (2) ఆకుండ్ల వ్యాసమూర్తి శాస్త్రి, (3) పెదగూటి ఎల్లన, (4) కందుకూరి వీరేశలింగు

(144) భామినీ విలాసము (1) వడ్డాది సుబ్బారాయుడు, (2) బులుసు పాపయ్యశాస్త్రి, (8) దంటు సుబ్బావధాని, (4) ఆకుండ్ల వ్యాసమూర్తి శాస్త్రి

(145) అమరుకము (1) కాళపాక తిరుంగళిప్ప, (2) కృష్ణ సర్వశాస్త్రి, (8) జయంతి రామయ్య,

(146) హర్షచరిత్ర (1) కొమండూరు కృష్ణచార్యులు, (2) వచనము మేజేపల్లి సంకటరమణాచార్యులు, (2) తిరుపతి సంకటకవులు.

VIII సంస్కృత నాటకములు ఆంధ్రీకరణము

(147) ఉత్తరరామచరిత్ర (1) వేదం సంకటరామ శాస్త్రి, (2) కామ శ్రీరామలు, (3) ఆచంట సాంభాష్యయిన శిర్య, (4) కొరాడ రామచంద్ర శాస్త్రి, (5) సంకటరామకృష్ణ కవులు, (6) మల్లాది మార్కటనారాయణశాస్త్రి, (7) వావిలాల వాసుదేవశాస్త్రి, (8) మంత్రిప్రగడ భజంగ రావు, (9) జయంతి రామయ్య, (10) బరిశేపల్లి లక్ష్మీకాంతం

(148) నూతనీ నూతనము: (1) ప్రబంధము-చరిత్ర
కాది కృష్ణయ్య.

నాటకములు. (1) చాగు శ్రీరాములు, (2)
జనమంచి వెంకటరామయ్య

(149) ముద్రారాక్షసము (1) తిరుపతి వెంకట
కవులు, (2) పాశేపు గోపాలం, (3) చాగు
శ్రీరాములు, (4) కుప్పనానంతరావు, (5) కోరాడ
రామచంద్రకృష్ణ

(150) విద్వంసాల భంజిక (1) మంచన-ప్రబంధము
(2) నాటకము-జనమంచి వెంకటరామయ్య

(151) అపర్ణ రాఘవము (1) తిమ్మభూపతి-ప్రబం
ధము, (2) నాటకము-(1) అకుంఠి వ్యాసమూర్తి
కృష్ణ, (2) శత్యవోద కామేశ్వరరావు

(152) సంకల్ప నాశోదయము (1) ప్రబంధము-
రాయపప్ప-రంగరాయకవి (2) నాటకము-తిరు
కోటపూరు సుమ్మడి మహాస్వామి, శ్రీ కుమారి
రాది వరాహాచారి

(153) మృచ్ఛకటికము (1) తిరుపతి వెంకటేశ్వరులు
(2) వావిలాల వాగుజీవకృష్ణ

(154) వేదీసంహారము (1) వడ్డాది సుబ్బారాయుడు
(2) కోరాడ రామచంద్రకృష్ణ, (3) శ్రీ పాద
కృష్ణమూర్తి కృష్ణ, (4) బులుగు వెంకటేశ్వరులు

(155) విక్రమార్కము (1) వేదం వెంకట్రాయ
కృష్ణ, (2) ఆదంబ సాంఖ్యాయన శర్మ,
(3) వడ్డాది సుబ్బారాయుడు

(156) మాళవికాగ్నిమిత్రము (1) వేదం వెంక
ట్రాయ కృష్ణ, (2) చాగు శ్రీరాములు, (3)
కందుకూరి వీరేశలింగము

(157) రత్నావళి (1) వేదం వెంకట్రాయకృష్ణ,
(2) చాగు శ్రీరాములు, (3) కందుకూరి వీరేశ
లింగము

(158) ప్రియదర్శిక (1) వేదం వెంకట్రాయకృష్ణ
(2) చెన్నాప్రగడ భామమూర్తి

(159) నాగావందము (1) వేదం వెంకట్రాయ
కృష్ణ, (2) పాశేపు గోపాలం, (3) నరసింహ
చారి

(160) స్వప్న వానవత్సరము (1) చిలకమర్తి లక్ష్మీ
నరసింహం, (2) దిగావర్ణ వెంకటాచారి, (3)
కాటూరి వెంకటేశ్వరరావు

(161) ప్రతిమ: (1) చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహం,
(2) కేటూరి ప్రభాకరకృష్ణ

(162) అభిషేకము (1) చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహం
(2) బులుగు వెంకటరామయ్య, (3) బులుగు
వెంకటేశ్వరులు

(163) అనిమారకము (1) చిలకమర్తి లక్ష్మీనర
సింహం, (2) మానవల్లి రామకృష్ణకవి.

(164) బాలచరితము (1) చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసిం
హము, (2) మానవల్లి రామకృష్ణకవి

(165) కర్ణభారము చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహం,
(2) కేటూరి ప్రభాకరకృష్ణ

(166) కుండమాల (1) వడ్డాది సుబ్బారాయుడు
(2) బులుగు వెంకటేశ్వరులు

(167) ప్రసన్నరాఘవము (1) కోల్కొండ వెంకట
రత్నం, (2) మంత్రప్రగడ భజంగరావు

IX ఆంధ్ర నాటకములు చరిత్ర

(168) రంగరాయ చరిత్ర (చొప్పిరి యుద్ధము) (1)
ప్రబంధము-దిట్టకవి నారాయణ కవి

(B) నాటకములు వేదం వెంకట్రాయకృష్ణ, (2)
శ్రీ పాద కృష్ణమూర్తి కృష్ణ, (3) కాశ్యపాచారి
సాంబశివరావు, (4) చెలికొని వెంకటనారాయణ
రావు

(170) పల్నాటి వీరచరిత్ర (1) ద్వీపద-శ్రీనా
థులు

(B) నాటకములు ప్రభులింగాచార్యులు, (2)
వంగనాథుల రామ చంద్రరావు, (3) తిమ్మన
లక్ష్మీనారాయణ, (4) వావిలాల పోమయ్యజ

X తెలంగాణ

(171) వీరశైవాచార సంగ్రహము (1) శతరామ
లింగకవి, (2) కుంటముక్కల తిరుమలనాథుడు,
(3) పర్వతమంత్రి లింగన-(ద్వీపద) (4) విశ్వంక
కృష్ణమూర్తి (నవవము)

(172) శైవాగ శిఖామణి (1) పెప్పెల్ల అప్పనా
థుడు, (2) చెన్నాప్రగడ నాగేశ్వరకవి-ద్వీప

(173) చట్టోదయము. (1) వీరనాథుడు, (2)
చట్టోదయవిద్వంశము-కవి వేదం వెంకట్రాయ (3)
చట్టోదయము-కవి వేదం వెంకట్రాయ.

XI యోగములు

(176) ప్రహేళిక (1) శేషత్రయ సంప్రదానము
(2) కాశ్యప కృష్ణగర్భ, (3) విజయరాఘవనాథ
మహా, (4) లక్ష్మణదాసకవి, (5) రామానుజమూర్తి,
(6) బొడ్డుచర్ల గుబ్బకవి, (7) తిరువారాయణా
చారి

(B) నాటకములు (1) భర్యవరం కృష్ణమచార్యులు
(2) కోలాచలం శ్రీనివాసరావు

(C) దండకము మంగర అప్పన్న-(సృష్టింహ దండ
కం-ప్రహేళిక కథ)

(176) గొల్లవేడుక కథ (1) భారతి రామరాజు,
(2) ఆశ్రీయపురిమృత్యు, (3) చెంగల్యారాయణ

(176) కాశ్యపమర్తనము (1) విజయరాఘవ నాథ
మహా, (2) సంకటపతి

(177) సముద్రమగ్ధనము (1) శేషచలదాసు, (2)
ఆశ్రీయపురిమృత్యు

(178) కృష్ణవిలాసము (1) తిమ్మయ్య, (2) శివ
మర్తనగర్భ పద్ధతి

(179) బలక్రీడ (1) అశ్వలంక కృష్ణకవి, (2) శివ
నాథ, (3) రామరాజు, (4) కాశ్యప

XII శతకములు ఇందిరి విషయముకై కాక
పోయినను కీర్తికము, మకుటమునుబట్టి యొక్కటిగా
చేర్చితిని.)

(180) నాకాయణశతకము (1) బమ్మెరపోతన, (2)
శక్తి సంకటవరదయ్య, (3) ఆదూరి కృష్ణయ్య

(181) కాశ్యప శతకము (1) భూర్జటి కవి, (2)

శాద్దహతి కొండయ్య, (3) కాశ్యప శివరాజు
మహా.

(182) వేంకటేశ్వర శతకము కాశ్యప చిన్నన్న,
(3) దోడుమూర్తి మారపరాజు

(183) అంజనేయ శతకము అయ్యలరాజు నారా
యణ కవి, (2) వంగిపురం వరసింహాచారి

(184) కుమ్మరేశ్వర శతకము శాచిమంచి తిమ్మ
కవి, (2) బోతుల సంకటరామకవి

(185) మార్యశతకము ఏనుగు లక్ష్మణకవి, (3) వాల్మీ
కీర్తి శేరయ

(186) కృష్ణ శతకము మదిర గుభద్రయ్య, (2)
సృష్టింహాచారి, (3) విజయరాఘవాచారి

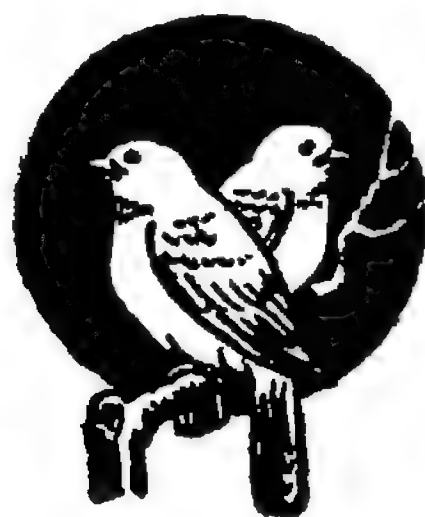
(187) కాశ్యప శతకము కంచర్ల గోపన్న, (2) తిరు
కొండయ్యారి కృష్ణదాసు

(188) వృష్టింహ శతకము (1) గోగు పాటి మార్క
నాథకవి, (2) శేషప్ప కవి, (3) కల్లపాలెం
సృష్టింహాచారి, (4) మద్దూరి గురుస్వామి, (5)
కొల్లనపురం ముచ్చిరామయ

(189) మానసహర్ష శతకము (1) కాసుల వ్రు
హాక్షరం, (2) తిరుకొండయ్యారి కృష్ణదాసు, (3)
కాశ్యప పానకాలరాయణుడు

(190) మదనగోపాల శతకము (1) వంకాయలపాటి
సంకటకవి, (2) విజయనగరపు చెంగల్యారాయ
ణ

పై గ్రంథములను బట్టి ఆంధ్రవాఙ్మయమున
సంత చరిత్రచిరస్థాయి గలవో గ్రహింపవలయు

సనాతనగాయని

మొక్కపాటి కృష్ణమూర్తి

గుత్తపు కంచుక ముడిసి - కుక్కెడు తోరపు జిల్లువల్వతో,
బిత్తరి పిల్ల పెండుకల పెంచిన - వేసలి సొంపు పెంపుతో
క్రొత్తగ పూయు కెందోవ ల - క్రొన్నెల వెన్నెలగా మలంగి నా
చిత్తము చెంగునన్ మెలచి - చెల్వయు చొక్కపు పాట విన్నెనో!

వల్లవపాణి సోయగము పాయన - మిచ్చిన కైవడిన్ కరం
బల్లగదల్చి తాళగతి వాల్లక - శోణదళాయిరాంగురీ
వల్లరి యంటి యంట నటు వాసిగ - నూరు తలాన తాకు మం
పుల్లము రాగరంజిత విమోహన - డోలల నాచి యూచెడున్

తమని మావికొమ్మతుడ - నందమునా చివురాకు పాటకున్
గోముగ నూహనేయు లల - నోక్కట యావన భాగ్యశాఖకా
శ్యామమనోహరాధర విచాలిత - రాగవిమోహనాకృతుల్
యామునదీతరంగ రుచి - యాదవసూను శోభి గీతులొ!

కమ్మని పూలబాటల పికాంగన - కోరిన కంఠమాధురీ
సమ్మద భాగ్యవైభవ విసారిత - రాగమధూలి వొల్పు గా
సమ్ము యెండంద నింపిన - సనాతనగాయని దివ్యనైల్యకై
శ్యమ్ము కొనల్ చలించిన వ - యారే! మెఱుంగుల మంపు క్రొమ్ముడిన్

కలకలరావముల్ పసిడి - గంటల వేకువ నందె మోవికా
పుల హావణిల్లుకైవడి న - పూర్వ మనోహర గానమాధురుల్
చిలికెడువేళ కావిరుచి - చిప్పిలు చిక్కని మోవి చిందుతో,
తొలిమిలి నందెమంపు పన - తో జవరా లెడ రాగవల్లియా!

మెఱుగులు దేరు క్రొందరుకు - మీనులు దూసిన యేటిపాటలొ
పరుగులువారు వేపసిడి - పాయల క్రొత్తరగల్ మలంగు ముం
గురులు పెలుంగు చెల్వ జలు - గుం దెలిసుర్వు పెలుంగు గొంతుతో
గరగరికల్ దొరంగు నుడి - కారపు సొంపుల కైగ నించుతన్

పాటల దేలు నా పలుకు - బాగరికన్ తుడలందు కోర్కె లు
జ్ఞాటలు దేర చేదుకొన - నో, కదలాడెడి మోవితేనియల్
తేటులవోలె నాననొ, వి - తిర్ల విమోహ మహర్ణవంబులై
తేటలెనుంగు పల్కునడి - దేరనొ లో నురియాడు భావనల్

—

కలకత్తా లాల్లు

శ్రీమం

హృదయ స్పందనం ఆగింది రక్త ప్రసరణం నిలచింది కళ్లు చీకట్లు కమ్మాయి. అత యవాలు పట్టు తప్పుయి చెమట చిమ్మింది అలసట వచ్చింది 'వీజేనో' పెదకులో మరల తిరుగు తున్నాయి కొన్ని-ఆగిపోతున్నాయి కొన్ని అంత అవస్థ ఎంత ప్రమాదిస్తే మావపునలో ప్రతిష్టా మాకుండా అతనికే తెల్పు ఆ తెల్పుకొనే కత్తి గూర్చిస్తోంది ఇంట్లో ప్రశ్నగానికే పోతున్నారంటే పుటలు తిప్పకుంటే కళ్ళ కక్కునుపించిన ఒక్క ఉత్తరం చిరువామా రాయబడింది కాని విశ్లేషించి మాత్రం ముద్రలేదు ముద్రలేకుంటే అపెదకు కంత మతి వదిలిపోయింది కాదు ఈ సంతతి వారిద్దరి స్నేహంతో ఏమాద్యర్థి కల్పిస్తుందో-పరిస్థితుల్ని ఎంత తలకిందు చేస్తుందో, వారి కలయిక చాల చింతాలానిది కాకపోయినా పురాతన మైందిగా కమ పిండుంది దానికీ ఓ రూపాన్ని నిర్ణయించడం తేలిక కాదు అది భక్తి-శ్రద్ధలకావు, వాల్మీల్య, వ్యాసారి కాక కావు ఉత్తరాన్ని ఎంటే పోతు చేశానంటే యిల్లని అతికు చేయాలిగిందీ లేదు-చేసేదీ లేదు అమాట యితమనెప్పుడు ఇతిన్ని అతిను నశ్యుక పోక వారి సంబంధాలు యింకా ఉంటాయి అతని ద్రవ్యస్థితిరూప యాతినిది పైపే అయినా యాతిన్ని, యాతిని సలహాల్ని ఆతకు పాటించక పోయినా చిరునవ్వులానే దివార్ని దొర్లిస్తూ ఉంటాడు ఉత్తరం పుచ్చుకున్న సుందరనికే రాజాస్థితి బుర్రలో తిరుగుతోంది

ఆరాజా గదిలో రవివర్స లక్ష్మికి బూజుపట్టింది ఎదురునున్న గడియారం ఎప్పుడు ఆగిపోయిందో తెలియదు పుస్తకాలు దుమ్ముకింద ఉన్నాయి కలంలో సీగా ఎండిపోయింది వాతావరణం అంత అతని రాజ్య విచ్చిన్నా శ్నే కళ్ళ కక్కుటలోంది అప్పు కన్నకు ఆ వాసుకరణం చెయ్యకపోయినా కొంత తిండి దొరికి ఉండేదేమో నమకుంటూ ఉండేవాడు ఉపవాసాలకి ఆతకు అలవాటు పడిపోయాడు అతని ఆశయాలు, అదర్శాలు క్రిందిస్తాయిగా ఉంటే ఇంత అభాగిని పాలపతే అవసరం లేకపోయేదేమో కనితా ప్రవాహస్సుహరిగిలవప్తతే అవమానించాడు తను తిండికీ, సుద్దేశ దూరమై పోతున్నాడని కడుపు నింపుకునీ, వక్కు కప్పుకునీ యోగ్యత ఉంటే సరస్వతి కటాక్షం అంత తేలిగా తనపై కురకదని అతనికీ తెల్పినా ఆతకు అతికంటే సమర్థుడుకా లేకపోయాడు. అతని కవిత్వ మధురత్వాన్ని ఆస్వాదించే వాళేగాని అతనిని సత్కరించేవాడు మాత్రం లేకపోయాడు

లోకంలో అందరిలా తక్కువ పెట్టుబడితో పొచ్చు పెట్టు సంపాదించే మాత్రం కోసం అశ్వేషిస్తున్నా అతని అదర్శ వ్యతిరేకంగా ఉండడంవల్ల అతని అశ్వేషం అవంతమై పోయింది అతని కళ్ళముందు ఎందరో సామాన్యులు ఆసామాన్యులై-సరికులు మహా సనికులై పోయారు ఆమర్శాలన్నీ తెలిసే యాతకు ఆపంధాలో పురోగమించకు అది అతని ఆశయ విరుద్ధం ఆశయవిరుద్ధం, అదర్శ వ్యతిరేకం అనుకుంటూ కడుపు కొల్చుకుంటూ చందామీదే బ్రతుకు గెల్చివాడుకోవలసి వస్తుందేమోనని అనుమానించి కూడా యీ చందా జీవితాన్నే కోరుకుంటున్నాడు గాని దారి మారడంలేదు

సామాన్య సంపాదనా సుందరమే యాతిన్ని తిరచు భరిస్తూ ఉంటాడు ఈ అవకాశాన్ని పురస్కరించుకొని రాజా స్వతంత్రి తనిగాని, వ్యక్తిత్వాన్ని గాని మల్లన చేయకు రాజా చాల తరచుగా యాతిన్ని సరించి ఆలోచిస్తూ ఉంటాడు అతనికి ప్రతి పూర్తి విమోచనంలో సమర్పించాలో తెలియక చాల సమయాల్లో వ్యక్త చెందిన రాజాని ఊరట చెప్పించేందుకు సుందరం కొన్ని కొన్ని సమయాల్లో తిచ్చిబబ్బయ్యే వాడ ఒక్క "కౌన్ వర్త పజిల్స్" పూర్తిచేయడంలో మాత్రం రాజా సహకారాన్ని పొందేవాడు సుందరం ఇదికూడ వ్యాపారిక దృష్టితో కాదు క్రమ క్రమంగా వీరిద్దరూ కృషి చేస్తూండే వారు ప్రతి పజిలుకూ చాల సన్నిహితంగానే సూచనలు సూచిస్తూండేవాడ రాజా కాని ఏకాదూ మాపకు మాత్రం పంపలేదు-యిద్దరూ ఒకడు మాడ దీనికి కారణం వారికృషి పరిపక్వం కాలేదనే అనుమానమే నాలుగైదు తప్పులు తప్పుకుండా వచ్చేది ప్రతి "సామ్యావను" తప్పు సరిగా మూచేవారు. ఫలితానికి సామీపుర్యం కొవడం, ఫలితం అందుకో బోయే మూచను కనుపించడం వీరిద్దరూ ఆకాశరథాలు పొడమవు తున్నాయి ఆకాశ ఆధారం దొరికింది ప్రోత్సాహం బలవత్తరం అయింది. రాజా ఎలా తేర్చాడో ఒకయాపాయి తేర్చి ఆసారి పజిలు పూర్తి చేసి పోస్తులెయ్యి వలసిందిగా సుందరాని కిచ్చాడు ముగింపు తేడీ గడిచిన మూడురోజుల తరవాత ఉత్తరాన్ని పుస్తకంలో చూచాడు సుందరం అతనిలో వైతన్య రహితం చేసినదా ఉత్తరమే

ప్రతి పర్యాయంలా యాసారీ నాలుగైదు తప్పులుంటే సుందరం-రాజా స్నేహితం ఎదుకు దిగుకు లేకుండా నవ్వంగానే పోగిపోతుంది. ఇది తప్పలే తప్పుకుండా కొంత కలవరమే తీసుకొస్తుంది

అయినా కొంతసేపు ఆలోచించాడు ఈమాత్రం విడుదలయింది. రాజా నొచ్చుకుని తన్ని సామాన్య మానవులగా నానాదూటలా అంటాడా అని నమ్మకం తోచక పోయినా అనుమానం పెచ్చయింది దీనికే మొదటి బహుమతి వచ్చినట్లు ప్రకటించ బడితే తను రాజాకు నెప్పవలసిన సమాధానం ఏమిటి? ఇదే తోచడంలేదు కొద్ది మాటల్లో తను పంపినదాని? బహుమతి వస్తే దాన్ని రాజాకేప్పడామని నిర్ణయించు కున్నాడు కాని ప్రగమ బహుమతి వచ్చిన సాల్యాక్షమను తను పంపిన సాల్యాక్షమను సరికాచుకుని తన్ను ప్రశ్నిస్తే తను నెప్పగలిగిన జవాబులేనే లేదు ఏదీ ఏమైనా ఫలితాలు ప్రకటింప ? తేంతవరకు ఎల్లది చెయ్యదలచుకొలేదు

రాజా సుందరాలు కల్గుకొంటూనే ఉన్నాడు రాజా ఫలితాలకోసం నిరీక్షించడం లేదు సుందరం మాత్రం వికసితంగా ఉండడం లేదు, కోటలు దగ్గరకు వస్తుంటే కల్లోలం ఎక్కువై పోతోంది-చెప్పదగ్గ సమాధానం తోచడంలేదు పరిస్థితులు విషమిస్తాయో, స్నేహం కేద్యమే జోతుందోనని నిరీక్షణ నిరీక్షణలు చేస్తోంది సుందరం మనోనైకల్యాన్ని గానకు అభేద్యంగానే ఉంచగలుగున్నాడు

అనుకోకుండానే "ప్రయోజనీ" నింపుకొని కవరు వచ్చింది సుందరం తనకింత సంపద సంక్రమిస్తుందని ఆశించనైనా ఆశించలేదు ఆతని అనందం మహదానందమైంది ఆతడుకూడా భవిష్యత్తులో చేర్చబడి పోతాడు సుందరం సుందర భవంతుల్లో, శిల్ప దుస్తుల్లో, రంగు రంగుల కాటాల్లో, బూజు పట్టిన బుర్రల్లో, ద్రవ్యాధింబర జీవితాల్లో, మిగత జీవితాన్ని దొర్లించాలి రు 20,000 తన అధీనమై పోతాయి ఇంటినిండా వెండి బంగారు సామగ్రిలు, పోఫాలు, రేడియో, చిత్ర విచిత్ర చిత్రాలు, వింత వింత విగ్రహాలు, టెబెట్టు, ఏపిల్స్, బిస్కట్లు, స్లయర్స్, నుపాపల్లో దొర్లిపోకున్నాయి

కొంత సేపటికాని సంతోషంలోంచి లేరుకో లేక పోయాడు జాతీయత వదిలే అవకాశాన్ని ఇప్పుటికి వినియోగించుకుంటున్నాడు తప్పలేని సాల్యాక్షమను రానందున ఒకతప్పతో వచ్చిన యాతని సాల్యాక్షమకు గండిక బహుమతి ప్రకటించ బడింది దీనిమూలం అంతా రాజేననే ఎప్పుడు సుందరం తలుస్తూనే ఉంటాడు రాజా సాల్యాక్షమను! సాల్యాక్షమనుతో సరికాదాలనే కుకూసాలంతో దాన్ని పుస్తకం నుంచి తీసివేసాడు

పదం పదం పరవశం కలిపించింది, నీలు నీల్యావనతో సరిపోయింది. ఇది చేరితంటే రాజా అంత దురదృష్ట వంతుడే కాకపోయేవాడు. సుందరం సంతోష ప్రవాహం అంతటితో ఆగిపోయింది

రాజాకు తనకు మనస్థి భవిష్యన్ని ఆలోచిస్తూ రాజా పకర్ని ఎప్పటికీలే చేర్చాడు

రాజా వస్తూనే "సాధించావోయ్ సుందరం కష్టం ఫలించి" డంటూ ఆనందం కలిబుచ్చాడు ఉత్సాహంగా ఉండవల్సిన సమయంలో దిగాలు పడుకున్న సుందరావస్థ కంటే కష్టమేదో కోసం ప్రయత్నిస్తున్నాడు రాజా తన స్నేహితుడికి రెండో బహుమతి వచ్చిందని చూడంతోనే తను సంతోషాన్ని పట్టలేక పోయాడే ఆతనిలో విప్లవం ఏమాత్రం కలిపించదేమా ననే ఆతడు ఆలోచిస్తున్నాడు

రాజా జట్టు గారితో కలుతోంది సుందరం గదిలో మొమ్మల కేలంవరు డూబలాడు కున్నాయి ముంచుమీద దుప్పటి లేచిపోయింది, బల్లమీద పుస్తకాల కాగితాలు ఓపక్క నుంచి మరో ప్రక్కకి విసురుగా లేచిపోయాయి. పుస్తకంలో పొందుపరచిన కాపను ఎగిరి కిందపడ్డాయి రాజా దృష్టిలోనూ పడ్డాయి సుందరం సమస్య విచ్చిపోయింది. స్నేహితుడు కుదిక్కుమీద పడింది రాజా సందర్భవాలూ, ముఖం సంరాషణలూ ముగుస్తాయి సుందరం నుండెలో రక్తపు పొంగుల్ని కూడా గారి నెచ్చుకొనుతోంది పరిస్థితుల్ని పట్ట శక్యం కావడంలేదు

"ఇది యిక్కడే ఉండిపోయాడా?" అంటూ సహజంగా లేచాడు

అనుకున్నంత కల్లోలం కోప ప్రవాహాలు సుందరానికే కమపించలేదు ఇంత లేలిగా తవతప్పు కుడుచుకు పోకుండా కోలేదు రాజానోట వచ్చిన మొపటి ఉచ్చారణతోనే భావి నూహించాడు సుందరం

సామాన్య పరిస్థితుల్లో: వస్తూనే - "దీన్ని గురించి నేను ఎంతో దిగాలు పడుకున్నా"

"ఎందుకింత తల్లిసపడం అందుకే యంతవరకు పూర్వపు సుందరంలా కనుపించడం లేదు కారణం కోసం వదుకులే దొరకలేదు "

అందులో ఒక 'కాపను' 'ఆలోకరత్నతో సరిపోయింది' దీన్ని చెప్తూ కొంత అనుమానించాడు ఇప్పుడైనా కొంతకోపం వస్తుందేమోనని మార్పులూ లేవు-రంగులూ మారడంలేదు

"వానీ! సరిపోలే నీకు బహుమతి వచ్చిందిగా చాలు" "ఇరవై కేలలో సగం నీకు" అన్నాడు నవ్వు తెచ్చుకుంటూ "ఉవ్వా..."

సుందరం రాజా ముఖంలోనే చూస్తున్నాడు "వాకెందుకు? అది నీది అంటూ చంపా బ్రతుకునే కోరుకున్నాడు రాజా.

కర్ల కల్లోలాల్ని కల్లల్లో! తెచ్చుకుంటూ కూర్చుంటే! చూస్తున్నాడు సుందరం.

సంచారి భావములు

౧ పోతుకూచి సుబ్రహ్మణ్యకావ్య

నిర్వృద్ధము, గూని, శంక, అనూయ, మదము, శ్రమ, ఆలస్యము, దైన్యము, చింత, మోహము, స్పృహ, భృతి, బ్రహ్మ, చపలత, మార్గము, అశేషము, అదిత, గర్వము, విషాదము, బౌద్ధుకము, నిద్ర, అపహ్లావము, గుత్త విబోధము, అమర్ష, అవహేద్య, ఉగ్రత, మతి, వ్యాధి, ఉన్మాదము, మరణము, శ్రావణము, వితర్కము అనుముప్పదిమూడును వ్యభిచారిభావములని సాహిత్యమీమాంసకులచే చెప్పబడుచున్నది వ్యభిచారిభావములనే సంచారిభావము లందురు.

సంచారిభావమునగా నేమి? భయము, శోభము అనూయ అనువానిని సంచారిభావములుగా గ్రహించును ఓటిని అంగమున 'ఇమోషన్స్' (Emotions) అందురు. ప్రాణు లందరచేతను ఇది వాచాళు ఒకే ఒకవిధమున అనుభవింపబడుచున్నది ఒకే ఒక సంచారిభావము ఆశేష విషయముల వ్యాపార మైతి ఉలుకగలదు సన్నివేశము వాక్రయించుకొని సంచారిభావ ముద్ధిపిరిమగును భావమువలనగాని, ప్రత్యక్ష దర్శనవలనగాని, వారీరక పరిణామముల వలనగాని ఇది వచ్చుటగలదు ప్రతి సంచారిభావము విశిష్టవస్తువు వాక్రయించుకొని బయలుపడునీగాని ఇది అవస్తుకముగా నుండలేదు

సంచారిభావములను స్థాయిభావములతోచాలు భావము లనుచున్నాడు భావమునగా చిత్తవృత్తి విశేషము, ప్రత్యక్ష ప్రతీతితో అవగతములగు మార్పుల నుండి బయలుపడే సంచారిభావము ప్రకృతి దోహద మొసగుచున్నది అనగా అనుభూయమాన మగు సంచారిభావము ద్వారా తత్కారణమును తెలిసికొన వలెను. సంచారిభావమునకు నూడ కారణములు కలవని భావము ఇతఃపూర్వమున్న ప్రకృతి వాక్రయించుకొనినదటచే సంచారిభావము విశిష్ట చిత్తవృత్తులవలన ఇన్ద్రియన దనవచ్చును నిర్లిప్తమనము తీసికొని నిర్లసభృదు పిల్లకి కలుగు శోభము గూర్మనీమణిల కలుగుచున్నది, కాని మనము తీసికొనినట్లుచేత కలుగునదికాదు స్థాయిభావము

దీనిని ప్రకృతము చేయుచున్నది భావము. ఇంతే గాక స్థాయిభావములోవలె సంచారిభావములో మోడ ఇచ్చా, జ్ఞాన, అనందములు సంకలితములై యొందును ఈ మూటిలో నేదిలేకున్నను సంచారి భావము సమగ్రముకాదు ఈ మూటిలోను ఇచ్చా రూపమును ప్రకృతి అతి ప్రధానమైనది మిగిలిన రెండును దీని కంకములుగా వర్తించునని

విషయసంబంధము లేకుండా కలుగు సంచారి భావ మర్థరహితమైనది ఒక వస్తువు భయంకరమైన దని మన మనునపుడు భయమును గొలుపు స్వభావము వస్తువులో శంతర్గతమై యున్నదని మనునరాదు అనగా భయము మన మనుభవించునదివను, వస్తువుయొక్క స్వభావనిష్ఠముని తాత్పర్యము మంచుగడ్డ చల్లగా కన్పించుట మనకేదనయేయైనను మంచుగడ్డలో చల్ల దనము లేదనలేము మంచుగడ్డలో చల్లదనము లేనితో నిలిచిలకు నూడ మనకు కల్లు అనుభవమే కలుగ జాలదు వస్తువుయొక్క ప్రధాన స్వభావమును నిరూపించజాలని సంచారిస్వభావము నిరర్థకము కావుననే వ్యభిచారాధి భావములు కుద్ధతి త్త్యయాపజ్ఞాన స్వభావములని అభినవు దనినాడు

విశిష్ట భావాన్వితముగా సంచారిభావము వసుభ వింశయిన్నాము ఈ వైశిష్ట్యమును జ్ఞానాకార మనదనున సందర్భానుపారముగా జ్ఞానముపొందు అనుభూతియాపములే సంచారి భావములని విద్వముల యున్నది సంచారిభావ ముద్ధిపిరిమైన దనగానే జ్ఞాన మున్నుమై యొందునని మనము సామాన్యముగా నెంచుటగలదు ఇది పొరపాటు సంచారి భావోద్ధీపకముననే మిద్ధి ప్రబోదితమై, వికపితమై, త్వర త్వరగా ప్రసరించుచున్నది. సంచారిభావములో జ్ఞానముతోచాలు స్థాయిభావమునూడ ప్రబోధితి మగు చున్నది జ్ఞానజన్మమై, ప్రకృతిరోదకమై, ఉద్ధి మార్గప్రాప్తి నొందించునది సంచారిభావము కాని మార్పులే, మోక్షశీకముగానుండు స్థాయిభావమును తాత్పర్యముగా నుండువానినిగాను, తత్కాలానుభవ

యోగ్యము యీగము యుండుచున్నది సంచారిభావము గాను మనము స్వీకరించుచున్నాము

సమీక్షకులలో కొందఱి నైలక్షణ్యమును త్రోవవేసినారు కత్తి, రీత్రత, త్వరితగతిగల స్థాయిభావములు కుఱుదుఃఖ ప్రభోదితములై మానవుని దీడక యుండునని. ఈ స్థాయిభావములు పొందు ప్రవృత్తి నడుపరించి వ్యక్తియొక్క స్వభావాదికమును గ్రహించవచ్చును స్థాయిభావముల రీత్రత, చిరస్థాయిత్వము, ఇతరభావములను ప్రభోధింప జేయుట అనులక్షణముల ననఁగించి మానవుల స్వభావములలో భేదము లేర్పఱుచున్నది. ఈ మాటి సంకలనముద్వారా క్రోధము, దయ, నిరాశ, ఉత్సాహము, సోమరితనము, క్షేర్యము, మొదలగు స్వభావములు సిద్ధములగును. రసములుగా పరిణమించు స్థాయిభావముల అధీనములోని ఓ స్వభావములు

స్థాయిభావములు పరిపుష్టములై ఆస్వాద్యత్వ లక్షితములుకాగా రసములగుచున్నవని భరతు డనినాడు పరిపోషణద్వారా కలుగు ఆస్వాద్యత్వము నిర్వేదాది సంచారిభావములకుగూడ గలదని లోల్లట, రుద్రక్షుల అభిప్రాయము పరిపోషణమును పొందిన ప్రతి చిత్తవృత్తియు రసముకాగలదని వమిషాధు వ్యాఖ్యి స్థాయి, సంచారిభావము లన్నియు రసములు కాగలవనియు, ప్రసిద్ధముగా నెనిమిది రసములే కన్పించుటచే భరతు డెనిమిదిరసములనే పేర్కొనినాడనియు లోల్లటుడు నిరూపించెను. అనగా ప్రతి సంచారిభావము స్థాయిభావము కాగలదు కావుననే భరతుడు స్థాయిభావము లెనిమిదేనని స్పష్టముగా పేటి సంఖ్యను చెప్పలేదని భావము

రసకల్పమునకు రెండర్థములు కలవని ప్రతీచారేందురాజు చెప్పినాడు సమగ్రమైన అనుభూతిచే రసమని అర్థమును చెప్పిన ఆస్వాద్యత్వముగల సంచారి భావములన్నియు స్థాయిభావములుకాగలవు. శేవలము పాహిత్యప్రపంచమునగల అనుభూతియే రసమని అర్థము చెప్పిన రసకల్పము తాంత్రికమగును ఉద్భటు డైదుదిధముల రసములను గ్రహించినాడు—(1) కమముతో కలసి తొమ్మిది స్థాయిభావములు; (2) యున్నది యాడు సంచారిభావములు; (3) రససూక్తుభేదాల్ (4) రసముల అనుభూతిములు; (5) రసభూతులు. ఇక నిన్ను రసములు కాగలవటం రసభావకల్పములు

నైలక్షణ్యము గ్రహించబడకపోవుటచే నీ రసములు కచ్చివని ప్రతీచారేందు రా జనినాడు కాని స్థాయిని దీపింపజేయుచు, రసమున పర్యవసితమగు సంచారిభావములకుగూడ స్థాయిత్వము కచ్చునని భరతు డనినాడు కాగా రస పరిపోషణమున నొక భావము సందర్శితమున స్థాయిగాను, సంచారి భావముగాను కూడా ప్రవర్తించ వలెన్నది

శృంగారరసమున త్రాసము, ఆలస్యము, ఉగ్రత, జాగుప్ప అను సంచారిభావములు వనికెరావని భరతుడు వివేధించినాడు ఇట్లు సంచారి భావముగా చెప్పబడిన జాగుప్ప స్థాయిభావమైనచో భేదత్వరసము నర్పించగలదు ఒకేఒక భావము తత్త్వోగ్యతా వశమున స్థాయిగను, సంచారిగను, పార్శ్వీకముగను, అనుభావముగను ప్రవర్తించవచ్చునని "వ్యభిచారిణ స్త్రా పాలపోగ్గిగజగుప్పా వర్ణం" అను భంతవాక్యమువలన అభినవుడు చెప్పగలిగినాడు ఇదేవాక్యము నాధారము చేసికొని వత్సల, మతి, గర్వములు స్థాయిభావములై వరుసగా ప్రేయస్, ఉచాత్త ఉద్ధతి రసముల నీయగలవని భోజాడు వచించెను రీత్యాదికమున వలబదితొమ్మిది భావములు విభవానుభావ వ్యభిచారి సంయోగవశమున వలబది తొమ్మిది రసములు కాగలవని శృంగార ప్రకాశమున భోజా డనినాడు

సంచారిభావము యీగము, తత్కాలానుభవ యోగ్యము నగుటచే నిది స్థాయిభావమున కంగము భయ, హాస, కోక, క్రోధములు స్థాయిభావములని యనుచున్నాము కాని ఈ నాలుగు మనచే కావ్య తముగా స్థాయిత్వముగా ననుభవించబడునని గ్రామి ఇని కొంచెము కాలమువరకే యనుభవించబడుచున్నది. అందుచే నిది సంచారిభావములు కావచ్చునని తోచకమానదు సంచారిలుల స్థాయిలైనచో భయ, హాస, కోక, క్రోధములుమాత్ర మెంతకాల ముండుచున్నవని శృంగారప్రకాశమున భోజాడు ప్రశ్నించినాడు. ఈ నాలుగు స్థాయిభావములు సంచారిలులు కాదగినచో, దుగిరినదిమాత్ర మేల కారాదు?

స్థాయిభావములలోను, సంచారిభావములలోను మోడవికీర్తనకు సర్వభూగలదు. ఇది తెలియదు మానవులచే ననుభవించబడుచున్నది. నానగా సందేహ

జీవుల సంరక్షణములను నీ కెండును ఉద్దేశము లు
యన్నవి. సమగ్రపరిపాదము, విషయము నుద్దేశ
శించిన ప్రవృత్తి యనునవిగూడ వీటికి కుల్యములే
యగుచున్నవి కాగా ఆలస్య, శ్రమ, జడతాది
సంచారిభావములతో సంయోగమందిన గ్లాది సహితము
రసముకొలవని భోజనాది అభిప్రాయము ఉద్ధత,
స్వాతంత్ర్య, ఆనంద, ప్రళయ, పారవశ్య, సాన్యస,
విలాస, అమరాగ, నంగమ, అమర్ష, విషాదాది రసము
లీ విధముగా నిర్దిష్టచరణపు కృంగారతిలకమున
రుద్రభట్టుగూడ ఈ వాదము సంగీకరించుచున్నాడు.

సంచారిభావము స్థాయి కావచ్చునని భరతుడు
చెప్పిన వాక్యములను ప్రస్తావించితిమి ఈ వాక్య
ములను లెక్కజేయక, తన మాటలతో తాను విశ్వ
సిందక, "స్థాయిభావము సంచారిభావము కావచ్చును
గాని, సంచారిభావము స్థాయిభావము కాజాలదు"
అని అభినవు డనివాడు రుద్రభట్టు మొదలు గాగల
అలంకారికు లీ అభిప్రాయమునే స్వీకరించిరి
"సంచారిభావములు కావ్యతయగా సంచారిభావములు
గానే ఉండును, ఇవి యెప్పుడును స్థాయిభావములు
కాజాలవు" అని మహాభట్టు నొక్కి చెప్ప
చున్నాడు కాని స్థాయిభావ భావములకు చత్య
దులు స్థాయిభావములని, ఇవే స్వల్పభావములద్వారా
ఉత్పన్నములైన సంచారిభావము లగునని కాన్డ
దేవుడు పలుకుచున్నాడు

ఒక భావము స్థాయియగునా? సంచారి
యగునా? అను సంశయ వివృత్తికి ప్రవృత్తియొక్క
స్వభావమును తెలిపికొనవలెను ప్రవృత్తినిర్మలమైన
భేదముతిప్ప ఇతరభేద విచట కన్పించదు కావున
ప్రతి సంచారిభావమును స్వతంత్రమని, పరతంత్ర
మని స్వీకరింపవలెను స్వతంత్రమైనట్లైతే స్థాయి
యగును పరతంత్రమైనట్లైతే సంచారియగును
తేలకటనారాయణ దీక్షితుడీ అభిప్రాయము సంగీక
రించుచున్నాడు మహాభట్టులకు రాగా, శిష్యులకు
గురువుఉన్నట్లు భావములకు స్థాయిభావములు కలవని
భరతు డనినట్లదీ అభిప్రాయమునే గ్రహించినట్లు
చూపట్టుచున్నది. యోగ్యతావశ్యమున శాశ్వత భావము
స్థాయిగాని సంచారిగాని కావచ్చును.

సంచారిభావ మునుభవించునపు యంతరంగి
కావ్యభావ కావ్యముగా వ్యక్తమగును. ఈ వ్యక్తి

కరణలోబయలుదేరునది సాత్త్వికభావములు, అను
భావములు సాత్త్వికభావములను తేలకతో విష
ర్పితము. ఇక్కడ అనుభావములను గూర్చి తెలిపికొన
వలెను

వాగంగసత్త్వకృతముగు అభినయము సమభావ్య
మానముగా జేయునని అనుభావములని భరతుని నిర్వ
చనము. వాచిక, అంగిక, సాత్త్వికాభినయములు తత్త
వ్దేతు భూతములగు భావాదుల విభిన్నతముజేయునని.
తీరజములగు కటాక్షాదికమువలె కార్యభూతమైన
అనుభావముభినయమునకు చెందినది అంతరంగిక
ప్రవృత్తికి అనుగుణముగా తీరము పెలగునపుడు
తీరమున కన్పించు ఈమార్పులనునుభావము లందురు.
అనగా ప్రతి ప్రవృత్తిలోను ఆత్మవార్తలనొగ్గవ్య
సంకలితములై మెలగునని భావము. కావున సమభావ
ములను సంచారిభావములుగా స్వీకరించరాదు ఇవి
సంచారిభావమువలన మత్పన్నములగునని సాత్త్వి
కాభి నయాంతర్గతమును యోషిదలంకారములు కొన్ని
గలవు అంతరంగిక సంచారిభావము నభివ్యక్తముజేయు
వీటిని విశ్వనాథు డనుభావము లనినాడు వీటిలో
కొన్ని దేశమునకు, మనస్సునకు గూడ జేందినవి భావ,
హాస, హేలాదు లిట్టివి. యత్నిజములగు కోభ, కాంతి,
దీప్తి, నాశుర్యము, ప్రగల్భత, బౌద్ధార్యము,
దైర్యము అను నే డలంకరణములు మానసికవృత్తుల విభి
వ్యక్తము జేయుటకు యోగ్యమైన ఉపాధియగు దేహ
మును సంబంధించినవి మనసుజే నియమితములగుటచే
వీటిని యత్నిజములు, లేక స్వాభావికము లనినారు
ఇవన్నియు సంచారిభావాభివ్యక్తిని తెలియజేయునని

సంచారిభావము విభావముకంటె గూడవిలక్షణ
మైనది సంచారిభావమును పరపాదకర్తవ్యమునకు తీసి
కొనిపోవునది విభావము వాచిక, అంగిక, సాత్త్వి
కాభినయములేటి ద్వారా విభావ్యమానమగుచున్నదో
అదివిభావములు. స్థాయిభావమును రసముగా పరిణ
మింపజేయుటకు సహకారికారణములగు విభావములు
వాచ్యజగత్తులోని విషయములు లేక నన్ని వేళములని
భావము ఇవి చిత్రవృత్తులు గాకపోవుటచే వీటిని
సంచారిభావములుగా గ్రహించరాదు విభావాను
భావ సాత్త్వికభావము లన్నియు రసములు కాగలవను
వాదమిందుచేమన్నూ తీరమును చున్నది.

ఈ సంచారి భావములను పరిశీలించినచో వీటి
స్వభావము శాశ్వత తెలియగలదు భరతు డిచ్చిన

మృత్యువు మౌనమునందు భావములలో కొన్నిటిని పరిశీలించవచ్చును. గాని, క్రమమునకు రెండును పర్యాయపదము లగుటచే వీటిని రెండిని స్వీకరింప వక్కరలేదు గానియనబడు క్రమముక్కు రూపాంతరము అలస్యము ఈ మాటని ఒకటి భావముగా గ్రహించవలెను

నిద్ర సుప్తి యనునవి మనస్సు విక్రమించినపుడు గల దేహవస్థకు తెలుపుపదములు ఇవి భారత స్థితిగాని చిత్తవృత్తులుకావు కావుననే సుప్తికిబదులు కొనమును సాగరనంది పఠించెను కొనమును చిత్తవృత్తియని చెప్ప నెవడును సాహసించలేదు మరణాపస్థానములు గూడ నిద్ర చిత్తవృత్తులుగావు కావున వీటికి బదులు ఈర్ష్యాకమములను పోకాదు పేర్కొనినాడు కాని భరతుని అమాత్యులలో తులసి తగ్గవలదు ఒకవిధమున నిర్వేదమున కనుచున్నది మతి, స్మృతి, వ్యాధి, జడతయనునవి మానసికస్థితులు లేక గాఢస్థితులు కావలవు అంతే గాని ఇవి ప్రవృత్తిపరములైన చిత్తవృత్తులకు సంచారి భావములు కావలవు

అంతరంగికము అనుభూతిని దాచుట అవసరమునకు భావదత్తుకు ఫలమును పఠించినాడు గాని ఫలమునగా నవసాదియే ఇందుగల గోపనము సంచారి భావముచే జన్మించునదే గాన సంచారిభావము మాత్రము కాదు మదము, ఉత్పాదము, మోహము, విబోధము, చపలత, హర్షము అనునవి సందర్భకళమున సంచారిభావము కన్పించు గుణములేకాని వేరుగాదు వితిర్క, కంక యనునవి పర్యాయపదము లగుటచే వీటిలో జోక దానిని తీసివేయవచ్చును ఆ వేగమున జౌత్సుక్యమున కుల్కానుభూతి కలదు

ఈవిధముగా భరితు డిచ్చిన సుప్తమౌనము సంచారిభావములలో పందొమ్మిది పాగలవు ఇక మిగిలిన సంచారిభావములు పదకాలుగు గాని, జౌత్సుక్యము, కంక, అమర్షము, అమాయ, ఉగ్రత, గర్వము, క్రోధము, దైన్యము, ధృతి, నిర్వేదము, బ్రహ్మ, చింత, విషాదము, అని వీటిని విలుతురు వీటిలో శీతి, హాసము, కోకము, క్రోధము, భయము, ఉత్పాదము, విస్మయము, జానపై అను స్థాయి భావము లున్నవి. అమర్ష, ఉగ్రత అను సంచారి భావములు క్రోధమును స్థాయిభావముయొక్క రూప

ములు దైన్యవిషాదములు కోకముయొక్క రూపములు. ఉత్పాదముయొక్క రూపములు ధృతి, హర్షములు. భయమునకరనమునకు క్రోధమును స్థాయిభావముగా సాగరనంది గ్రహించుచు భయక్రోధముల భిన్నము లని జూపినాడు కాగా పదునాలుగు సంచారిభావములలో నాడు తగ్గవలవు. వీరితిగానైనను మనము పరిశీలించలేని సంచారిభావము తెలియజేయవలవు.

భారతస్థితులను, మానసికస్థితులను, సంచారి భావములలో కన్పించు గుణములను భరతుడు సంచారి భావములుగా తెల్పించినాడు కొన్ని స్థాయిభావములను సంచారిణులనుగా పరిగణించినాడు అపస్మా విషు, నిద్ర, మరణము, సుప్తి, వ్యాధి అనునవి భారత స్థితులు జడత, మతి, స్మృతి యనునవి మానసిక స్థితులు అవసాది, ఉత్పాదము, మదము, మోహము, విబోధము, హర్షము, చపలత యనునవి సంచారి భావగుణములు ఉగ్రతమర్షము, దైన్యవిషాదములు, ధృతి, క్రోధము అనునవి స్థాయిభావములు క్రమ, గాని, అలస్యములలో నొక్కటే గ్రహించబడవలెను ఇట్లే అవేగోత్సుక్యములలో నొకటి, కంక వితిర్కములలో నొకటి సంచారిభావము లగును ఇట్లు చేయుగా కనిమిది సంచారిభావములే నిర్దిష్టవలవు ప్రధాన సంచారిభావము తెలిమిది రూపాంతర స్థితిమయై, స్థాయిభావగుణములైన సంచారిణులు అమర్ష, విషాద, ధృతి, క్రోధములు

ఒక సంచారిభావ మొకయుక స్థాయిభావముతో సంబంధించియుండునని చెప్పట కష్టము స్థాయిభావమును, తత్ప్రవృత్తిని ఆధారముగా వేసి కొని వచ్చునని సంచారిభావములు ధృతి, జౌత్సుక్యము, దైన్యము అనునవి కోరికవలన వచ్చునని ఈ భావము అద్విష్టార్థమునకు జెందియుండునని కోరిక తీత్రముగా మన్నకొలది సంచారిభావము గూడ తీత్ర రూపమునందును ప్రాథమిక స్థాయిభావమునందీ ఉత్పాద్యములగు వివి మిగిలిన సంచారిణులకంటె విలక్షణములుగా కన్పించవలవు. ఇట్లే కరుణ స్థాయియగు కోకము సంక్లిష్ట సంచారిభావముగా (Blended Emotion) ప్రతీయమాన ముచున్నది

భావ్యర్థ ప్రాప్తికిగాక గతార్థవిషయమును గూర్చి కోరిక విలులుదేరినతో చింత, విషాదము కావలవు వీటివ్యాధి విరాళి, బ్రహ్మ కల్గినతో వ్యా

భావము రాగలదు చిత్రదర్శకరణ గూడ యున్నచో భోజనము వచ్చును. అనగా తీవ్రహృదయము చాలవగా నమర్చుచున్నదియందు అనుభూతములు కలసిపోతే భోజనము, దైవ్యము ఉత్పన్నములగును విరాళితో భయము కలసిక విషాదముగాని, నిర్వేదముగాని రాగలగు. నిర్వేదమున చింత, కన్నీరు, విశ్వాసము, దీనత గలవని ప్రతాపద్రుదీయము చెప్పచున్నది చింత అనుభూతమున మగునపుడు మనస్సు భావ కూర్మముగా భాసించును బొత్తుకొమ్మను ప్రత్యక్ష ప్రతీతి తీవ్రహృదయము గురించును ఈ తీవ్రతవలన మనస్సు అస్థిరమై, తొట్టుపొట్టుపడును ఈ చాప లగ్నము రాగగ్యేషాదులవలన బయలుదేరుచు మనస్సున కనవచ్చితిని తెచ్చెను అనవస్థానరూపము మనస్సు అనేక సంచారిణులకు హేతుభూతముగును మనము జ్యేష్ఠించువారికి జయము కల్గినచ, వారి ప్రత్యుత్తి భంగముచేయుటలో మన కపజయము వాటిల్లినను విరాళితో గూడిన శ్రోధము వచ్చును ఈ స్థితిని అమర్చమనదగును ఈ యమర్చలో ఉగ్రుల రేపుని సరిగా ఉండగలను.

ఆకస్మిక భయమువలన కలుగు చిత్రజ్ఞభయము ప్రాచీనమగును ఆకస్మికత్వమున వా పేగాదులు రాగలవు భయము మహాహలముతో గూడిన విస్మయము వచ్చును ఈ విస్మయమున హర్షము, విషాదము స్ఫురిగలవు హర్షవిషాదము బుద్ధిహర్షప్రాప్తి ప్రాప్తుల నాశ్రయించుకొని వచ్చునది ఇట్టి స్థాయి సంచారిణులలో సమమగ్రులై మానసికస్థితులను తెల్పునది జడత, మతి, స్మృతి యశనవి ఉన్మాదము, మదము, మోహము, దివలత యునునది సంచారి భావముల తీవ్రత్వాదుల నాధారముగా చేసికొని వచ్చు విశిష్టగుణములు.

పై విచారణవలన ఒక సంచారిభావముయొక్క సంచారిభావముతో సంకలితమై యుండవచ్చునని, ఒక సంచారిభావము మరియొక సంచారికి హేతువు కావచ్చునని, నిర్దమగుచున్నది ప్రియ వియోగ వశమున విక్రమోద్యమములలో పుయారవన మన్మాదస్థితి వచ్చినది దీనివలన పితర్మము, చింత బయలుదేరినది ఇతన్నియు రతి స్థాయిభావ మునకు గల సంచారిణులని అభివృద్ధినినాడు రతి వలన ఉన్మాదము కలుగుచున్నది కాని విలెర్మము, చింత అనునవి ఉన్మాదమువలననే వచ్చుచున్నవి ఇట్టిచో విటిగల అశోగస్థి సంబంధ మెట్టిది? భరతుని సంచారిభావముల నిర్వచనములను మునించి నచో నీ ప్రశ్నకు సమాధానము రాగలదు

చారిత్రము, ఇంద్రియము మొదలుకొని వలన నిర్వేదము కలుగును తద్వారా హృదయవికల్ప రతముల చింతవచ్చును చింత, బొత్తుకొమ్మ అను

సంచారిణులవలన పుట్టునది దైవ్యము. గర్వము యొక్క అనుభావములలో అనూయ, అవజ్ఞ మొదలగునది గలవు ఆలస్యభావమున నిద్రగలదు నిద్ర యనగా గుప్తి బ్రది, విషాదము అనుభావిలో చింతను చెప్పినాడు బొత్తుకొమ్మను చింతను, నిద్రను ప్రవృత్తించినాడు తావిధముగా సంచారి భావాంతర్గతములగు ఇతర సంచారిణు లనేకముల గలవు వాస్తవముగా సంచారిణులు కానివానిని త్రోసి వేసినను ఇది ఫలితము రాగలదు

ఒకటికన్న ఎక్కువస్థాయి భావము లా దీనితము లైన వాటికి సంఘర్షణ కలుగును ఈ సంఘర్షణలో స్థాయి నాశ్రయించుకొనిన సంచారిణులలో గూడ సంఘర్షణ రాగలదు ఈ సంఘర్షణలో బలియగును సంచారి భావమున కితర సంచారిణు లంగములగు చున్నవి కొన్ని సంచారిణ లత్వంత విరుద్ధములైనను విటికొకచో సమావేశము మగురుచున్నది హాస్య శృంగారముల సంచారిణులు కలియగలవు ఉత్సాహ, విస్మయములు శృంగారమున నంగములుగా కన్పించు చున్నవి ఈరీతిగా గ్గు సంచారి భావముల మేళ నముద్వారా విశిష్ట సంచారిణులు వచ్చు చున్నవి శ్రోధ, నానవ్వులు కలిసినచో విశిష్ట సంచారిభావము రాగలదు దీనిలో సజీవ భావము లంతర్గతములుగా ను న్నవి భయ, నానవ్వుల మేళనమున న గుప్త తీవ్రహృదయ మును భరించ గా విశిష్టహృదయము నంది భయానకమునకు హేతువును ఉత్సాహ విస్మయము లనేక సంచారిణులతో మేళవించ గలవు బ్రహ విస్మయములు కలసిన లత్య ప్రహ్వభావ పూర్వకము పరప్రకర్ష అవగతిమై స్తత్యాది రూపములోనికి పరిణమించును అప్పు యుద్ధిష్ఠినిషయ ముక్కున్నతముగా దేవ తాత్మ్య ముగా భాసించ గలదు తద్వారా వినయ విధేయత లావిర్భవించ గలదు వినయ విధేయతలు తీవ్ర తమములైన దైవ్యమును తీసికొని రాగలవు అసంగ రూపమున భాసించినహాస్యమునకు త్రోవదీయగలవు ఉద్దిష్ట విషయము పెపరిత్యముగా, అమానుషముగా, ప్రతీయ మానైన భయమును గొల్పుచు మనల నాకర్షించగలదు. ఇట్టి భయాన్వితమును ఆకర్షణయే అద్భుతమున ప్రధాన విషయము ఈయన్పుత ముత్తము ములగు నిర్వికల్పకానుభూతులలో సర్వదా ప్రతీయ మావమగుటచే నుత్సాహ విస్మయములు సర్వ రసముల యందు సంచారి భావములు రాగలవని కార్ణ జేవుడని నాడు

వివయ విస్మయముల ద్వారా కలుగు పరప్ర కర్షచే భయాన్వితమును ఆకర్షణ కలుగును. ఏకం నిధ మగు ఆకర్షణ కృతజ్ఞతా పూర్వకమైన ఉద్దిష్ట విషయముపై గౌరవబుద్ధి ఉదయించును ఈ నిధమైక గౌరవముద్వారా విషయముతో వశ్యత్వము, నిస్సం

వెన్నెల విన్నపాలు

శ్రీ బొడ్డు బాపిరాజు

[కావణ బెల్లోలాలోని మహావీర జనమూర్తి ఆశ్రంకడ మహాస్మృతమైనది నయనామృతములగు తద్రూపరేఖలు శరద్యామినుల మరింత తెఱవానములు మనసులో నిలిచిన ఆ కొండ, కొండకొనపై స్వామి మధురాకృతి, దానిని చరిగించే ఒక తియ్యని వెన్నెలరేయి ఈకృతి కాకృతి నిచ్చినది]

చదలేటి ముగిలి పొదలం

జేదరినపుప్పొడులో! కడలి చెంగుల తరగల్

నిదిలిచిన పాల నురగలో!

పొదపె న జాండమును పొరలు పొరలై వెలుగుల్!

వికసించినవి మహావీరశిరోవీధి, మాత్రికమకుట సామ్యమున కొన్ని;
పరిధవించినవి తత్త్వభు భుజాంతరసీమ, వైజయంతి వైభవమున కొన్ని,
ప్రవహించినవి స్వామి పటుదీర్ఘ తనయప్తి, కీరాభిషేక ప్రసిద్ధికొన్ని,
ప్రసరించినవి దివ్య పాదాగ్రవేదిక, పూజాప్రసూన విస్ఫురణ కొన్ని;

వెన్నెలలు చింది చిలువలై వెల్లినిరిసి

తరుకులొరసిన వా శారద త్రియాను

భావనా రమ్యరూపకల్పనలమెరసి

గోమతేశ్వరసేవా నిశూఢభక్తి

మిన్నుల రాయుస్వామి తలమీద శరచ్చరద్రభమాలికల్
వెన్నెను వెల్లుపూల చలిపందిర నిమ్రుర తత్తనస్సము
తృన్నమహాగ్నిగ్రాగు గిరివల్లభ నాదల గండపు తగా
నన్నగసాగ వెన్నెల తుమారము, కప్పరపుం దుమారమున్

హేమచేలాంచల చంచలాభనరణిన్ హేలాపదన్యాస నృ
త్యములన్ స్వామి వచాబ్జనేపకు శరద్రదాజేంద్ర కన్యానహ
నము విచ్చేసెననంగ వెల్లినవి శోభాస్సాధార లంతంత ము
త్తములై తద్గిరి సానుభాగముల ముక్తాశ్రేణి కందించుచున్

నకల దిగంతరాశములు చల్లని వెల్లనికాంతి కాంతిలో
నొక మధురామధూతి తరుకొత్త, సుగీర్ణ విసీలరేఖ వో
లిక నిలుచున్న స్వామి కన్నుగేవల చిందు దయారసామృతో
ర్మికలు జగమ్మలెల్ల ప్రసరించునట మధుచంద్రికామిషన్

అవునువెన్నెల కాదు సత్యమ్ము! స్వామి

తరుణ కరుణాస్మితమ్ము! కాదన్న నెట్లు

వ్యధిత దుఃఖతపనమనోవ్యాధు లెల్ల
తుడిచినేయును నన్యుతపాసోపచరణ?

వినుడో పెన్నలలార! స్వారు శ్రవణోర్విన్ మీరు క్రిడించు నే
తను విన్సింపుడు శ్రద్ధ నిట్లని-తృణప్రాయమ్ముగా రాజ్యముం
దన యిల్లాలిని, కన్న బిడ్డని నమస్తం బుజ్జగించెన్, తపి
చెను, సాధించె నతండు మున్ను భవనశ్రేయమ్మునుం దానుగా
“ఓయిప్రభూ! తపింతు విటు లుర్విధరాగ్రము నెక్కి, ఎన్ని య
భ్యాయము లే? లోకకథ! సంతయనుం దిలకించినావె? ఆ
ధ్యేయములయ్యె నేను భవనీయ ౭గద్ధిత మార్గముల్! దయా
నోయధివాచు కొండ దిగదో! ఒకగట్టుకు జేర్తువో భువిన్!

“మానవజాతియంద, మహామార్గమునం బడె, లోభమగ్నమ
జ్ఞానవిదగ్ధమై యడుగు జాలె; పరస్పరదుష్టచింతలో
దానవమయ్యె, హింసశుభర్మము దొక్కె, తగ్గదీయ బోధ,
భావనములయ్యె నింతటి యధర్మము చూచి భరింతువే ప్రభూ?
“సత్యమహింస శాంతియను శబ్దపదార్థ మెరుంగరాదు పో!
నిత్యము వీటెట్టుకొని నిల్చెను ధౌత్యము తదృశంకరా
ఎత్యములౌ దురాశయును స్వార్థము నేను జగమ్మునేలు నీ
యత్యయ మొర్తువో తెలిసి యయ్యె, తథాగత! మానముద్రలో
“లేదు పరార్థదృష్టి లవలేశము, వీడన దక్కినన్, మతో
న్మాదముగాక తస్మహిత మార్గనమాదృతి లేదు, స్వార్థనం
పాదన తప్పినన్ మతి! పట్టదట నిజభాగ్య బీజ మా
సోదర మానవస్థితియు, చూడు ప్రభూ! జగమెట్లు పోవునో

“కదలి రావయ్య తండ్రీ! నే డడను వచ్చె
దివ్య నవధర్మభము ప్రతిష్ఠనలిపి
శాంతి చంద్రదాతపమ్మున జగతి నడుప
సత్యము నహింస తద్రథాశ్వములు నేసి”

అని యల్లన వినిపింపుడు
జననాధుని, లోకహితము నేయుడు;—మీ చ
ల్లని తన మది యెవరి? వ
చ్చునయా! నవచంద్రికాశోరములాగా!

పుట్టు మచ్చ

శ్రీ వెంవటి సచ్చిదానందశర్మ

మరిచి! మరుగుతువు వస్తుందో!—
ఎప్పుడు వస్తుందో!—

ఈవిషయాలు సరిగా పరిశీలించుకొనితే తను
మరిచిపోయిన విషయమేదో ఇట్టే జ్ఞప్తికి తెచ్చుకో
గలననుకున్నాడు రామకృష్ణ చిహ్నికరి!

మరిచిపోయిన విషయాన్ని తనది, తనకున్న
సైకాలజీ పరిజ్ఞానాన్ని తన దోడుకోవటం మొదలు
పెట్టాడు తనకు తెలికండానే!—అత్యంతాసక్తితో
ఒకటి తరవాత ఒకటి సైకాలజీ పుస్తకాలు రాత్రిం
బవల్లా అదేపనిగా చూవటం, ఒకనాడు అర్ధరాత్రి
వాకా చదివి పుస్తకంలో విషయాలు తనకు అన్వ
యించుకుంటుంటే తనకుతనే వరకు కిరాకుకిగా
తోచటం, లైటు ఆర్పినేయబోయింటే అద్దంలో
కనిపించిన తన బొమ్మను చూచుకుని కత్తుమని తేక
య్యబోవటం—ఇత్యాది ఘట్టాలన్నీ మనఃఫలకం
మీద బొమ్మలు కనుకున్నై

మీగెట్టు ముట్టించి దమ్ముగాగి ఘక్కుమని
నవ్వాడు రామకృష్ణ

ఒంటరిగా నిలబడి అంత సత్య సర్వసంగుకు
పక్కమన్న వ్యక్తి ధియపకుమీ రామకృష్ణనైతే
చూచాడు

రామకృష్ణ స్వప్నంలో! వచ్చాడు శేపు
మెంటుమీద నిలబడ్డ మరెవ్వరూ తన సత్య పట్టించు
కోనందుకు తృప్తిపడ్డాడు తనకు తెలికండా సైకా
లజీ సాధిలోపడి సత్యపాలయాలని వారిక కరుచు
కున్నాడు

తను మరిచిపోయిన విషయమేదో జ్ఞాపకం
రాత్రు అదేదో తన బావమరిది! చెప్పాలనుకున్న
సరకువహస్యం!

మత్తెక్కింలో మరుగుచేడిన్న భావా లన్ని
జేసి మళ్ళిగించటాని! కామకృష్ణా పూనుకున్నాడు.
కాని, అంతుదొరికే మూలనలేదీ లేవు విడిగి

‘లూథంలేగు . నాడితో కలుగ్గాడటంలో అదే
జ్ఞాపకం గన్తుందిరే’ మృదుకునే లోపల కుందజ్ఞాపు
రామకృష్ణ ముందుకుంచి వెళ్ళటా, అది తను గను
నించకవావటగా గండ్లూ జరిగిపోయినై

ఆ విషయం కుందజ్ఞాపు బాగుమూరం
సర్వక తరవాత కాని రామకృష్ణ గ్రహించలేదు

ఇనాళింత పరాటగా ఉన్నా శేమకు
కున్నాడు అంతేగాని, అప్పుడైతా గ్రహించలేక
పోగాడు మరుసెందుకు వస్తుందో, ఎప్పుడు
వస్తుందో!

‘కుందరం! కుందరం!!’ రామకృష్ణ బొమ్మ
తెచ్చుకుంటూ శేపుమెంటుమీద నడిక, పరుగుకొని
విగంగా అటునైతే బయలుదేరాడు.

ఈ పిలుపులేమీ వివస్థలు ఎగుగునందా అగి
ఉన్న బమ్మగో వడ్డాడు కుందజ్ఞాపు ఒక్క
గంతుగా అంగేకాగు, రామకృష్ణ తచ్చేగోవల
బమ్మ కదిలిపోలే బాగుంకునని మూడా అను
కున్నాడు!

‘ఒరే! బావా! విన్నగా!’ రామకృష్ణ
నడికమని పూర్తిగా పరుగు ప్రారంభించాడు నవ
నాగరికతల కాలవాలనైది త్యాగరాయనగరు శేపు
మెంటుమీద!

బమ్మ కగులుకున్న వప్సలైంది
కుందజ్ఞాపు ‘అమ్మయ్య!’ అనుకున్నాడు
ఇంతలో, వెనకనుంచి ‘చూడ్డాక!’ అన్న
కంపక్కున గడమాయితే బాగుతో వెన్నలోపాడిది
నట్టు విరిచించింది కుందజ్ఞాపు!

బమ్మగో ఏదో ఎక్కడ బసక్కుతిరిగి
చూడటాని! మెడతిప్పే పీరిక నశించింది మతద
జ్ఞాపుగో అనుమానమేమీ లేదు—ఆ ఎక్కింది
రామకృష్ణ!

కొద్దుంటూ వచ్చిచక్కన తూర్పుకాదు
రామ్యూర్తి!

సుందత్తావు మేడ కేక ఉచ్చు విగిననట్లని
పించింది బాధపడుతున్నట్లు మేడ అటూ ఇటూ
తప్పి 'ఏకోయ్, బావా!' అంటూ పరామర్శించాడు

'చాల్లరా! మరి నేమిటపోతున్నావు! అల్లం
తయారామ్యూర్తి గావుకేక తెట్టినా వచ్చే
దాను.'

'అచ్చే, నిలంగా నన్నుకోలేదురా!'
నమ్మించటానికి చెయ్యికి అభినయమంతా చేశాడు
సుందత్తావు

'మమ్మ మొరమొరని కంపకరు నేను పిలు
స్తున్నది విన్నవని బమ్మ ఆపాడుగాని, నీకు తెలిసే
లేదుట! పరిగ్గా అబద్ధాలాడుతున్నా నేర్చుకోరా!'

సుందత్తావు రామ్యూర్తి మాటలు పట్టించుకో
నట్లు పెదమొగం పెట్టి తూర్పునాడు బావమరిది
మాట కట్టించటానికి సుందత్తావు తరుమ ఆదరించే
ప్రక్రియలో ఇది ఒకటి తను సమాధానం చెప్ప
కండా డోయకున్నాడంటే మరొక వాలుగు పరవళ్ళ
తరవారైనా రామ్యూర్తి నోరుకట్టెయ్యకపోదని
సుందత్తావు నమ్మకం

రామ్యూర్తిది ఆకొక తరహా—మైద్రాస్
అయ్యేది, అతైన లండన్ అయ్యేది మన అలవాట్లు, మన
ప్రవర్తన మారవలసిన అవసరంలేదు—అంటాడు.
ఈ విషయంలో వాడితో ఇరుదులు ఏకీభవించక
పోయినా వాడికి చింతలేదు.

రామ్యూర్తి ప్రవర్తనలో ఉన్న ఈ మొరటు
దనంకల్ల ఎక్కువ బాధకు గురిఅయింది సుందరావు
మన ప్రాంతపు అలవాట్లన్నీ మన ప్రాంతాల్లోనే
వదిలి మరి కలకత్తామొయిల్లో అడుగుపెట్టేవాడు.
కాని, రామ్యూర్తి మాత్రం ఆ మర్యాద దక్కనిచ్చే
వాడు కాదు

అంతేకాదు—ఎదురైన మరుక్షణంలో తనకి
తానుగా పెద్దరికం వహించి 'దిరంతి!' అని దీనిస్తూ
న్నట్లు మాట్లాడేవాడు సుందత్తావుతో

మన ప్రవృత్తిలో ఉన్న ఏ విశేషంకల్ల
రామ్యూర్తి ఆ అధికారం వహించో, ఏ లోపంకల్ల

తనకి చిన్నరికం వహించో బోధపడకపోయింది
సుందత్తావుకి అనేకసార్లు అనుకునేవాడు—అతని
కంటే ముందు ఆ పెద్దరికం అంది తుచ్చుకుంటామని
కాని, సుందత్తావు కది సాధ్యంకాకపోయేది

బమ్మ కంపకరు టిక్కెట్లు తుచ్చుకుంటూ
వస్తున్నాడు నెవకనుంచి

'చంద్రహారీని చూచిరావటానికి వస్తావని
ఈ నేళకు నన్నిక్కడ ఉండమని ఇలా మొహం
తప్పిస్తున్నా ఎక్కడికిరా? రామ్యూర్తి మర్రి అందు
కున్నాడు

ఈ ప్రశ్న తనమీద విరుచుకుపడకపోదని,
ఇందాకటినుంచీ సమాధానంకోసం సతమతమూ
కున్నాడు సుందత్తావు కాని, సమాధానం
తోచేలోపలే రామ్యూర్తి ఈ ప్రశ్న చెయ్యటంతో—
ఏదో ఆ సరా అందుకునే లోపల కాళ్ళకింది
ఆధారం లాగి వేసినట్లయింది సుందత్తావుకి

'క్షమించరావా! చంద్రహారీ ఇంటికి
వచ్చామనే బయలుదేరాను కాని, అక్కంటు
వసాచింది మరొకచోటి! నల్లారి! అన్నాడు
తడవకుటూ.

"ఎక్కడికిరా?"

సుందత్తావుకి వల్ల మండింది. 'పారీస్!'
అన్నాడు వడతిడుకున్నంత అసహ్యం గొంతులోకి
తెచ్చుకుని

రామ్యూర్తి చిరిగి నవ్వుతూ, "మొదతం
భోట్లా! నవ్వు పన్నుండో నెంబరు బమ్మలో
ఎక్కి పారీస్! చెబుకున్నావట్రా!" రామ్యూర్తి
ఇంకా నవ్వుకున్నాడు

అవతలివాళ్ళ ప్రాజాల్తోడి, అద్దమైన అబా
కులు, చెవాకులు వాగించి తను సంతోషించే నగ్న
స్వభావం తన బావమరిదిది అనుకున్నాడు సుంద
త్తావు.

నిజానికి, నీకు బమ్మలో ఎక్కేముందు అది
ఎక్కడినుంచి ఎక్కడికి పోయేతో చూడలేదు.
రామ్యూర్తి కంటపడకండా ఉంటే చాలావని అని
ఉన్న బమ్మలో చూరాడు. మరి డిక్టేట్ వదిలి
ఇలా ప్రాజాల్తోడి తనవి చెయ్యగలడు!

‘తెలివి తక్కువగా ఆడిన అబద్ధాన్ని ఇప్పుడు కాకట్టెత్తుకోరా—ఇక్కడండి పోవో... కానీ, మైలాపూరులోయి, సుబ్రహ్మణ్యంలో కలిసి అటునుంచి అటు పోవో పోదామనుకున్నాను— అని!’

ప్రాణం నిలుపునా తీరా దనిపించింది సుందత్తాపు!—తమపడ్డ ఈ ప్రమాదంనుంచి తప్పకోవటాని! తమ చెప్పాలమంటున్న పాకుకూడా అదే! అది కాస్తా రామ్యూర్తియందే చెప్పేకాదాయె ఇవ్వడు తను మళ్ళీ వాటినే ప్రశ్నరణచేస్తే ఏం అతివిస్తయ్యి!

మరి తేరే ఆలోచనకూడా తోచటంలేదు

‘నిజంగారా! నమ్మలే నమ్మ, లేకపోతే లేదు—సుబ్రహ్మణ్యం దగ్గిరికే నేను వెళుకున్నది అతను పోవోలో అర్థంబుపనుంది తలపోయే విషయం. ‘ ఎంత నొక్కిచెప్పినా ఎత్తుట్టుగానే అనిపిస్తోంది సుందత్తాపు! కాళ్లు, చేతులు కట్టితనీ తన వాతమరిదిని పరుగెత్తే బస్సునుంచి దిసిరి అవతల పోతేనే బాగుండు ననిపించింది!’

సుందత్తాపు పడుకున్న ఈ ఇంకాటమంతా గ్రహించి సంతోషిస్తున్నవాడిలాగా ‘అబద్ధాల ఊరిలో ఏం దిగబడిపోకున్నావురా! అబ్బీ! నాకు తెలుసురా—ఈ సుబ్రహ్మణ్యం, ఈ తలపోయే పనులూ—అబ్బీ! క్షణంతోనే సుబ్రహ్మణ్యం కనిపించాడు నీతో చాట్లాడి వస్తున్నానన్నాడు! వెనకప్పుడో అనుకున్నావు—మీ రిద్దరూ మిడ్లాండు! మాటివీ పోదామని! కానీ, అనుకున్న నీవికూ కా! పోవటంకల్ల వెళ్ళటం సంతోషించుకున్నావు!—ఇదేనా సుబ్రహ్మణ్యాన్ని కలుసుకోవటమూ, తలపోయే పనులు!’ అన్నాడు రామ్యూర్తి.

సుందత్తాపు తెల్లపోయిపోతూ ఉండిపోయాడు చెప్పిన అబద్ధాన్నిల్లా రామ్యూర్తి ఎగతేసి తెగనడుగుతూంటే తనను చూట్లాడగలడు?

‘ఎంగ పోనుంపో!’ అన్నాడు కండక్టరు, కలుద్దమని టిక్కెట్టు ప్రసక్తి ఎంతవేపటి! ఎత్తుకాలో చాచామని తన అంతిమేపు కామకు మార్పు వుట్టు.

‘రెండు టిక్కిట్ల’ రామ్యూర్తి కేబుల్‌నుంచి వెళ్ళు తీర్చున్నాడు

సుందత్తాపు చిక్కగా కండక్టరును చూస్తున్నాడు. ‘ఇది టిక్కిట్ల పోదామని! ఇది ‘12. A’ మైలాపూర్ చిత్రకోశండానే పోయి’ కండక్టరు ఈ మాటలనేసరి!—సుందత్తాపు తెరిపిని పట్టాననుకున్నాడు

‘ఐలే, రెండలక!’

టిక్కెట్టును గురించిన సంభాషణలో, పది గతుకున్న బస్సు రోదలో సుందత్తాపు తమ టిక్కిట్ల రామగాక రానన్న మాటలు తుడిచిపెట్టుకుపోయినై.

‘నాకు తెలుసులేరా నువ్వు ఎత్తిన ఎత్తే ఎటో—నన్నిక్కడ పడిగావులు పడమని నువ్వు ఒక్కడిని చంద్రమాలి అతిధ్యం అందుకునేందుకు బయల్దేరావు!’ రామ్యూర్తి అడిపోసుకుంటున్నాడు.

అలా కవిస్తూంటే నిజమే నన్నట్టు నోయ మూసుకు ముక్కోటం ఎలా?

పైగా, చంద్రమాలి తనకు ముఖ్య స్నేహితుడు తన్ని వాల్లింటి! ఆహ్వానిస్తూ, వాతమరది కదా అని మర్యాదకోసం సక్కునున్న రామ్యూర్తిని కూడా కమ్మన్నాడు అంతమాత్రానికే చంద్రమాలి ఇంటికి వెళ్ళటాని! తనకంటే కూడా ఇంత ఆసక్తి చూపుతాడేమిటి? విపరీతం! ఇలాటి వెకిలితనం రామ్యూర్తి! కొత్తకాదని సుందత్తాపు! తెలుసు

‘ఒక్కడే పెడదామనుకుంటే పెడదా మనుకున్నానులేరా! అన్నాడు సుందత్తాపు—బస్సు దిగిన తరువాత చూట్లాడుకుంటాం ఆ గొడవలన్నీ—అనే మాటలు స్ఫురించేటంత విసుగ్గా

‘ఇద్దర్నీ కాఫీ! రమ్మని పిల్చాడా లేదా చంద్రమాలి!’

సుందత్తాపు సమాధానం చెప్పకుండాదని గట్టిగా నిర్ణయించుకున్నాడ

‘నురయితే అంతప్యార్థమందుకు! అంతా నువ్వే చావుకోవాలేం. ‘

సుందత్తాపు ఇంతా మానంగానే ఉన్నాడు చూటరని! రమ్మంటే ఎందుకు ఏడింత ఉబలాటం! తను అక్కడికి వెళ్ళటాని! ఇద్దంలేదని తెలియబట్టే ఏడింత రెచ్చిపోకున్నా తనూనని పెడటి తన

ప్రకరణ: లోలోకం విచారణదలం మొదలుపెట్టాడు
కుందజ్ఞాతు

రామ్యూర్తికూడా వాళ్ళోరనే కట్టిపెట్టాడు

రామ్యూర్తి మనసులో ఏదో రీతిగా పెదలటం
మొదలుపెట్టింది ఆలోచనలో పడ్డాడు ఆలో
చించినకొద్దీ ఏదో ఓక్కో తమముఖానుకున్న
టుంది తప్పితే విషయమేదో వెలుగులోకి రావటం
లేదు.

అంతసేపూ రామ్యూర్తి ఉహలో చంద్రమూలి
మెగులుకున్నాడు ఏమిటి చంద్రమూలిని గురించినది?
ఏమో! బటుక్కున, అతిథి అతిథ్యం జ్ఞాపకం
వచ్చింది ఇలా ఆలోచిస్తూంటే విషయాన్నుంచి
దూరమౌతున్నట్లు కూడా అనిపించింది, మళ్ళీ—

చంద్రమూలి చాలా కలుపుగోలతనంల మనిషి
ఒకనాడు మాంటుగోడ్డులో కుందజ్ఞాతుకి ఎగురై
పట్టరాని ఆకేళంతో పరామర్శించాడు మళ్ళా
హోటల్లో కూర్చుని పూర్వస్మేహాన్ని అోపవిగా
నెమరువేకాడు

‘చాలా మారిపోయావ్’ అన్నాడు కుందజ్ఞాతు
మాట్లాడుకున్నంతసేపూ చంద్రమూలిని అదేపనిగా
చూస్తూ

చంద్రమూలి వస్తుతః స్ఫురద్రూప మిగతా
ఆకారం లేర్పిగా ఉహించుకోవచ్చు—కవి, అంగు
లోనూ భావకం కూడాను! పూర్వంనుంచి చంద్ర
మూలికి కవిత్వభోంజి ఉండేది నాకు రాసిన వాక్య
కుందజ్ఞాతు చదవబడలే చదవలేదుగాని, చాలా
పత్రికల్లో ఆచుకల మెరుగున్నాడు! ఉచ్చుపట్టలేక
వాడి గొంతులేవో వాడు పత్రికలనిండా వెనరాసు
కుంటుంటే అతన్నీ చదవవలసిన క్షణ మనకేమిటని
పించేది కుందజ్ఞాతు ఇత్యాదులకి!

మొత్తానికి వీడి కేవల ప్రేమగోళక లుండి
ఉంటే లేకపోలే ఇంతచేటు గోరెత్తికు పత్రి
కల్లో—అనుకునేనాళ్లు చంద్రమూలినిగురించి కుంద
జ్ఞాతు తగ్గరా మిత్రులు కాకపోతే, పొరుగువారి
నుంచి వచ్చి కాలేజీలో ఉండుపు కలిగివ్వాన్న చంద్ర
మూలి నట్టూమట్టూ తెలిసేదికాదు వాళ్ళకి ఇంతలో,
విద్యుత్తో దేరినవాడు కాస్తా, వాతాత్మకా ఉం
డుపు! స్వప్నీయే యుద్ధంలోచేరి అటుకెరువులమీద

వాంతులు విసరంబంతోపాటు అంద్రశక్తిమీద
విరహగోయాలుకూడా వదలటం ప్రారంభించాడు

మళ్ళీ ఈ నాడు మద్రాసులో ప్రత్యక్ష
మయాకు చంద్రమూలి! ‘ఎప్పుడొచ్చావ్?’
అన్నాడు కుందజ్ఞాతు, ‘ఎన్నాళ్ళకు కనిపించాం!’
అన్నంత పరామర్శగా

చంద్రమూలి చాలా కులాసాగా అన్నాడు
‘రావటమేమిటి? ఇక్కడే ఉంటున్నాను!’
అన్నాడు

‘ఏం చేస్తున్నావ్?’ అన్నాడు రామ్యూర్తి
కేవలం పరామర్శిస్తున్నట్లు

‘పత్రికా సంపాదకుడుగా కాలం గడపు
కున్నామ’ అని ఒక చిగునవ్వు నవ్వాడు ఇంతవరకు
తన జీవితం ఎన్ని విపరీతమైన దారులు తొక్కింది
జ్ఞాపకం వచ్చి తనకి తనే సత్యకుంటున్నాడేమోనని
పించింది కుందజ్ఞాతుకి

‘గానానుయించావ్’ అని అకులచామని నోటి
దాకా వచ్చింది కుందజ్ఞాతుకి కాని, అన్ని విరహ
గోలుల వ్రాసిన వాణ్ణి అంతి నూటిగా ఆ విషయం
అడిగితే ఎటు పోయి ఎటు వస్తుందోనని విరమించు
కున్నాడు

కాని, చంద్రమూలి ఇప్పటిదాకా రుచిన్నాడు!
మిత్రులందరూ ఇంత చేటు పరామర్శించు
కుంటుంటే రామ్యూర్తి పెదలకండా కూర్చున్నా,
వాళ్ళతో పాటు ఒకటి తరవాతి ఒకటిగా పిగరెట్లు
వాత్రం తగలేస్తున్నాడు నిజానికి, తమకూడా మాట
కలస తగ్గవిషయం ఒక్కటి కూడా లేదు వాళ్ళ
సంభాషణలో

చంద్రమూలి విల్లు పెట్టింది దైటికన్తూ ‘లేవు
అదివారం మా ఇంటికి రారా కాఫీవళి కల్లారా
భోజనాలు కూడా మా ఇంట్లోనే మరిచిపోకు’ అని
రామ్యూర్తితో ‘మామో! మీరు కూడా రావారీ’
అని నంటపెట్టుకువచ్చే బాధ్యత కుందజ్ఞాతుకి పురమా
యించాడు తన ఎడ్రస్ చెప్పి ట్రెస్టికే బస్ స్టాప్!
వడగెత్తాడు చంద్రమూలి

చంద్రమూలికి పెళ్లి అయివుంటుందనుకున్నాడు
కుందజ్ఞాతు అతిగాకు చేసిన బహువధన ప్రయోగం
చెప్పుల్లో రింకురెండు మంటోంది.

‘ఎంతటా ఈ కవిరాట్టు!’ అన్నాడు రామ్మూర్తి చంద్రమూర్తి కారకుమారం సాగగానే. సుందర్బావు తనకు తెలివైన వివరాలన్నీ చెప్పాడు.

‘ఐతే, ఈ మహావి కావ్యవస్తువు మనం చూడ తగ్గదే! మన ప్రయాణం మరిచిపోకు!’ చంద్రమూర్తి భార్యకు చూడాలని తనకు చూడాలని బహుశాల పడుతున్నా, ఆ విషయాన్ని రామ్మూర్తి చెప్పింది అనే నీవందుకు పట్టరాని కోపం వచ్చింది నాడిమిద

తరవాత, సుందర్బావు కనిపించినప్పుడు రామ్మూర్తి జ్ఞాపకంచేకాడు ఆదివారంవాటి తమ కార్యక్రమం మాటవరస! రామ్మూర్తిని పిలవగా వాడింత ఆసక్తి చూపించటం సుందర్బావు! చాలా చికాకనిపించింది

రామ్మూర్తి నిబంధనగానే అనుకున్నాడు—తమ బాధపడి, చంద్రమూర్తిని బాధపెట్టి, వాడి కేయాలవల్ల ముక్కుటి ఆంధ్రుల్లో అక్షరజ్ఞానమున్న చాలా మందినికూడా బాధపెట్టిన ఆ యువతీలలా మేం కల సౌందర్యాలు మేం తెలుసుకోవాలని! ఇలా భావించటం తప్పేమోనని అప్పుడప్పుడు అత్యపరీక్ష చేసుకోకమా పోలేదు! ఆ మాటకొస్తే—చంద్రమూర్తి! ఆ అమ్మాయిమీద మోజుఉంటే ఉండిఉండివచ్చును. గాని, ఆ మోజుతో లోక కేయాలద్వారా అశేష జవాన్నీ ఉద్విగ్నారించగా లేనది తమ కేవలం జిజ్ఞాసువుగా ఆవిణ్ణి చూడాలనుకోవటంలో తప్పేమో లేదనుకొని ఊరటపాంచాడు!

కాని, రామ్మూర్తికున్న ఇంత ఉత్సాహం మరునాటికల్లా దగజ రిపోయింది—అక్కర్త ఎవరో తెలిపేసరి! ఐనా, తన బావమరిదితో హాస్యమూడటానికైతే ఈ ప్రయాణం పనికివస్తుంది తెమ్మని తృప్తిపడ్డాడు!

—రామ్మూర్తి పరాకుగా, సుందర్బావుతో మైలాపూరు! బస్సులో ప్రయాణంచేస్తున్నా నన్న విషయం మరిచి, చంద్రమూర్తిని కలుసుకుని ఇంటికి తిరిగి వస్తున్నామన్న భ్రాంతిలో పడ్డాడు! లేవమని సుందర్బావు మోచేతితో పొడిచేచాక లోక వచ్చిందిన్న తిలంపే లేదు. రామ్మూర్తి మాట, పలుకు లేకుండా అంతరించే బుద్ధిమంతుడివలె ప్రయాణం తెయ్యటం సుందర్బావు! కూడా అక్కర్తగానే వుంది

బస్సు దిగంగానే సుందర్బావు తోడు చాటి కాఫీహోటలుకైపు చారిత్రాకాడు ‘ఇక్కడేరా!’ అన్నాడు రామ్మూర్తి దనకనుచి.

‘కనిపించటంలా! హోటలు!’

‘ఐతే అన్నీ! మధ్యలో మళ్ళీ హోటలు తిరగం పెట్టక నామాట విను. వాళ్లు ఈ పాటికి కవిపెట్టుకుని ఉంటారు’ ముఖ్యంగా తనకోసమే వాళ్లు కాదుకుని ఉంటా రన్నట్టు అన్నాడు రామ్మూర్తి ఈ మాటలు! చాచావు ఈ పిలవని పేరం బాని! రామ్మూర్తి ఇలా ఎగబడటం సుందర్బావు! వివరీతమైన చికాకు కలిగిస్తోంది

ఎలాగో హోటలుచేరి సాధ్యమైనంత టైము అక్కడ గడవటాని! వీలుగా రెండు స్పెషల్ మహిళా డోసెలు బాగా కాల్చి తీసుకురమ్మన పురమాయించాడు!

‘నాకు తెలిక అడుగుతాను ఏమిటా ఇదంతా?’ అన్నాడు రామ్మూర్తి కుర్చీలో కూలబడుతూ, చంద్రమూర్తి ఇంటికి సుందర్బావు రావటాని పన్న అభ్యంతర మేవో తనకు తెలియవట్టు!

‘నేను అక్కడికి రాను!’ అన్నాడు సుందర్బావు మొండిగా

‘ఎందుకని?’

‘అదంతా అనవసరిం’

‘ఏమిటా ఆ పరమ రహస్యం నాకు చెప్పటాని కో?’ అన్నాడు రామ్మూర్తి తెలియనివాడివలె

‘నా రహస్యా తెలిస్తే నాకు లోక ఉంటే అతన్నీ చెప్పి ఎందుకు చెప్పాలేమిటి?’

‘పోనీ చెప్పవద్దులే, చాలి ఉంచుకో నాకు తెలివైన రహస్యాలెవ్వో నేనే చెప్తాను చెప్పి—మోనాక్షితో మత్స్య ప్రణయం అఘోరించబోలే జరిగిన రహస్యాలనుండా చంద్రమూర్తి ముందు కడిగి వేస్తాను ,’

సుందర్బావు ఒకటి గుళ్ళుమంది. ఎప్పుడు ఆ మివానా తే చంద్రమూర్తి భార్య అని రామ్మూర్తికి తెలిసి అంటున్నాడో తెలిక అంటున్నాడో సుందర్బావు! బాధపడకపోయింది. అందులో రామ్మూర్తి శక్తిగా చుట్టుకొని వుంటే గాని అనుకున్నంత చేతి తిరగల నున్నాడు!

అదికలైతర సందుపోకలగున్న దనిపించింది తన పరిస్థితి సుందరమైతే, ఎదురుగా కూర్చున్న కాన మరది తన కళ్ళకి యనుదూరతర కనిపిస్తున్నాడు.

ఒకవిధంగా ఆలోచిస్తే చంద్రమూరి ఇంటికి వెళ్ళకపోవటంకూడా తప్పే రమ్యమి మరీమరీ ఆహ్వానించాడు తన గొడవలేని అతని! తెలిసినట్లు లేవు వెళ్ళకపోవటమే అనుమానాలకు దారి తీయవచ్చు ననలు! అంతకంటే బలియైన విషయం—మీసాక్షిని చూడాలని అతని హృదయం ఆరాటపడుతోంది—ఇంకా! జ్వరం అనురాగాని! ప్రతి రూపమే అన్న సత్యం తెలుసుకోలేని అమాయకుడైన సుందరమైతే! ఇలాటి కోర్కె ఎందుకు కలుగుతోందో అర్థం గాకపోయింది!

అర్థ రిచ్చిన మసాలతోల మాట, కూర్చున్న వాటిలు మాటా మరచి చాలరోజుల నెక్కి దొడ్లుకు పోయినై వాళ్ళి ఊహలు.

‘నీ జీవితమంతా ఒక పెద్ద తెల్ల మతావాల దీపావళిరా, కానా!’ అన్నాడు రామ్యూర్తి విరగబడి నవ్వుతూ

‘ఒకంగా అంటే నేనా ననిపించింది సుందరమైతే!

పూర్వంనుంచి కూడా అంటే!—

‘సుందరమైతే మనురుగా కూర్చుని పుస్తకం తెరిచిన పాపాన పోకండానే వియ్యే మొదటి సంతకర్తన మంతా గడిచిపోయిందని విచారించిననాటి సుందరమైతే బుద్ధిమంతుడు మరొకడుండి ఉండడు బడి, ఇల్లు—తప్పిలే నేనే వ్యావృత్తి పెట్టుకుంటే మాట దక్కదు మహా—అని ఒకటి! పదిపాల్లు బుద్ధి! బుద్ధి చెప్పాడు కాలేజీనుంచి ఇంటికి రావటమే తప్పగా గండు మెరుకులు గొంతులో నేనుకుని మేడమీది తన గదిలో తెరి తలుపులు విడాయించేవాడు తరవాత చదివేవాడో లేడో కాని, పుస్తకం మాత్రం చేతి కంటుకుపోయేది!

తన చదువు సవ్యంగా సాగటానికి సుందరమైతే ఇంకా ఆలోచించిన ముఖ్యమైన మార్పులో ఒకటి— తన భార్య సరస్వతిని పుట్టింటికి పంపటం! ఈమూల యోచనగా అందించేసరికే ‘ఇది మరీ కానుంది! మీ చదువుకి నే నద్దిమా విమిటి! ఉరుకు ఊరింది

మంగలంమీద పడిందట. అట్లా ఉంది మీ వరస! ఇంత! అల్పాయాగారి! చదువు తంటపట్టక!..

ఇదే ఎల్లవారు ఇదీ!—అనుకున్నాడు సుందరమైతే అరాంగి ఆయుర్మంది తన పడుకున్న కాథ సుర్తించడం! ‘అ! నువ్విక్కడ ఉండటం నా చదువు! అద్దమే! అన్నాడు సుందరమైతే చేరకంత కోపంగా.

‘నరే ఇతే, ఇంకనుంచి ఈ మేడపైకి తొంగి మాస్తే ఒట్టు! ఏం చదివి వెళ్ళబెడతాలో అదీ చూస్తాను!’ అంటూ గొంతుగా చూచింది భర్తవైపు

తరతరాలుగా వుణుకుల్ని పోకనల్ని చేసుకుంటూవచ్చిన స్త్రీజాతి బలమేదో ఆ చూపుల్లో ఉన్నట్లనిపించింది సుందరమైతే!

‘ఏమైనా నువ్విక్కడ ఉంటూనికి ఏలేదు!’ అన్నాడు మొండిగా

‘ఏమైనా నే నెక్కడినుంచి-క్కడానికి అంత కంటే ఏలేదు!’ అంది మరింత మొండిగా

భార్యకు తనంటే భయభక్తులు లేవందకు విచారించాడు సుందరమైతే!

ఇంతలో చెల్లెలు సుజితకూడా తయారైంది అక్కడ! వదిన—మరదిల్లిద్దరూ కూడారంటే ఇకను వాళ్ళిను పట్టకక్కమే కాదు ఎంత వద్దమకుంటున్నా తను హాస్యగాడై తీరేవాడు!

ఆపవాళ్ళికు హాజమైన వన్నె, చిన్నలన్నీ చేర్చి విషయమంతా సరస్వతిచెప్పగా విని, ‘మరి కానా ఏమిటి? వదిలే! నువ్విక్కడికి రాకపూర్వం అన్నియ్య చదువు ఎంత గొప్పగా ఉండేదనీ? నీ మూలాన అన్నయ్యప్పడిలా అయిపోయాడు కాని, పూర్వం వాడు చదువులోవిధితే!’

వదితే — మరదిల్లిద్దరూ విరగబడి నవ్వుటం మొదలుపెట్టారు

‘కాగాచెప్పావు! అసలు ముఖం గారం నుంచి దైతే! నవ్వుతో సరస్వతి వాళ్ళిం పూర్తిచేయలేక పోయింది.

సుందరమైతే! పట్టరాని కోప మొచ్చింది తన చెయ్యిగలిగింది చేకాడు—అక్కడినుంచి వెళ్ళిపోయాడు! అక్కడ ఉండటమల్లా మరీంత నగుకాటాలు పాలు గావటమే. తను ఏళ్లానులో ఎప్పుడు వెరిగిందీ,

ఎప్పుడు గట్టికిందీ తిథి వార, వక్షత్రాంతోతనా
తైటి తోడకలకు!

సుకీలు చాలా గర్వం పలికింది అనుకున్నాడు
సుందర్జాపు అది మూర్తీ సైన్స్ సవ్యంగా పరీక్ష
అవలంబం వచ్చిన ప్రమాదమిది అనికూడా అనుకు
న్నాడు! నిన్నుగాక మొన్న ఇంటర్మీడియట్ లో
చేరిందో లేదో ఎక్కువైతే పుచ్చుకోవోతున్నట్లుంది
దాని అలవాటు!

సుందర్జాపు ఇంటికి వచ్చేసరికి ఇల్లంతా చాలా
నిశ్శబ్దంగా వుంది సరస్వతి, సుకీల ఇద్దరిలోనూ
పూర్వపు నవ్వులాట తోర నేమీ లేదు తన
కోపాన్ని వాళ్లు కొంతవరకైనా సాటిందారని
సంతృప్తిపాందా న సుందర్జాపు

తేజోదీక్షగా విద్యావ్యాసంగం కెందుకోకాల
పాలు జరిగింది

మర్నీ మూడో వాడు పూర్వపు కేరింతలతో
ఇల్లంతా దద్దరిల్లిపోతోంది గది తలుపులు ఎంత
దీగించినా సుందర్జాపుకి చిత్తైక్యాగరి మదరటంతేదు
పుస్తకాలతో ఘోరాఘోరిగా పోరాడుతోంది అతని
మనస్సు

“అన్నయ్యా! అన్నయ్యా!!” సుకీల చెప్పింది
తలుపు పగిలిపోకుండానా ననుకున్నాడు

దధాల్ను తలుపుతీసి, ‘ఏమిటే? అంత కొంఠ
మంచుకుపోయినట్టు తలుపు బాక్సున్నావ్?’ కొట్టి
సంత కోపంతో అన్నాడు సుందర్జాపు

‘దీక్షనరీ కావారి ఆస్తమానం నీ దగ్గర పెట్టు
క్యూమంటే ఎలా? మామమాత్రం అవసరమండదా?’

‘అయ్యా! నిఘంటువుల అవసరం మీకు కాక
పోతే మాకా? మాతేముంది మామాకాలం చదు
వులు!’ అని, ఈ ఎద్దేవాచాలనట్లు, ‘ఇంతోటి తట్టు
బళ్ళ ఇంటర్మీడియట్ కే ఇంత చాదావికి చేస్తోంది
ముందున్న మాపాల్లు! అసలు దీన్ని మూర్తీ సైన్స్
పరీక్ష చేసినవాడెవడో కాని ఆ దుర్మార్గుడు మా
ప్రాణాలు నిలుపువా తీరాడు!’

ఇంతలో ఒక అపరిచిత స్త్రీ కంఠం అతనికి
కుంచి ‘సుకీల! రావోయ్! ఒకటంటే అర్థం తెల్ల
పోతే ముంచుకుపోయింది లేదు..’ అంటూ నిర
వచ్చింది.

సుందర్జాపు గొంతు తడి ఆరిపోయింది! ఒక్క
క్షణానికే తెప్పరిల్లి దీక్షనరీకోసం వతకటం ప్రాం
థించాడు గదిలో ఎక్కడా లేదు

వసారాలోకి వచ్చాడు

మీనాక్షి కూర్చుని ఉంది

ఇద్దరూ ఒక రిప్రహాట పోట్రుపాటు పడ్డారు,
తమకు తెలియకుండానే

సుందర్జాపు వెంటనే యాపు మరల్చుకున్నాడు
మళ్ళీ ఒకసారి మీనాక్షిని చూచామనుకున్నాడు
కాని మానరేకపోయాడు తనకుకూడా పెట్టిగా
ఎవరో గాలిందటం మొదలుపెట్టాడు, దీక్షనరీకోసం!
తర్నితాను సంభాళించుకుని, ఈ అర్థంతే తన దను
కుడు చూచి ఆ ఆమ్మాయి లోలోపల నవ్వుకుంటూ
ఉండివుంటుం దనుకున్నాడు ఎలాగో అక్కడి
నుంచి బైటపడ్డాడు

తన గదిలోకి వచ్చి కూర్చున్న తరవాతకూడా
ఒట్ల చిన్నగా ఒనుకుతున్నది తన కెందుకీలా
ఉందో ఆర్థంగాకపోయింది సుందర్జాపుకి, స్త్రీలో సరి
చయంలేనివాడుగానే తన!

ఆరోజుల్లో తగువుమీద ధ్యానపోలేదు సుంద
ర్జాపునరాలు పట్లు తప్పి పనిచేస్తున్న మీనాక్షి
నొమ్మనే చిత్రించుకుంటోంది అతని మనస్సు—ఆ
నొమ్మ చాలా అలుక్కుపోయినట్లుంది మీనాక్షిని
మరొకవారు బాగా చూచివుంటే బాగుంటే దను
కున్నాడు సుందర్జాపు.

మరునాడు మీనాక్షి కాలేజీలో కనిపించింది.
తను, సుకీల క్లౌసు వదిలిపెట్టగానే వాళ్ళ నెయిటింగ్
యాములోకి వెళుకున్నారు.

సుందర్జాపు మనసుదీర నేరిపార జానాడు
మీనాక్షిమీ కన్ను చెదిరేటంత అందగత్తె కాదనుకు
న్నాడు చాలా విరాడంబరంగా వుంది. కాని, నయ
మని మించిన వర్ణ రేనో ఆ ఆమ్మాయిలో దాగి
ఉన్న య్యనుకున్నాడు సుందర్జాపు

ఆరోజుల్లో సుందర్జాపు ఫరాకుగానేవున్నాడు
వరిసరాల్ని మరచి అతని మనసు మీనాక్షి కే చిత్రిం
చుకుంటోంది. ఆనాడు తన సుకీలని చేసిన ఎద్దేవా
బట్టి తనకు అవర్ణయించుకుంటేనానని బాధపడ్డాడు.

సరస్వతి గదిలో ప్రవేశించటంతో ఆతని ఆహ్వానించి చెప్పి చెప్పి చెప్పిపోయిన భార్యమీద పట్టరాని కోపముచింది

తెండుకోటల తరవాత సుకీలతో పాటు మీనాక్షి ఇంటికి వచ్చింది. మేధావు లిద్దరూ చేరి $S=UT + \frac{1}{2}(AT)^2$ అనే ప్రాజ్ఞం పాల్కు చెయ్యి లానికీ పూజకున్నారు. అలాగే మాస్టరు చెప్పిన పాఠమూ, అచ్చుపుస్తకము గెండుకూడా వాళ్ళ శరీరా సహాయకాలుగా కాకపోయినై

మీనాక్షి వద్దంటున్నా సుకీల అన్నయ్యని పిల్చింది. తనకు జ్ఞాపకమున్న ప్రాజ్ఞం జరిగినందుకు తన అదృష్టానికి తనే సంతోషిస్తూ తన తెలివితేటలు పాఠ్యపై సంతకరకు పెట్టడయ్యెట్లు ఆ ప్రాజ్ఞం పాల్కు చేశాడు.

తరవాత వీలు కల్పించుకుని కాలేజీ విషయాలు చూట్టాడాడు. కొంతసేపు మధ్యమధ్య మీనాక్షిని గమనిస్తూనే ఉన్నాడు కాని, మీనాక్షి ముఖం ఏ భావాలనీ వ్యక్తం చెయ్యటం లేదు! తను ఇవరలకు వచ్చిన రితువారీ పూర్వపు మాదావిడిలో వాల్లిద్దరూ చూట్టాడుకుంటున్నాడు మీనాక్షి తనముంగు నీళ్లు పడి ఉంటుందనుకున్నాడు సుందత్తాపు.

ఈ సంఘటన జరుగుతున్నంతసేపు సరస్వతి ఏదో పని కల్పించుకుని వచ్చిపోతూ తనవైపు కోస మాటలుచూస్తూ లేచిపోయి పైరా నపడటం సుందత్తాపు గమనిస్తూనే ఉన్నాడు.

సరస్వతి గదిలో ప్రవేశించి 'అమ్మాయిల చొరవ తప్పితే ఆకుర చొరవలేదు ఆత్మాయిగానీ!' విజమే, నేను పుట్టింటికి సర్వక ఇక్కడెందుకు? పానకంలో పుడకలాగ! అంది అటు తిరిగి

సుందత్తాపుకి పట్టరాని కోపముచింది. స్త్రీ మృదయం ఎంత పరిమితం అనుకున్నాడు! దానితో బాటు తన భావాలు మాడ్చులు లేకుండా విస్తరించటం మొదలుపెట్టినై ఇలాటప్పుడు తను తప్ప చేస్తే ఏమి?—అనుకున్నాడు తప్పెరగని సుందత్తాపు!

మీనాక్షి చాటి విద్యాగంధం తన భార్యకు లేక పోవటమే దీనికంతమాకారణం వీళ్ళ సందరినీమించిన అందం ఉండొచ్చుగాక! దానితోడు నవనాగరిక లక్షణాలన్నీ అలవట్టుకుంది సరస్వతి—కీరపు తంపులసాంపులన్నీ తీరినాళ్ళ కళ్ళపైట్టు విస్తరిత

వైలా తొడుగుతుంది చీర లోపలి పరిశీలన ఎదుటి వాడికన్ను చెదిరేవిధంగా కనబడేలాగ అలంకరించు కుంటుంది కాని, సరస్వతి పాండర్యాగ్నన అంత వరకే—నైహీల్లుకోళ్లు వేసుకునేవారనీ లిక్విడ్ రాయకు శాస్త్రనీ చూచి పల్లదవపు మునుష్యులని కిక్కిరిస్తూంది మాదాడు ఈ సమ్రత, ఈ పోకులు మనహాయిపై పాటకొని కంచుకొగడాలు పెట్టి కలిగినా అక్షరమృక్క కనిపించలే!

మీనాక్షి విలపిస్తున్న కొద్దీ సరస్వతిలో అన్నీ లోపాలుగానే కనిపిస్తున్నవి! కేవలం తనలోఉన్న పవిత్యంరిప్పు ఇన్నాల్సేనా ఆమెలో ఎలా కాపరం చెయ్యగలిగానని ఆత్మరణపోవటం మొదలుపెట్టాడు!

శ్రేమ—దామయ్య ఇచ్చిన కట్నం, సరస్వతి బాహ్యపాండర్యం తనలో కలిశాకాత్కారిక ఉండ్ర కానిక సరస్వతికల్ల తను పొందే ఉపశమనం—వీటి దూయలోకి ఈనాటికి అర్థమే గ్రహించలేకపోయా ననుకున్నాడ ఈ శ్రేమవాదంతో, మీనాక్షి వైపు తన దోహాలు మొగ్గుటంలో తప్పేవాత్రమూ లేదని అంతరాత్మ గుర్తింకోస్తూగా వాదించుకుని సుందత్తాపు దావా గల్పించుకున్నాడు మాదా!

మీనాక్షి ఎగురైపప్పుడల్లా తనలో వచ్చిన ఈ మార్పు వ్యక్తం చెయ్యటానికి ప్రయత్నించాడు

ఒకనాడు సుందత్తాపు మేడమీది తన గదికి కిటికీముందు నిలబడి కిథిలోకి చూస్తున్నాడు ఆలోచనా రహితంగా ఎదురుకుండా ఉన్న ఇంట్లో ఎవరో కాపురానికి ప్రవేశిస్తున్నారని మీనాక్షివాళ్లు ఆ ఇంట్లో ఉంచామనుకుంటున్నారని సుకీల చెప్పటం జ్ఞాపకం వచ్చింది సుందత్తాపు! ఇంతలో సుకీల, మీనాక్షి ఆ ఇంట్లోనుంచి బైటి సుమ్యంలోకి వచ్చారు సుందత్తాపు చాలాసేపుచూస్తూ నిలబడ్డాడు

అప్పటినుంచి—ఆ ఇంటికి, ఈ ఇంటికి రాక పోకలు మరింత ఎక్కువైనై మీనాక్షిలో తన పరిచయం ప్నేహంగా మారింది—సరస్వతి అనూయ త్వకంగా మారింది ఈ మార్పుక్రమం ఎటుకుంచి ఎలో సుందత్తాపు గ్రహించలేదు ఆ తొందరలో

ఉన్నట్టుండి, మీనాక్షి ఈ ఇంటికిరావటం మానేసింది. కాలేజీలో కనిపించటం తప్పితే మీనాక్షి బైట కనిపించటమే లేదు.

ఈ మాటల్ని కారణం తన ప్రవర్తనపై ఆమెకు కలిగిన వైముఖ్యమేనని బాధపడ్డాడు సుందత్తాపు! కాని, నిజం తెలిస్తే బాగుండునని ఆరాటపడ్డాడు కూడా.

మీనాక్షి, సుశీల! కూడా జోస్తీ తగ్గిపోయినట్లుంది. అంత ప్రాణస్నేహం, ఇంత బద్ధవైరంగా ఎందుకు మారింట్ వా ర్థిద్దరికీతప్ప బ్రహ్మకుకూడా తెలిదు—సుశీలని అడిగినా చెప్పదనిపించింది సుందత్తాపు!

ఐనా, ఒకనాడు ధైర్యంచేసి 'మీనాక్షితో పచ్చి కొట్టేకావమిటి?' అన్నాడు పరిహాసం నూలున బొమ్మకర్తం కప్పిపుచ్చుకుంటూ.

“అంత శ్రద్ధగా అడిగావోయ్!” అని తరవారి నెమ్మదిగా ‘ఆ ఆహ్మయికో పిల్లాడు పుట్టి పోయట్ట పెళ్లికాకుండానే’ అంది సుశీల మీనాక్షిమీద తన కని తీర్పుకుంటున్నట్టా.

సుందత్తాపు రెండుమీద పిడుగుపడ్డట్టయింది ఒక నానికాని తెప్పరిల్లలేకపోయాడు ఒకవేళ ఈ విషయం నిజమే ఐనా, ఇలా చెప్పినందుకు వెల్లెరి మీద పట్టరాని అణచ్యంతేసింది సుశీల మీనాక్షితో మాట్లాడకపోవటానికే ఇదిమాత్రం కారణం గావరిపించింది మరేదో కారణంగావచ్చిన ఆ వైరంలో తన పని సాధించటానికే మీనాక్షి ఈ రహస్యాన్ని సుశీల బట్టబయలు చేస్తోందనుకున్నాడు సుందత్తాపు.

‘ఇది నీ కలా తెలుసు?’ అన్నాడు

‘వదిలె! రాహ్మూర్తిబావ చెప్పాట్ట! ఈ ఆహ్మయిది బాళ్ళ ఊరేట!’ అంది సుశీల.

సుందత్తాపు మరేమీ మాట్లాడలేకపోయాడు ఈ మాటల్లో నిజానిజాలు ఇవ్వస్తో రేలటానికే నీలు లేనిది వెల్లెర్ని చూచినెళ్ళటానికేవచ్చిన ఆ పెద్ద మనిషి చాచివుండమని అవిడ చెవిలో ఊదినెళ్ళాడు కావాలి!

కారణం కోరికల వాకలుచెయ్యగా ఈ కనాశ్యం ఇంతవరకు తెలియకండా ఉన్నది తన కొక్కడికేనని గ్రహించాడు సుందత్తాపు. ఇంటి దగ్గరి అమ్మమ్మలకు ఈ కుభవార్త తన భార్య ఈ సాటికి ఎవ్వడో అందించివుంటుందనికూడా అనుకున్నాడు.

తనవాళ్ళవల్ల మీనాక్షి! జరిగిన ఈ అన్యాయానికి తన సామగ్ధూతి తెలియజేయ్యా అనుకున్నాడు! ఎలాగైనా మీనాక్షిని ఒకసారి కలుసుకోవా అనుకున్నాడు.

ఒకనాటి సాయంత్రం వాళ్ల ఇంట్లోవాళ్లం ఎక్కడికో జడుతున్నారు మీనాక్షి కండ్లలో ఎక్కలేదు ఇంట్లోనే ఉండి ఉంటుందనుకున్నాడు కుగ మాత్రంలో, ఒక్క అడుగులో ఆ ఇంట్లో ప్రవేశించాడు అంత ధైర్యం ఎలా వచ్చిందో తనకే తెలిదు.

సుందత్తాపు వచ్చిన అరిగిడి! మీనాక్షి ముందు హాలులో!వచ్చి గుండుమాత్రం తొట్టుపడి లేచుకుని ‘మానోండి’ అంది తనుకూడా కూర్చుంటూ సుందత్తాపు చాల ప్రమాదభరితమైన సంభాషణ సాగించటానికే వచ్చాడని పనికిట్టివట్టు చాలా నిబ్బరంగా కూర్చుంది మీనాక్షి కాని, ఎంత చాచినా మనసులో పడకున్న చికాకును ముఖం వర్ణితం చేస్తూనేఉంది!

ఇక్కడకు బయలుదేరినప్పుడున్న చిత్రస్మర్యం దిగజారిపోయింది సుందత్తాపులో తను చెప్పాలనుకున్న మాటలు చాలవరకు మరిచిపోవటం మొదలు పెట్టాడు.

‘నీకు చాలా ఆన్యాయం జరిగింది మీనాక్షి!’ అన్నాడు తిడబడుతూ.

కడప్రాణంతోఉన్న తనని పూర్తిగా హత్య చేసిపోవటానికే వచ్చాడు సుందత్తాపు అనుకుంది మీనాక్షి! సరస్వతి, సుశీల ద్వేషభావాలతో తన హృదయాన్ని గాయపరుస్తే, సుందత్తాపు సాంత్వ్యకవచనాల పేరుతో తన నెమ్మలో పొడవకచ్చాడు ఎవరికావాలి సామగ్ధూతి—అనికూడా అనుకుంది మీనాక్షి!

‘భరవాలేమేలండి’ అంది తను అట్టే బాదపడనట్టు.

వితరణ కోల్పోయి ఉగ్రశక్తిలో తను గడిసిన ఒక క్షణాన్ని పురస్కరించుకుని తెలిసినవాళ్లంతా ఇంతశ్రద్ధగా ఇంత ఆక్కసు పెళ్ళిపోయాల్సా, ఇంత సామగ్ధూతి చూపించాలా—అని మీనాక్షిలో ఒక పెద్ద కుపాసు చెలరేగింది!

సుందత్తాపు వడుతున్న తొట్టుపాటు గమనించి, అతని! నువ్వీమీకం చిక్కెందుకు నీలుగా

‘ఇందులో అబద్ధమేమీ లేదు, అంతా నిజమే! అందు వల్ల ముందు తప్పు చేసింది నేను’ అంది తనుచేసిన తప్పు ఇప్పుడు సుందత్తావు చెయ్యబోయే తప్పంత ఘోరమైనది కాదన్న ఆత్మవిశ్వాసాన్ని మరుసవరు చుకుంటూ

సువ్యంతి పరిశుభాలవుకాదు, మాబోటి దానిచే—అని ఆభయ మివ్వగల ఆసక్తిగల మీనాక్షి తన కిచ్చిన ట్లనిపించింది సుందత్తావు! ‘ఎనా, భరవాలేదు మీనాక్షి! అని కొంచెం కటపటాయించి ‘అభ్యంతరం లేకపోలే నీ కొక విషయం చెప్పాలనుకుంటున్నాను’ అన్నాడు

‘అనుమాన మెందుకు చెప్పండి’

‘మన పెక్కెత్తినా పిల్లిపోదాం వివాహం చేసుకుందాం నీ పువ్వుల్లోపెట్టి పూజిస్తాను’ అనర్హమైన మీనాక్షి! కావలసినంత గౌరవం కట్ట చెడతానన్నట్టు కవిత్వభోరణిలో చాలాసేపు మాట్లాడాడు సుందత్తావు

మీనాక్షి హృదయంలో ఒక అగ్నిపర్వతం పగిలినట్లయింది సరస్వతి, సుకీల మొదలైనవాళ్ళ నందరినీ వింటున్న యుక్తుడు సుందత్తావు అనుకుంది కవటసానుభూతులమాటున తాము మర్యాదవస్తులమన్న గర్వం సుందత్తావులో ఎంత దాచుందో!—అనుకుంది

కట్టుకున్న భార్యతో కావరంచేస్తూ, నిన్నటి చాకా అడే స్వర్గమని మరిసిపోయినవాడు ఇవ్వాలి తనని లేవదీసుకుపోయి ఉద్ధరిస్తాడట!—తను తప్పు చేసి ఉండవచ్చునుగాని, ఇలాటి ఉద్ధరింపులు తనేమీ ఎరగదే! ఈ నీతిపరుడి! నీతి గరపటమూ?

‘ఎందుకొచ్చిందిలేండి ఇదొక గొడవ అవుతుంది మళ్ళీ’ అంది మీనాక్షి చాలా లాలనగా

తన కోర్కెను అంత సామ్యంగా తీసుకునేసరికి సుందత్తావు! చాలా ధైర్యం వచ్చింది ‘భయంలేదు మీనాక్షి! సుప్రసిద్ధియంటే నేను నరకంలో కూడా సుఖంగా ఉండగలను, నే నెవళ్ళనీ లెక్క చెయ్యను’

ఈ కవిత్వ భోరణి! మీనాక్షి చిరునవ్వు వచ్చింది. సుందత్తావు మరిసిపోయాడు!

‘కన్నతల్లిని, తండ్రిని కాదనవలసి వస్తుంది ఎందువలనోండి’ అంది గోమంగా

‘నా కేమీ విచారంలేదు మీనాక్షి!’ అన్నాడు సుందత్తావు!

‘మీ భార్యను వదిలివేయవలసి వస్తుంది!’ అలా చేయించటం తన కిష్టంలేనట్లు!

‘సరస్వతంటే అసలు నాకు మొదటినుంచీ ఇష్టంలేదు, మీనాక్షి!’ అన్నాడు—అబద్ధమాడుకున్నావని అంతరాత్మ గుచ్చిగుచ్చి చెప్తున్నానీ వున్నా!

‘ఈ మీ ప్రకర్తనవల్ల మీ చెల్లెలి! వినాహం కాకపోవచ్చు!’

‘అది నా కనవసరం’ అన్నాడు సుందత్తావు నిస్సంకోచంగా

‘నేనేనా మీ కవసరం?’ అంది నవ్వుతూ ‘ఔను! నన్ను నమ్ము మీనాక్షి! ఏటి! ఎదురీడుతాను!’

మీనాక్షి పక్కునున్నది!

సుందత్తావు ఏటి కదురీదాడు—చేతి కంది వచ్చి నగలూ, కాణ్డాలూ నేకరించి మీనాక్షితో ఢిల్లీపోయే గ్రాండ్ బ్రంక్ లో పడ్డాడు రైలు ముందుకి సాగుకున్న కొద్దీ తను స్వర్గానికి ఎగతాళుకున్నట్లుంది

ఎంత ఆశ్రుకుందామన్నా తెల్లవారుఝానున కురుకువట్టింది తెల్లవారి నిద్రలేచి చూచేసరికి మీనాక్షి ఇప్పుడేదు. తన కోటుకేసులో ఉత్తిరం ఉంది—మీరు కట్టచెడదామనుకున్న గౌరవానికి నేను తగనిదానిని కాని, మీకు, మీవాళ్ళకి ఇంత గౌరవం ఉంచటంకూడా నాకు ఇష్టంలేదు. ఈపాటి మచ్చ మీ వంశానికి అవసరమనే మిక్కిల్ని ఈ పనికి ప్రోత్సహించాను—అని!

తెట్టె పతి! లే దబ్బుకూట లేదు!

సుందత్తావు ఇల్లుచేరుకున్నాడు చివరికి— అప్రతిష్ఠాహతం మిగిలింది!

అలాటి మీనాక్షి ఈనాడు మళ్ళీ చంద్ర మూలి భార్యగా ముద్రానులో ఎరురైంది! ఇంత గ్రంథం వదిలినమీదట సుందత్తావు! చంద్రమూలి

ఇంటికి వెళ్ళటానికి తెలుసుగా ఉండంటే అక్కర్లే పడకంటేనే వదిలేడు!

‘చంద్రమూలి భార్య మరణం కాదు. మీనాక్షిరా!’ అన్నాడు సుందత్తావు, రామ్మూర్తితో, వెనకటి గొడవలన్నీ చంద్రమూలి ముందు ఎత్తవద్దని ప్రాధేయపడుతున్నట్లు.

ఇద్దరూ బ్రీఫ్లింగ్ బస్సుకి రోడ్డుదాటి సందుకులుపు తిరిగారు. ‘అయినా, చంద్రమూలి భార్య మీనాక్షిని నీ కల తెలుసురావా!’ అన్నాడు రామ్మూర్తి.

‘నేను యాకామరా!’ అన్నాడు సుందత్తావు.

‘ఎప్పుడు?’

‘ఇప్పుడే!’

‘మన మింకా అక్కడికి చేరలేదామో — అప్పుడే ఎట్లా పనిగట్టావురా!’ అని ఒక క్షణం సుందత్తావు చైత్రుడూని ‘చిత్రే’ వాకంటే ముందువచ్చి కువిషయం తెలిసి భయపడి పారిపోయినట్లు వా కదురయ్యావా, ఏరావావా!’ అని రామ్మూర్తి విరగబడి నవ్వుటం ప్రారంభించాడు.

సుందత్తావు చెప్పిన సమాధానాన్ని రామ్మూర్తి నవ్వు మింగేసింది.

రామ్మూర్తి ఇంకా నవ్వుతున్నాడు.

ఇతరులు కష్టాల్లో ఉంటే తమ మాచి సంతోషించే బద్ధక స్వభావం రామ్మూర్తిది అని మళ్ళీ ఒక సారి అనుకున్నాడు సుందత్తావు.

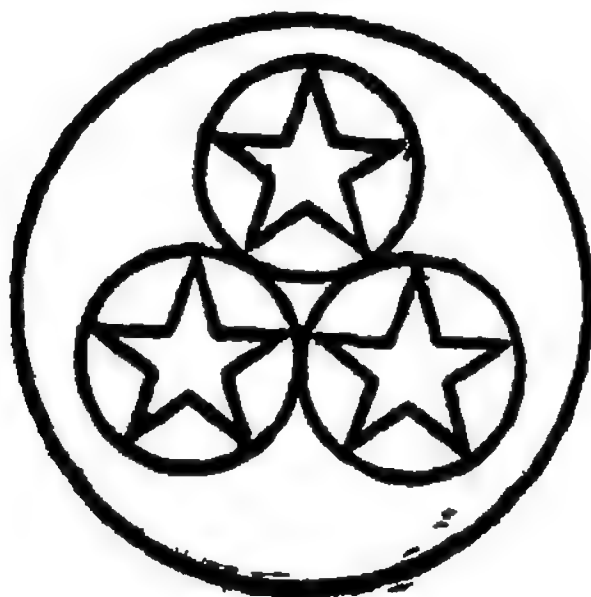
‘తేజో! నవ్వురావావా, గుండెలు తీసిన బంటుని!’ అన్నాడు తేజశ్చక్రమూర్తి.

సుందత్తావు అద్దెర్యాన్ని కల్చుకుంటూ, చంద్రమూలిని అల్లంత దూరాన దూషగానే—నవ్వుతూ మాటున ఇంతవరకు మనసులో మరుగుపడిపోయిన ఆ రహస్యం చంద్రమూలి సాహసం నీటిమిషగలాగ వెలికివస్తున్నట్లు పించింది రామ్మూర్తికి. ఒక పెద్ద బరువు దించినట్లయింది వాడి మనస్సు!—వాతమరిది తెలి కొరికాడు, ‘చంద్రమూలి మీనాక్షి వివాహం చేసుకోకముందే భార్యభర్తలుగా వ్యవహరించారు!’ అని.

ఇంత రహస్యం వాల్చిద్దరిముందు విరలవనీవచ్చే సరికి కళవిశేషద్దాడు సుందత్తావు ‘ఇది నీ కల తెలుసురా?’ అంటూ ముడుకున్నాడు కాని, ఇంతలో రహస్యంగానైనా ఈ ప్రశ్న వెయ్యటానికి వీలులేనంత దగ్గరకు వచ్చేకాదు చంద్రమూలి, మీనాక్షి.

విశేషమేమంటే—అన్ని విషయాలు తెలిసి కూడా అందరినీ నగుబాటుపాలు చేసింది రామ్మూర్తే నని మీనాక్షి తనపై పనిపట్టికన్నదన్న విషయం విందుకు బదులున్న గుండెలు తీసిన బంటు, రామ్మూర్తికి తెలియ!.

అతన్నెలా సత్కరించిందో వాళ్లు తెలికొస్తేనేకాని తెలుపడమ కూడాను!

విజ్ఞాన శాస్త్రపరిశోధన సమీక్ష

శ్రీ వనఃతరావు వెంకటరావు

రెండవ ప్రపంచ మహాసంగ్రామంలో విజ్ఞాన ప్రగతి: కొత్త ఒత్తికి కలిగింది ప్రతి దేశము విద్యుత్ సామర్థ్యాన్ని ఎక్కువ చేసికో దానికి, ప్రయోగసాధనాల వేగం పెంచుకున్నదానికి శత్రుమారణాస్త్రాల వాతపక్ష స్వదేశీయులకు మంచి చికిత్స చేయడానికి అసామర్థ్యానికి ప్రయత్నాలు చేయ ప్రారంభించేయి వస్తులే త్వరితగతినైనా విజ్ఞానము లేకల బ్లానాద్దనకోసం ఒకవంక శ్రమిస్తునే ఉన్నారు మరొకపనులల్లై సాగుకూన్న విజ్ఞాన ప్రపంచంలో కొన్ని ఘట్టాలను మీక్షిద్దాము

విజ్ఞాన పునోగమనంగా విచిత్రమైన ఘట్టాలు అనేకం తొందరగాయి విచిత్రజ్ఞానాన్ని ఆధారంగా చేసికొని విజ్ఞానమార్గాన్ని, కొంతవరకు, విజ్ఞాన ఊహిస్తాడు సామాన్యంగా ఆ మార్గాన్నే విజ్ఞానం సాగిపోతుంది కాని, విజ్ఞానం గాహించని మార్గాలను వైతం, అప్పుడప్పుడ, విజ్ఞానం అనుగమించడం అయిదు కాదు దానికి తార్కాణంగా అత్యల్పతాప క్రమాలలో ద్రవ్యం యొక్క ప్రవర్తనను పేర్కొన వచ్చును

ఏ పదార్థమైనా ఘనం గానో, ద్రవం గానో, వాయువుగానో ఉండగలదు సామాన్యంగా ఈ మూడింట ఏ స్థితిలో నుంటుందో నిర్ణయించేది తాప క్రమము, ఒత్తిడి. సామాన్యతాపక్రమంవద్ద ద్రవంగా నున్న నీరు పెంటిక్రేడ్ మానంపై నున్న డిగ్రీల వద్ద ఘనీభవించి గట్టిగాను, మారు డిగ్రీలవద్ద భాష్పమై ఆవిరిరూపంలోను ఉంటుంది గాలి కూడా చల్లారిపోతే ద్రవంగాను ఘనంగాను మారుతుంది ఘనద్రవాల సందర్భంలో ఒత్తిడికంటే ప్రతిష్ట లేదు. అయితే, పదార్థాన్ని వేడిచేసివంత సులభంగా చల్లార్చడానికి కవళాకం లేకపోవడంలేక, అల్పతాపక్రమాల వద్ద పదార్థం ఎట్టి లక్షణాలను ప్రదర్శిస్తుందో తెలిసికోవడానికి చాలాకాలం పట్టింది.

వస్తువులనెంతైనా వేడి చేయవచ్చును కాని, వాటిని చల్లార్చడానికి ఉరితించిరి సులభంగా గ్రహింపగలం ఏమంటే, వస్తువందరి అణువులు ఎల్లప్పుడూ స్పందిస్తూ చలనం గోమంటాయి చలనం వల్ల వాటికి ప్రాప్తించిన గతిజశక్తియే తాపక్రమంగా వ్యక్తమౌతుంది వస్తువును వచ్చినప్పుడు అణువుల స్పందన మందగించి, వాటి గతిజశక్తి తగ్గుతుంది అణువులన్నీ విశ్చలంగానుండే అవస్థకంటే వాటి గతిజ శక్తిని తగ్గించలేముకదా! అనగా, అణుచలనం శూన్యమైనంతవరకే పదార్థాన్ని చల్లార్చవచ్చును ఆ స్థితిలో దాని తాపక్రమం శూన్యమై తుంది దానికే "పరమశూన్య తాపక్రమం" అన్నారు అది నున్న డిగ్రీల పెంటిక్రేడ్ కంటే 273 డిగ్రీలు తక్కువ అంతకంటే తక్కువ తాపక్రమం జగత్తులో నుండు పరమశూన్యం వద్ద వస్తువులో నున్న అణువులన్నీ స్తంభించిపోతాయి

ఒక వస్తువును చల్లార్చినకొద్దీ దాని తాపక్రమం తగ్గుతుంది దానితోపాటు అందరి అణువులు దగ్గర దగ్గరగా కుదించబడి వాటి మగ్గింపును దూరం తగ్గుకూ ఉంటుంది నున్న డిగ్రీలకంటే 198 డిగ్రీలు తక్కువగా గాలిని చల్లారిస్తే అది ద్రవరూపం సరి ప్తుంది. ద్రవించిన వాయువు నీలంగా నీటివలె ఉంటుంది ద్రవవాయువులందువులు నేలమీద పడి వచ్చుడు కుప్పకుప్పల క్రుక్కుతూ, దూకుండాగానే అని మరించిపోతాయి.

పచ్చిమిరపకాయలు, పచ్చిచామపళ్లు, కమలా పంకు తొవలు మొదలైన మెత్తటి వస్తువులను ద్రవ వాయువులో పడవేసి పైకి తీస్తే అవి ఎంతో గట్టి పడితాయి. అట్టి పచ్చిమిరపకాయలు మురితో కొట్టి నప్పుడు, లోహాన్ని కొట్టికట్లు ఖాంగ్ ఖాంగ్ మని కేళుమౌతుంది. ద్రవవాయువులో నుంచి తీసిన దూది

పింజను అగ్నిపుల్లతో ముట్టిస్తే ఒక్కసారి భగ్గునమండి ఊరుకొంటుంది రవ్వంతైవా నువ్వీ విచ్చుదు

వాచాకాలలో నిద్రుత్తు ప్రవహించినప్పుడు దానికి కొంత నిరోధం కలుగుతుంది ఆ నిరోధం [Resistance] వాచాకాల తాపక్రమంతో తగ్గుతుంది, పరమకూన్య తాపక్రమంవద్ద నిరోధం కూడా కూన్యమౌతుంది అనుకోవచ్చు కాని, అత్యల్ప తాపక్రమాలకు కలిగించగల విధానాలు తెలిసిన తరువాత పరమకూన్యానికి పూర్వమే నిద్రుత్తినిరోధం లూరిగా నశిస్తుంది కనుకొన్నాడు అత్యల్ప తాపక్రమం వద్దనున్న ఒక కలయంలో నిద్రుత్త ప్రవాహాన్ని పంపినప్పుడు అది అనంతరకంగా ప్రవహిస్తూనే ఉంటుంది

అత్యల్ప తాపక్రమాలవద్ద ద్రవాల ప్రవర్తన కూడా ఉహితీతంగానే ఉంటుంది హీలియం అనునాయువు ద్రవీభవించే మేకష్టం పరమకూన్యత తాపక్రమానికి నాలుగు డిగ్రీలకైన అది ప్రవీణిస్తుంది, ఒక్క డిగ్రీకైన ఘనీభవిస్తుంది అయినప్పటికీ పరమకూన్యానికి 219 డిగ్రీలవద్ద ద్రవంగానన్న హీలియం యొక్క లక్షణాలలో మార్పు కలుగుతుంది అంత తక్కువ తాపక్రమంవద్దనున్న ద్రవానికి అంతకంటే తక్కువ తాపక్రమం వద్దనున్న ద్రవానికి వ్యత్యాసముంది అందుచేతనే రెండవ ద్రవాన్ని "హీలియం రెండు" అన్నారు ఈ హీలియం రెండు చాలా తమాషాగా ప్రవర్తిస్తుంది దానినొక పాత్రలో పోసి, భారీ గాజుగొడుగు నొకటి దానిలో పోసి మంచి ఉంచగా, కొంతసేపటికి గాజు గొడుగులో సగం భాగం హీలియం ద్రవంలో నిండి ఉంటుంది అప్పుడా గొడుగును ద్రవంలోనుండి పైకెత్తి పట్టుకొంటే, గొడుగులోనున్న హీలియం ద్రవం చుక్క చుక్కలుగా కారి, గొడుగు భారీ అవుతుంది ఈ సంఘటనలో మొదట గొడుగు గోడలపై కెగత్రాకి పాత్రలోనుండి గొడుగులో హీలియం ప్రవేశించింది, తరువాత గొడుగు లోపలిభాగం నుండి పైకెగత్రాకి పైకి వచ్చింది. గొడుగులోనున్న చీమలు గోడలపై కెగత్రాకి పైకి వచ్చినట్లే, ఈ హీలియం రెండు కూడా ప్రవర్తిస్తుంది. దీనిని ప్రయోగం రుజువు చేసింది అంటే ఆ ద్రవప్రవాహానికి ఎట్టి నిరోధం లేదు అందుచేత ఆ స్థితిని 'నాల్గవ స్థితి' అన్నారు.

సామాన్యమైన కుసద్రవతాయు స్థితులకు భిన్నమైనదీ నాల్గవ స్థితి.

వైద్యవిజ్ఞానం చేస్తూన్న మానవశరీర దీనికాభివృద్ధి చెందుతూంది ఏదెనిమిదండక్ల క్రింద తొలిసారి రోగుల కమృతప్రాణంగా "పెనిసిల్లిన్" అను మందు నువ్వడింది అది సర్వరోగనివారీ అన్నాడు నూత్యుక్తిమలచే కలుగు వ్యాధులకేమి, పెప్టిక్ ఆఫ్ ఫలకేమి, అంటుబాక్టెరియాలు, నులికడుపుకేమి, ఇట్టి అనేక వ్యాధులకు దానిని దివ్యవృక్షంగా భావించేరు ఈ పెనిసిల్లిన్ బూజుపదార్థం వంటిది పెనిసిల్లిన్ విషయమై ప్రచారమైన తరువాత అట్టి మందు లింకమైనా ల భ్యమాతా యేమో అని విజ్ఞానులు తీవ్రంగా అన్వేషణ ప్రారంభించేరు తర్ఫీరితంగా "స్ట్రెప్టామైసిన్" సిద్ధించింది కొన్ని రకాల క్షయ రోగాలలో అది అమోఘంగా పని చేస్తుంది

డాక్టర్ బర్క్ హోల్డర్ అను విజ్ఞాని చేసిన కృషి వల్ల 1947వ సంవత్సరంలో "క్లొరోమైసిటిన్" లభ్యమైంది అది అనేక విధాలైన నూత్యుక్తిమలకు వాతనము చేయసేమే కాక, ప్రేరణయిందే జ్వరంతో బాధపడుతూన్న ఎలుకలను రక్షించినట్లు ప్రయోగాలవల్ల విశేషమయింది అంతే కాక, అనేక వికారాల చే బాధపడు కేవులకు కూడా రక్షణ దిచ్చినట్లు రుజువయింది దానితో వైద్యలోకంలో సంచలనం బయలుదేరింది అయితే, వికారాలను వాతనం చేసే ఈ మందుయొక్క ప్రాముఖ్యాన్ని సురింద దానికై, అంటువ్యాధి ల సురింగ్ కొన్ని ముఖ్య విషయాలను తెలిసికోవాలి

అంటువ్యాధులలో మూలంగా రెండు జాతులున్నాయి అంటువ్యాధిని కలిగించే నూత్యుక్తిమి మాటాలు కేవుల కేరీరంలో ప్రవేశించి అందరి రసాలలో పెరిగి, వృద్ధిచెంది, విషద్రవాలను తయారుచేసి విడుదలయి ముక్కులోను గొంతులోనుగల శ్లేష్మంలోనో, ప్రేగులందరి ద్రవాలలోనో, రక్తప్రవాహంలోనో అవి వివాస మేర్పరచుకొంటాయి కాని, కేవలకాలంలోని మాత్రం జీవరసద్రవ కేవలకాలకు వెలుపలనే ఉండి, అవి తయారుచేసే రసాణునిక ద్రవాలతోనే కేవలకాలకు అపాణం కలిగిస్తాయి. ప్రేరణయిందే, నిరూనియో, దీప్తిరియా మొదలైనవి ఈ జాతికి చెందిన అంటువ్యాధులు.

రెండవారికి చెందిన అంటువ్యాధి కారకులు వికారాలు (Viruses) అవిచ్ఛేదకాలంలోనే నివసించి వాటి నిత్యజీవితానికి అంతరాయం కలిగిస్తాయి. అవి కలిగించే వ్యాధులు జలుబు, శిశుపక్షిపాతం, మనుచి మొదలైనవి అందుచేత, వికారాలను నాశనం చేయడానికి ఔషధప్రయోగంచేస్తే, వికారాల కారకము విచ్ఛిన్నం చేయడానికి ధంగం కలుగవచ్చును కాబట్టి నూత్రక్రిమిలను నాశనం చేయకలిగినంత సులభంగా వికారాలను మట్టిపెట్టే ఆవకాశం లేకపోయింది ఇంతవరకు మహాపయోగంగానున్న సల్ఫామందులు పెనిసిలిన్, స్ట్రెప్టోమైసిన్ మొదలైన మందులు చీకకకాలకు జలుబలనుండి శరీరంలో సంచరిస్తున్న నూత్రక్రిమిలపై పనిచేయ కలిగినవే కాని, వికారాల నెదుర్కోలేనివి కావు అందుచేత, వికారాలను నాశనం చేయాలి “క్లోరోమైసిటిన్” అను మందును కమగొన్నారను తొలివార్త కొంత సంచలనాన్ని కలిగించిందంటే ఆశ్చర్యం లేదు

వార్మి డేవిస్ కంపెనీలో పనిచేస్తూన్న రసాయనశాస్త్రజ్ఞులీమందును గుర్తించేది, రసాయనిక రచనను కమగొనడానికి ప్రయత్నించేయ ఆద్యుష్టపశాత్తు ఆ మోల్డు సులభంగా పెరుగుతుందని, దానిలోనున్న క్లోరోమైసిటిన్ ని సులభంగానే ఇచ్చివేస్తుందని కూడా వారు కమగొన్నారు అంతేకాక, అది సాఫీతంగా సులభమైన సేంద్రీయ రసాయనిక పదార్థమని, కృత్రిమ పద్ధతులతో కామగొన్నంగా దానిని తయారుచేయవచ్చునని తెలిసింది

దాని సమర్థతను శోధించే ఆవకాశాలు కూడా నంటనే లభించేయ సలహాదేశంలో “స్క్రిప్ టైఫస్” అనే జాడ్యం తీవ్రంగా వ్యాపించింది దానివల్ల నూటికి సుమారు పదిహేనుమంది మరణించేవారు ఒక రబ్బరుఎస్టేటులో ఈ వ్యాధి విలయతాండవం చేస్తున్నప్పుడు ఒక పాను క్లోరోమైసిటిన్ వైద్యులు మలయా చేరుకొని రోగులపై దానిని ప్రయోగించేయ ఈ మందు పుచ్చుకున్న ఒక్కరోజులోనే చాలామంది కోలుకొన్నారు ఈ మందు పుచ్చుకొన్న సలభై రోగులు ప్రమాదస్థితిని వాటిపోయారు

నూత్రక్రిమిలవల్ల కలిగే టైఫాయిడ్ జ్వరంలో కూడా క్లోరోమైసిటిన్ అద్భుతంగా పనిచేస్తున్నట్లు కొందరు వైద్యులు కమగొన్నా గు నీనివి నోటితోనే

నీనింపవచ్చును ఇంజక్షన్ మూలంగా పుచ్చుకోవక్కరలేదు. అయినప్పటికీ, శరీరంలో ప్రవేశించిన నంటనే పనిచేయ ప్రారంభిస్తుంది దీనివల్ల చుట్టూ నాలు అంతగాలేవు

సల్ఫా, సల్ఫోడ్ మందులలో కొన్ని రకాలు ఈ మధ్య వాడుకలోనికి వచ్చేయ వాటిలో కొన్ని యురోలిజోసిన్, లోడిలోన్, ఏసి టేట్, ప్రోమిక్సో వీటిలో ప్రోమిక్సో ముఖ్యంగా కుష్టురోగానికి ఊయకు బాగా పనిచేస్తుంది

జ్వరాలలో మలేరియా జ్వరం చాలా మొండికి క్వినైన్ కి పూర్తిగా లొంగదు దానికి ‘పాలాడ్రీక్’ అనే మందు క్రొత్తగా కనిపెట్టబడింది మలేరియా క్రిమిని నిర్మూరించేకత్తి దీనికున్నట్లు ప్రయోగాలు నిర్ణయించేయ క్వినైన్ వాడడాని కవకాశంలేని గర్భిణీస్త్రీలవంటివారి విషయంలో పాలాడ్రీక్ నిరసాయనంగా వాడవచ్చును ‘క్వినో-మెక్వినో’ అనేది కూడా ఇటువంటి మంజీ

పరమాణువుని క్షిప్తంచేయడానికై చేసిన ప్రయత్నాలు కొన్ని కృత్రిమమైన రేడియో ధార్మిక పదార్థాలను ఉత్పత్తిచేసేయ అది స్వల్పకాలంలో విదళనంవెంది పావాన్యపదార్థాలుగా మారుతేయ ఆ సంఘటన వైద్యంలో మిక్కిలి ఉపయోగకరంగా నుంది కొన్నికొన్ని పదార్థాలు శరీరంలో ప్రవేశించితరువాత ఏ మార్గాన్న ప్రయాణంచేస్తాయో తెలిసి కొవడంవల్ల వైద్యంలో ఎంతో లాభముంది కాని, పదార్థగమనాన్ని తెలిసికొనే ఆవకాశం లేకపోయింది రేడియో ధార్మిక ఐసోటోపులు లభించిన తరువాత ఈ మార్గా స్వేచ్ఛణం సులభపాధ్యమయింది ఉదాహరణకు శరీరంలో ఆయోడిన్ ఏవిధంగా శోషింపబడుతుందో కమగొనామనుకున్న వైద్యుడు, ప్రత్యేకంగా తయారుచేసిన రేడియో ధార్మికపు ఆయోడిన్ ను మొట్టమొదట ఆహారంలోకలిపి ఇస్తాడు ఆ ఆయోడిన్ పరమాణువులు క్రమంగా విచ్ఛిన్నమై గామా కిరణాలను ప్రసరిస్తాయి గైగర్-ముల్లర్ కాంటర్ వంటి గుర్తింపైన ఉపకరణంతో గామా కిరణాలను గుర్తిస్తూ, శరీరంలో ఆయోడిన్ ఏ మార్గాన్న పయనిస్తుందో సులభంగా కనిపెట్టగలరు.

కృత్రిమంగా తయారుచేసిన ఇటీ రేడియో

భౌతికపదార్థాలను ప్రేసర్ పదార్థాలంటారు. వైద్యంలో మునుముందిరి ముఖ్యమైనపాత్రను వహిస్తూ యనడానికి సందేహంలేదు.

నాయులేగాళ్ళే కాక శబ్దలేగాన్ని మించిన వేగంతో ప్రయాణంచేయడానికి విజ్ఞానులుచేస్తూన్న ప్రయత్నాలు విజయవంతంగా సాగుతున్నాయి. ఈ మధ్యనే ఇంగ్లండునుండి మన దేశానికి సుమారు 470 మైళ్ళ వేగంతో ప్రయాణంచేసిన 'కామెట్' విమానం 14 గంటల్లో సురక్షితంగా గమ్యస్థానం చేరుకొంది. శబ్దంయొక్క వేగం గంటకు సుమారు 780 మైళ్లు. సుమారు యిదైళ్ళ వేగంతో వైమానికులు ఆకాశయానం చేసినట్లు విశ్వసనీయమైన వార్తలు ప్రకటింపబడ్డాయి. అంటే, శబ్దలేగాన్ని మించిన వేగంతో ప్రయాణం సాధ్యమైనట్లు నిష్పత్తు.

గంటకు వెయ్యిమైళ్ళ వేగం సాధ్యమైనప్పుడు రెండువేలమైళ్ళ వేగం సాధ్యంకాకపోదు కొన్ని రాకెట్లు విపరీతవేగాలతో ఆకాశంలో దూనికొని పోయినట్లు తెలియవచ్చింది. అయితే, గంటకు రెండు వేలమైళ్ళ వేగమే సాధ్యమైననాడు మన భావాలలో కొన్ని వివిధంగా మారుతాయో విచారించవలసి ఉంటుంది.

కాలన హినిలో ముందుకు సాగిపోవడమేకాని మనకు ప్రయాణంచేయడం దుస్సాధ్యమని, దుర్వాహ్యమని విజ్ఞానులు భావిస్తున్నారు. కాని, దానిని కూడా మానవుడు సాధిస్తాడా అనిపిస్తోంది. నిమిషం, విమానయానంవల్ల కాలంలో తిరోగమించే అవకాశ మున్నట్లు స్ఫురిస్తుంది.

ఈ సమయంలో ఇక్కడ సుక్రవారంరాత్రి సుమారు ఎనిమిదిగంటలయింది. ఇదే సమయమందు లండన్లో మధ్యాహ్నం రెండున్నరగంటలౌతుంది. ఏమంటే, మనకు పశ్చిమంగానున్న దేశాలలో ప్రతి డిగ్రీ రేఖాంశ దూరంలోనున్నవి నాలుగు నిమిషాలు కాలంలో నిమగ్నపడితాయి. ఇది భూభ్రమణంవల్ల సంభవిస్తుంది. మనదేశానికి, మనకు పశ్చిమంగానున్న లండన్కు రేఖాంశాలలోగల భేదం 81 డిగ్రీలు. అందు చేత లండన్లో కాలం మన కాలంకంటే రెండు గంటలు వెనుకకుంటుంది. అందుచేత, అచ్చటి స్థానిక కాలం

ప్రకారం ఇప్పుడు మధ్యాహ్నం రెండున్నర గంట లౌతుంది. ఈ తేడానుండే బయలుదేరి, గంటకు రెండు వేలమైళ్ళ వేగంతో గమించగల విమానంమీద ప్రయాణంచేసి మూడుగంటలకాలంలో లండన్ చేరుకొన్నా మనుకొంటే, లండన్ చేరుకొనేసరికి అచ్చటి స్థానిక కాలప్రమాణానుగుణ్యంగా రెండు గంటలవుతుంది. దీని పర్యవసానమేమంటే, 1951 వ సంవత్సరం అక్టోబరు ఇరవైఆరవతేదీ సుక్రవారం రాత్రి ఎనిమిదిగంటలకు ఇండియాలో బయలుదేరి విమానంపై ప్రయాణంచేసిన వారు, అనాటి పాయంకాలం అయిదున్నరగంటలకు లండన్ చేరుకొంటారు. మార్గాప్రమయమైన తరువాత రెండుగంటలకు బయలుదేరి, అస్తమించిన సూర్యుని వూడి, దాటి, సూర్యునికంటే ముందుగా లండన్ చేరుకొనడమంటే కాలంలో తిరోగమించి నట్లే కదూ? ఈ విధంగా, అత్యధికవేగాలతో ప్రయాణంచేయగల అవకాశాలను కల్పిస్తూన్న విజ్ఞానం కాలవాహినిలో మనకు ప్రయాణం చేయిస్తుండేమా!

విజ్ఞానానికి బహువిధ ప్రయోజనముందని గ్రహించాలి. ఏ దృష్టితో పరిశోధనను ప్రారంభించినప్పటికీ, విజ్ఞాని సంపాదించిన జ్ఞానాన్ని జనోపయోగానికై వినియోగించడానికి ఎక్కువగా ప్రయత్నిస్తున్నాడు. బట్లర్ కామ్రెక్లకు చెప్పినట్లు "ప్రకృతిని ఎక్కువగా అర్థంచేసికొంటూన్న కొద్దీ దానిని కాపించగల అవకాశాలుకూడా సహజంగా ఎక్కువవుతున్నాయన్నది సత్యమే కాని, ఈ విశేష జ్ఞానార్జనకు మానవుని పురికొల్పుతున్నది జ్ఞానాన్ని వృద్ధిచేసికొందామన్న సవాళయమేకాని వివియుక్త విజ్ఞానంవల్ల లాభంపొందదామన్న ఆశమాత్రము కాదు. అజ్ఞానాంధకారాన్ని జ్ఞానరశ్మిచే భేదించాలని, అభివ్యక్తంగానున్న అభివృద్ధిలో క్రమాన్ని అర్థాన్ని కనిపెట్టాలని ఆదిమ మానవునికే కాంక్ష జరిగింది. ఆ కాంక్షయే, నాగరికతయొక్క వివిధ ఆవిర్భావైన భాషకు, తత్వవిజ్ఞానం, వేదాంతానికి, కళకు, నాట్యయానికి దారితీసింది." అందుకే, క్రమబద్ధమై విర్యావార్ధకమైన విజ్ఞాన పురోగమనమే సర్వదా వాంఛనీయము.

(నిజయవాడ అలిండియా రేడియో సౌఖ్యంతో)

కలగూలం

భారతీయ సంస్కృతి

“స్వ” ఉపసర్గగా “కు కృశ్ కర” అను ధాతువునుండి ఉత్పన్నమైన కృదంత నూపము సంస్కృతి “సంస్క్రియతే అనయా ఇతి సంస్కృతిః” నీవిదే సంస్కరింపబడును అని దీనికి అర్థం

నేడు ప్రధాని మొదలు ఛారావానివరము అందఱు సంస్కృతి, సంస్కృతి అని చాల శ్రేణి కగా యీ పదమును గాగుతున్నారు కాని దీని యర్థం గ్రహించికొనీ, దీని పుట్టుతూర్పుతరాల గానీ గుర్తించి వాడక న్నవా రందఱో?

భారతీయ సంస్కృతిని ర్యతోమణింగా అభివృద్ధిని పొందించి జాతికి నైరవ్యంగ్యమైన కాలం ఆది పురాతనం ఆర్యయుగంనుంచి భారతీయ సంస్కృతి స్వయంసంపూర్ణమై, జాతికి నైతిక సూతనత, లేజమ్మ, శాంతి, సామరస్యం కలిగించి సాంఘిక జీవితానికి మార్గంమూసే ఉంది వార్తకి చేతిలో భారతీయసంస్కృతి నైరవ్యంగ్యమంతమైన సుందరమూర్తినిజార్చి, అయోధ్యలో అంతఃపుర కాంతలతో, దశరథుని నిండుకొలుపులో, మంధర కామరూతలలో, రాజ్యంకోసం లక్ష్మణుడు చదివిన వారసత్వపు పద్యాల్లో స్వచ్ఛావిహారంచేసి, ఆర్యులకు శివతంతో చెలిమి సంపాదించి మానుమంతుని చేతి పంపానరస్తీరంలో, ఋశ్యమూక సుందర కందరాల్లో తపస్సు చేయించింది దాని ఫలం రాముని ధనుర్విద్యా ప్రదర్శనంలో ప్రతిబింబించి సుగ్రీవునికి కిష్కింధారాజ్య పట్టాభిషేకం చేసింది వారి శేలమాలినపుడ, అతనికి శ్రీగామునకుడు, తారకును జరిగిన వాదోపవాదాలలో పరసీమనంది అజే అధారముగా మానుమంతునకు మంత్రిపదవి నిచ్చింది.

అప్పటికి భారతీయ సంస్కృతికి సంపూర్ణ యాన సంతోషాటు సహజమైన సౌందర్యసిద్ధి కలిగింది దాని సారమ్యమే రాజుని అంతఃపురం, పానశాల, అశోకవనం—

నైతికదృష్టిలో రాసుని అదర్శపురుషునిగా నిర్మించిన ప్రధాన మూత్రసంస్కృతి రాజనీతిజ్ఞత నోడుగా విభీషణ పట్టాభిషేకంలో స్వచ్ఛందంగా ప్రవహించి రాజుకు శరణంటే ఆయోధ్య ఇస్తా ననిపిస్తుంది రాసునిచేత దానినే వివరించాడు చేరున “చింపదగినయట్టి శ్రీకృతు లనచేతచిక్కేనేని కీడు నీయరాదు, పాదగమలుచేసి మామ్మడుటే చాలు” అని గురువాక్యం వేదవాక్యం, పితృకావనం నైవకావనం, సవతులేని సోదరప్రేమ, రాజ్య పరామృభుత, శరణాగతసంరక్షణ, ధూతదయ, శ్రీగు సంహరదీక్ష, పనిలోపట్టుపల, లోకకళ్యాణం కోసం తన కష్టగుణాలు గణింపకపోవడం రాసు పాత్ర ద్వారా వార్తకి చేతిలో పరలోటి నధిసోహించింది కాకపోతే అది సలక్షణమైన కావ్యమే కాదు అందు భారతీయ సంస్కృతికి స్థానమే లేదు వార్తకి లోకదృష్టి కలవాడే కాదు రాముడు విడి తాత్మ్యమే కాదు

సారస్వతస్పర్శని బట్టి భారతీయ కవులు పెట్టి నదే సంస్కృతి భిక్ష సంస్కృతి అంటే యేమిటో గ్రహించాలంటే భారతీయ వాఙ్మయగాన్ని తత్వ దృష్టితో పఠించాలి అంటే గాని ఉపవాదసాల్లో రామనామం లాగు సంస్కృతిసంస్కృతి అని జపిస్తే ఫలంలేదు

మన కవులు సామాన్య కవితా రచనలో ప్రపంచాన్ని యే ఖండించాడూ చేయలేని మూమ్ముక్తు చేసి విడిచిపెట్టారు. వార్తకి చూసిన సంస్కృతి శాఖ రంగా ఉపాసించి కాలిదాసు ముమ్మాత్తులా గురు

వుతో సమాను దనిపించుకొన్నాడు. ప్రార్థనా
యాచంగా రఘువంశం ఆరంభించి జగజ్జననీ జనకులను
వాగర్థములతో పొర్పించెప్పడు

“వాగర్థా వివ సంపుక్త వాగర్థ ప్రతిప క్తయే

జగతః పితరౌ వందే పార్వతీ పరమేశ్వరౌ” అని
ప్రయోజనం లేని పనిని యెంత సోమరియైనా ఆరం
భించును నూర్వకంకలు రాజాలచరిత్ర తాను రచించి
వారంభించి అందుకు కావలసిన పరికరం వాక్కు,
అర్థమూ అంటాడు పరిసద్దమైన వాక్కు రచయిత
ప్రయోజనమును సాధిస్తూ లక్ష్యమును ప్రజాసమాహా
నికీ సులభంగా అందిస్తుంది దానినే మనస్సులో
ఉంచుకొని తెలుగులో ఆదికవి నన్నయ కావ్యము
విశ్వశ్రేయమునకే అనీ, దోషరహితములూ, సంస్కృ
తీయ క్తములూ అయిన వాగర్థాలే కావ్యమనీ “విశ్వ
శ్రేయః కావ్యం తి దహాపా పరికృతౌ చ వాగర్థా”
అంటాడు పాత్రల నడవరించి అవస్థాభేదముతో
రసమును పోషించినవే వాక్కుయొక్క పరమార్థం
దీనికే “సా వాక్ యో రసవృత్తిః” అన్నాడు ప్రథ
మాచార్యుడు

ఈ విధంగా పరిశ్రమైన వాక్కును ఉపా
సించి వశము చేసుకొంటే దానితో అర్థం దానంతట
అదే క్తవన మవుతుందని ఆ రెం కీ యెడలాటలు లేవనీ
“వాగర్థావివ సంపుక్త” అన్నాడు కవిసమ్రాట్

ఈ వాగర్థములు సాంఘికంగా ప్రపంచవానికీ
తల్లిదండ్రులని కవికులపతి ఉద్దేశం వాక్కు ఎంత
నిర్మలమైతే ఆవ్యక్తి ప్రవృత్తి అంత నిర్మలమన్న
మాట వాక్కుమంటే వ్యక్తిగత గౌరవాగౌరవాల.
దీనికే తెలుగులో ఒక చిన్న సామెత ఉంది “తల
విలువనోరు చెప్తుంది” అని వ్యక్తియందున్న
గొప్పతనం, మంటరితనం, సభ్యత, అసభ్యత తెలియ
జేసేది వాక్కు “ఈయనా మంచిదేవా?” అని
ఒక బాలసారి పాలిమేరలో కనవులేనీ అమ్మని అడి
గితే “నాయనా! నీ నోరు మంచిదేవా?” అని ఆమె
జవాబుగా ప్రశ్నించింది దీని తర్వం పాఠకులు
గ్రహిస్తారు.

వాక్కునుగూర్చి తిక్కయజ్వ “పలుకు ప్రల్ల
దనము” అని చల్లగా వేదంలాగు ఉద్ఘాటించాడు ఈ
మహాకవులకాం వాగర్థావివ సంపుక్త అనకుండా
భారతీయసంస్కృతిని తెలిసికొన్నవారూ కాదు,
తెలిసినవారూ కాదు ప్రతి భారతీయుడూ వాగర్థా
వివ అనే రఘువంశ ప్రారంభ శ్లోకంలో కాలిదాసు
వ్యక్తిత్వాతంత్ర్యంలో ఎంత మహోక్తిష్ట
ధర్మాన్ని బోధించి యెంత ఉత్తమసంస్కృతిని
ప్రపంచానికి ప్రకటించేడో తెలిసికోవలసి ఉంది

స్వాతంత్ర్యంలో వ్యక్తిగతంగా వాక్స్వా
తంత్ర్యం ఎంతో ప్రధానం దానిని స్వేచ్ఛా
వాహికాకాక సాంఘికంగా, సామరస్యంతోపాటు వివి
యోగించాలని కవిపార్వభౌముని కాసరిం, వాక్కు
శిలమును కాపాడే మహాశక్తి బుద్ధిని వికసించజేసే
గురువు సాంఘికంగా గౌరవం కలిగించేది వాక్కు
జీవితానికి పవిత్రతనిచ్చేది వాక్కు వాక్కు దైత
శక్తి పరోక్షంగా ఉండి మానవజీవితాన్ని బహు
ముఖాల పరిశీలిస్తూ, మానవమానాలనూ, గౌరవా
గౌరవ లగూ కలిగించడంలో ప్రధానాచార్య
పాత్రను పోషించేది గాక కనుకనే వాక్కునొక
జీవితగా భారతీయులు “బ్రాహ్మి” అన్నారు పర
తత్వానికి జీ లపాటలు పాడాలన్నా, మేలుకొలు
వులు పాడాలన్నా వాక్స్వాతంత్ర్యం కలిగి
ఉండాలి పరిశ్రమైన, నిస్సందిగ్ధమైన, పరికృతమైన
వాక్కుని సర్వకార్యాలూ పోషించే విధానం చూపించి
మానవుణ్ణి మానవుణ్ణిగా చేస్తుంది వ్యాగ్రూపమైన
సంస్కృతి పాకంతో కాలిదాసమహాకవి ఖండార
రాల్లో కూడా తన ప్రతిభకు నీరాజనా లందు
కొన్నాడు అరిని పరమాపానాథలితమే వాగర్థా
వివ సంపుక్త”

మన దృష్టిలో ఎంతో శ్రేణిగా కనిపిస్తూన్న
సుమతిశీలకం వాక్కున కాంత ప్రాధాన్య మిచ్చిందో
విద్యావంతులకు తెల్లమే “ఎప్పటికయ్యది ప్రస్తుత
మప్పుటి కా మాటలాడి అమృతమనములో నొప్పింపక
తానొవ్వక రిప్పించుక నిగురువాడె గుర్తుకు
నునుతీ!”

భారతీయాదిక ఆధికదృష్టి పరచువధి దానికి
ఆస్తికత్వం అంగరక్షి అందుకనే వాక్కును “శిష్ట
బ్రహ్మమయి” అన్నారు తత్వికులు అన్ని మంత్రా
లకూ వాక్కు మాత్రస్వరూపం నిరవధికమైన ఆనంది
బ్రహ్మతత్త్వమును ప్రతిపాదించే ఓంకారమే ప్రా
థమ అదే శిష్టబ్రహ్మమయి అన్నమాట

ఈ విధంగా వాక్కును విశ్వజనీనమైన సంస్కృ
తితో ఉపాసించి అందున్ని నలుగురు పాధించవలసి
వంటాడు కవిచక్రవర్తి

పరిశ్రమైన వాక్కును ఆధారంగా తీసికొని
ఆరంభించాడు రఘువంశరచన అందులో కాలిదాసు
చూపిన సంస్కృతి విహికంగా అమృష్టికంగాకూడా
ప్రకృతిని ప్రబోధించింది తా నెంత సముద్భుజ్జకా
మానవుడు వహించేయ్యదై ఉంపడం అవసరం వాక్కు
నకు విధేయతయొన్న వుజే ప్రపంచానికి తాను పోగ
కాగలడు ఈ విషయ విధేయతల కెంత ప్రాధాన్య
మిచ్చాడో మన కవికులపతి పరిశీలించండి.

కాళిదాసుభారతి యెన్నికట్లుకలవా వివరించాలంటే అర్హుడైనవా తరంకాదు పుంభావ సరస్వతియైన కాళిదాసు తన రచనకురించి అందరి పండ్లకు అట్టుచాచినట్లు తన ప్రయత్నం ఉందంటాడు. "ప్రాంతలశ్లేష భరే గాభా దుద్భావలరీవ వామనః" ఎంత ప్రయత్నించివా మానవులకు లోభం విచారమునూ, హాస్యమునీ పొందించి పెట్టుతుంది గాని కార్యమును కొనపొగించదు కారణం? తన తలకు తగనిపని చేయడానికి పూనుకోవడమే విమర్శిగ్రీ కాళిదాసుచేతకాని బ్రాహ్మణమనం పండితా యలే కాదు తన సమగ్రశక్తికి ప్రతిబింబమైన రఘువంశానికి పునర్జన్మలేవట్లు రచించిన కవిప్రావీణుడు కాని అవిధంగా సంఘానికి బోధించడమే అదీ పరమార్థం ఇదియే సంస్కృతి అవుతుందో పాత సోదరులే నిర్ణయిస్తారు

గాకానికి కావ్యం చతుర్క్రూరితో కాంతి కలిగి యుక్తాయుక్త బోధ కావించాలంటాను అలంకారికులు "కావ్యం—కాంతా సమీకరితయా ఉప దేశయంతే" అని వారి ఉద్ఘాటన ఈ విమర్శలన్నీ కాళిదాసరచనలో మూర్తీభవించి సాంఘికంగా రాజకీయంగా భారతవానికి ఉత్తమసంస్కృతిని పొందించి యిచ్చేయి

శ్రీ యామిజాల పద్మనాభస్వామి

గన్నేరు—పేరంటం

డిసెంబర్ 21 భారతిలో క్రికోట సుందర రామ కర్మగారు వ్రాసిన వ్యాస దీర్ఘిక ఇది—అ వ్యాసమే దీనికీమాదా మర్మక కావ్యసంకలన ఆశీరే దీనికి పెట్టి దానితో దీన్ని కలిపి వేస్తున్నాను—రచయిత అందులో కేరంటు, గన్నేరు, చెత్త, ఎం. అనే నాలుగు పదాలను గ్రహించి, అవి ప్రాకృత భావాలగా నిరూపించాడు ఈ సంస్కృత ప్రాకృత సుస్య తెలుగుకు దీనిరాని విషయంగా అమరిపోయింది తెలుగు తజ్జనమనే వాదన దారిన అది ఉంటే, వ్రాచిన భాషా జన్యమనే వాదన పుట్టి, పెరిగి, వేళ్లూని, సర్వత్ర వ్యాపించి, రాణించింది అయినా ఈనాడూ సంస్కృతి ప్రాకృత సంబంధి తెలుగు అనేవా రున్నారే అంటే అది ఆశ్చర్యకర వృత్తాంతంకాదు ఎవరి ఉద్దేశ్యాలు వారిది మార్పు కోరనిన అగర్భియూ, అవసరమూ ఈ విజ్ఞాన ప్రపంచంలో ఎందుకు?—కాగా విషయ విమర్శనా శక్త్యాన, వాదనాన్వయకాకులనూ, చిన్నవాళ్ళకు

ఉండకం వేరం కావేమో! ఈ వాదనలూ విమర్శనలూ సత్యాలుగా గ్రహించాలని నా ఉపాకాదు—వేనోడో నా ఉపాకాదు—వేనోడో అది పూర్తిగా ఒప్పు అని మీరందరూ అంగీకరించవలెనా? అందరూ ఏక ముఖం ప్రవర్తించేరోగా ఈ ప్రపంచంలో రాదు అట్లా వచ్చినా అది సులభమూ కాదు—కాగా ఈనాడు ఏ వాదనలూ, విమర్శనలూ కొంత కాలక్షేపం కొరకు, మరికొంత విషయ ప్రదిర్శనకూ! సహృదయత కలవాళ్ళకు అంతా మంచిగానే కనపడుతుంది—ఎవో ఒక్కొక్కరితో, సామాన్యంగా గంతులు వేస్తున్న వా కలంలో వెలుగు లేమివా ఉంటే అణగారిన చేసుకుని ఆశీర్వాదించండి! శకపాతే, ఈ ఉత్సాహాన్ని ఆపార్థమూరిం చేసే కొరని ఆశిస్తున్నాను

వామనూరిం ఈ నాలుగు శక్తాలనూ జ్ఞానాలంటే బాగుంటుంది విస్తున్నది—ప్రతిపదానికి మూలాశ్లేషణ చెయ్యడం మంచిదే! అది దొరికే వరకూ వెళ్లి, దొరకకపోతే సాధూప్యంకల ఎవో విషయానికీ మడిపెట్టి తృప్తి పడమూ—మామే!—కాని నలుగురిలో ఉన్న ప్రతిదీ నిర్దాంతానికి, సత్యానికి, దూరంగా పోయి అతికష్టమైన కొత్త నిర్దాంతాలు సాపేక్ష అందరూ అనుమించ లేకమా! అదయినా సహా విన్నానికి నా నిర్ణయం కనిపిస్తూ ఉంటే, దానిని మాడక, దానిని నింకరించీ! దూరంగాపోయి శ్రమపడడం అనవసరమని ఎంచటం అసహజం కాదు

కేరంట మనే శక్త్యాన్ని మొదట విమర్శించాడు వ్యాకరణ ఆయన దృష్టిలో, ఇది "పర్యంత" శబ్దభవమైన 'పజ్జంతో' నుండి సన్యమ పొందినది—'పేరంటం' అనే దాని ఆధారాన్ని "వివాహాది శబ్ద కార్యములు వక్షి పుటకు ముత్తయిదువులు ఇరుగు పొరుగు ముత్తయిదువులను రిమ్మని పిలుచుట!" అనీ, ముత్తయిదువులు వచ్చి చేయు తత్వం బంధమైన కార్య" మనినీ, నిర్వచించారు—చుట్టపక్కలవండి ముత్తయిదువులు వస్తున్నారూ కాబట్టి ఆ 'చుట్టపక్క' లే ప్రమాణిత గడించి, 'పర్యంతం' నుండి 'కేరంటం' వచ్చినది అనిడం ఆయన ఉద్దేశ్యం ఇట్లా ఇది ప్రాకృతిభవం—ఇక దీన్ని విఘంటువులు కేరొక్కర్ని దేశ్యమనే సత్యాన్ని దృష్టిలో పెట్టుకుని విమర్శిద్దాము.

కేరంటమునకు 'కేరంటం' అనే రూపం ఉన్నది దీనివివాదమంటే వచ్చి పుణ్యస్థానీ నిరసదీ పోయిన "కేరంటం, కేరంటం" అనే రూపాలూ ఉన్నవి!—పేరంటమునగానే, ఒకప్పుడు, అదిద చేతుల్లో తిక్కతే పెట్టేసింది కుంకుమ భరితా మన కన్నులకు కట్టినట్లు ఎదురుగా ప్రతిష్ఠా ముత్రుకుంది

కేవలం “ఇదుగు పొరుగువారు మన యింటికిరావరె,” అని ఇచ్చింది, బొట్టు పెట్టకుండా చెప్తే, అది ‘పేరంటము కాదేమో!—లేదా మగవారిని మగవారు పిలిచే పిలుపుమాడా పేరంటమనిపించుకొనదు—కాబట్టి ఈ పదంలో ప్రముఖంగా నిలచి గర్వపడే వస్తువు ‘పండుమ’—దానిని కలిగిన భాగ్యవతి పేరంటాలయి పోవడంమాడా దీని ప్రాబల్యాన్నిబట్టి అనిపిస్తుంది—కాగా కర్మగారు చెప్పిన ‘పర్యంతం’ కల్పాన్నే మూలంగా అంగీకరించి నట్లయితే, “నిలయ పర్యంతమా, గ్రామ పర్యంతమా?” అనే ప్రశ్న రాక తప్పదు—అదీకాక ఈ పర్యంతంనుండి రావలసి వచ్చిన ‘పేరంటాలు’ పేదారికి చుట్టవక్కల నుండి వచ్చే ఏదో అయినా అద్భుతాలు కాక తప్పదు!—మరి దీనిని ఒప్పుకోవడం ఎట్లా?

కాగా దీనికి ద్రావిడ భాషలలో మూలం లేదా ఉన్నదా, అనేది ప్రశ్న!—“పేరంటము” అనే పదంకాని, దానికి పోలే మరొక పదంకాని, సరిగా అదే అర్థం న్నిస్తూ తమిళాది ద్రావిడ భాషలలో లేకపోవడం సత్యమే!—అంతమాత్రాన ఒక భాషయొక్క పుట్టుకను సంకేయించ నిమగ్నించి, ఒకేపదం, అదే అర్థంలో సోదర భాషలన్నిటిలోనూ ఉండాలి అన్న నియమమెక్కడా లేదు!—కొన్ని పదాలు ఒకభాషలో క్రియలుగా వ్యవహృతాలు అవుతూవచ్చి, మరొకభాషలో అసలే కనిపించవు లేదా ఏ అస్పష్ట నామరూపాలుగానో మాటునపడి అన్తినాన్తీ భావాన్ని చాటుతూ ఉంటుంది—దీనికి తార్కాణంగా ద్రావిడభాషలలో ‘ఉకా’ అనేదాన్ని చూద్దాం దీనికి ‘తిరు’ అని అర్థం అయితే ఈరూపంతో పోలగలరూపం అదే అర్థంలో తెలుగులో లేదు కాని తమిళకన్నడ, కుసుభాషలలో ఉన్నది—దీనినిబట్టి ‘ఉకా’ అనే రూపం తెలుగుకు అసహజము అనే తీర్మానానికి మనం వచ్చేలోపల, యిట్లున్న కొన్ని నామరూపాలు మెఱుపు కొట్టినట్లుగా ప్రత్యేకంకాక తప్పవు వాటినిపైపైన పరిశీలిస్తే ఈ భాషలనుండి వచ్చిన వచేవిషయం చప్పున తిట్టదు దానికి కాస్తసూక్ష్మత అవసరం పరిశీలనలో!—ఆ భాషలనుండి పుట్టిన రూపాలే “ఉండ్రాల్లు, ఉగ్గు” మొదలైనవి—ఉకా—రాళ్ళ—అని విభజించి “తిశేనీ, గుండ్రనినీ” అని అర్థం చెప్పకోవచ్చును. అట్లాగే చిన్న పిల్లల తిండి ‘ఉగ్గు’ ఇదంతా చెప్పడంలో నా ఉద్దేశ్యం, కేవలం అదేరూపం ఇతర భాషలలో లేకపోయినంత మాత్రాన త్యరపడి దాని జన్మను అవ్యధాన్తీరం చెయ్యరాదని! పేరంటమనే పదంలేక అయినా, ఇతర భాషలలో, అవడంలో ఉన్న మూలాలు మాత్రం ఉన్నవని మనం గమనించవచ్చు

చూడండి, ‘పేర్’ అనేది తమిళంలో ఉన్న ఉన్న భాషల తమిళం ద్రావిడభాష లన్నిటిలో మొదట సాహిత్య వీరికి వచ్చిన కారణంవల్లా, దానికి సంస్కృతాది ఇతర భాషల సంవర్కం చాలా స్వల్పం అవడంవల్లా మూలద్రావిడ భాషలలో, తమిళంలో ఉన్న భాషలలో మాత్రమే చాలా కొద్ది అని మనం గ్రహించవచ్చు—అదీకాక గూల ద్రావిడ స్వరూపం కేవలం ఉపామిడ ఆధారపడి ఉన్నది కాబట్టి తమిళభాషలలోనే తీసుకుని మన తర్చును సాగించడం సమంజసమని పిన్నప్పటి నాకు

ఇంతమా ఈ ‘పేర్’ కు సంబంధించి చాలా రూపాలన్నవి

పేర్—నామము.

పెరియ—పెద్ద

పెరిదు—పెద్దది.

పెరుమె—పెద్దతనము—దీనినిబట్టి పెద్దతన మనీ, ‘పేర్’నీ కేరసుట్టి మనుష్యుడనీ అర్థాలు వ్నవి “రెండుపేర్”—అంటే ఇద్దరు మనుష్యులని అర్థం వస్తూఉంటుంది ఈ ‘పేర్’ అనేది సమా సాగ్లో కలిపి వాడడంమాడా కద్దు—ఉదా—పేర్ ఓ లక్కమ్—పేగోలము—అనగా పెద్దదని అని అర్థం—ఇటువంటి సమాపాలలో వచ్చిన ‘పేరు’కు పెద్ద లేక గొప్ప అనే అర్థము రూఢమైపోయింది—దీనివిషయం ఇట్లా ఉంచుదాం

‘అట’ అనే మరొక భాషలను చూస్తే దానికి “కదులా, ఊసు” అనే అర్థాలన్నవి ఆ భాషలలో సమానంగా తెలుగులోనికి వచ్చిన రూపం ‘అసు,’ దాని నామం తమిళంలో ‘అట్టం’ అనీ తెలుగులో ‘అట’ అనీ! ‘అట్టం’గా సరిపోయే ‘అటము’ అనే రూపం తెలుగులో విడిగా ప్రయోగంలో లేకపోయినా సంయుక్త పదాల్లో కనపడుతూ ఉంటుంది ఉదాహరణకు

రి—తె—

కోలాట్టమ్—కోలాటము

పోలాట్టమ్—పోలాటము—అనే రూపాలను చూపించవచ్చు—బట్టితో సమానంగా రాదగిన ‘పేరాట్టమ్’ అనేరూపం తమిళంలో ఏకారణం వల్లనో కనిగించకపోయినా, అటువంటి రూపం ఏర్పడడంలో అసమంజసతీ ఏమీలేదు—కొన్ని భాషలలోనే ఉండి సామ్యరూపాలు మిగిలిన వాటిలో కారిపోవడంమాడా కద్దని చెప్పకున్నాం—దీన్నిబట్టి, తెలుగులో పై నిర్మాణం ప్రకారం పేరటము, పేరంటము అనే రూపాలు ఏర్పడిన వంటే విప్రతిపత్తి ఏమీలేదు దీని అర్థం ఏమిటి అని చర్చిస్తే “ఒక గుంపు మనుష్యులు ఒక స్థలం

నుండి మరొక స్థలానికి కదిలే కదిలిక అని తెలుసుకుంది. అటువంటి కదిలికకు కారణమైన 'వీలుపు' చివరకు 'వేరంటము'గా స్థిరపడి, ఆ వీలుపుకు చిహ్నమైన కుంకుమకు ప్రాముఖ్యం కలిగింది!— చాచినుంటే వేరంటాలు అనే పదనిర్మితికూడా కలిగిందనటంలో అసంభవంలేదు అదీకాక, "వేరంటము"నే పదం నడిన పడగానే, పచ్చపచ్చగా ఒంటి నిండా నగలు పెట్టుకుని, మెడకు గంభపుపూత, కారిక పసుపుపూత పెణుస్తూ, పట్టుచీరల పరపర కత్తాలతో కిగ్గిల్లో అటూ ఇటూ గునగున తిరిగే ముత్యపులను చూస్తే, ఆ 'అట్టం' కున్న అర్థం జరిగిగా ఆకుకురున్నదని సిద్ధంబుంది నా మనస్సుకు—

పోలే, రెండవపదం 'గన్నేరు'—ఇది 'కర్ణికార' కబ్బళివంగా నిరూపించారు వ్యాకర్త— ఇట్లా నిరూపించేముందు "గోసులూపు" అనే అర్థాన్ని ఇచ్చే 'కర్ణికార' నుండి ప్రవృత్తమైన 'గన్నేరు' ఎట్లా వస్తుందా అనే అనుమానం ఆయనకూ కలిగింది అది దృష్టిగా పెట్టుకుని ఆయన చాలాసేపు ఆమర్శించినా, ఆ ఆమర్శనయొక్క ఉత్తేజ్యం చివరవరకూ సరిగా స్పష్టంకాలేదు— కొండగోసులూపు పసుపు పచ్చగా ఉంటుంది 'గన్నేరు'లో రచయిత ప్రహించిన ఒక రకపు 'గన్నేరు' పసుపు పచ్చగా ఉంటుంది రంగుకున్న సామ్యంవలన కొండగోసును వ్యవహరించే కర్ణికార పదాన్నిండి, నేనీరు వచ్చిందని ఆయన ఊహా!— కారి ఎక్కి, నాకు చిన్న అనున సం— 'గన్నేరు' అనేదేను ఒక్క ఒంగో వర్ణప్రమృనికే కాదు ఎలుపురింబ పూవుకూ, తెల్లరంగులూపుకూ కూడా ఉండేది—మరి వర్ణసామ్యంవలన 'గన్నేరు' అనే పదం 'కర్ణికార' నుండి ఏర్పడితే వర్ణ విభిన్నత ఎరిగిన, మిగిలిన పూవులకెట్లా ఆ వ్యుత్పత్తి?—

కాగా అసలం దేవుణ్ణు విషయాన్నే ఎవ్వలో ఉంచుకుని నిశ్చింతం—'గన్నేరు' అనే 'గ' 'అ' 'క' అని తిమిళంలోని వేరు ఎన్న 'గన్నేరు'కు 'తెంగరళి' అనే ప్రత్యేకనామంకూడా ఉన్నది అయితే ఈ 'గన్నేరు'కు అరళి ఎట్లా పోగుతుందా అన్న ఆలోచన మొదట రిట్టక తప్పను— ఇక, శ్రీకర్మగారు రంగును వివరించి నట్లుగా నేను ప్రవృత్తియొక్క ఆకారాన్ని చిత్రిస్తాను—ఈ చాతి పూవు ఆంకా, రంగులో భేదాన్ని పాటించకుండా, ఆకారంలో ఒక 'గిన్నె' వలె ఉంటుంది—ఈ 'గిన్నె'కు ద్రావిడ భాషకు రూపం, కిణ్ణీ—తెలుగులో అదే 'గిన్నె'— కన్నడంలో 'గిణ్ణి' అనీ, మళయాళంలో 'గిణ్ణం, అనీ

గోచరిస్తూ పూవు యొక్క ఆకారాన్ని మన ములో ఉంచుకుని, వర్ణబాత్మికంగా నానుచాచకా? లను ఏర్పరచుకునే పద్ధతి భాషలలో ఉన్నది గనుక, 'గిణ్ణరళి' లేదా 'గిణ్ణరళి' అనే రూపాల ఏర్పాటు జరిగి ఉండవచ్చు—ఇట్లా ఆకారాన్ని వేరులో తెలియజేసే పూవులమనికు చాలా ఉన్నది ముద్దబంతి, ఒంటిరెక్కబంతి—కారప్పంతి—ఈ బంతి మొదలైన 'బంతి' వాటిలోని భేదాలు—గ్రాసు పోను పూవులు—కాగితపు పూవులు—ఇత్యాది వేర్వేరు వాటి పూవుల వేర్వేరు ఇటువంటివే! ఇదే విధంగా నిర్మితమైన "గిణ్ణరళి" లో నుండి 'గన్నేరు' అనే పదం ఉద్భవమైనదంటే అందులో విప్రతిపత్తి లేదు—'గిన్నె'వంటి ఆకారం ఈ వాటికి చెందిన అన్ని రంగుల పూవులకూ ఉన్నది ఆ వాటి పూవు వేరు అరళి కాగా 'గన్నేరు' అనే వేరు పాధారణ నామమై రంగు భేదాలను బట్టి, పచ్చ 'గన్నేరు'నీ, తెల్ల 'గన్నేరు'నీ, ఎఱ్ఱ 'గన్నేరు'నీ, రంగును బట్టిన విభాగాలను ఏర్పరించుకున్నది!—ఇట్లా వచ్చిన జనన వృత్తాంతం ఈ పదానికి!—

ఇక, యావత పదం, ఎం—'ఆతపము' అనే సూర్యకాంతికి తెలుసు పదమిది శ్రీకర్మగారి ఆంపనా ప్రకారం దీనికి మూలం 'ప్రచంప' అనే సంస్కృత పదంలోని ఉపసర్గ విరహితమైన 'చంప' అని విదితం—'ప్రచంప' ప్రాకృతంలో 'పయంప' గా మారి ఉపసర్గ వారి ఆ 'యంప' 'ఎంప' గా మారిందంటురు ఆయన

ఇంత దొంక తిరుగుడుగా చెప్పడం కంటే సంస్కృతపు 'చంప' 'ఎంప' గా మారింది అనకూడదా అని ప్రశ్నిస్తే, "మాడదు" అనే సమాధానం మనకే కుప్పిస్తుంది పదంలో తొలి అక్షరం మీద ఉనికి ఉంటుంది అట్టి ఉనికి గల అక్షరం లోని హల్లుకు గాని, అచ్చుకు గాని పాధారణంగా తూర్పు అంటూ కలుగదు కాబట్టి 'చ' లోని చ కారం వారి పోవడం గాని, మిగిలిన 'అ' 'య' గా మారడం గాని అసంభవమని రచయితకు కూడా తెలుసు అందుకనే తన ఉహకు ఆస్కారంగా ఆయన మొదట 'ప్ర' అనే ఉపసర్గను చేర్చుకొనవలసి, తరువాత అతనిరంకొద్దీ దాన్ని వార్చుకొనవలసివచ్చింది— అట్లా 'ప్రచంప', 'పయంప' గా మారుతుంది మారిత తదుపరి అక్కడి 'ప' ఉపసర్గ అనే దృష్టి ఉండడం అసంభవం—అదొక వికపదంగా ఆ భాషలో అమరి పోతుంది అటువంటప్పుడు, 'ప' అనే వర్ణాన్ని కేవలం సంస్కృత పదంలోని ఉపసర్గను దృష్టిలో పెట్టుకుని ఉపసర్గ అంటూ అనే ప్రశ్నకు అతకాశ మున్నది కాగా, 'పయంప' అనేది మరీ పరిభ్రష్టమై తెలుగులోనికి ప్రాకృత భవంగా రావలసివచ్చి

‘పండ్ల’ అనో ‘పండ్ల’ అనో రావలెనేగాని, ప్రై
విడంగా రాదేమో అని నా అనుమానం!—

ఇక ద్రావిడ జన్మమేనని తీర్మానించ బాగు
పంటే, తద్దాతువులు, కర్, ఇన్ అనే రంటిని
గ్రహించవలసి ఉంటుంది! మొదట ఈ ధాతువుల
వీధి వచ్చిన రూపాలను చూద్దాం

—ସ୍ମୃତି (ସ୍ମୃତି + ଚିନ୍ତା) — ସ୍ମୃତିଚିନ୍ତା

३३ — తెలుగు.

ಪಟ್ಟಿ (2ನೇ - 1ನೇ) — ಪಟ್ಟಿ

ସଂସ୍କୃତ — ଇଂରାଜୀ.

నీ — బహు

నల్లె — తెల్లదనము — ఈ పదాలు నిరూపించే ప్రతి వస్తువునూ తెల్లదనమూ, ప్రకాశమూ ఉండనే ఉన్నది అనలు — శో, జో అనేవి గండూ ప్రకాశించు అనే అర్థాన్నిచ్చే ధాతువులు — ఈ 'ఎండ' తమిళంలో '—యిల్' అనేపదం ఉన్నది — మరి యీ ధాతువులనూ 'ఎండ'నూ ఉన్న సంబంధమేమిటి అనేది చర్చ — ధాతువులు ఉన్నది ఉన్నట్లుగానే నామ వాచకాలుగా మారవలెను — ఉదాహరణకు, "పలుకు", — "ఉరుకు", ఇత్యాదులు — ఇటువంటి ఉదాహరణాలను కేవలం ద్రావిడ ధాతువులను తీసుకుని కూడా చూపించవచ్చును — కాని చాలా వరకు ధాతువులు నామరూపాలుగా మారాలంటే కొన్ని ప్రత్యయాలు కలవలం అవసరం ఇవే కృత్యత్యయాలని వ్యాకరణంలో వ్యవహృతాల — క, గ, చ, ఠ, ి, య, ంష మొదలైనవి కొన్ని యీ వాచితో 'చేసింది' — 'ఎంప'లో ప్రకాశిత, — సరిగా చెప్పాలనంటే, — తీక్షణత (Brightness) ఉన్నది 'నల్' అనే ధాతువును అర్థమడచి పెళ్ళి అనే తమిళ రూపాన్ని తీసుకుందాం — అది తెల్లని చుట్టకలోనూ ఉన్నది — అదే తెలుగులో '—ండి' గా మారింది — అట్లాగే ఠ చెల్లె, మ చెల్లె అనే 'ప్రకాశా'ర్థాన్నిచ్చే ధాతువులు — 'ఎంప' గా మారి ఉండడంలో విప్రతి పత్తిలేదు — లేదా 'నకు' అనే ధాతువు కూడా ఒకటి ఉన్నది — దానికి 'వేడి' అనే అర్థం ఉన్నది దీనికి కృత్యత్యయం 'ప' చేరి 'ఎండ' అయినదన్నా అవకచ్చును — అదీ కాక, వైక చెప్పిన ప్రకాశితను వెలుకరించే వస్తువులన్నీ ఆ 'నల్' ధాతువుకు సంబంధిగా ఎట్లా ఉన్నవో, అట్లాగే, 'వేడి', వెలుపల, చెచ్చక, బెట్ట మొదలైనవన్నీ ఒకే ధాతువునుండి వచ్చినవి అనడం సమంజసంగా కనిపిస్తుంది — ఇట్లా ఏర్పడిన 'ఎంప' ఎండగా మారవచ్చు తెలుగు మాటల మొదట యకారమూ, వుల్లూ వోవోయా వివక్షడడంకల్పచిత్తు ఆ అలవాటు చొప్పు

నానీ, ఈ పాల్లలను అచ్చులుగా కూర్చుట్టిని కట్టవనా
 రించడం సహజమై పోయింది. ఈ కూర్చుట్టు
 ప్రాబల్యం జానపదుల కట్టవహారంలో చాగా కనకదు
 తుంది— 'నెలుగు' కు 'ఎలుగు' అనీ, 'నెన్ను'కు
 'ఎన్ను' అనీ, 'నెచ్చగా'కు 'ఎచ్చగా' అనీ ఇత్యాది
 రూపాలు మనం వింటూనే ఉంటాము. నాగరకళ
 తెలివిన జనులకీ కూర్చులు సప్త్య పుట్టిందివచ్చు కాని
 వాళ్ళకు తెలియని 'ఎండ' వంటి పదాలు అంతగా
 మారి చాగుకు మూరలాడుతూ ఉన్నవని నా ఊహ—
 ఇది దీని వ్యతంతము

ఇక మిగిలినది 'చెత్త'— ఇది 'త్యక్త' కల్పధన
మని రచయిత అభిప్రాయం, 'చెత్త' అనేది రేలు
గులో ఎట్లా ఉన్నదో, 'చెత్త' అని తమిళంలో
మాడా అట్లానే ఉన్నది. 'చెత్త' మళయాళంలోనూ,
'చెత్త' అని కన్నడంలోనూ దీని! సమాన రూపా
లున్నవి నిజానికి ఇది త్యక్త కల్పధనమే అయితే
సంస్కృతి ప్రాబల్యం లేని తమిళంలో మాడా
ఉంటుంది విచిత్రం— ఎట్లాగో వచ్చినది అని చెప్పు
కుంటే అన్నిటిలోనూ 'చెత్త' అనే తదృశరూపమే
కనపడి ఉండవలె!— ద్రావిడ భాషలకు సహజమైన
నూత్తు విశేషాలతో ఈ రూపం అన్నిటా కన
పడుతూ ఉన్నదంటే దీన్ని తదృశమనడానికి శా
మనస్సు సంతోచిస్తున్నది— ఒక పదం తత్సమం
కానీ, తదృశం కానీ, ఒక భాషలో జోరబడిన తరు
వాత, ఆ భాషా సాంప్రదాయములనే అలవరచు
కుంటుంది గదా, అటువంటప్పుడు 'త్యక్త' 'చెత్త'
గా 'చెత్త' గా, 'చెత్త' గా మారడంటే ఆనందార్థం
మేమిటి అని ప్రశ్ని రావచ్చును— ఇదీ ఆలోచించ
వలసిన విషయమే!— అయితే ఈ పదానికి దగ్గరగా
ఉన్న భాషరూపమేమీ ద్రావిడముగా కన్పించదా
అని పరిశీలించవలె!

‘కడు’ ‘కడు’ అనే ధాతువులకు చెడిన, పనికి
మాలిన అనే అర్థమున్నవి నీవి మూలకంగా వచ్చిన
తెలుగు యావాలు, పెడ, చెడ ఇత్యాదులు తమిళం
లోని ‘కెట్టు’ అనే నామ యావానికి తెలుగులోని సరి
యైన యావం “చెట్టు” అని—బాషా నియామకాల
సమస్యరించి “క, చ”లు పెంచూ వరస్పర వినిమయం
వెంటే తర్వాత ఒక భాషలో ‘క’ వర్ణయంతి యావం
మరొక భాషలో ‘చ’కార యంతంగా మారుతుంది.

३०५ — ३०५

-Doubt — 10

ಪಟ್ಟಿ — ೫೨

కట్ట — పెట్ట ఇత్యాదులు

ఈ 'చెట్టు'కు 'చెడుగు' అనే అర్థం ఉన్నది కాగా దీనికి మూలమైన 'చెట్టు'కు, పనికి వున్నది, చెడినది, అనే అర్థాలు రెండూ ఉన్నవి—“ఏది చెడ్డతో అది పనికి వున్నది” అనే వ్యాఖ్యానాన్ని చెప్పకుంటే, చెట్టుకు, 'పనికి వున్నది' అనే అర్థాన్ని గూడా సరి చెట్టయ్యి—చెట్టు, చెత్తగా మారుతుంది అనుకున్నా, లేదా 'చెట్టు' నుండి 'చెత్త' ఏర్పడిన దన్నా ఇందులో అనిమంజసతి ఏమీ ఉన్నదనిపించదు!—ఈ విధంగా ఇదీ చదివి - భావజన్యమే అని నా ఉహ

ఇట్లా వాడుకు పదాలను చర్చించాం ఇక ఆ చర్చలోని యుక్తాయుక్తాలను పరిశీలించి నిలబెట్టే ప్రయత్నం చేసి వదిలి వేస్తున్నాను ఇదంతా కేవలం నా ఉహనాత్రం!—ఇట్లా ప్రాయశః పెద్దల ఉద్దేశ్యాలను ఖండించాలనే ఉద్దేశ్యంతో కాక, మనస్సులో ఉన్న సందేహాలను అందరికీ చెప్పవలెననే జ్ఞానంతో—దీనిని సహృదయతతో మన్నిస్తారనీ, అన్యథా భావించరనీ ఆశిస్తున్నాను

శ్రీమతి నాయని కృష్ణకుమారి

గ్రంథవిమర్శనము

మహావళికము

[పద్యకావ్యము]

కావ్యతీర్థ, కవిత్వావళిక, శ్రీ గట్టి లక్ష్మీనరసింహశాస్త్రి సాహితీసమితి. తెనాలి, సం ఒక రూపాయి.

సంస్కృత వాఙ్మయంలో ఆవహేళన (satire) కావ్యాలు చాలా తక్కువ ఒక్క కవికావ్యయంగా కొన్ని ఆవహేళన కవిత్వాలు కనిపిస్తున్నాయి జగన్నాథ పండితరాయలు రచించిన ఆవ్యాపదేశికము మొదలైనవి వారిలో జేరతాయి ఇతన్ని వెళ్ళమీద రెక్కపెట్టవచ్చును అటు ఆంగ్లవాఙ్మయంలో ఫార్మియాచివా, ఇటు తెలుగువాఙ్మయంలో ఫార్మియాచివా సంస్కృత సారస్వతావహేళనలో అంత తీవ్రతగాని, బాహుళ్యంగాని కనిపించదు కుట్టికవి రచించిన ఒక్క మహావళికమే ఈ గోటు చాలావరకు తీర్చి చెప్తుంది

ఇతడు తిలకాపూరు ప్రభువు ప్రతాపసింహుని (1782—1789) సమకాలికుడు బహుశః ప్రభువు అజ్ఞతవల్లనో, ఆ స్థానంలో జేయకున్న అల్పజ్ఞుల గూడుపుకాణిలవల్లనో ఈ కవి కవిత్వగోష్ఠి, శాస్త్రవ్యాసంగానికి నీళ్లు వదులుకొని కేవలం హలం చేపట్టవలసినవాడైనాడు అయితే సరాజకవిఅయిన ఇతని ఉక్రోమిని దూరమింపు కలగలేదు—దాని ఫలితమే ఈ మహావళికము ఈ కేవలం కర్తాకర్తిగా విన్న ప్రతాపసింహునికి చిట్టచివరికి వచ్చాత్మపం కలిగించి మహావళికవాఙ్మయిత ఒకడు వ్రాస్తున్నాడు కాని ఇది చరిత్రపరిశోధకుల రగవకు వదిలి పెట్టవలసిన విషయం

చివరికి కవి నూరునిమ్మలు ఖర్చుపెట్టి కొన్ని దున్నులనుకొని వ్యవసాయంచేస్తూ 'మహావళికప్రభువు' ముద్దేశించి వ్యాజస్తుతి పూర్వకంగా ముమారు నూరు శార్దూల విక్రేతలు వ్రాశాడు. వీటిలో కవి—తన ధాన్యం అపహరించుకుపోయిన ప్రతాప్తుని ముతేదారులు మొదలుకొని రాజాస్థానంలో తిష్టవేసుకుని మూర్ఖున్న ప్రభువుదాకా—అందరినీ గట్టిదెబ్బలు కొట్టాడు. ఈ సందర్భంలో కవి తన త్రేణువు విశేషంగా అభివేదించిన అనువాద పద్యం ఇక్కడ ఉదాహరిస్తున్నాను

* నేలం దున్నియు దున్ని,
రేణులు క్షాంతిం నుడంగానేల! యే

కాలం విప్పటి సభ్యులొటి

గొలువంగా రెప్ప గొలువండునూ!

పారిం దెలియదు జేటలేదని

వగర్చుంబోదు నీకంఠెనుం

గూళిలో వీరు యలాడ!

గీర్వతిస్ఫురిం గొంది న యివ్వారిలోకా!"

అయితే మూల శ్లోకంలోని "త్యక్తో మూఢతమా ఇమే, భవసి నీ ర్వంతేషు వాచ్యతి" అన్న పాదం అనువాదం తిన్నగా రాలేదు మూలంలో "నీకంఠె వీరు మూఢతములు" అనే అర్థం వస్తుంది దీనికి అనువాదకులు "నీకంఠెం గూళిలు వీరు" అని వ్రాశారు మగ అనే పదానికి మూఢుడు అనే అర్థం లేదు పైగా ఈ పదంవల్ల కుత్సికులు, దుర్మార్గులు అనే అర్థం స్ఫురిస్తున్నది ఇందుచేత, ఈ పాదంలో మూలార్థం బాగా కుంటుపడిపోయింది

ఈ క్రింది శ్లోకంలో మూలంలో ప్రకృత్యర్థకంగా ఉన్న వాక్యం అనువాదంలో కేవలం ఒక విషయం చెప్పే వాక్యంగా మార్చివేశారు దీనివల్ల మూలంలో వచ్చిన తీవ్రత బాగా తగ్గిపోయింది ఈ మూలము, అనువాదము ఇక్కడ ఉదాహరిస్తున్నాను

* భూపా భూపఇతీత కింవ్యనుగతా

జాతిర్బటత్వాదితర్

భూమాతస్త్రీ యనితర్కతి జవాన్

రాజా స నిత స్వయమ్

కింసూమీపతయః కిరారవఇమే

ప్రూరాః కిరాతాఇత,

ప్రాయః సార్యజనీన కాసరవలే!

రాజా త్వమే వాసినః"

ఈ శ్లోకానికి వీరి అనువాదం ఇది

* భువిలో రాజపదంబు జాతిపరమై

పొల్చుకొ భుటత్వాది జా

తివరెక, కెల్లు జవావనీయుడె క్రితిక

రాజవంగా; కిరా

దుభ్రులుం గూరులునై కిరాకులవరెన్

దూపొందిరీ రాజా, లో

మఱి, వన్ సార్యజనీన! కాసరవరా!

మారాజువీలే నుమా!"

భుటత్వాదిజాతితరే భూపవరానికి జాతి అనుగతిమై వస్తుందా? అని ప్రకృత్యర్థకంగా రచించిన

మొదటి పాఠానికి "భువిలో రాజపదంబు జాతివరమై పాల్పొండుటత్వాది జాతివరమై" అనే అనువాదం సరికాదు.

అయితే ఇలాంటి దౌనసురీ అనువాదంలో ఎక్కడో సక్కుత్తుగా గాని కనబడవు తెలుగు యతిప్రాసలవంటివి సంస్కృతంలో లేనే లేవు మూలలోకాలు తెలుగులోకి దింపేటప్పుడీ యతి ప్రాసలు విగింపులు జాగ్రత్తగా చూసుకోవాలి నిరసించుకొన్నాగారి అనువాదం ఇవ్వన్నీ గడిచి, గట్టిపాకంలోపడింది ఈ క్రింది పద్యాలు వీరి ధారాశరదన మదాహరణగా తీసుకోవచ్చును

“తమపున్ దుక్కునియల్ పానద్యుకొని,
త్యక్తంపాదితంబైన యా
సమున్ ధాన్యము దొచివేయగ
కులేదారుల్ కఠింలేమి, నా
చువ గూహించినదానినిన్ వినుము,
ప్రేమక బల్బినిం చార్బినిం
దనయల్ తండ్రిననంబు గొందురువా!
ధాత్రిన్ లుగయాధిపా!
“చెవివోయింబిరువోక్తి వేర దెవుడుం
జేతుంత్ మోసంబు నే
యపు, నీ నెల్ల యవస్థలం దెలవి నే
కాకారముం బూని యుం
దువు, దుర్వంచకు లవ్యవస్థ విషయల్
దుష్టుల్ నృపుల్ చా, లిసీ!
భువి ద్వన్నాధులమై గడింతుము
ముదంబుం గానరాధీశ్వరా!”

మహిష శతకము ఆంధ్రకవికాభిమాను లందగు తప్పక పరిపఠవలసిన అనువాదకావ్యము

కావడికుండలు

[కథల సంపుటి]

బరివాస కాంతరావు ప్రతులకు—తెలుగు నాడు ప్రచురణలు 11, 97, మెయికోరోడ్డు విశాఖ పట్నం నిల ఒకరూపాయి ఈ సంపుటిలో 'కావడికుండలు' 'అర్ధభాగాలలో భిన్నమృదయాలు' అనే రెండు పెద్దకథలున్నాయి.

గుండరం అనే యువకుడు ఒక చాక్లరు ఇంట్లో ఉంటూ ఆయన ఆసరావల్ల చదువుసంస్థలు సాగిస్తూ ఉంటాడు ఈ చాక్లరు చిన్నప్పటినుండి బాగా కష్టపడి పైకి వచ్చినవ్యక్తి, ఈయన మూత్రాల్లో కాంత అనే అమ్మాయి ఇతన్ని ప్రేమిస్తుంది. కాంత తల్లికి అంతగా ఇష్టంలేకపోయినా చివరికి

గుండరానికి, కాంతకు వివాహం జరుగుతుంది. సంగ్రహంగా ఇదే 'కావడికుండల'లో కథ

ఈ కథకులు సామాన్యంగా విశాఖపట్టణ ప్రాంతంలో ఉన్న కొన్ని మిస్టరీరగతి మటుంబా లను తీసుకుని వాటిచుట్టూ కథలల్లుకుంటారు కావడానికి 'కావడికుండల'లో ప్రేమ కథావస్తువు ఈ రోజుల్లో ఈ 'ప్రేమకథలు' వందలకొద్దీ వచ్చి పడుతున్నాయి వీటిలో ప్రేమస్వభావ వివేచనగల మంచి కథలు వేళ్ళతో లెక్కపెట్టవచ్చు. బరి వాస కాంతరావు గారిలాంటి ఉత్తమకథలు వ్రాసే యువక కథకుల్లో ముఖ్యులు

ఈ పెద్దకథలో అల్లిక జీవించింది అంతగా చెప్పవలసిందేమీ లేదు గాని, వ్యక్తుల స్వభావపరిశీలన మాత్రం చాలా ముచ్చటగా నడిచింది సామాన్యంగా ఈయన కథలలో ఈ దృష్టి ఎక్కువ ఇందులో కాంత మొట్టమొదట గుండరం అంటే అంతగా ఇష్టంలేనిదానిగా కనబడుతుంది కాని కథ చివరికి వచ్చేసరికి మాత్రం ఇది అమెలో లోపలి సాహిత్యానికి తేలిపోతుంది ఇలాంటి వ్యంగ్యస్వభావోన్మీలనలో ఈయన బాగా జాగ్రత్త పడతారు.

అయితే ఇంచుమించుగా ఇలాంటి కథ తీసుకుని వీరు ఇటీవల 'బూచీ' అనే పెద్దకథ భారతిలో ప్రచురించారు ఈ గెండ్రిటిలో ముఖ్యపాత్ర ఒక్కటే 'బూచీ'తో పోల్చినప్పుడీది రంగుమామిన బొమ్మలా కనబడుతుంది ఇది ఒకే ఇతివృత్తం గెండు కథలలో వరుసకుంటూ రావడంవల్ల ప్రస్తుత కథ బాగా చెబు తిన్నది

ఈ సంపుటిలోని గెండ్రికథ ఆకారంలో చిన్నదయినా మొదటిదానికంటే బాగా పాకంలో పడింది. ఇందులో కష్టయ్యలేమివల్ల నానా ఇబ్బం దులు పడుతూ సంసారం తొడలేక చివరికి సన్యాసం పుచ్చుకుంటాడు కాని ఇతని భార్య గుండెవిప్ప రంతో కష్టాలన్నీ చాలుకుంటూ సంసారయాత్ర సాగిస్తూంటుంది సన్యాసంమీద విరక్తిపుట్టిన కష్టయ్య చివరికి మళ్ళీ సంసారంలో ప్రవేశిస్తాడు ఇదే ఇందులో కథ. అల్లిక మొదటిదానికంటే బాగా నడిచింది. కథావ్యక్తులను కళ్ళకుకట్టినట్టు చూపించడం కోసం ఈయన చాలా జాగ్రత్త తీసుకుంటారు. ఈ కథలో వీరి పాత్రలు మరింత నేటికంటే కడులు గూంటాయి వారి సంబాధిగాలు, ఛలోక్తులు చదువు కూంటే మనం తెలుగుదేశంలో తిరుగుతూ ఆయా వ్యక్తులతో మాట్లాడుకున్నట్టే ఉంటుంది.

ఈయన చిన్నతరంవారిలో బాగా ముందుకు వస్తున్న కథకులు. కథకుని ముందవలసిన ఉత్తమ గుణాలెన్నో ఈయన దగ్గర కనబడతాయి.

అయితే వ్యాకరణాంశ రచనలో ఈయన అంతగా జాగ్రత్త తీసుకుంటున్నట్లు కనబడదు. ఉదాహరణకు కావ్యమండలంలో తీర్థ పేజీలో “ఏమైందేంటి” అనే మాట తీసుకుంచాము మిగిలిన వ్యాకరణాంశ సంధానములకి ఈ మాట పాత్రకుదరక బాగా ఎత్పెట్టుగా వివిధమైంది ఇలాంటి చిన్న చిన్న దోషములు జారనీయకుండా ఇకనించైనా వీరు జాగ్రత్తపడగలరని ఆశిస్తున్నాము

పాలతరగలు

[కథాసంపుటి]

కోట క్రీరాములు ప్రకాశము ప్రకృతి కార్యాలయం బ్రహ్మ, విజయవాడ నెల గంకు రూపాయలు

ఇందులో నడమాడు కథలున్నాయి. కటి అన్నింటిలోను వరకట్నాలు, భార్యార్థి కలహాలు, కోడలికొడుకులు, అల్లుళ్ళ అలకలు మొదలైన సాంప్రదాయిక సంఘటనలన్నీ కథావస్తువులుగా వస్తాయి. అవగనగా ఒకరాజు ఆరాజుశేషుని కొడుకులు అన్నట్లుగా ఈ కథలన్నీ సాఫీగా వడిచి పోతుంటాయి. అయితే అవగనగా అని మొదలు పెట్టిన కథ చివరికి వచ్చేసరికి చాలా చమత్కారంగా అభివృద్ధిచేసి అయితే ఈ కథలో చివరి ఇలాంటి చమత్కారాలే కనబడవు. కథలన్నీ ఒక ప్రతీకావితేజరి జరిగిన సంగతులు వరసగా వ్రాసుకు పోతున్నట్లుగా వుంటున్నాయి. ఇందులో కొన్ని కథలు మరీ ప్రకృతి వైద్యం పర్యవేక్షణ పాతకులకు ఆరోగ్యకరంగా ఉంటే ఉండవచ్చును గాని అంత దుచిగామాత్రం ఉండవు.

ఈ కథలన్నిటిలోను ‘కమ్మరి కలపు’ అనే చివరి కథే కొంత సంతృప్తికరంగా ఉంది.

మొత్తమీద ఈ కథలన్నిటిలోను కథావస్తువలలో పెద్దలోపాలు కనిపిస్తున్నాయి. కథకుల విషయంలో ఇంకా బాగా జాగ్రత్తపడాలి.

జీవనగమన ప్రమానము

[కవిత]

చదలవాడ పిచ్చయ్య, కవ్యసాహిత్య పరిషత్తు, గుంటూరు కాపీలకు రెండు రూపాయలు, మొయికోరోడ్, విజయవాడ 1 నెల ఒక రూపాయ

ఈ రచయిత మొదట కొంతకాలం సాంప్రదాయికమైన హైందవ ధర్మమతాల నమ్మకం కుదురుకొని తిరువారణాశిల పాటుపడ్డాడు. తన

నంతరం అది విడిచిపెట్టి పూర్తిగా మార్క్సిస్టుగా మారిపోయాడు. కొంతకాలం ఆ మార్క్సిస్టు పంథా గండ్రగోళంలో కించమిడా పడి, ఉక్కిరిబిక్కిరి, చాచిమిడ తిరుగుబాటుచేసి మళ్ళీ మొదటికివచ్చి ఈ “జీవనగమన ప్రమాన” రచనకు ప్రాముఖ్యత హైందవ ధార్మికదృక్పథానికి, మార్క్సిస్టు దృక్పథానికి ఉత్తరదిక్షిణ భేదాలకున్నంత తేడా ఉంది. చాలావరకు సాంఘిక విషయాలలో ఈ దృక్పథాల లక్ష్యం ఒకటేకావచ్చును. కాని ఈ లక్ష్యసాధన కోసం చేసే ఆచరణలోనే పెద్ద తేడా వస్తుంది. ఈ దృక్పథాల యోగ్యతా యోగ్యతల విషయంలో ఇంకా—ఈవేళదాకా—తీవ్రంగావాదోపవాదాలు సాగుతూనే ఉన్నాయి. చదల పిచ్చయ్యగా రీ గ్రంథానికి వ్రాసిన వాండ్ల చదివితే ఆయనలో జరిగిన పరివర్తన—మూలము కనిపిస్తాయి. కొందరికి కొన్ని విషయాలలో కొన్ని ఇష్టానిష్టా తేర్చుకొని ఆ ఇష్టానిష్టాలు సర్వథా ఆచరింపదగినవే అని వియాపించడానికి తరచోమనుష్యులు తమతమ మేధాసంపత్తి నమనరించి కొన్నికొన్ని వీడ్పాంతి గోపురాలు కట్టుకుంటారు. చాలామంది జీవితాంతం వరకు అలాంటి గోపురాలలోనే హాయిగా కాలక్షేపం చేస్తుంటారు. ఆ గోపురాలు కూరినపుడు కొందరు మళ్ళీ కొత్తకట్టడాల ప్రారంభిస్తారు. పిచ్చయ్యగా రీ గ్రంథానికొకటి చెందిన వ్యక్తిలా కనిపిస్తారు.

ఇక వీరి కవితవిషయం దీనిలో గీతపద్యాలలో రచనలు మొదలుకొని అనేకమైన మాతృచ్ఛం దన్నులు గొట్టుకుంటాయి. అలాగే “రాగ అనురాగ” లాంటి వ్యాకరణ విరుద్ధసంఘాలు, ప్రయోగాలు అక్కడక్కడ దొడ్లుకుంటాయి.

ఈయన రచనలో తపన, నిజాయితీ కనిపిస్తాయిగాని, ఈ రెండు కవిత్యంగా మారిన ఘట్టాలు చాలాస్వల్పం. అసలు పిచ్చయ్యగారిలోఉన్న కవితా శక్తి చాలా స్వల్పం. మొత్తం 32 పుటల రచనలోను కవిత్యస్థాయికివచ్చిన పంక్తుల సంఖ్య ఇరవైముప్పై కన్న ఎక్కువ ఉండదు. ‘జ్ఞాన జ్ఞాపాదో తమ ఆదర్శమయి’ అనేవీషించడంలో రచయిత పడిన తపనే ఈ కావ్యవస్తువని పాతకులకు స్ఫురిస్తుంది. కాని ఈ వ్యంగ్యం మొట్టమొదట కొంచెం క్లిష్టంగా కనబడి, తరవాతి తరవాతి స్పష్టపడుతుంది.

ఈ క్రింద ఉదాహరించిన ఒకటి రెండు ఘట్టాలనుబట్టి వీరి రచనాస్వభావం గ్రహించవచ్చును.

“ఈ నిశ్చిత తేలియరాని విధాన ఎవరికొరకు ?

అతనికొరకు ? గానించి తిరిగితాను

అప్పుడెందుకొకటికొకటి అప్పుడెందుకొకటి

కదిలి కదిలి నేపాది విసిగిరాను

అగ్రహారేకపదమైన అలవినాను
 పొంగినాను కంపితమతివయి పోయినాను
 విడిచినాను వేడి నిట్టూర్పులు విడిచినాను
 కంట దడియారగా ఏడ్చి కౌగిలాను
 గొంతు విడరాని వేగాన గోడు పెట్టి
 ఎన్ని నోములు నోచిన దీధలమొట్టె
 అగిరిని నిదానించి నిరీక్షించి అర్థమక
 అరయగా నేను జ్ఞాన జిజ్ఞాసినయితి "

ఈ రచన చివరిభాగంలో ఈ చివరి పంక్తులు
 కూడా పరిశీలించదగినవే.

"కన్నవన్నీ కలసి
 విన్నవన్నీ తెలిసి
 జ్ఞాన జిజ్ఞాసలో
 కలసి వడపోయగా
 కరుణమామనసాయెనూ
 కరగి కడలేపోయెనూ."

రచయిత తాను చెప్పదలచుకున్నదంతా పై
 నాలుగు పంక్తులలోను స్పష్టంగా గుర్తిస్తున్నది

ఈ కావ్యానికి తెలికిచర్ల వెంకటరత్నం, శ్రీ
 వార్ల వెంకటేశ్వరరావు, పా. వే. రాజమన్నులు,
 మల్లంపల్లి సోమశేఖరకర్మ, విశ్వవాస సత్యనారాయణ
 మొదలైన ప్రముఖులంతా సీతకలు వ్రాశారు.
 వీరిలో చాలామంది ప్రకంపించినంత గొప్పదనం
 దీనిలో కనబడదు అయితే కొంత మొహమాట
 పడి వీరీధింగా వ్రాసిఉంటారని తోస్తుంది
 ఇలా మొహమాటపడడం ఈనాటి సీతకార్యలలో
 చాలామందిలో కనిపిస్తుంది నేటి తెలుగు వాఙ్మయంలో
 ఇది ఎంత తొందరగా పోతే అంత మంచిది

ఎచ్చటికోయ్

[కవిత్వ]

చదలవాడ పిచ్చయ్య సంస్కృతి ప్రచురణలు,
 విజయవాడ వెల నాలుగు అణాలు ఇందులో
 పిచ్చయ్యగారు ప్రత్యేకంగా చెప్పదలచుకున్న
 దేమిలేదు శ్రీ శ్రీ "మరో ప్రపంచం"లో
 జవాన్ని 'పదండి ముందుకు' అని ప్రబోధిస్తే
 ఇందులో వీరు అంత కంగారుగా ముందుకు
 పరుగెత్తడం చాలా తప్పవీ, తొందర
 పడకుండా, కాస్త తమాయించాలని ప్రబోధిస్తారు.
 శ్రీ శ్రీ రచన ప్రచారమార్గం నాటి కవిత్వప్రచారంతో
 పోలి ఉంది. పిచ్చయ్యగారి కవిత్వమంతా చివర
 కాక ప్రచారంగానే తగిలిపోయింది ఇందులో

వీరు తిరగలేని తేకుండా స్పష్టంగా తమ అభి
 ప్రాయాలన్నీ చెప్పి వేస్తారు—కవిత్వానికి వేకం ఉన్న
 వారిది చదవక్కరలేదుగాని చదలవాడవారి అభిప్రాయాలు
 తెలుసుకోవాలమటంటే ఇది చదవవచ్చును—
 తమభావం పాఠకులకు స్పష్టంగా తెలియాలని
 గావోలు—వీరి ప్రస్తావనాదా "ఒరులకు దా పెరవక
 తన, కొరులు వెలవకుండునట్టి యుష్పెడు సమరం,
 దిరమైన నకువడింగల, పరిణతిచిత్తుండు నూచ
 వ్రాహ్మణుడవనూ!" అనే భారతపద్యం ఉదాహరించారు.
 ఇంకా కుతూహలం ఉన్నవారి రచనలోని ఈ చిన్నఘట్టం చదివితే చాలుననుకుంటాను

"పోటీపడడం యెందుకురా?
 గొప్పలు గొప్పలు పలుకకురా!
 ఉన్నయథార్థం చూడుమురా!
 కన్నది భావన చేయుమురా
 జీవనగమనము తెలియుమురా
 ఎచ్చటినుండి యెచ్చటికో
 పశ్యచశ్య చచ్చటికో"

అర్చర సాయన సాల
 ముక్త్యాల, కృష్ణా

ఫా. పి. ర. ము. 1925.

ప్రశస్తాయుర్వేదోపదములకు
 నిలయము. ఏమందుకావల
 నినను మాకు వ్రాయుడు.
 నమ్మకమైనవి లభింపగలవు

ఆయుర్వేదభూషణ

వేటూరి శంకరకాన్తి,

సి. ఎం. ఏ. సి.

Consulting Physician

అందలందలగ మార్గమురా
అందనందరికి తెలుపుమురా
ఎచ్చటికోయ! మన మెచ్చటికోయ
చక్కచక్క చచ్చటికోయ

మేడ మెట్లు

[కథల సంపుటి]

బుచ్చిబాబు దేశ కవిత్వానుంధరి, గవర్నర్
పేట, విజయవాడ నెల లేడు

దీనిలో 'మేడ మెట్లు' 'నమ్మసురించి కథ
వ్రాయుతూ' 'దేశం వాకిచ్చిన సందేశం' అనే మూడు
కథలున్నాయి

'మేడ మెట్లు'లో 'జాండయ్య' అనే వ్యక్తికి,
ధనం అనే యువతికి మధ్య నడిచిన ప్రేమగాథ కథా
వస్తువు అయితే ఈ ప్రేమ 'అరుణ' అనే ఆ పిల్లతల్లి
అనూయవల్ల భగ్నమైపోతుంది 'ధన' మే చివరికి
కళ్యాణి అవుతుంది జాండయ్య ఆపెను సమాపించ
చోతూ 'మేడ మెట్లు' చారి కింద పడిపోతాడు కథ
దుఃఖాంతంగా ముగిసిపోతుంది

అయితే ఈ కథలో చివర జరిగిన దుఃఖాంత
సంఘటనకు తగినంత పూర్వరంగం కనిపించనంటే
కథ మరిచి వెళ్ళడంలోనూ, చివరిదాకా పోతుంది
ఉత్కంఠ కలిగించటంలోనూ రచయిత కనబరచిన
నైపుణి చివరికి ఘట్టంలోకి వచ్చేసరికి నిష్ఫలమై కథ
అస్పష్టంగా ముగిసిపోతుంది.

ఈ సంపుటిలోని మిగిలిన రెండుకథలు నేటి
కాలపు కథలలో పరిగణింపదగిన ఉత్తమ కథలు

'నమ్మసురించి కథ వ్రాయుతూ' అనే కథ
దగ్గరనించి పోతుంది ఈ కథలో జొక్కుకొని రేక
తుక్కు ఉంటుంది ఇది సామాన్య సంపారంలో కష్ట
ముఖాలు అనుభవిస్తూ మానంగా తన మనోభావం
ప్రకటించకుండానే అత్యర్థం చేసిన 'మమదం'
తీరిత కథ కథ ఏమీ చెప్పవలసింది లేదంటూనే
కథకుడి కథ చెప్పకుంటూ జరిపోతాడు కథా కథ
వంటోను, ముమ్మితమైన స్వభావ చిత్రణంలోనూ,
కథకుడు చూపించిన కాళిలం ప్రశంసనీయమైనది

ఇక 'దేశం వాకిచ్చిన సందేశం'లోని వ్యంగ్య
పూరితమైన అవహేళనం చాలా నిశితంగా నడిచింది
ధన సంపాదనమే తేవల పరమార్థంగా కొలిచే సాం
ఘిక చుక్కెం కథావస్తువుగా తీసుకుని దానిని అవ
హేళన చేయడంలోనూ, అవిషయం పోతుల హృద
యాలు ఈ క్రిందదంలోనూ, రచయిత చక్కని నైపుణి
చూపించాడు.

కథా రచనలో ఎన్నదగిన సామర్థ్యం కల ఈ
రచయితకథలలో అక్కడక్కడ తెలుగు ను దీక్షారం
కుంటుపడిపోవడం ఒక లోపం దీని! 'నమ్మసురించి
కథ వ్రాయుతూ'లోని కొన్ని వాక్యాలిక్కడ ఉదా
హరిస్తున్నాను 'తన వ్యక్తిత్వాన్ని గుర్తించుకుని,
దాని ప్రభావాన్ని ఇతరులకి తెలియజేయాలన్న
హిందూ స్త్రీ మొట్టమొదటగా మమదంలో చూడ
గలిగాను ఆమె వొక జీవి, ప్రత్యేకమైన వునికి
గలది ఆమెను తొలిగిస్తే ప్రపంచంలో కొంత పనిత్ర
మైన ఖాళీ ఏర్పడుతుంది నేను దూనిన స్త్రీలు
వివాహం జరిగినరోజునే జన్మించినవాళ్ళు భర్తను
పొడిగిస్తే స్త్రీ జొతుంది ఇంకా పొడిగిస్తే భర్త
సంతానంగా మారతాడు, అతను గతించగానే ఆమె
మూలజీవితం సమాప్తమవుతుంది సృష్టిని ఆహ్వానిస్తూ
తెరుచుకున్న తెలుపులు భారత స్త్రీలు తెరుచుకోని
తెలుపులు లేవు ఏదైనా వొక తెలుపు పొడై తెరుచు
కోనివాడు దాన్ని గురించి చెప్పకుని మరమ్మతు
సంకల్పించాలి'—అని ఇలా ఈ రచన సాగిపోతుంది
ఈ వాక్యాలలో చాలాభాగం రచయిత ఆంగ్లంలో
భావించి తెలుగులో వ్రాసినవి

ఈ రోజుల్లో ఆంగ్ల విద్యాధికులు ఆంగ్లభాష
కారకాలతోను, సంస్కృత విద్యాధికులు సంస్కృత

జీవా బ్రదేమిటామాట!

సంతానం కుళ్ళి కృషిస్తూ ఉంటే.

తల్లికి క్షోభకాదూ? ❗

భారతీ - భారతాంబ తన

కుష్టు, బొల్లి సంతానం

కోసంబంతని తిచారీస్తుఉందో?

ఇదుగోమా 32 సంవత్సరముల

అనుభవంతో ఇస్తుఉన్న అభయం

మాకు నేడే వ్రాయండి

రెడి ఆండ్ కో..

కాకర్దివ్యాసాలతోను వ్యాకరణాది భాషాకరణ
చేయ్యించి ఒక పరిపాటిగా కనిపిస్తున్నది

వ్యావహారిక భాష రచయితలు తెలుగు మహి
కారం విషయంలో వాగ్విమర్శన చాలా అవసరం
ఈ రచయిత భాషావిషయంలో ఇంకా కొంత క్రద్ధ
పట్టగలరని ఆశిస్తున్నాను

౧ భార్యలూ నే ప్రుండి.

● దేశం ఏనుయ్యేటట్లు ?

[illegible]

ఈ మూగ అస్తకాలు రచించినవారు గో
చింక చిరునామా శివలితా మంజరి, విజయవాడ.
ఈ మాసంలో మాడూ ఈ అస్తకాల్లో ఒక్కొక్క
కన్నడం లేదు.

ఇది కథల లో లో అప్రకాశించిన అన్నది
గాని ఈ యాంకికము అన్నది వాదనలకు
చిరకాలం

‘భార్యల్లోనే ఉంది అనే కథామంబున’ని
కళుని ప్రితి శాస్త్రాగ్రహాత్మకమునందు ‘అలంకార’
ఉండవలయునన్న విధమున దీనికి ‘మేగ’ పెట్టారు.

ఈ కథాంశులలోని 'భార్యాభర్త' 'అమ్మ
 నానా' అని రెండుమాత్రమే కథలనానికీ
 తగినదిగా ఉన్నాయి

‘దేశం ఏమయ్యేట్లు?’ అనే సందేహానికి
‘మేము’ల కథ ఒకటి ఉన్నవాటిల్లా కన్నా వారిది
దీనిలో ఆయా రాజకీయ పక్షాల తమతమ పక్షాన్ని

కామ మాత్రమే లక్ష్యంగా పెట్టుకుని ముక్త్యం చేశాం
 ౦౫౭ మరచిపోయిన విషయం రచయిత
 చక్కగా స్మరింపజేయాలి ఇక ఈ సంప్రదిలోని
 మిగిలిన రచనలలో 'కార్య మాయ' ఒకటి అలా
 ౦ నిమిషాల్లో కథగా కనిపిస్తుంది

ఇక విగ్రహ 'గీతా పారాయణం లో' పంపంగ
పుత్తు చిక్కలే ఎన్నదగిన మంచిక

మొత్తం మూడవ పుస్తకాలలోను రచయిత చాలా అడుగు వ్యక్తమంతో జరిగిన మార్పులైతే తన అభిప్రాయాలు ఎల్లప్పుడూ కనిపిస్తుంది. ఈయన అమలు చేసిన చివరి దృష్టికర అవకాశం వేరున్న పేర్లకనిపిస్తూ ఉన్నాగా ఈ కథలన్నిటలోను రచయిత తన అభిప్రాయ దృష్టికర లక్షణాలను ఉపయోగించుకుంటారు. సోనీ ఇలాగ మానవాళి ఈ రచనలలో నిర్దిష్టమైన జరిగిన దృష్టికర విధి ఉన్నట్లే తోచుతుంది. దృష్టికర విధి లేకపోవడంవల్లనే ఈ రచనలో నిజాయితీ బాగా ఉండేదిచిహ్నమిది. ఈ రచయిత ప్రస్తుత సాంఘికాధిక పరిస్థితులమీద తన తిరుగుబాటుదలం చూపించినా—ఈ తిరుగుబాటుదలం బలంగా ఎ కమల న్యాదమూలకు నాకుతోవలెదు. మొత్తంమీద ఈ రచనలన్నీ శిరిశి ఖుసాసాతో ఉ చదువుకోదగినవి. ఇటీవల ఇద్దరు కథలనిం గురించి చాలా మార్పు

మంచి దురుష్ట పాతీయ వ్యాపకముల భావ
 ఒక్కటి ఈ రథాంత్రులగా ప్రత్యేకంగా
 ఎవ్వరినీ గురునం

నేడు మీరు మెక్లీన్స్‌తో పళ్లు తోముకున్నారా?

మెక్లీన్స్ పెరాక్సైడ్ టూత్ పేస్టు మీ పళ్లను
తెల్లగాను ఇసుకను అరోగ్యవంతంగాను,
శ్వాసను సరిమళ్లబరితంగాను ఉంచుతుంది
ఇది పీడి నన్నిటిని ఏకకాలంలోనే పను
కుడుతుంది

మెక్లీన్స్ పెరాక్సైడ్ టూత్ పేస్టులో
అనేక పదార్థాలు సరియైన వాళ్లలోచక్క
గా సమ్మిళితమొనర్చబడినవి. 7 మంది అవి
వోటిలో బయలుదేరే హామరుమైన అమ్మ
అను విరిచిమీ, దంతవ్యాధిని నివ
రించి, మీ పళ్లమీద ఎరుదే ఆలహం
కరమైన మరకంను తొలగిస్తాయి
నేడే ఒక మెక్లీన్స్ పెరాక్సైడ్ టూత్
పేస్టు బ్యాలునుకొని మీ పళ్లను
ఏకకం - రెండుసార్లు తోముకొండి

నేడే మెక్లీన్స్‌ను కావండి!

“ ప్రశంస లేవరికి
చెయ్యనోనేను చెప్పుకత్తుడు
అనేక సంవత్సరాలుగా మెక్లీన్స్
స్పృశ్య వాడుత్వప్రాసు ఆడు
వల్ల నా నా పళ్లు ముద్దుల
వలె రక్ష్యంగా ఉన్నాయి ”

MTY 3 TEL

ఇప్పుడు పెద్ద డైజిటైజ్డ్, మరిమ్మి అధిక తార
కరమైన డైజిటైజ్డ్ టూత్ పేస్టు దొరుకుచున్నది

త్యాగార వివరాలకు తెలియ మొరవగా, పద అంక పోస్ట్ (ఇండియన్ రిమిడిస్
పో) నా 1527, బొంబాయి 28, పో నా 387 కంకల్త పో నా 1970, మదరాసు

